

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FARKLI KÜLTÜRLERLERDE EBEVEYN VE ÇOCUKLARIN OYUN
ALGISINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Şerife Hülya KURT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2015

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**FARKLI KÜLTÜRLERDE EBEVEYN VE ÇOCUKLARIN OYUN ALGISINA
YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA**

ŞERİFE HÜLYA KURT

Danışman: Doç.Dr. Özkan ÖZGÜN

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr.Mustafa YAŞAR

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ BOLAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2015

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç.Dr. Özkan ÖZGÜN
(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mustafa YAŞAR

Üye: Yrd. Doç.Dr. Emine YILMAZ BOLAT

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2015

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 13 / 07 / 2015

Şerife Hülya KURT

ÖZET

FARKLI KÜLTÜRLERDE EBEVEYN VE ÇOCUKLARIN OYUN ALGISINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Şerife Hülya KURT

Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Özkan ÖZGÜN

Temmuz 2015, 175 sayfa

Bu araştırmada farklı alt kültürlere sahip (Türk, Kürt, Türk/köy) düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveyn ve çocukların oyun hakkındaki algıları incelenmiştir. Araştırmada tabakalı amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda katılımcıların bir kısmı Mersin il merkezi Akdeniz İlçesinden sosyoekonomik düzeyleri ve etnik kökenleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Diğer katılımcılarda Mersin il ve ilçe merkezine uzak olması dikkate alınarak yine tabakalı amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda Olukkoyağı Köyünden seçilmiştir. Çalışmanın örneklemi Akdeniz İlçesinde iki farklı etnik kökenden (Türk/Kürt) ve köyde yaşayan Türk ailelelerden her gruptan altı aile toplamda 18 aile ve 54 katılımcıdan oluşmaktadır. Çocuklar her grup için üç kız ve üç erkek olarak seçilmiştir. Araştırmada veri toplamak için Demografik Bilgi Formu ve yarı yapılandırılmış olarak Ebeveyn Görüşme Soruları ve Çocuk Görüşme Soruları kullanılmıştır. Katılımcıların görüşme sorularına verdiği cevaplar doğrultusunda toplanan veriler demografik bilgi formundaki bilgiler de dikkate alınarak içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir.

Araştırma bulguları üç farklı kültürde, alt sosyoekonomik düzeyde ebeveyn ve çocukların oyun ile ilgili görüşlerinin kültürden çok bağlamın etkisine göre değiştiğini ortaya koymuştur. Çalışmada ebeveyn ve çocuklara beş boyutta (oyun algısı, ebeveynin oyuna katılımı, oyun mekânı, oyun materyali, oyun arkadaşı) sorular sorulmuş, bu sorular doğrultusunda ortaya çıkan bulgularda kültürden çok bağlamın etkisinin oluşması araştırma sonuçlarında her boyutta köy-şehir ayrımının tekrarlanmasına neden olmuştur. Çalışmada aynı kuşaktan farklı etnik kökenden gelen katılımcıların algılarında belirgin bir farklılaşmaya rastlanmazken, aynı etnik kökenden ebeveyn ve çocuklar arasında görüşlerin farklılaştığı görülmüştür. Kuşaklar arası algıların değişimi oyun

etkileşimlerinde belirgin olarak gözlenmiştir. Ebeveynler çocukla yaşadığı etkileşimleri oyun olarak belirtirken; çocukların ebeveynleri ile oynamadığını belirtmesi algı farklılığını ortaya koymuştur. Ayrıca çocukların oyuncak tercihinde cinsiyete özgü materyaller seçme ve oyun arkadaşı tercihinde anne-babaların belirttiğinin aksine ebeveynlerinin karşı cinsi yasakladığını belirtmeleri diğer bulgular arasındadır.

Anahtar kelimeler: Ebeveyn oyun algısı, çocuk oyun algısı, kuşaklar arası oyun, kültürler arası oyun

ABSTRACT

A RESEARCH ON THE PERCEPTION OF PLAY DIFFERENT CULTURES AND DIFFERENT GENERATIONS

Şerife Hülya KURT

Master Thesis, Preschool Education Department

Advisor: Associate Proffessor Özkan ÖZGÜN

July 2015, 175 pages

In this research have different sub-cultures (Turkish-Kurdish-Turkish/village) perceptions about the play low socio-economic status of participants from two generations were examined. Some of the participants in the survey stratified sampling method in accordance with the purposes of Akdeniz street of Mersin neighborhood considering socio-economic status and ethnicity were determined. Other participants also considering the remoteness of Mersin province and district centers have been selected again fort he stratified sampling method in accordance with Olukkoyağı Village. The sample of the study from two different ethnic backgrounds in the neighborhood of the Akdeniz street (Turkish-Kurds) 24 (12 mother, 12 father), who lived in the village 12 (6 mother, 6 father) consists of 18 participants with a total of 36 children and their parents, including parents. Demographic Data Sheet as data collection tools in the research, Parents and Child Interview Sheet Form is used. The data gathered in line with the responses to interview questions participants considering demographic information in the form of information were analyzed by content analysis.

Research findings revealed that three different cultures and two generations from the lower socio-economic level of participants vary according to the influence of the culture of opinion about the play more respect. The five dimensions of both generation in the study (play perception, parental participation in the play, the play space, play substrate material, playmate) were asked questions. The formation of the culture in this very context, questions arise on the findings of the research results led to repeated seperation of villages, cities of all sizes. The study participants from different perceptions of the same generation as a distinct ethnic differentiation, the frequency was observed that differentiation of opinion between different generations of the same ethnic

origin. Intergenerational perception of changes in significant interaction was observed in the play. It stated in play where the parents interact with the child, saying that playing with the children's parent have revealed the perception of differences. The material selection is also gender-specific preferences in children's toys and playmates of the opposite sex indicate that the choice of prohibiting parents stated that unlike their parents, among their findings.

Keywords: Parents perception of the play, Perception of children's play, Intergenerational play, Intercultural play

ÖNSÖZ

Ülkemizde ve yurt dışında farklı amaçlarla değişik bilim dallarında oyun üzerine sayısız araştırma yapılmıştır. Oyun çıkış nedeni bilinmeden her toplumun bireylerinde o topluma özgü şekillerde hayat bulmuştur. Çocuk büyüdüğü toplumun parçası olarak her konuda olduğu gibi oyun konusunda da kültürünün sınırları içinde hareket ederek yaşamını sürdürür. Bu sırada yaşanan kültürel değişim ve evrim dünden bugüne hem çocukların oyunlarına hem yetişkinin tutumlarına yansımaktadır. Bu değişim yetişkin ve çocuk arasındaki oyun algısı farklılaşmasının nedenini oluşturmaktadır. Ayrıca genel anlamda çocuğun yaşadığı ortamı her yönüyle kapsayan bağlam bireylerde benzer davranışların sergilenmesine neden olabilir. Bu nedenle oyun konusunda yapılan çalışmalarda kültür ögesinin ve özellikle bağlamın etkilerinin de dikkate alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan araştırmada alt sosyoekonomik düzeydeki farklı üç kültürden ebeveynlerin ve onların 60-72 ay arası çocuklarının oyun algılarının farklılaşma nedenleri incelenmiştir.

Çalışmanın ve ders sürecinin başından itibaren kendi çalışmalarının yoğunluğuna rağmen sabırla ve benimseyerek zaman ayıran değerli hocam ve danışmanım Doç.Dr.Özkan ÖZGÜN'e kıymetli emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Çalışmada gerek manevi gerekse profesyonel destekleri için Öğr.Gör.Dr. Şule ERDEN'e; kendi yoğun temposunun içinde ikinci kodlayıcı olmayı kabul eden Çukurova Üniversitesi Doktora Öğrencisi Mustafa KALE'ye ve veri toplama sürecindeki özverili destekleri için meslektaşım Ayşe Zehra ALPBOĞA'ya teşekkür ederim.

Araştırmanın gerçekleştiği Mersin ilinden Akdeniz ilçesi ile Tarsus İlçesi Olukkoyağı köyünden seçilen ailelere ve çocuklara çalışmanın katılımcıları olarak gösterdikleri misafirperverlikten, samimi yaklaşımlarından ve anlayışlarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmanın özellikle veri toplama aşamasında olmak üzere tüm aşamalarında desteğini esirgemeyen eşim Reşit KURT'a, göstermiş olduğu sabır, anlayış ve moral desteğinden dolayı oğlum A.Çağan KURT ve annem Fatma KİBAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ş.Hülya KURT

Adana / 2015

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
EKLER LİSTESİ	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem	3
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Oyun	8
2.2. Oyun Kuramları	10
2.2.1. Klasik Oyun Kuramları	10
2.2.1.1. Rekreasyon Kuramı	10
2.2.1.2. Fazla Enerji Kuramı	10
2.2.1.3. Rekapitülasyon Kuramı	10
2.2.1.4. Hazırlık veya Ön Egzersiz Kuramı	10
2.2.1.5. Haz Kuramı	11
2.2.2. Psikodinamik Kuramlar	11
2.2.2.1. Psikoseksüel Gelişim Kuramı	11
2.2.2.2. Psikososyal Gelişim Kuramı	11
2.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramları	11
2.2.3.1. Sosyokültürel Gelişim Kuramı (Lev Semenovich Vygotsky)	11
2.2.3.2. Bilişsel Gelişim Kuramı (Jean Piaget)	12

2.2.4. Ekolojik Kuram	13
2.2.4.1. Bronfenbrenner'in Biyoekolojik Kuramı	14
2.3. Oyun Gelişimi Yaklaşımları	16
2.4. Oyunun Geçmişi	17
2.5. Kültür ve Oyun	20
2.5.1. Bağlam	21
2.5.2. Oyun Arkadaşı	22
2.5.3. Bakım Veren	24
2.5.4. Gelenek ve İnançlar	26
2.5.5. Teknoloji	28
2.5.6. Sosyoekonomik Koşullar	31
2.6. Ailelerin Oyun İle İlgili Görüşlerini İçeren Araştırmalar	32
2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	32
2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	37

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	41
3.2. Çalışma Grubu	41
3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.3.1. Demografik Bilgi Formu	47
3.3.2. Ebeveynlerle Yapılan Görüşme	47
3.3.3. Çocuklarla Yapılan Görüşme	48
3.4. Verilerin Toplanması	49
3.5. Verilerin Analizi	50

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları	52
4.1.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Çocukların Oyun Algılarını İçeren Bulgular	52
4.1.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveynlerin Oyun Algılarını İçeren Bulgular	58

4.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları	
Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	71
4.2.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular.....	71
4.2.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveynlerin Görüşlerini İçeren Bulgular	85
4.2.3. Ebeveynlerin Çocukluk Anılarını İçeren Bulgular	109
4.3. Aynı Kültüre Ait Olan Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları	
Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	125
4.3.1. Şehirde Yaşayan Türk Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular	125
4.3.2. Şehirde Yaşayan Kürt Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular	128
4.3.3. Köyde Yaşayan Türk Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular	131

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Farklı Kültürlerden Ebeveynlerin Oyun Algıları.....	135
5.1.1. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Oyun Tanımlamaları.....	135
5.1.2. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukla Oynama Konusunda Tutumları	138
5.1.3. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Yeri Konusunda Tutumları	140
5.1.4. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Araç-gereçleri Konusunda Tutumları.....	141
5.1.5. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Arkadaşı Konusunda Tutumları	143
5.2. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Oyun Algıları	144
5.2.1. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Oyun Tanımlamaları	144
5.2.2. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Anne-Babalarla Oynama Konusunda Yaşantıları	146
5.2.3. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Oyun Yeri Konusunda Yaşantıları.....	147
5.2.4. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Oyun Malzemesi Konusunda Yaşantıları	148

5.2.5. Farklı Kùltürlerdeki Çocukların Oyun Arkadaşı Konusunda Yaşantıları...	149
5.3. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algılarına İlişkin Karşılaştırmalar	150
5.3.1. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Tanımlamalarının Karşılaştırılması	150
5.3.2. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Etkileşimleri Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması	151
5.3.3. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Alanı Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması	152
5.3.4. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Malzemesi Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması	153
5.3.5. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Arkadaşı Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması	154

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER 156

KAYNAKÇA	160
EKLER.....	169
ÖZGEÇMİŞ.....	175

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek 1. Demografik Bilgi Formu.....	169
Ek 2. Ebeveyn Görüşme Soruları.....	170
Ek 3. Çocuk Görüşme Soruları.....	172
Ek 4. Enstitü Yönetim Kurulu Kararı	174

BÖLÜM I

GİRİŞ

Oyun kültürler arasında evrenseldir. Tüm dünyada bütün çocuklar zamanlarının çoğunu oyunla geçirir. Çocukluk döneminin çok büyük bir zamanını alan oyunun ne kadar önemli olduğu kısa bir gözlemle dahi fark edilebilir. Bunun yanı sıra yetişkinlerin çocukluk dönemlerindeki oyun anılarını hatırlaması oyuna bir çocuğun yüklediği değeri anlamada-anımsamada yardımcı olacaktır. Schaefer (1993) yaptığı çalışmada çocukların altı yaşına gelene kadar günlük yaşamlarını gözlemiş ve bu zamana kadar yaklaşık 15000 saat oyun aktiviteleriyle meşgul olduklarını tespit etmiştir (Akt. Cherry, 2012). Bu ortalama uykuda geçen zaman çıkarıldığında uyanık geçen zamanının %55'ini oluşturmaktadır. Bu nedenle çocuğun her anını oyunlaştırdığı, çok kısa süre oyunsuz kalabildiği ve bebeklik döneminden itibaren hareketleriyle çevresiyle devamlı oyun halinde olduğu düşünülürse, gelişim ve öğrenme bakımından oyunun kıymeti daha kolay değerlendirilebilir.

Dünyanın her yerinde, özellikle çocuklara ilişkin çok doğal bir olay olmasına karşın, çocukların ve yetişkinlerin oyun oynarken ne yaptıklarını tanımlamak gerektiğinde, herkesin üzerinde fikir birliğine varabileceği bir tanım bulmak zordur. Oyun için yapılan bu farklı tanımlamalara rağmen oyunun çocuğun gelişimindeki önemi birçok araştırma sonucu ile desteklenerek ortak bir kanı olmuştur. Çocukların duygusal, bilişsel, dil, kişilik, fiziksel ve sosyal alanlarda gelişim ve öğrenmelerini sağlayan en temel yollardan biri oyundur. Oyunun çocuğun gelişimine katkılarıyla ilgili çalışmalara baktığımızda zihinsel gelişim ile oyun arasında ilk bağlantıyı kuranların Jean Piaget ve Lev Vygotsky olduğunu görürüz. Oyunun çocuk gelişimine etkisi ve eğitimde kullanılması ile ilgili günümüze kadar birçok çalışma yapılmıştır (Goble, 2010; Jean Lux, 2012; Nicolopoulou, 2007; Russ ve Kaugars; 2000).

Oyunun çocuk gelişimindeki önemine yönelik yapılan tüm bu araştırmaların sonuçları düşünüldüğünde, öncelikle çocukların oyunlarına yeterince önem veriliyor mu sorusu akıllara gelmektedir. Nitekim çocuklar oynamak için hazırdır, tek engel öncelikle yakın çevresindeki ve daha sonraları girdiği ortamlarındaki yetişkinlerdir. Yetişkinlerin oyun hakkındaki algıları, inançları ve tutumları çocuğun oyunlarını etkilemektedir. Oyun çocuklarda ortaya çıkar. Ancak yetişkinler oyun çevreleri oluşturarak, model olarak, etkin ve sembolik olarak çocuğu çekerek, çocukların oyun ile

ilgili önerilerine yanıt vererek ve yüksek düzeyde oyunlar kurarak gelişimini etkileyebilir. Çocuklar yetişkinle oynadığından daha az düzeyde karmaşık oyunlar kurabilir. Daha bilgili bir oyun arkadaşının oyun aracılığıyla çocuğun gelişimine önemli etkileri olacaktır (Bornstein, 2007). Yetişkinin oyun hakkındaki düşüncelerini ve uygulamalarını içeren çalışmalara baktığımızda, geçmiş tarihli yapılan çalışmalarda oyunun genellikle eğlendirici ve çocukları oyalayıcı yanı sıra ağırlıklı olarak vurgulanmaktadır (Farver, 1989; Farver, Kim ve Lee, 1995; Tizard ve Hughes, 1984). Bununla birlikte günümüze yaklaştıkça çalışma sonuçlarında oyuna verilen değer ile ilgili gelişmeler yaşandığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda özellikle öğrenim durumu, sosyoekonomik düzey gibi bazı değişkenlerin oyuna verilen değer üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Çelen, 2004; Erden ve Alisinanoğlu, 2002; İvrendi ve Işıkoğlu, 2008).

Çocukların oyun oynamasındaki başka bir engelde, akademik becerilere yüklenen anlamın yetişkinler arasında son yıllarda ön plana çıkmasıdır. Yapılan araştırmalarda yetişkinler çocukların oyunla geçirdikleri zaman yerine, daha çok okuma-yazma alıştırmaları gibi akademik becerilerini güçlendirme yönünde çalışmalar yapması konusunda görüş bildirmektedir (Artar, 2004; Farver, Kim ve Lee, 1995; Lin, 2009; Oksal, 2004). Günümüzde bu durum çocukları kıyaslama derecesine kadar ilerlemiştir. Yetişkinler çocukları ile ilgili gelecek kaygısı taşıyarak yanlış ve zamansız uygulamalar yoluyla fayda amacı güderken, zararlar sonuçlanacak çabalar göstermektedirler. Hatta tamamıyla çocuk merkezli oyun etkinlikleriyle zenginleştirilen yerler olarak düşünülmesi gereken okul öncesi eğitim kurumları dahi bu gidişattan etkilenmektedir. Elkind'e (1993) göre ana-babaların uyguladığı bu baskı ana-babanın arzularını yansıtmaktadır, yoksa çocuğun gereksinimlerini ya da eğilimlerini değil. Okuma için gereken zihinsel yeteneklere sahip olmadan okumaya yönlendirilen çocuklar uzun süreli öğrenme güçlükleri yaşayabilirler. Çocukların zihinsel olarak zorlanması gerekir, ancak bu zorlanma yapıcı olmalıdır. Bir ergene aritmetik hala sorunken, matematik öğrenmesi için baskı yapmak gibi, çocuğu okumayı erken öğrenmesi için zorlamak hazır olmayan çocuk için yıkıcı bir eylemdir. Bu acele etme çılgınlığına karşı en etkili araç oyundur, ancak bu konuda da yetişkinlerin yanlış tutumları yüzünden oyun işe dönüştürülmüştür. Oysaki çocukların oyun oynaması, oyunun kendisi için desteklenmelidir. Çünkü oyun çocukların kendilerini ifade

edebilmeleri açısından bir çıkış yolu sağlar. Bu nedenle oyuna yetişkin tarafından yüklenen anlam çocuğun yaşamı için çok önemlidir.

Oyun çoğunlukla tüm kültürlerde yetişkinler tarafından benzer niteliklerde olan, motive edici, evrensel çocuk davranışı olarak algılanır. Oyun kuramlarının sınırlandığı bu oyun algısı; tüm çocukların oyunlarının temsil edildiği düşünülen, yüksek eğitilmiş Avrupa-Amerikan çocuklarının oyunlarına yönelmeden kaynaklanmaktadır. Çocuk yetiştirmede inançlar, değerler ve uygulamaların bir sonucu olarak kültürler arasında oyunun nasıl farklılaştığı insanlar tarafından göz ardı edilmiştir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007). Oyunun sosyal ve kültürel boyutta incelenmesi gereken bir aktivite olduğunu düşünen araştırmacılar, oyunu bu bağlamda anlamaya çalışmış ve değişik kültürlerde oyun üzerine incelemeler yapmışlardır. Sosyal ve kültürel boyutta oyunu inceleyen anlayış, bir dereceye kadar oyunu evrensel bir aktivite olarak kabul görmekte ve oyun çocuğun yaşadığı toplumdaki kültürel değişimlerin oluşturduğu anlam ve değerler sistemi ile bağlantılı olarak incelenmeli, görüşünü kabul etmektedir (Göncü ve Gaskins, 2007). Ailelerin çocuk yetiştirme konusunda etkisinde kaldığı inançlar, değerler ve uygulamalar kültürler arasında farklılaşmaktadır. Çocuk, gelişimi boyunca yaşadığı çevrenin kültürel öğelerinden ve imkânlarından beslenir. Bu nedenle çocukların oyunları da yetişkinlerin oyun hakkındaki görüşleri de bu öğelerin ve çevrenin şekillendirmesiyle oluşur.

Çalışmanın kuramsal çerçevesinin dayandırıldığı Bronfenbrenner'in (1995) biyoekolojik bakış açısına göre çocuğun gelişimini anlayabilmek için sadece bireyi değil, çevresini de anlamak gerekmektedir. Bronfenbrenner insan gelişiminin birey ile onu kapsayan toplumsal, fiziksel ve kültürel çevre arasındaki etkileşimler ya da yakınsal süreçler yoluyla gerçekleştiği ve gelişimin bireyin içinde bulunduğu çevre yoluyla oluştuğunu ifade etmektedir.

1.1. Problem

Ülkemizde ve farklı ülkelerde oyun üzerine yapılan araştırmalarda, oyunun çocuk gelişimi ve eğitiminde etkileri üzerine ağırlık verilen çalışmalar görülmüştür. Bu araştırmalarda; oyunun gelişim alanlarına etkisi (Bluiett, 2009; Lux, 2012; Ulutaş, 2011), oyun yoluyla öğrenme becerisi (Goble, 2010; Pickett, 2000; Sevier-Laws, 2008), öğretmenlerin oyunu kullanma becerisi (Artar, 1999; Ahn, 2008; Dako-Gyeke, 2008; Erşan, 2011; Rao ve Wu, 2011), yetişkinde oyun algısı (Çelen, 1999; Jane, 2012) gibi

konular sıkça işlenmiştir. Yurtiçi ve yurt dışında çocuk oyunlarına yönelik kültürel boyutta araştırmalar incelendiğinde, yurt dışında genellikle oyun konusunda kültürlerin karşılaştırmalı olarak ele alındığı çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Çalışmaların çoğu oyun türünün kendisine ve nasıl oluştuğuna odaklanmıştır (Ahn, 2001; Farver, 1989; Larson, 1990; Sawyer, 1994). Ancak oyunun ait olduğu kültürün bireyleri tarafından nasıl değerlendirildiğine ilişkin çalışmalar daha sınırlıdır. Yapılan çalışmalarda katılımcıların ait olduğu sosyoekonomik düzey (SED) düşünüldüğünde; oyun üzerine yapılan kültürel boyutta araştırmalarda katılımcıların genelde orta veya üst SED'den seçildiği dikkat çekmektedir (Lax, 2012; Shahidi, 2010; Swift, 2005; Sze-Wong, 2012). Bu duruma belki de toplumun büyük bir kısmını oluşturan düşük SED'deki bireyler açısından bakıldığında, ortaya konulan bulguların geçersiz olabileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda geleneksel çocuk oyunlarına yönelik il bazında oyunların incelendiği (Doğan, 2010; Kayar, 2008; Tokuz, 2011; Yılmaz, 2013) ve geçmişten günümüze oyunlardaki değişimlerin (Oksal, 1999; Tunçel, 2013) konu edildiği araştırmalara rastlanmıştır. Oyun ile ilgili ailenin düşünceleri, ebeveyn-çocuk oyun etkileşimi ve oyun tanımlamaları ile ilgili çalışmalara da rastlanmıştır (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012; Erden, 2001; Işıklıoğlu ve İvrendi 2008). Ancak yapılan bu çalışmalarda ailelerin görüşleri kültürel bakış açısıyla ele alınmamıştır. Yine başka bir çalışmada düşük SED'de ebeveyn ve çocukların oyun ile ilgili tanımlamalarının ve oyun yapısındaki değişimler hakkında görüşlerinin incelendiği benzer bir araştırma yapılmış ancak çalışma grubu aynı alt kültüre sahip ailelerden seçilmiştir (Artar, Çelen ve Onur, 2002). Yapılan incelemede oyunu kültürel bakış açısıyla inceleyen çalışmaların yurt dışında yapıldığı gözlenmiştir. Bu çalışmalarda ise iki farklı kuşağın görüşlerinin alındığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Farklı kültürlerde oyun algılarını inceleyen yurt dışında yapılan bu çalışmaları değerlendirdiğimizde; belli bölgelerde belli özellikler taşıyan katılımcılarla yapılan araştırmaların ortaya koyduğu bulguları, farklı bölgelerde yaşayan ve farklı kültürel özellikler gösteren katılımcılara genellemede güçlükler yaşanacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, Mersin'de düşük SED'de ebeveyn ve çocukların farklı alt kültürlerden katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla algıları incelenerek yürütülecektir. Buna göre düşük SED'de ebeveyn ve çocukların oyun ile ilgili algıları ve bu algıların üç farklı alt kültüre sahip bireylerdeki benzerlik ve farklılıkları araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmada farklı alt kültürlere sahip (Türk, Kürt, Türk/köy) düşük sosyoekonomik düzeydeki ebeveyn ve çocukların oyun hakkındaki algıları incelenmektedir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır;

- 1- Farklı alt kültüre sahip ebeveyn ve çocukların oyun algıları nasıldır?
- 2- Farklı alt kültüre sahip ebeveyn ve çocukların oyun algıları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nelerdir?
- 3- Aynı kültüre ait ebeveyn ve çocukların oyun algıları arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yetişkinlerin çocuk oyunlarına yönelik sergilediği tutumlar çocukların oyunlarını etkilemektedir. Özellikle çocuğun doğumundan itibaren etkileşim içinde olduğu kişiler çocukların oyunlarının şekillenmesinde önemli bir öğedir (Farver, Kim ve Lee 1995). Vygotsky'nin (1978) sosyokültürel tarihsel kuramı çocukların akran etkileşimi ve oyunda etkin hale gelmesini ailenin kolaylaştırabileceğinden bahsetmiştir. Ailelerin oyun hakkındaki tutumunu şekillendiren etmenlerden biri kültürdür. Çocuk oyunlarını anlamak için algılara rehberlik eden kültür öğesinin etkilerini anlamak gerekir (Cote ve Bornstein, 2009; Göncü, 1999).

Bu araştırma oyunun ülkemizde yaşayan değişik alt kültürlerde, ebeveyn ve çocuklarda nasıl algılandığını görmemizi sağlayacaktır. Araştırmanın sonuçları ülkemizde yaşayan ebeveyn ve çocukların oyun algılarında kültürün etkisinin varlığı konusunda bilgi verecektir. Bu bilgi ışığında yetişkin bireylerin günlük yaşamda çocuk oyunlarına dikkat çekme, olanak sağlama, katılma, saygı duyma konusunda gelişim göstermesi beklenmektedir.

Cengiz'e (1997) göre, eskiden oynanan oyunlar; geçmişte içinde yaşanan kültürün yapısının ve özelliklerinin yorumlanabilmesini sağlayan bir pencere açtığı için kültür çözümlemeleri çalışmalarının en önemli malzemelerindendir ve bu nedenle araştırmacılar için bu konu özellikle araştırmaya değerlidir. Oyun psikoloji, antropoloji, sosyoloji, eğitim, beden eğitimi, spor, edebiyat, folklor, dilbilim, sahne sanatları, müzik, gibi birçok bilim dalı için araştırma konusu olarak önem kazanmıştır. Bu çalışma

aracılığıyla oyun konusunda farklı disiplinlerde çalışma yapan araştırmacıların araştırma yaptığı toplumda kültürel bağlamı da ele alması beklenmektedir.

Çocukların ortamlarını belirleyen, düzenleyen, yaşamlarını programlayan yetişkin olana kadar çocuğu yönlendiren ailesinden sonra üzerinde etki bırakan öğretmenler oyun konusunda yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Araştırmanın merkezi olan çocukların eğitimi ile görevli öğretmenlerin; oyun algısının şekillenmesinde kültürün etkisi hakkında bilgi sahibi olmasının profesyonel yaşamında çeşitli faydaları olması beklenmektedir. Bunlar; sınıf içi etkinliklerinde farklı kültürdeki oyunlara yer verme, aile katılım çalışmaları ile farklı kuşaktan velileri sınıfına konuk etme ve birlikte oyunlar oynama, çalıştığı bölgenin etnik yapısının ve kültürünün çocuklardaki etkisini anlamlandırma olarak sıralanabilir. Öğretmenler böylece farklı alt kültürlerden veli ve çocukla iletişim kurabilir, serbest oyunlarında farklı alt kültürden çocukların davranışlarına anlam yükleyebilir.

Kültür ve oyun arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermesi beklenen bu çalışma çocuklarla ilgili kararlara ve çeşitli uygulamalara imza atan politika üretenlerin de esinlenmesi açısından önem taşımaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

- Araştırmanın başında katılımcıların anne-baba, çocuk ve büyükanne-büyükbaba olarak üç kuşakta olması düşünülmüş ancak çalışmanın amacına uygun katılımcıları belirleme sürecinde büyükanne ve büyükbabalara ulaşım sıkıntısı yaşandığından katılımcılar ebeveyn ve çocuk olarak sınırlandırılmıştır.
- Araştırmadaki Kürt kökenli köyde yaşayan katılımcılara ulaşım sıkıntısı yaşandığından Kürt kökenli katılımcılar sadece şehirde yaşayanlar olarak sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Kültür: Tylor'a (1871) göre kültür ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür (Akt. Güvenç, 2011).

Etnik Köken: Ait oldukları ve içinde özgün kültürel davranışlar sergiledikleri bir toplumda kendilerini diğer kolektif yapılardan farklılaştıran ortak özelliklere sahip olduğunu düşünen ya da başkaları tarafından bu gözle bakılan insan gruplarını tanımlayan bir terimdir (Marshall, 1998).

Alt Kültür: Her yerleşme biriminin kendine özgü kültürel özellikleri vardır. Aynı yöntemle çözümlenecek olursa, büyük bir kent yerleşmesinin farklı semt ve mahallelerinde bile farklı kültürel özellikler bulunur. Milli sınırlar içindeki bu farklı birimlere ve sentezlere de alt kültür adı verilir (Güvenç, 2011).

Bağlam: Yer, zaman, uygulamalar, diğer insanlar ve hatta fiziksel ve psikolojik durumları ayrıca çevre şartları ve düzenlemeyi de içeren kapsamlı bir kelimedir. Yer, zaman ve insanlar bizim nasıl davranacağımızı ve hissedeceğimizi etkiler ve belirler. Kişisel etkileşimlerde bağlam tarafından etkilenir. Örneğin öğrenciler sınıfta farklı evde farklı roller ve davranışlar sergiler (Bentzen, 1985).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Oyun

Uzmanlara göre 15 saniyeden fazla çocuğun meşgul olduğu her an oyunla geçiyordur. Rubin, Fein ve Vandenberg (1983) oyuna özellikler eklemenin oyunun alanını sınırlandırıcı bir işlem olacağını, oyunun tek bir tanımı olmadığını, daha çok birbiriyle örtüşen ölçütler (içsel güdülenme, olumlu duygu, gerçek olmama, araçlar/amaçlar, esneklik) olduğunu ve bunlardan ne kadar varsa gözlemcinin davranışı oyun olarak nitelendirmesinin o kadar doğru olacağından bahsetmiştir (Akt. Tüfekçioğlu, 2009). Freud oyunu çocukların duygusal gelişimi ve ruh sağlığı açısından değerlendirirken, Vygotsky ve Piaget ise oyunun çocuğun zihinsel gelişimindeki rolünü vurgulamışlardır. Hem Piaget hem de Vygotsky oyunun çocukların zihinsel gelişiminde merkezi rolüne dikkat çekmektedir (Akt. Nicolopoulou, 1993). Oyun, yetişkinlerin dünyasından bakıldığında her ne kadar çok basit kuralları olan bir eylemiş gibi görünse de, çocukların dünyasından bakıldığında kuralları olan, kendi içerisinde hiyerarşisi ve sistematigi olan bir eylemdir (Özbakır, 2009).

Dünyada oyun kavramını ifade etmek için geçmişte olduğu gibi günümüzde de farklı kelimeler kullanılmıştır. Hollandalı tarihçi Huizinga (2006), pek çok dilde (Yunanca, Sanskritçe, Çince, İngilizce vb.) oyun kavramının, çeşitli oyun biçimlerinin ifade edilmesinde farklı kelimelerin kullanılması veya terim çokluğu, genel kategoriye ifade eden kelimenin bulunmaması gibi sebeplerden dolayı, tek bir kelimeyle ifade edilemediğine dikkat çekmiştir. Oyunun özgür bir eylem olduğu ve oyuncunun yoğun olarak ve tümüyle kendini oyuna verdiğini ve bu eyleminde maddi bir kazanç, kar sağlama ve çıkar amacı olmadığını bu nedenle iş olarak benimsenemeyeceğini belirtmiştir. Huizinga'ya göre oyun, özgürce razı olunan, ama tamamen emredici kurallara uygun olarak belirli zaman ve mekân sınırları içinde gerçekleştirilen, bir amaca sahip olan, bir gerilim ve sevinç duygusu ile alışılmış hayattan başka türlü olmak bilincinin eşlik ettiği, iradi bir eylem veya faaliyettir.

Tanımlaması zor olmakla birlikte, kendimiz oyun oynadığımız zaman yaptığımızın oyun olup olmadığını biliyoruz. Oyun oynuyor isek, oyun olduğunun, neyin oyun olup neyin oyun olmadığını bilincindeyiz (Tüfekçioğlu, 2009).

Oyun kendi amaçları için yapılan amaç veya son nokta yerine sürecin önemli olduğu esneklik (objelerin yeni yollar içinde hareket edebilen yeni kombinasyonları ve rolleri olabilir) ve pozitif etki (çocuklar sıkça güler, kahkaha atar ve zevk aldığını söyler) özellikleriyle karakterize edilen tanımlamalarla sıkça karşımıza çıkmaktadır (Smith ve Pellegrini, 2013). Piaget'e göre, oyun olarak değerlendirilen etkinliklerin büyük bir bölümü zihinsel faaliyetlerdir. Bu etkinliklerin tümü, çevredeki nesneleri keşfetme, araştırma, deneme etkinlikleridir. Çocuk nesneleri öznelleştirir, onların somut yapılarına bağlı kalmaksızın ve nesnel durumu dikkate almaksızın hayallere yani iç taklitlere başvurur, bir nesneyi başka bir nesne ile temsil edebilir hâle getirirse oyun sınırları da tamamen genişlemiş olur. Bu nokta hayal oyunun ya da kendini aldatmanın başladığı noktadır. Çocuk artık sembolleri kullanarak bir oyun kurabilmektedir. Bir kutudan "su içebilir", bir kâğıdı yiyecekmiş gibi yapabilir (Akt. Oktay, 2013).

Oyunu sadece çocuğa memnuniyet veren bir aktivite olarak tanımlamak iki sebepten dolayı doğru olmaz. Birincisi çocuğu oyundan daha çok memnun eden birçok aktivite vardır. Çocuğun doyurmadığı halde tutkuyla emzik emmesi bu aktivitelerden biridir. İkincisi çocuğu memnun etmeyen oyunlarda olabilir. Kazan-kaybet oyunları bazı çocukları sonuçları istediği gibi olmadığında memnun etmeyebilir. Çocuğun oyunda belli ihtiyaçlarını tatmin ettiği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ihtiyaçları anlamazsak bir aktivite şekli olarak oyunun benzersizliğini de anlayamayız (Vygotsky, 1978).

İlk bakışta hepimiz oyunun yalnızca insanlar arasında var olduğunu düşünürüz. Huizinga (2006) oyunun toplumsal işlevi üzerine yazdığı Homo Ludens adlı eserinde oyunun hayvanlarla insanlara özgü bir eylem olduğunu belirtiyor. Homo faber (alet yapan insan) ve homo sapiens (akıllı insan-bilen insan) ikilisinin karşısına üçüncü bir insan olarak homo ludens yani oyuncu insanı çıkarıyor. İş, ritüel, din, önemli tarih olayları gibi sonuçları etki bırakan unsurların önceliği karşısında, oyunun bunlardan sonra gelen, bunların önemsiz bir uygulaması olduğu görüşüne karşı çıkıyor.

Çocuk oyunda kendini yaşının ve günlük davranışlarının üzerinde yaşar. Oyun yoğunlaştırılmış biçimde tüm gelişim alanlarına etki yapar. Çocuk oyunda normal davranış seviyesinin üzerinde davranışlar sergiler. Çocuklar günlük hayatta kurallara uymak istemez. Ancak bu oyun için geçerli değildir. Oyunun kuralları gereği günlük yaşamda yapmaktan kaçındığı davranışları istekle yapar. Oyun acil dürtülere karşı hareket etmede çocukta sürekli olarak bir istek yaratır. Çocuk oyunun kuralları ve

kendiliğinden hareket etmek arasında bir anlaşmazlıkla yüzleşir. Oyunda büyük bir öz-kontrol meydana gelir ve iradesini üst düzeyde kullanır. Çocuğun günlük yaşamında kurallara itaati çok zordur. Ancak oyunda bir kurala itaat ve dürtülerinden vazgeçme üst düzey memnuniyet anlamındadır (Vygotsky, 1978).

2.2. Oyun Kuramları

Oyunla ilgili kuramların en genel sınıflamasını Seefeldt ve Barbour aşağıdaki şekilde yapabilmışlardır:

2.2.1. Klasik Oyun Kuramları

2.2.1.1. Rekreasyon (Rahatlama) Kuramı

Bu kurama göre çalışma sırasında azalan ya da kaybedilen enerjiyi yerine getirmek için oyundan yararlanılmalıdır. Bazen bu görüş çalışmak istemeyen çocuklar için kullanılabilir. “İşini bitirdiğin zaman oynayabilirsin.” anlayışı uygulanır.

2.2.1.2. Fazla Enerji Kuramı

Çocuğun fazla enerjisini; eğlenebileceği, kendini geliştirebileceği, çevresine ve kendisine zarar vermeyen bir uğraşla, oyun yoluyla kullanması gerektiğini ifade eder. Rekreasyon ve fazla enerji kuramının her ikisi de bizi, oyun zamanı ile çalışma zamanının ayrılma prensibine götürür. Bu görüş doğrultusunda okullarda teneffüs uygulamaları vardır.

2.2.1.3. Rekapitülasyon (Tekrarlama) Kuramı

Bu kuram çocuğun oyunlarında ırkına özgü yaşam deneyimlerini tekrarlamakta olduğunu belirtir. Çocuklar oyun faaliyetlerinde insanın evrimindeki kültürel aşamalara uygun bir gelişme gösterirler.

2.2.1.4. Hazırlık veya Ön Egzersiz Kuramı

Çocuğun oyun yoluyla bir yetişkin olarak nasıl yaşaması gerektiğini araştıran ve bunları nasıl uyguladığını belirten kuramdır.

2.2.1.5. Haz Kuramı

Bu kurama göre oyun sırasında yaşanan aktivitelerin sonucunda haz duygusunun yaşanılması kaçınılmazdır. Kuram oyun sürecinde yaşanan mutluluk ve hazzı vurgulamaktadır (Tüfekçioğlu, 2009).

2.2.2. Psikodinamik Kuramlar

2.2.2.1. Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud’a göre oyunun zıttı ciddi olan değil, gerçek olandır. Oyun ortamı çocuğun arzularını karşılayabileceği ve geçirdiği travmatik olaylara hâkim olabileceği ortamdır. Oyun çocuğa gerçeklerin sınırlarından, yapılarından kurtulabileceği ve genellikle saldırgan dürtülerini yansıtabileceği güvenli bir ortam sunar.

2.2.2.2. Psikososyal Gelişim Kuramı

Ericson’a göre oyun çocuğun psikososyal gelişiminin aynasıdır ve gelişim dönemleri boyunca farklılık gösterir. Oyun yoluyla çocuk gerçek duygu, düşünce ve olaylarla başa çıkmak için yeni modeller yaratır. Gerçekte çözilemeyen problemler oyunlarda çözülür (Sevinç, 2004).

2.2.3. Bilişsel Gelişim Kuramları

2.2.3.1. Sosyokültürel Gelişim Kuramı

Lev Semenovitch Vygotsky (1896-1934) oyunun basit bir biçimde bilişsel gelişimi yansıttığını ifade etmekten çok, bilişsel gelişime önemli bir biçimde katkıda bulunduğunu ileri sürmektedir ve oyunu temelde toplumsal bir etkinlik olarak görmektedir. Ancak bu yeteneklerin gerçekleşmesinin ve biçimlenmesinin, toplumsal grupların ortak ve ayrıntılı bir biçimde oluşturulmuş olan sembolik ve kuramsal sistemlerinin aracılık ettiği toplumsal bir süreci içerdiğini belirtmektedir. Oyun, çocuğun, anlam (sözcük) ile algı, anlam ile nesne ve anlam ile eylem arasında özgün nitelikteki sıkı birliği koparmasına yardımcı olmaktadır. “Mış gibi oyun” aracılığıyla, çocuk, anlam ve görüntü alanlarını birbirinden ayırt etmeye ve anlamların nesnel gösterenlerinden ayrıldığı sürekli imgesel durumlar yaratmaya başlamaktadır. Kısaca, oyun etkinliğinde, bir tahta parçası, bebek yerine ya da bir çubuk, at yerine

geçebilmektedir. -Mış gibi oyun bu bakımdan eylemlerin nesnelerden çok düşüncelerden doğduğu, anlamların baskın olduğu bir dünyanın yaratımını kapsamaktadır. Oyun, imgelem gelişiminin ilerlemesini sağlayarak “içselleştirilmiş” soyut düşünce biçimini hazırlamaktadır (Nicolopoulou, 1993).

Vygotsky, (1978) oyunun sembol kullanma becerisinin gelişiminde çok önemli rolü olduğunu söylemektedir. Oyun çocuğa bir nesne ya da davranış ile onun anlamını ayırması konusunda yardımcı olur. Bu ayırım olmadan yüksek zihinsel işlemleri yapmak mümkün değildir. Çocuğun bu ayrımı yapabilmesindeki en önemli olay, bir nesneyi başka birinin yerine kullanması ya da bir hareketi başka bir hareketi temsil etmek amacıyla yapmasıdır. Burada çocuğun kullandığı temsili nesne ya da davranış çocuğun gerçek hayattaki deneyimleri ile onların anlamlarını ayırmasını sağlar.

Vygotsky’e (1978) göre, oyunun gelişime olan etkisini fark etmek çok önemlidir. Oyun, çocuğun çeşitli alanlarda gelişimini destekler. Oyundaki roller, kurallar ve motivasyon çocuğa gelişim alanının üst düzeylerindeki davranışları sergilemesi için gerekli desteği sağlamaktadır. Oyun, düşüncenin davranış ve nesnelerden ayrılmasına yardımcı olur. Bu da soyut düşüncenin temelidir. Aynı zamanda bu, yazıya geçiş aşamasında büyük önem taşımaktadır. Oyun, çocuğa davranışlarını kontrol altına almasında yardımcı olur. Oyun, çocuğun diğer ortamlara göre daha dikkatli ve düşünceli davranmasını gerektirir. Çocuk oyun sırasında üstlendiği rolün ve kuralların gerektirdiklerine göre davranışlarını kısıtlar.

Vygotsky’e (1978) göre, oyun sürecinde yaşanan rolü belirleme, rol oynama, rol değiştirme, rol hakkında konuşma, yeniden yaratma ve kendini diğerlerinden farklı ama onlarla ilişki içinde görme gibi beceriler çocukta öz düzenleme ve özdenetim sağlayarak kendi yaşamında etkin olmasını sağlamaktadır. Oyun bağlamı içinde yapılan sosyal konuşma, sosyal ilişkilerin kurgulanmasına yarayacak şekilde toplum içinde kullanılan ifadelerden oluşur. Ayrıca çocuğun oyun içindeyken oyun hakkında arkadaşlarıyla konuşması oyunun çerçevesini belirler. Bu karşılıklı konuşmalar oyunun kurgusunu ve zeminini, oyun içinde yer alan senaryoyu oluşturur.

2.2.3.2. Bilişsel Gelişim Kuramı

Jean Piaget (1896-1980) oyunu çocuğun deneyimlerini, bilgilerini ve anlayışlarını birleştirdiği bir olgu olarak kabul eder. Çocuk bu unsurları oyun yoluyla kontrol eder (Akt. Sevinç, 2004). Piaget'e göre, zekânın her eylemi birbirine karşıt iki

eğilim olan özümleme ile uyma arasındaki dengelenim tarafından belirlenmektedir. Özümlemede kişi olayları, nesneleri ve durumları, örgütlü zihinsel yapıları kuran mevcut düşünme biçimlerinin içine almaktadır. Uymada, mevcut zihinsel yapılar dışsal çevrenin yeni yönleriyle birleştirilmek için yeniden örgütlenmektedir. Zekâ eylemiyle kişi, dışsal gerçekliğin gerekliliklerine uyum sağlarken, aynı zamanda zihinsel yapılarını eksiksiz olarak korumaktadır. Oyun ise tersine, özümlemenin uymaya üstünlüğüyle belirlenmektedir; kişi, olayları ve nesneleri, mevcut zihinsel yapılarının içine almaktadır (Akt. Nicolopoulou, 1993).

Çocuk, oyuna, yalnızca büyüklerden gördüğünü aktarmakla kalmaz, kendi algıladıklarıyla, deneyimlerini de katarak sentezler yapar. Piaget, oyunu ve çeşitlerini özümleme ve uyum mekanizmalarına dayanarak ve zihin gelişimine paralel bir biçimde ele alıp incelemektedir. Özümleme ve uyum sürecinin üstesinden gelmede çocuğa özgü bir ortam olarak Piaget; Alıştırma Oyunu, Sembolik Oyun ve Kurallı Oyun diye sınıflandırdığı üç oyun çeşidini ortaya koymuştur (Akt. Oktay, 2009).

2.2.4. Ekolojik Kuram

Ekolojik kuram, bireyleri kendi çevreleriyle etkileşim içinde olan sosyal ve biyolojik varlıklar olarak ele almaktadır. Bu kuram daha çok çocuk oyunlarını birbirinden ayıran yapı ve koşullarla ilgilidir. Bu alandaki araştırmalar, oyun ortamlarının çocukların davranışlarını nasıl etkilediğini keşfetmeye yöneliktir.

Ekolojik Kuram, oyunun çocuk üzerindeki etkisini ve bunun hangi gelişim alanıyla ilgili olduğunu vurgulamaktan çok, oyun ortamının nasıl düzenlenmesi gerektiği ile ilgilidir. Ancak bu, onların oyunun çocuğun gelişimi ve eğitimindeki değerini küçümsedikleri anlamına gelmez. Onlar için, oyun ortamının nasıl hazırlandığı ve çocuğa hangi olanakları sunduğu daha önemlidir (Oktay, 2009).

Bronfenbrenner (1979), Ekoloji Kuramı ile insan gelişimini incelerken çevreden bağımsız karar verilemeyeceğini savunmaktadır. Bu nedenle geleneksel laboratuvar araştırmalarını reddetmektedir. Gelişmekte olan bireyin sosyal çevresini, birbiri içinde yer alan ve birbiriyle bağlantısı bulunan sistemler olarak ele alarak çocuğun gelişimini etkileyen bir çok ekolojik değişkene dikkat çekmiştir. Bu kurama göre, bireyin gelişimini, çevresiyle arasında gerçekleşen yakınsal ilişki ve bu ilişki sürecinin gelişimini etkileyen kişisel özellikler, süreç, bağlam ve zaman gibi boyutlarda incelemek gereklidir (Bronfenbranner ve Morris, 1998).

2.2.4.1. Bronfenbrenner'in Biyoekolojik Kuramı

Bronfenbrenner'in ekoloji kuramından bioekoloji kuramına evrimini 3 aşamada tanımlayabiliriz. 1973-1979 yıllarında insan gelişiminin ekolojisi yayımlandı. 1980-1993 yıllarında ekoloji kuramı gelişimsel süreçlerle bağlantılı kurularak ve kişiliğin rolüne büyük dikkat çekilerek yenilendi. 1993-2006 yıllarında kuramda yakınsal süreçler tanımlandı ve bu süreçler biyoekolojik kuramın kalbinde yer aldı (Tudge ve Rosa, 2013).

Bu kuram çocuğun büyüme ve gelişmesinde iç ve dış etkilerin önemini ele almıştır. Bronfenbrenner (1979) bir çocuğun sosyal ve kültürel yaşantıların etkisi altında büyüdüğünü söyler. Örneğin çocuk anne baba ve belki de kardeşten oluşan aile ortamında doğar o ailenin sosyal kuralları, kültürü, tarihi ve değerleri bulunmaktadır. Aynı zamanda aile; okul ve çevre ile bağlantı içindedir. Bütün bu kurumların çocuğun ailesine sonrada çocuğa büyük etkisi bulunmaktadır. Bu bakış açısına göre çocuğun gelişimini anlamak için çevresini de anlamak gerekir.

Bronfenbrenner'in Biyoekoloji kuramında iç içe geçmiş ve birbirini karşılıklı etkileyen yapıların etkisinden bahsedilir. Bu kuram birbiriyle etkileşimli ve ilişkili süreç, birey, bağlam ve zaman (PPCT) olmak üzere dört yapıdan oluşmaktadır. Çevre ve süreçler arasında; hem asıl yerini oluşturma hem de tam anlamını belirlemek için önemli bir ayrım yapılır. Yaşam boyunca insan gelişimi; yakın dış çevre içindeki sembol, obje, kişiler ve gelişen biyopsikolojik insan organizmasının karşılıklı etkileşimi arasında gittikçe daha da karmaşık hale gelen süreçlerden meydana gelir. Etkileşim uzayan zaman periyotları boyunca oldukça düzenli olarak gerçekleşmelidir. Yakın çevre içindeki süre gelen etkileşim formları yakınsal süreçler olarak tanımlanır. Sürekli yaşanan yakınsal süreçlere bir bebeğin beslenmesi veya teselli edilmesi, bir çocukla oynama, çocuğun çocukla yaptığı aktiviteler, yalnız veya grup oyunları, yeni beceriler öğrenme, problem çözme, spor aktiviteleri, karmaşık görevleri yerine getirme, yeni bilgiler edinme sayılabilir. Yakınsal süreçler gelişimin makinesi olarak varsayılır. Gelişen insanın özelliklerinin ortak bir fonksiyonu olarak gelişimi etkileyen yakınsal süreçlerin yönü gücü ve formu sistematik olarak değişir. Yakın ve uzak her iki çevrede de süreçler yer alır. Gelişimsel sonuçların doğası göz önüne alındığında; sosyal devamlılıklar ve değişiklikler yaşam seyri boyunca zamanla devam eder. Yani bu kurama göre, bireyin gelişimini, çevresiyle arasında gerçekleşen yakınsal ilişki ve bu ilişki sürecini etkileyen kişisel özellikler, bağlam, süreç ve zaman gibi boyutlarda

incelemek gereklidir. Ayrıca Bronfenbrenner kuramında dört ekolojik sistemden bahseder.

MİKROSİSTEM: Bronfenbrenner mikrosistemi kişinin en yakınındaki sosyal ve fiziksel çevresi olarak tanımlar. İnsanın meşgul olduğu faaliyetler, roller ve ilişkiler sözlü ve sözlü olmayan davranışlarla ifade edilebilen aktivite örnekleri olarak tanımlanabilir. Gelişmekte olan insanı direk etkileyen mevcut bağlamda yakın çevre ile (objeler veya insanlar) yüz yüze etkileşimi mikrosistemin temelidir. Yakınsal alan içinde bu karşılıklı ilişki mikrosistem olarak düşünülmektedir. Mikrosistem dinamik, sürekli olarak değişmektedir. Karşılıklı etkileşim ve bilgi transferi ile davranışlarda değişmektedir. İçinde bulunulan sosyal ortamlar direk ve dolaylı olarak insanı devamlı olarak etkilemektedir. Çocuklar büyüdükçe farklı mikrosistemler içine dâhil olacak, evde ve okulda belli ölçüde farklı davranışlar gösterecek, farklı roller üstlenecektir.

MEZOSİSTEM: Bronfenbrenner mezosistemi aktif katılımı olan gelişen insanın iki veya daha çok alan arasında karşılıklı ilişki düzeneği olarak tanımlamaktadır. Örneğin ev ve okul arasında bir ilişki düzeneği zamanla oluşmaktadır. Karşılıklı etkileşimin ne düzeyde olabileceğini dört genel türle açıklamaktadır. İki alanda karşılıklı etkileşimin en temel biçimi olan çoklu ortam katılımı; aynı insanın bir yerden daha fazlasında faaliyet gösterebildiğini ifade eder. Bir çocuğun evde ve bakım merkezinde zaman geçirmesi buna örnek olarak verilebilir. Çocuğun okula başlamasıyla başlıca mezosistem bağlantısı oluşur. Çocuğun vasıtasıyla ortama katılan diğer insanlar ilave bağlantılar olarak tanımlanmaktadır. Örneğin annesi okul toplantılarına katılır, öğretmen ev ziyaretleriyle katılımı sağlar, çocuk eve oynamak için okul arkadaşını getirir. Bu örnek gösteriyor ki direk bağlantılar diğer ortamların yönünü etkileyebilir. Yani mezosistem bireyin yaşamında çeşitli mikrosistemler arasında bir ilişki ağı oluşturur. Aynı insan aktif olarak her iki ilişki ortamına katılmadığında, dolaylı bağlantı oluşur. Katılımcılar artık yüz yüze etkileşimde olmadığında ikinci elden bir ilişki ağı oluşur. Diğer bir tür olarak Bronfenbrenner ortamlar arası iletişimi tanımlar. Bir ortamdan diğerine kişilere belli bilgileri sağlamak için haber transferi gerçekleşir. Bu iletişim çeşitli yollarla oluşur: Direk yüz yüze etkileşimle, telefonla görüşerek, yazılı mesajlaşma yoluyla, duyuru veya notlar ya da sosyal ağlar aracılığıyla dolaylı olarak da yapılabilir. Son tür olarak belirtilen ortamlar arası bilgilendirme; bir ortam hakkında oluşan bilgi ve yaşantıların gönderimi olarak tanımlanır. Mezosistem her iki ortamda da

aktif olan birden fazla insanın çoklu ilişkiye girmesi olarak tanımlanır. Bu bağlantı düzeyi direk kişiyi içermeyen zayıf veya dolaylı olabilir.

EKZOSİSTEM: Gelişmekte olan bireyi direk içermeyen ancak bireyin bulunduğu çevreyi ve orada yaşayanları etkileyen onları sınırlandıran hatta olayları belirleyen bir yapıdır. Gelişen insanın ihtiyaçlarına cevap veren kararların alınması ve onun adına hareket edenlerin çabaları ve kaynakların bölüşümü gibi ortamları etkileyen bağlantılar ekzosistemin parçalarıdır. Toplumun en önemli parçası olan gelişen insanı içeren yakınsal alanla bağlantılı birinci ve ikinci dereceden ağların insan gelişimi için önemi ekzosistemde altı çizilen bir konudur. Bağlantılar uzaklaştıkça artan gelişim içinde ekzosistemin etkililiği bu doğrultuda azalır. Örneğin aile bireyinin çalıştığı yerdeki çalışma saatleri, ücreti, tatilleri, çalışma günleri idareciler tarafından belirlenir. Bu kararlar çocuğun hayatını da etkiler. Örneğin politika koyucuların belirlediği eğitim sistemi çocukların nasıl bir müfredata dâhil olacağını ve okul yaşantısını belirler. Bireyi direk içermeyen ancak sonuçları ile etkileyen etkenler ekzosistem içinde tanımlanır.

MAKROSİSTEM: Her kişinin farklı bir alt kültürü bulunmaktadır. İnsanların inanç sistemleri ve ideolojileri bu alt kültürlerde gerçekleşen farklı etkinliklere katılmalarını sağlamaktadır. Her çocuk bir aile, din ve kültürle doğar. Ait olduğu toplumun değerler sistemi çocuğun yaşantısını şekillendirmede belirleyici olmaktadır. Tarihsel, sosyal, teknolojik, kültürel ve alt-kültürel güçler makrosisteme şekil kazandırır ve belirler (Bronfenbrenner, 1979).

2.3. Oyun Gelişimi Yaklaşımları

Oyunun türlerini farklı düşünürler farklı biçimde sıralamışlardır. Örneğin Piaget (1962) oyunları alıştırma oyunları, sembolik oyunlar ve kurallı oyunlar olarak üç başlık altında toplamıştır. Son zamanlarda en çok kullanılan sınıflama şeması Smilansky'nin (1968) dört evreli oyun gelişimi modeli ve Parten'in toplumsal oyun kategorileridir. Smilansky'nin şeması Piaget'inkine çok yakındır.

Smilansky bilişsel şemasında oyunu düzenli gelişim örüntüsünü izleyen dört genel tipe ayırmıştır:

- 1- **İşlevsel oyun:** Bu oyun türü nesne ile ya da nesnesiz yapılan basit tekrarlı hareketleri ifade eder.

- 2- **İnşa oyunu:** Nesneleri kullanarak bir şey yaratmak ya da yapılandırmak şeklinde gelişen oyun türüdür.
- 3- **Dramatik oyun:** Çocuğun gereksinimlerini ve isteklerini doyurmak amacı ile imgesel durumun yaratılması ile oluşan oyunlardır.
- 4- **Kurallı oyun:** Kurallı oyunlarda daha önceden kurulmuş kuralları kabul edip bunlara uyma söz konusudur.

Parten'in toplumsal oyun kategorileri ise altı tanedir;

- 1- **Meşgul olmayan davranış:** Bu oyun kategorisinde çocuk geçici bir ilgi ile bulunduğu ortamdaki her şeyi izler, odada yürür, bedeniyle oynar.
- 2- **Tek başına oyun:** Çocuk bu oyun türünde başkaları ile konuşmaz, etrafında bulunan çocuklarla oynamaz, nesnelerle oynamayı tercih eder.
- 3- **Seyirci davranış:** Bu oyun türünde çocuk başkalarını izler ve oyun durumuna geçmeden başkaları ile konuşur.
- 4- **Paralel oyun:** Paralel oyunda çocuk oyuncaklarla oynamayı tercih eder ve başkaları ile oynamaya girişmez. Çocukların oyun malzemeleri ile oynadığı ancak birbirleri ile iletişim halinde olmadığı oyun türüdür.
- 5- **Bağlantılı oyun:** Bu oyun türünde çocuk diğer çocuklarla oynamaya başlamıştır ancak bu tür bir oyunda rol yüklenmesi ve grup örgütlenmesi yoktur.
- 6- **İşbirliği oyunu:** Çocuklar birbiri ile örgütlü bir şekilde grup içinde oynadıklarında oluşan oyun türüdür. Görevler ve roller belirlenmiştir (Akt. Çelen, 1999).

2.4. Oyunun Geçmişi

Oyun insan ve hayvanların var olmasıyla başlamıştır. Arkeologların buluntuları bize, bugün de oynanan ve yaygın olan oyunların çok eski çağlara uzandığını göstermektedir. Örneğin İngiltere'de bir müzede İ.Ö. 800 yılının pişmiş topraktan heykeli iki kızı oynarken göstermektedir. Aslında bu oyun bir 'beş taş' türüdür (And, 2003). Tarih boyunca çocuklar, genellikle oyunlarını kendileri oluşturmuşlar ya da büyüklerin oynadıkları oyunları değiştirerek oynamışlardır. Bugün bilinen ve oynanan pek çok oyunun eski çağlarda da bilindiği ve oynandığı, en eski oyun araçlarından

birisinin taşlar olduğu ve en eski taş oyununun ise ‘*Beş Taş*’ olduğu belirtilmekte ve bu tür oyunların farklı kültürlerde taş yerine farklı malzemelerle örneğin; aşık kemikleri ile oynandığı da görülmektedir. Yine ‘*top*’ ve ‘*ip*’ çocukların en eski oyun araçlarıdır. Türkiye’de geçmişte oynanan eski çocuk oyunları; taşın uzağa atılmasını amaçlayan veya bir taşla başka bir taşı vurma oyunları olduğu gibi, bezden ya da deri veya meşinden yapılmış toplarla oynanan koşmaca veya kovalamacaca türü oyunlardır. Ayrıca, cirit oyunu gibi, değneklerle oynanan top oyunları da vardır. Bu oyunlar, bugün batıdan transfer ettiğimiz golf ya da hokey oyunlarının ilkel şekilleridir (Akandere, 2004).

Wortham’a (1987) göre oyun canlıların en değerli deneyimlerinden biridir. Bununla birlikte oyun, farklı kültürlerde ve tarihsel zamanlarda farklı amaçlara hizmet etmiştir. Batıda çocuk oyunlarından söz eden en eski kaynağın 13. yüzyıla, Doğuda ise 11. yüzyıla kadar gittiği bilinmektedir. Eski Yunan toplumunda atletik oyunlar ve rekabet ön planda olduğu için Aristoteles (M.Ö.384-322) ve Plato (M.Ö. 427-347) oyunu yaşamın bir parçası olarak kabul etmişlerdir. Aristoteles özellikle beş yaşına kadar çocukların öğretime sokulmamasını ve bu devrede çocuğa oyun ve diğer meşguliyet olanaklarının sağlanmasını ister. Orta çağda toplum kilise tarafından yönlendirildiği için oyun günah dolu etkinlik olarak değerlendirilmiştir. 1600-1700 seneleri arasında gelişen sanayi devriminden sonra çocuk oyunları yaşamın doğal bir parçası olarak kabul edilmiştir. Oyunu tembelliğin bir formu olarak kabul eden tutucu yaklaşımların etkisi 19. yüzyılda yavaş yavaş azalmış çocuğun sosyal kabul görmesi sonucu oyun alanları çoğalmış ve çocukları sokaktan uzak tutacak organize oyunlar geliştirilmiştir. Bu yüzyılın sonunda oyun, toplum tarafından kabul edilen bir davranış olmuştur (Akt. Çelen, 1999).

Oyunların özgür kişilere yaraşacak türden ne yorucu ne de düşünceden yoksun olmamasının gerektiğini belirten Friedrich Wilhelm August Froebel (1859-1952) çocuk oyunlarını eğitimin önemli bir aracı olarak göstermiştir. Froebel’e göre: çocuk oyun oynamak gereksinimindedir, çocuğa oyunla daha iyi öğretilir, çocuk bedensel ve ruhsal gelişimini oyunla sağlar, oyun sırasında edinilen bilgiler çocukta daha iyi yerleşir, oyun çocuğun iç dünyasının aynasıdır. Maria Montessori (1870-1952) çocuğun yaşamında daha iyi bir şey bulamadığında oyuna yöneldiğini söyler. Çocuğun etkinlik ihtiyacını karşılarsak kargaşalık yaratacağı yerde bir iş yaratmış olur. Montessori çocuğun bütün çalışmalarını ve hareketlerini oyun değil, iş olarak tanımlar (Akt. Oktay, 2009).

Önce felsefede, pedagojide, antropolojide başlayan oyun araştırmaları ve kuramları sonra psikolojide ve sosyolojide gitgide artarak sürmüştür; en yeni çalışmalar ise çocukluğun tarihi alanında yapılmıştır. Kuramsal ve görgül araştırmalarda ele alınan belli başlı konular oyun-iş ayırımı, oyunun çocuğun gelişimine katkısı, serbest ve programlı oyunların farkı, modern yaşam tarzının oyuna etkisi gibi konulardır (Onur, 2004).

Son yıllarda, çocukların oyunları ve oyunların gelişimdeki rolleriyle ilgili çalışmalara artan bir ilginin olduğu görülmektedir. 20. yüzyılın başından beri bu konu ile ilgili bilim adamları “Oyunun işlevi nedir?”, “Oyun nasıl ortaya çıkmıştır?”, “Oyunun gelişimi nasıldır?”, “Niçin bütün çocuklar oyun oynarlar?”, “Getirdiği hazdan başka yapıcı bir özelliği var mı?”, “Varsa bu değerler nelerdir? sorularının cevaplarını aramaktadırlar. Bu durum, yalnızca araştırmacıları değil, doğrudan çocuklarla ilgilenen politika üreticilerini ve bir dizi uygulamacıyı da içine almaktadır (Nicolopoulou, 1993).

Psikolojideki araştırmalar oyunu iki nedenle sınırlı olarak ele almaktadır. Bunlardan birincisi psikolojide oyunun kendisinin değil oyun aracılığıyla kazanıldığı varsayılan yeteneğin ya da becerinin araştırılmak istenmesidir. Böylece oyun aracılığıyla bilişsel, toplumsal, hatta bedensel gelişimleri saptamak oyunun doğasını aydınlatmaktan daha önemli sayılmaktadır. Yaklaşım ile ilgili bu sınırlılığın yanında yöntem bilimi ile ilgili de bir sınırlılık vardır: Oyunu yapay koşullarda gözlemlemek, böylece çocukların gerçek oyun davranışlarını bir kez daha gözden kaçırmak. Aslında bu eksiklik günümüzde çocukla ilgili hemen hemen bütün araştırmalarda söz konusudur ve belirli bir çocuk anlayışından kaynaklanmaktadır: Çocuğu edilgin ve kültürel bağlamdan kopuk bir araştırma nesnesi olarak görmek (Onur, 2004).

Oyunun uzun bir tarihi geçmişi olmasının yanında yayılışıyla ilgilide ilginç bir durum söz konusudur. Aynı oyunu birbirinden çok uzak, belki birbirine erişemez diye gözüken iki toplumda bulabiliriz. Türkiye’de oynanan ‘körebe’ oyunu İsveç’te ve Danimarka’da ‘kör keçi,’ Almanya’da ‘kör inek’ adlarıyla oynanmaktadır (And, 2003).

Geçmişten günümüze yapılan oyun çalışmaları ve kuramları, psikolojik süreçleri içeren oyunu kavramsallaştırma amacıyla hareket etmiştir. Bu çalışmalar zamanla çocuk gelişimi ve eğitiminde oyunun performans yanını ve katılım yanını ele almaya başlamıştır. Son dönemde yapılan araştırmaların bazıları geçmişten günümüze uzanan geleneksel oyun kavramsallaştırmalarına tepki olarak çocuk oyunlarının kültürel bir aktivite olarak yorumlanması gerektiğini vurguladılar. Ayrıca batılı olmayan düşük gelirli

çocukların batılı yaşlıları kadar yaratıcı oynamadığı yönündeki araştırma geleneğine tepki olarak çocukların oyunlarının kendi kültürleri bağlamında değerlendirilmesi gereğini savundular (Göncü, 2007).

2.5. Kültür ve Oyun

Tüm dünyada çocukların zamanlarının çoğunu oyunla geçirmelerine rağmen günlük yaşamlarındaki farklılıklar oyunlarında önemli değişiklikler göstermelerine neden olur. Bu farklılıklar çocukların oyunlarının merkezine giren sosyoekonomik durumlara ve kültürel değerlere dayanır (Göncü ve Gaskins 2007). Gosso' ya (2009) göre Doğu ve Batı kültürleri arasında farklılıklar ve sosyal sınıf açısında çeşitlilikler olmasına rağmen günümüzde oyun üzerine yapılan çalışmaların çoğu Batılı orta sınıf kültürlerin gözlemlenmesine dayandırılmaktadır. Bununla birlikte oyun farklı kültürlerde büyük ölçülerde farklılaşır ve çeşitlenir. Ancak bütün kültürlerde çocuğun oynaması sağlıklı olmasının işareti olarak kabul edilir. Oyunun hem evrensel boyutu hem de kültüre özgü bir yönü vardır. Çocukların oyunları ile ilgili yapılan çalışmalar aracılığıyla biz toplumun sosyokültürel boyutları hakkında daha çok bilgi edinebiliriz. Örneğin Tayvanlı çocukların oyunlarında fantastik öğeler ve sosyal değişimlerini yansıtan ritüeller ve kullandıkları oyun araç-gereçleri olan minyatürler; Avrupa – Amerikan çocuklarında mış oyun konuları ve oyuncakları sosyokültürel durumları hakkında ipucu verir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007).

Hemen hemen bütün yörelerde oynanan çocuk oyunlarının yüzlerce yıldan beri süregelen geleneksel yapıları ve özellikleri pek değişmediğinden, konularının, gündelik hayatın birtakım olaylarından, gelecekle ilgili düşünce ve hayallerden, arkadaş seçiminden, bazı becerileri çevrelerine kanıtlamak gibi konulara dayandığı görülmektedir. Güncel olayları anlatan sayısmacalar arasında II. Dünya Savaşı sırasında derlenen şu sayısmaca da yıllar öncesinden kalan ve bazı gerçekleri de vurgulayan halk düşüncelerini yansıtmaktadır: “Bir-iki-üçler, yaşasın Türkler; dört-beş-altı, Polonya battı; yedi-sekiz-dokuz, Ruslar domuz; on-on bir-on iki, İtalya tilki; on üç on dört on beş, Fransa kalles; on altı on yedi on sekiz, haydut Portekiz; on dokuz yirmi yirmi bir, bu oyunda kim bir ? (And, 2003).

Göncü, Jain ve Tuermer (2007) çocuk oyunlarının üzerinde kültür ve sosyoekonomik düzeyin etkisini inceledikleri bir çalışmada Avrupa ve Amerika ve bu iki kültürden tamamen farklı bir kültüre sahip Türkiye’de yaşayan düşük

sosyoekonomik düzeye sahip çocuklar ile orta sosyoekonomik düzeye sahip Batılı çocukların oyunlarını karşılaştırır. Sosyoekonomik durum ve kültürel bağlamın nasıl çocukların oyunlarının temeline sarıldığını açık örneklerle gösterir. Amerika, Hong Kong ve Çin’de oyunun nasıl algılandığı üzerine yapılan başka bir araştırma sonuçlarında da kültürel yönelimlerin oyunun algılanması ve önemi üzerinde önemli etkileri olduğu bulunmuştur (Sze Wong, 2012).

Batılı toplumların oyun yeterliliği için belirlediği değerlerin temelini sarsan bir bakış açısıyla yeterlilik hakkında yargıda bulunmadan önce ait olunan kültürün öğelerini anlamak ve oyunların oluş şekillerinin mantığına onların bakış açısından bakmak gerekir (Göncü, 2007). Oyunları etkileyen bağlam, aile tutumları, bakım veren kişilerin değerleri, kullanılan teknoloji ve sosyoekonomik koşullar, oyuncunun yaşadığı toplumun inançları, gelenekleri ve oyun arkadaşları gibi tüm bu değişkenler kültürün birer parçalarıdır.

2.5.1. Bağlam

Çocuğun oyunu yaşadığı çevrenin sunduğu uyaranlar ve kısıtlamalar ile şekillenmektedir. Her kültürde o kültüre özgü çeşitli nedenlerle oluşan bu uyaran ve kısıtlamalar kendini göstermektedir. Tüm kültürlerde çocuklar yetişkinlerin kendine sunduğu bağlam sınırlarında oyunlarını oynar. Mawson’a (2010) göre çocukların çeşitli ortamlardaki etkileşimleri onların yapabileceklerini ve kendilerini nasıl algıladıklarını desteklemede yardımcı olacaktır. Ailelerin ve öğretmenlerin çevre düzenlemesi ve uygulama destekleri ile çocukların yaratıcılıkları ve kişiler arası ve içsel ilişkileri gelişebilir. Katz ve Chard’a (2010) göre çeşitli materyallerle düzenlenmiş bir çevrede, akran ve yetişkin etkileşimi fırsatı sayesinde çocukların yaratıcılıkları gelişebilir (Akt. Cameron, 2010).

Birçok çocuğun kontrolsüz trafik, kirlilik, güvenli oyun alanı ve yeşil alanların eksikliği suç ve şiddet düzeyinin yüksekliği nedeniyle yaşam ortamları önemli tehlikelerle karşı karşıyadır. Tüm bu nedenlerden dolayı dünyanın pek çok yerinde çocuklar özgürce keşfetme ve öğrenmelerine engel olacak gözetimlerini sağlayan kısıtlamalarla karşılaşmaktadır. Risk ve güvenlik dengesi çocukların gelişiminde sorunlara neden olacak uygulamaları beraberinde getirmektedir. Çocukların özgürce oynamaları için yetişkinler onların etrafındaki dünyanın sosyal, fiziksel, ekonomik ve kültürel engellerini her çocuk için yeniden düzenlemelidir (Lansdown, 2013). Günümüz

şehir hayatında özgürce çocukların açık alanlarda oynamaları kırsal alanlarda yaşayan çocuklara göre güvenlik nedenlerinden dolayı daha zor hale gelmiştir. Göncü ve arkadaşlarının (2007) yaptığı bir çalışmanın sonuçlarına göre Batılı ve gelişmiş toplumlarda aileler şiddet tehdidiyle meşgul olurken Türk ailelerinde köyde yaşayan çocuklar bahçede ve ev etrafında serbestçe oynamaktadır. Yine bu çocuklarda ağaç dalı, ev eşyaları ve doğal ortamdan gelen nesnelerle ve çamurla oynamak yaygındır. Diğer bir araştırmada Maya toplumunda çocukların oyun alanları genelde ev iken bunun dışında bahçenin hemen içinde ya da dışında avlu gibi duvarlarla kapalı açık alanda annelerinin işitme mesafesinde oynama fırsatı bulmaktadırlar (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007).

Katz'a (2012) göre dünya üzerinde yaşayan birçok çocuk oynama haklarını gerçekleştirmede bir dizi sorunla karşılaşılıyor. Çocukların yaşamında oyunu merkeze almaları yanlış anlaşıyor veya gözardı ediliyor. Oyun yetişkin tarafından daha iyi amaçlı aktivitelerle doldurulabilecek boş zaman, olarak algılanıyor. Okul sunduğu müfredat ve günlük program ile çocukların eğlence ve oyun ihtiyacını tanımada başarısız. En kötüsü erken çocukluk eğitimi çocuğun başlattığı etkinliklere çok az zaman ayıran, çocuğun serbest olacağı zamanın içerisine sıklıkla ev ödevi koyan, akademik amaçlı ve örgün öğrenme odaklı bir eğitim haline gelmiştir (Akt. Lansdown, 2013).

Clements (2004) yaptığı araştırma sonuçlarında çalışma yaptığı annelerin %70'inin kendi çocukluklarında açık havada oynarken çocuklarının %31'inin bu imkânı bulabildiklerini ortaya koymaktadır. Hofferth (1999) araştırmasında çocukların son yıllarda serbest zamanlarının sınırlandırıldığı ve giderek daha çok yönlendirildiği sonucunu bulmuştur. 1981-1997 yılları arasında çocuklar ortalama 21-29 saat okulda vakit harcarken öncesinde ortalama 8 saat harcardı (Akt. Oh, 2010). Çocukların ayrımcılık, fiziksel tehdit ve şiddetten uzak oynamaya ihtiyaçları vardır. Oyunları için uygun zaman ve yer gerekir. Çocukların materyal kaynakları ve doğal çevreye ulaşıyor olmaları gerekir. Sonuç olarak politika üretenler bu koşulları geliştirmeli ve korumalıdır (Lansdown, 2013).

2.5.2. Oyun Arkadaşı

Çocukların çoğu için oyun zamanı diğerleri ile oynadığı ve iletişim içinde olduğu zaman demektir. Bu birazda çocuğun arkadaşlık yapma, uygun oyun arkadaşını

bulabilmesine bağlıdır. Çocuklar seçtiği oyun arkadaşının etkisinde kişisel yeterliliklerini ve niteliklerini geliştirirler. Bu çocukların seçtiği oyunlar arkadaşlıklarının özelliğine göre şekillenir. Arkadaşlık oluşturma'nın en önemli yolu oyunu kullanmaktır ve aynı zamanda bu arkadaşlığın gücüne bağlıdır (Armitage, Bishop, Curtis, Ginsborg ve Woolley 2006). Çocukların ilk oyun arkadaşları yakın çevresini oluşturan bakım veren kişiler, anne-baba ve aile üyeleridir. Ev dışı ortamlara sıkça girmesi ve büyümesiyle beraber arkadaş çevresi genişler. Parktaki çocuklar, komşu çocukları, mahalledeki çocuklar bunlardan bazılarıdır. Çocukların ilişki geliştirmeyi ilerletmesi anlamına gelen arkadaşlık kurması gelişimi için önemli bir süreçtir.

Çocukların bazılarının ısınmak için zamana ihtiyacı olur, bazıları girişken olmakla ilgilenmez, bazıları sokulgan ve bazıları da çok istemesine rağmen utangaç olur. Diğerleri ile sınırlı ve zor etkileşim kuran çocukların böyle davranmasının nedenlerini ayırt etmek önemlidir. İşbirliği içinde oynama, arkadaşlar edinme, arkadaşlığı uzun süre devam ettirebilme çok kolay değildir. Akran katılımı ciddi olarak sınırlandırılmış her çocuk önemli olumsuz gelişimsel sonuçlarından dolayı risk altındadır (Young Children Develop in Environment of Relationships, 2009). Grieshaber ve McArdle'ye (2010) göre her zaman oyun pozitif olmaz. Çocuklar oyundan çıkarma, merhametsizlik, zorbalık, alay gibi yollarla oyunda sosyal ve kültürel ayrımları ve güç eşitsizliklerini de öğrenirler. Sonuç olarak bazı çocuklar cinsiyet, yaş, sosyal sınıf, etnik köken, becerme/becerememe veya diğer farklılıklardan dolayı dışlanıyor olabilir.

Bir oyuncak veya nesne çocuk ve yetişkinin oyunlarına dâhil edildiğinde oyun; çocuk, yetişkin ve nesneyi içeren daha karmaşık bir yapıya kavuşur, çocuğun hem nesneye hem de oyun arkadaşına aynı zamanda aktif olarak dikkatini vermesi çocuğun bilişsel gelişimi açısından önemlidir. Bir çalışmada bebeklerin anne katılımlı nesnelerle oynadıkları oyunlarda yalnız oynamalarına göre daha farklı fonksiyonel oyunlar içine girme fırsatı olduğundan gelişimlerine önemli katkısı olduğu sonucuna varılmıştır (Bigelow, Mclean ve Proctor, 2004). Çocukların oyun ortağı olduğunda (anneleri, babaları, akranları veya çocuk için önemli diğerleri) çocuklar kendi sembolik oyunlarını rahatça gösterebilirler. Daha olgun bir oyun arkadaşı ise birçok sembolik oyun etkinliklerini nasıl sergileyebileceğini göstermeyi sağlayabilir. Bunu model olarak, hareketlerle veya ikna ederek yapabilir (Lillard, 2007). Çocukların oyun arkadaşıyla

yaşadığı tecrübeler sayesinde fiziksel ve sosyal dünya ile başa çıkma konusunda yeteneklerini ve uyum sağlama deneyimlerini geliştirirler (Bornstein, 2007).

Yetişkin desteği olmadan çocukların kendiliğinden oynaması gerektiğini düşünenlere karşı Vygotsky (1978) çocukların dünyayı daha doğru ve ince ayrıntılarıyla anlaması için yetişkinler ve büyük çocuklar gibi daha tecrübeli diğerlerinin etkileşim yoluyla bildiklerini transfer etmesi ve onlara yardım etmesi gerektiğini belirtir. Çocuklar akranları ve kardeşleri ile oyun karşılaştırmaları yapma aracılığıyla arkadaşlık ve kişiler arası anlayış geliştirir. Farklı kültürlerde çocukların oyunları üzerine yapılan araştırmalarda batılı orta sınıf ailelerin çevredeki risk oluşturacak faktörlerden dolayı çocuklarının dışarıda, bahçede yaşatlarıyla oynama konusunda koruyucu davrandığı ortaya çıkmıştır. Çocuklar genelde evde odasında oyuncaklarıyla vakit geçirmeye yönlendirilmektedir. Bunun yanında düşük gelir düzeyine sahip Doğu kültüründeki Türk ailelerin çocuklarının ise şehir hayatının tehlikelerinden uzak yaşam alanları sayesinde daha rahat açık havada arkadaşlarıyla özgürce oynama fırsatı bulabildikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle bu toplumda oyun arkadaşı genelde akranları ve diğer tüm çocuklar ayrıca oyun malzemeleri de ortamdaki gerçek eşyalar olarak kaydedilmiştir. Başka bir çalışmada çocuklarının oyun arkadaşı olarak Afrikalı aileler anne, kuzen, akraba, komşu, kardeş ve kilisedeki çocuklarını; Avrupalı aileler anne, komşu, baba, kardeş, akraba, kuzen ve hayvanları sıralamıştır. Maya toplumunda yapılan araştırmada çocukların oyun arkadaşlarının bahçenin hemen dışında ya da içinde annenin seslendiğinde duyma mesafesinde, dün oynadığı ve bugünde oynayacağı geniş yaş aralığında benzer çocuklardan oluştuğu görülmektedir (Göncü ve arkadaşları, 2007).

2.5.3. Bakım Veren

Çocuğun oyun çevresi doğduğu andan itibaren, zamanının çoğunu birlikte geçirdiği anne ve babaların değer yargılarından nasibini alır. Aynı şekilde çalışan anne-babaların olduğu ailelerde de çocukların bakımını üstlenmekte görevli kişilerin değerleri, çocuğun yaşamında ve gelişiminde önemli izler bırakmaktadır. Çocukların yaşadığı çevreyi belirleyen, çocuklara sunduğu çevre ve iletişim olanaklarıyla olgunlaşma ve gelişimini etkileyen bakım verendir (Bornstein, 2007). Yetişkinlerin oyun için koyduğu kurallar, bazen ima edici bazen de açık şekilde olarak çocukların oyunlarında etkiye sahiptir. Açık kuralları öğrenme bazı çocuklar için zorlayıcı olabilir bununla birlikte ima edilen kuralları öğrenmede meydan okuma daha fazla mümkün

olabilir. Kuralların geçmişten günümüze sürdürülebilirliği bir belirsizlik halindedir. Farklı etnik, kültür ve sosyal geçmişi olan çocukların yaşadıkları toplumda oyun ile ilgili farklı yetişkin kuralları uygulanmaktadır (Grieshaber ve McArdle, 2010).

Çinli bakım verenler oyunu eğitimde kültürlerini öğretme şekli olarak görürken, İrlandalılar çocukların ilgilerini destekleme ve ihtiyaçlarını karşılamak olarak görürler. Aynı ülkede benzer ekonomik düzeyde ancak farklı etnik yapıya sahip ailelerin oyuna farklı değerler geliştirmesi ile ilgili yapılan araştırmalar da vardır. Örneğin orta sınıf Avrupa-Amerikan aileler oyunu bir öğrenme tecrübesi olarak düşünürken, Koreli-Amerikan aileler çocuklar için öncelikle eğlence olarak düşünürler. Bu bulgular çocukların oyunlarındaki kültürel çeşitliliğin oynamak için motivasyon veya doğuştan becerisi yerine yetişkinlerin çocuk etkinliklerine dayattığı kısıtlamalar içindeki çeşitlilikten oluştuğunu gösterir (Göncü, Jain ve Tuermer, 2007).

Bakım veren ya da ailelerin oyuna etkisiyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Graul ve Zeece (1990) yaptıkları bir araştırmada çocukların oyun faaliyetleri ile ilgili bakım veren ve anneleri eğitmenin etkisini incelemiş ve oyun konusunda eğitilmiş anne ve bakıcılarla etkileşime giren çocukların sözel yeteneklerinde artış görülmüştür. Ailelerin oyun inanışları ile ilgili yapılan bir çalışmada Haight, Parke ve Black (1997) aile oyun inanışlarını incelemiş ve aileler özellikle -mış oyunlarını çocuk gelişiminde önemli gördüğünü, kendi katılımlarının çocuğu oyuna çekmede etkili olduğunu; boğuşma oyunlarının sosyal gelişime katkısı olduğu ancak zihinsel ve dil gelişimine katkısı olmadığını belirtmişlerdir. Sze Wong'un (2012) oyunun Çin, Hong Kong ve Amerika'da nasıl algılandığı üzerine yaptığı araştırmada bulgular arasında oyunun sosyalleşme, rahatlama, ifade becerisi, duyguları açığa çıkarma, enerji harcama, kendini ifade edebilmek, kişiler arası ilişkileri geliştirmek ve gelişim için önemli olduğu görüşleri ortaya çıkmıştır. Kadınlar erkeklerden daha fazla oyunu yaratıcılık, ifade etme becerisini geliştirme ve öğrenmede etkili olarak algılarken, erkekler sosyal statü, saygınlık, zenginlik konusunda odaklanmıştır. Amerika ve Meksika'da annenin oyun algısına yönelik yapılan bir araştırmada, Amerikalı annelerin oyunun eğitimsel ve bilişsel faydalarına inandığı, Meksikalı annelerin ise oyunu eğlence olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır (Farver, 1989). Ülkemizde yapılan bir çalışmada çocukların oyun hakkına yönelik anne-babaların görüşleri alınmış ve eğitim düzeyi arttıkça oyun hakkı lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Alt SED'deki anne-babalar sosyal sınıf atlamak

için eğitimi araç olarak düşünmekte bu nedenle oyunla geçen zamanı haylazlık olarak değerlendirmektedir (Çelen, 1999).

Günümüzde devam eden yaygın uygulamada çocukların bakımı ile sorumlu kişi çoğunlukla annedir. Çalışan annelerin olduğu ailelerde de bu durum pek farklı olmaz. Bununla ilgili yapılan çalışmalarda istatistikler gösteriyor ki babalar çocukla vakit geçirme konusunda daha az zaman harcar. Çocuğun oyununa etki anlamında en çok zaman geçirdiği annenin algılarının daha farklı ve etkili olması beklendiğinden yapılan çalışmalarda genelde katılımcılar annelerdir. Sadece zevk için çocukların oyununa katılan babalara göre annelerin oyun aracılığıyla çocukların gelişim ve öğrenmelerini merkeze almaları ve oyunun değerini anlamaları daha olasıdır (Haight ve arkadaşları, 1997). Bunun yanında annelerin oyun hakkında olumlu görüş bildirmelerine karşın iş yükü fazlalığı ve çocuğun bakımını üstelenmesi nedeniyle babaların daha çok çocukla oynadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Shahidi, 2010).

Bakım verenlerin oyun hakkındaki değerlerine ilişkin yapılan bir çalışmada; Türk bakım verenler çocuk oyunlarına yönelik bir çalışma yapılmasına şaşırdıklarını belirtmiş ve oyun çocukların kendi aralarında bir şey, yetişkinlerin onun hakkında konuşmaya zaman harcamalarına gerek yok yorumunu yapmışlardır. 14 aileden 7'si oyuna cesaretlendirme ve oyunun değeri konusunda fikir belirtmemiştir. Diğer yedi bakım verici oyunun iyi bir etkinlik olduğunu, yetişkin taklidi vasıtasıyla yaşam için çocukları hazırladığını, öğrenme için fırsat sağladığını, çocukların kendi yaptığı bir şey olduğunu ve çocuktan oynaması beklendiğini belirtti. Aynı çalışmada Afrika-Amerikan bakım verenler oyun iyi aktivite, çocuk gelişimi ve eğitimi için katkı sağlar görüşünü belirtirken, Avrupa-Amerikan bakım verenler oyunun çocuk için iyi bir aktivite olduğunu paylaşma, geliştirme, başkalarına saygıyı ve sosyal rolleri öğrenmede önemli görüldüğü belirtti (Göncü ve arkadaşları 2007). Kpelle ve Maya toplumları gibi geri kalmış toplumlarda ise kardeşler çocuklar için bakım veren yakınlarıdır. Bu toplumlarda büyük kardeşin küçüğü bakması beklenir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007).

2.5.4. Gelenek ve İnançlar

Toplunun sahiplendiği yaygın gelenek ve inançlar kültürün ayrılmaz birer ögesidir. Gelenek ve inançlar geçmişten bugüne insanların yaşamlarını etkileyen tercihlerine yön veren bir güce sahiptir. Gelenek ve inançların insanın davranışlarını yönlendirmesindeki etkisi bu güçten kaynaklanmaktadır. Çocuklar ve oyunları doğduğu

ve büyüdüğü toplumun benimsediği inançlardan ve geleneklerden etkilenir. Özellikle kurallı çocuk oyunları zaman ve mekân içinde farklı şekiller alarak geleneksel olarak günümüze kadar ulaşmış oyunlardır. Bunun dışında çocukların serbest oyunlarında da benzer etkiler kendini gösterir. Oyun konuları, oyun içindeki davranışları her çocuğun büyüdüğü toplumun gelenek ve inançlarından izler taşır. Geçmişten günümüze çocuk oyunları ile ilgili yapılan bir araştırmada Osmanlı döneminde çocukların oyun alanı olarak boş arsalar, avlular, bahçeler ve hatta mezarlıklardan bahsedildiği görülmektedir. Ancak kız çocukları için tek mekânın evlerinin avlusu ya da bahçesi olduğu anlaşılmaktadır. Oynamak için yetişkin izni ya da yetişkinden gizleme gerekmektedir. Cumhuriyet dönemiyle arsalar, parklar ve sokaklar oyun alanı olarak daha özgürce kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemlerde anne-babalarda çocuğun eğer bir işte çalışmazsa oyun ya da köpek kovalama gibi boş şeylerle uğraşacağı inancı hâkimdi. Çocuk yetişkin yaşamına hazırlanıp bir an önce çocukluktan çıkmalıydı (Ahioğlu Lindberg, 2012).

Türk kültürü yaşanan coğrafyanın tarihi - kültürel zenginliği ve dinlerin etkisi nedeniyle çeşitli inanış ve kültürlerin tesirinde kalmıştır. Bu uygulamalardan en savunmasız olarak etkilenenlerde hiç şüphesiz ki çocuklar olmaktadır. Çocuklar yaşadıkları toplumun kültürü içinde var olan uygulamalara maruz kalmakta, zamanla onlar da içinde yoğruldukları bu kültürü öğrenerek kendi davranışlarına yansıtmaktadırlar (Özcebe ve Tokur Keskin, 2004) .

Gelenek ve inançlar yetişkinlerin çocuk oyunlarına koyduğu kurallar ve kısıtlamalarla da oyunda etkisini gösterir. Örneğin Konya’da çocukların uçurtma kullanmasına halk karşı çıkmaktadır. Sebep olarak hem günah olduğu hem de uçurtma uçurulduğu zaman yağmur yağmayacağı ve ekinlerin kuruyacağı yönünde bir inanç geliştirilmesidir. Yine Konya’da topaç tarzı bir oyun vardır ancak oranın halkı bu oyuna ‘Fırça’ der. Halk bu oyunu da yasaklamak ister. Çünkü Yezid İmam Hüseyin’i öldürdükten sonra kellesini ayağıyla vura vura döndürmüştü. Fırça burada İmam Hüseyin’in kellesidir. Bu türlü tabu kalıntıları, yaygın oyunlar üzerinde de araştırma yapılmıştır. Örneğin ayak topu oyununda topun simgesel olarak kirli ve tehlikeli bir nesne olduğuna öylesine inanılmıştır ki elle tutan oyuncu ceza yer. Bunun gibi ‘elim üstünde’ gibi kovalama, koşmaca oyunlarında elin değmesi, eskiden kalma inançlarla hoş karşılanmamaktadır. Oyunların adları bu inançların etkisini taşır (And, 2003). Anadolu’nun çeşitli yerlerinde beş taş oyununun kuraklık ve kıtlık getireceğine

inanıldığı gibi, çömçe gelin veya godugodu tekerlemesi ile başlatılan oyun sonunda mutlaka yağmur yağması beklenir (<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80223/cocuk-oyunlari.html>).

Farklı kültürlerde oyun üzerine yapılan bir araştırmada Tayvanlı ailelerin Konfüçyüs'ün etkisiyle oyunu sosyal uygulamaları ve geleneklerini öğretmede kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kpelle toplumunda ise 8-10 yaşına gelmiş bir kız çocuğu anneleri için vazgeçilmez bir yardımcıdır. Erkek çocuklar ise bu konuda daha özgürdür. Pirinç tarlalarındaki kuşları kovalamadan sonra oyun için daha çok vakit bulduklarından hikâye repertuarları ve oyun oynama süreleri daha fazla olmaktadır. Maya toplumunda geleneksel olarak her insanın günlük işlerle ilgili sorumlulukları vardır. Çocuklar oyunu çok değerli bir aktivite olarak görmesine rağmen, büyüdükçe ev işi meşguliyetleri artarken, oyuna ayırdıkları zaman azalmaktadır ve çocuklar bunu gönüllü olarak yapmaktadır. Oyun sırasında işe çağırma dahi onların keyfini kaçırmamaktadır. Oyun hem yetişkin hem de dört yaşındaki çocuklar için bile yüksek bir değere sahip değildir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007).

2.5.5. Teknoloji

Teknoloji sunduğu olanaklarla insan yaşamını kolaylaştırmakta ve değiştirmektedir. Teknolojideki gelişmeler çocukların hayatında hem oyuncak sektörünün büyümesiyle hem de yalnız oynamaya yönlendiren bilgisayar gibi araçların üretilmesiyle olumsuz etkilere de neden olmaktadır. Teknolojinin hızlı gelişmesi ve ailelerin dış dünyadaki güvenlik kaygıları sonucu çocuklar düne göre televizyon, sosyal ağ, online oyunlar gibi teknolojik imkânlarla oyuna göre daha fazla zaman geçiriyorlar. Bu yeni platformlar çocuklar için büyük fırsatlar sunarken çocuk sağlığı ve refahı için oluşturduğu riskler artan endişeler arasındadır (Lansdown, 2013).

Oyun ve oyuncak kültüründe köklü değişim sanayileşme ve kentleşme ile ortaya çıkmıştır. Sutton-Smith'e göre (1986) oyuncakla oynama birçok biçimde toplumsal geleneklerin ve etkileşimlerin araçsallaşmasıdır, çocukların oyuncakları yaşadığı toplumun uygulamalarından ve değerlerinden izler taşır. Günümüzde bilgisayar oyunlarının olumlu olumsuz etkilerinin tartışılmasının yanında, özellikle çalışan anne babaların çocuklarıyla iletişim kurmak ve diğerleri ile oynama ihtiyacını bastırmak için oyuncağı bir araç olarak kullandığı konusu da dikkatleri çekmektedir. Sutton-Smith modern dünyada oyunun şeylerle oynamak anlamına gelmekte olduğunu oysa tarih

boyunca oyunun şeylerle oynamaktan çok başkalarıyla oynamak anlamını taşıdığını belirtmektedir. Değişimin yönü toplumsal oyuncudan tek başına oyun tüketicisine doğrudur (Akt. Artar, 2004).

Yapılan bir çalışmada annelerin birçoğu oyuncakların hızla değiştiğinden yakınmaktadır. Aynı çalışmada köyde ve kentte yaşayan çocukların sahip oldukları oyuncak sayısının ve türünün değişmiş olduğu, ancak kentte yaşayan çocukların köydekilere göre daha fazla oyuncığa sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca, ucuz oyuncak ve oyuncığa ulaşılabilirlik hem oyuncığa verilen önemi, hem de oynama biçimini etkilemiştir. Oyuncığa kolay ulaşılabilirlik köylerde yaşayan çocukların bile artık geleneksel oyun araçlarıyla oynamadıklarını, buna bağlı olarak el yapımı oyuncakların yok olmaya başladığını göstermektedir (Artar ve ark. 2004). Cross (1997) çocukların oyununun, tüketim ekonomisi, üreticiler ve satıcılar tarafından yönlendirildiği ve böylece dışarıda, bahçede, sokakta, açık alanlarda oynanan birçok oyunun da tarihe karıştığını ve bugün kapalı ortamlarda tutulan çocukların içerde oyuncaklarıyla yalnız başına oynadığını belirtmektedir. Oyuncak endüstrisi çocukları memnun ederken bir yandan da ailelerin endişelerini azaltacak türde ve çeşitte oyuncaklar sunar. Medyanın yarattığı kahramanlar oyuncak endüstrisini direk etkilemektedir. Bu işbirliği hızlı ve değersiz bir tüketimin yaşanmasına neden olmaktadır.

Sutton-Smith ve Brice-Heath'in (1981) kültürler arasındaki teknoloji ve modernleşme düzeyinin farklılaşmasının oyunları etkilediği ile ilgili yaptığı bir araştırmada teknolojiden uzak yerlerde yaşayan çocukların günlük hayatın somut işlerine dayalı sözlü geleneklerinden izler olan oyunlar oynadığı ortaya çıkmıştır. Batı dünyası çocuklarının ise okullaşma yaygınlığından beceriye ağırlık verilen işlemler ve hayali kahramanların konu edindiği fantastik oyunlar oynadığını belirtmişlerdir. Annelerin oyuncak algıları üzerine yapılan başka bir çalışmada; annelerin birçoğu oyuncakların oyuna olan ilgiyi etkilediği, memnuniyet sağladığı ve çocukların yaratıcılıklarını arttırdığını düşünmektedir. Koreli anneler Kore kültürünü aktarmada ve dil gelişimini etkilemede oyuncakların önemine inanmamaktadır. Anneler eğlenme amaçlı ve yaratıcılığı geliştiren oyuncakları alma konusunda eğilim göstermektedir ve sıklıkla çok fonksiyonlu veya yapılandırılmış oyuncaklar satın almaktadır (Kim, 2002).

Yirminci yüzyılın teknolojik gelişme hızının en önemli araçlarından biri olan bilgisayar, her geçen gün kullanım alanlarının genişlemesine paralel olarak

insanoğlunun vazgeçilmezleri arasındaki yerini almıştır. İletişim ve eğitim amaçlı kullanılan bilgisayar, aynı zamanda önemli bir eğlence kaynağı olmaya başlamıştır. Bilgisayar oyunlarının yaygınlaşmasına paralel olarak bu durumun çocuklar ve gençler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri sorgulanmaya başlanmıştır. Çocuk günlük yaşamında ve eğitimi sırasında öğrendiği pek çok kavramı bilgisayar oyunları ile pekiştirebilir ya da yeni bilgiler edinebilir. Öte yandan şiddet içerikli bilgisayar oyunu oynamanın, çocuklar ve gençlerde saldırgan davranışlara neden olduğu ile ilgili yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Bilgi, 2005; Çetinkaya, 1991; Kars, 2010). Bunun yanı sıra, bilgisayarın uzun süreli kullanımı sonucunda obezite, görme ve kas-iskelet sistemine ilişkin fizyolojik sorunlara ve sosyal gelişimde olumsuzluklara ve internet bağımlılığı gibi psiko-sosyal sorunlara neden olduğu konusunda yapılan araştırmalarda vardır (Gürcan, Özhan ve Uslu, 2008).

Bilgisayar oyunlarının çocuk üzerindeki etkileri konusunda aile görüşlerine yer veren bir çalışmada ailelerin %34,9'u evet,%15,3'ü hayır, %49,8'i kısmen bilgisayar oyunlarının çocuklarının başarısına etkisi olduğunu söylemiştir. Katılımcıların %59,3'ü çocuğunun başarısına etki etme yönü olarak başarısız olmasına neden oluyor,%40,7'si çocuğunun başarılarını olumlu yönde etkiliyor cevabını vermiştir. Ailelerin %71,6'sı bilgisayar oyunlarının çocuğun sağlığına zararlı olduğunu düşünme durumuna katılıyorum, %10,7'si kararsızım, %17,7'si katılmıyorum cevabını verirken, ailelerin %45,6'sı çocuklarının bilgisayar oyunu oynamasıyla ilgili endişelenme durumuna katılıyorum, %18,6'sı kararsızım,%35,8'i katılmıyorum cevabını vermiştir. Araştırma sonuçlarına göre aileler bilgisayar oyunlarının çocuklarının sağlığına zararlı olduğunu düşünmektedir (Çakır, 2013).

Yapılan araştırmalar düşünüldüğünde son yıllarda çocukların teknolojik gelişmelerin etkisi ile sanal yaşantılar kurarak; birbirleriyle etkileşim içine girerek oynadıkları oyunlardan çaldıkları zamanı elektrikle çalışan aletlerle geçirme konusunda bir eğilim gösterdikleri görülmektedir. Bilgisayar kullanımına yönelik çalışan işyerleri ve evde çocukların odalarında ekran karşısında uzun zaman geçirmeleri dikkate alındığında durumun hafife alınacak yanı kalmadığı yetkililerce de anlaşılmış olacak ki bununla ilgili işletmelere yönelik yapılması planlanan yasal düzenlemeler gündeme getirilmiştir.

2.5.6. Sosyoekonomik Koşullar

Ailenin sosyoekonomik düzeyi (SED) çocukların oyunlarını etkileyen bir değişkendir. Bu etkinin daha çok aile üyelerinin aldığı eğitim düzeyi, hane geliri gibi değişkenlerin yansıması sonucu kendini gösterdiği üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur. Örneğin yapılan bir araştırmada sokakta oyuna en çok alt SED sahip çocuklarda rastlanmakta, alt SED'den üst SED'e gidildikçe sokakta oynanan oyun sayısında bir azalma olduğu görülmektedir. Aynı araştırmada üst SED'e sahip çocuklarda daha çok okulda oyun gözlenmiştir (Artar, Çok ve Demir Şener, 2004). Başka bir araştırmada çocukların oyun hakkına yönelik anne-baba tutumlarında SED ve mezuniyet durumunun etkisi olduğu ortaya konulmuştur. Araştırmada alt SED'den üst SED'e doğru gidildikçe ve anne babaların eğitim düzeyi yükseldikçe oyun hakkı lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Çelen, 1999). Ülkemizde yapılan başka bir araştırmada anne-babaların öğrenim durumuyla, oyun hakkındaki olumlu görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda yükseköğretim derecesine sahip anne-babaların, çocuk oyunları hakkında ilköğretimi tamamlamış olan anne-babalara göre daha olumlu görüşlere sahip olduğu belirlenmiştir. Anne-babaların gelir seviyelerinin oyunla ilgili görüşleri üzerinde etkisine bakıldığında; düşük gelir düzeyindeki anne-babaların orta ve yüksek gelir düzeyindekilere göre oyun hakkında daha olumsuz görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir (İvrendi ve Işıkoğlu, 2008). Farklı SED'lere sahip ailelerin oyuncak yeterliliği hakkında görüşlerinin incelendiği iki araştırmada da sosyoekonomik düzey yükseldikçe oyuncak sayısında artış olduğu sonucu bulunmuştur (Artar ve arkadaşları, 2002; Demir ve Onur, 2001). Başka bir çalışmada ise yüksek eğitim düzeyinde olan anne-babaların akademik, sosyo-dramatik ve hareketli oyunlara ilköğretim derecesinde olan anne-babalara göre daha fazla katıldıkları ve teşvik ettikleri saptanmıştır (İvrendi ve Işıkoğlu, 2008). Yine ülkemizde yapılan başka bir çalışmada çocukların oyun arkadaşını seçme, oyuna verilen önem, oyuncağı birlikte satın alma gibi durumların ebeveynin öğrenim düzeyi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Erden, 2001).

Düşük SED'e sahip aileler bulunduğu koşulları iyileştirme çabası içinde çocukları ile ilgili konularda yeterli özeni gösterme konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Oyun konusu da bu sıkıntılar sonucu dikkate alınmamaktadır. Hatta bazı ailelerde çocukların da okuldan geri kalan zamanda ya da okul yerine aile gelirine katkı sağlama zorunluluğu oluşmaktadır. Göncü ve arkadaşları (2007) yaptığı çalışma sonuçlarından

hareketle Batılı ailelerin çocuklarının oyununa katıldığı ve Doğulu ailelerin ve çocukların iş yükünden dolayı oyuna ayıracak vakit bulamadıklarını belirtmiştir. Aynı çalışmada çıkan bir diğer sonuç ise Batıdaki yoksul aileler fakirliklerine rağmen çocuklara oyuncak sağlama konusunda çabalarken, Türk köyünde yaşayan çocuklar yalnızca birkaç oyuncuğa sahip. Batılı yoksul aileler ev işlerinde çocukların yardımını alırken Türk yoksul aileler ise hem ev işlerinde hem de ekonomik katkı getiren işlerde çocukların desteğini alıyor. Çalışmanın sonucuna göre oyun; oyuncuları yeterliliklerinden kaynaklı değil, sorumluluklarının bir fonksiyonu olarak kültürler arasında değişmektedir. Birçok araştırma ailelerin eğitim ve gelir düzeyine göre oyun algıları incelenerek yapılmış ancak ailelerin yaşadığı kültürün etkisiyle oyuna yönelik görüş bildirme olasılığı göz önünde bulundurulmamıştır. Gaskins ve arkadaşları (2007) tarafından Kpelle toplumunda yapılan araştırmaya göre çocukların ve yetişkinlerin oyun aktiviteleri ekonomik etkinliklerine uygun olarak gelişmiştir. Sosyal sınıf etkileri oyunlarda kendini gösterir.

2.6. Ailelerin Oyun İle İlgili Görüşlerini İçeren Araştırmalar

Oyun ile ilgili ailelerin görüşlerini, algılarını, inançlarını ve düşüncelerini içeren araştırmalar bu bölümde sunulmaktadır. Yapılan çalışmalara yurt içinde yapılanlar ve yurt dışında yapılanlar olmak üzere iki ayrı başlıkta yer verilmiştir.

2.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tizard ve Hughes (1984) İngiliz çalışan orta sınıf annelerin oyun ile ilgili görüşlerini aldığı bir çalışmada; annelerin oyunun yaratıcılık olarak özellikle değerli olduğu görüşüne sahip oldukları ve oyunun çocukların rolleri dışında hareket ederek yetişkin dünyasını anlamasına yardımcı olduğu konusunda odaklandıkları belirlenmiştir. Bunun dışında çocukların oyun aracılığıyla öğrendiği konusunda görüş bildirenlerde olmuştur. Çalışan annelerin birkaçı oyunun önemsiz ve sadece çocukların kendi kendilerini meşgul etmenin bir yolu olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Annelerin bazıları çocuklarla oynamanın önemli olduğunu düşünmektedir.

Annelerin ve öğretmenlerin oyun hakkında düşüncelerinin öğrenilmesi üzerine yapılan bir çalışmada birçok aile oyun neşe ve eğlence için yapılan bir şey derken, öğretmenler oyunun eğlenmek için yapılan bir aktivite olmasının yanında, zihinsel ve sosyal gelişim için bir fırsat olduğu görüşünü taşımaktadır. Öğretmenler ve aileler

çeşitli materyaller ve malzeme sağlayarak oyunu desteklediğine inanıyor. Öğretmenlerin çoğu oyunu müfredatın bir parçası olarak bütünleyici olarak görmüyor. Aileler okulda oyuna geniş miktarlarda zaman ayrılmasını desteklemiyor. Ailelere göre oyuna cesaretlendirmek ve desteklemek için çocuklarla birlikte oynamak gibi fazladan bir şeyler yapmak gerekli görülmemektedir (Rothlein ve Brett, 1987).

Farver (1989) Amerika ve Meksikalı çocukların oyunlarının karşılaştırılmasını yaptıkları çalışmada; Amerikalı anneler çocukların seçimlerine ve görüşlerine önem veren bir düşünceyle yaklaşırken, Meksikalı anneler daha çok kaderci ve sadece tanrı bilir anlayışı ile yaklaşır. Amerikalı anneler çocukların oyunlarında daha destekçi olurken, Meksikalı anneler daha emir veren tutum sergilemektedir. Anneler her iki kültürde de serbest oynamanın gerektiği hakkında görüş bildirirken, Amerikalı anneler Meksikalı annelere göre daha çok oyunu desteklemektedir.

Haight (1991) araştırmasında anne-babaların çocuk gelişiminde miş oyunlarının önemli olduğunu düşündüğünü bulmuştur. Orta sınıf Avrupa-Amerikan ailelerle yapılan bu çalışmada aileler oyunun çocuklarının gelişimine hangi açıdan faydalı olabileceğini açıkça dile getirmişlerdir. Oyunun günlük rolleri sosyal ilişkileri keşfetmede çocuğa yardım ettiğini belirtmişlerdir. Block'un (1989) çalışmasında Senegalli çocukların çeşitli oyun tipleri ile meşgul olduğunu ve onların ilk oyun arkadaşını diğer çocuklar olduğunu yetişkinlerin oyun arkadaşı olma konusunda yetersiz olduğunu bulmuştur. Senegalli aileler çocukların oynamalarını destekliyor ancak iş yüklerinin ağırlığından dolayı oyuna katılamadıklarını belirtmişlerdir (Akt. Lax, 2010).

Farver, Kim ve Lee (1995) Kore-Amerikan ve Anglo-Amerikan kültüründe oyun ve sosyal etkileşim arasındaki kültürel farklılıkları incelemiştir. Bulgulara göre iki grup arasında oyun arkadaşları, çocukların genel oyun aktiviteleri ve oyunun amacı hakkında aile inançları arasında önemli farklılıklar bulunmuştur. Çalışmada Anglo-Amerikan kültüründe oyun sosyal-duygusal gelişimde ve zihinsel olgunlaşmada önemli olarak değerlendirilirken, Kore-Amerikan anneler oyunun yerine akademik çalışmaların daha önemli olduğu düşüncesi hâkim olduğu belirlendi. Kore-Amerikan çocukların çoğunlukla anneleri ile oynadıkları Anglo-Amerikan çocukların ise kardeşleri ile oynadıkları sonucu bulunmuştur. Anglo-Amerikan çocuklar genelde miş oyunları ile oynarken Kore-Amerikan çocuklar daha akademik-egitimsel oyunlarla oynamaktadır. Kore-Amerikan annelerin çoğu oyunun amacının eğlence, can sıkıntısını giderme ve merak giderme olduğuna inanırken, Anglo-Amerikan annelerin %10 'u oyunun eğlence

amacı olduğu, %84'ü gelişimi destekleme ve öğrenme amacı olduğu görüşünde. Araştırmada ayrıca oyun hakkında aile inanışları ve oyunun meydana gelme sıklığı arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Farver ve Wimbarti (1995) Endonezya'da çocukların oyunları üzerine yaptığı araştırmada ailelerin oyun algılarının çocukların oyun davranışlarında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Endonezyalı anneler oyunun çocukları mutlu, meşgul ve sakin tutmada önemli bir rolü olduğuna inanır. Özellikle mış oyunlarının çocuklara işbirliği kurma fırsatı verdiğini düşünmektedirler.

Haight, Parke ve Black (1997) yaptığı çalışmada orta sınıf Kafkas-Amerikan anne-babaların oyun inanışlarını incelemiştir. Çalışmada özellikle ailelerin mış oyunlarına verdiği değer ile oyuna katılımları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ailelere çocukların oyunlarına ailenin katılmasının önemi, çocuk gelişimi için aile-çocuk etkinliklerinin önemi ve mış oyunlarının önemi hakkında sorular yönlendirilmiş ve anne-babalar çocukları ile oyun etkileşimi boyunca gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre aileler için oyun; çocukların zihinsel ve yaratıcılık gelişimi için önemli bir etkinliktir ancak sadece % 5'i için dil ve sosyal gelişime katkı sağlar. Ailelerin çoğu çocukları ile mış oyunları oynamaktan hoşlanmalarına rağmen geneli kitap okumayı tercih ediyor. Ailelerin birçoğu çocuğun gelişimi için kitap okumanın mış oyunlarından daha önemli bir etkinlik olduğunu belirtmiştir. Ailelerin çoğu boğuşma oyunlarının çocukların sosyal gelişimini olumlu etkilediği ancak zihinsel, yaratıcılık ve dil gelişimine bir katkısı olmadığı görüşündedir. Babalar mış oyunlarından çok boğuşma oyunlarını tercih ederken anneler mış oyunlarına katılmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çalışmada çocuk gelişiminde mış oyunlarının önemi hakkında aile inanışları ile oyuna katılım arasında bağlantı bulunmuştur (Akt. Lin, 2009).

Brumfield'in (2000) Afrika-Amerikan ailelerin oyunu algılayışı üzerine yaptığı araştırmasında elde edilen bulgulara göre; aileler bugünün çocuk oyunlarının teknolojinin katkısıyla önceki nesilden farklı görüyor. Birçok aile video oyunlarından ve cep telefonlarının yaygınlığından bahsetmekte iken, bazı aileler bugünün çocuklarının oyunlarının kendi oyunları kadar yaratıcı olmadığı görüşündedir. Birçok aile oyunun gelişimsel olarak önemli bir araç olduğu görüşünü desteklemektedir. Araştırmada ailelerin sıkça neşe, eğlenme, dinlenme kelimelerini kullanması oyunun hala tipik bir şekilde memnuniyet veren bir aktivite olarak düşünülmekte olduğu ortaya çıkarmaktadır. Aileler son olarak oyunun insan gelişiminin sağlıklı olması için hem

gerekli bir şey olduğu hem de değişken ve sürekli bir şey olduğu görüşünü belirtmektedir.

Farver, Harkness ve Super'in (2004) oyunun amacı ve doğası hakkında ailelerin görüşünü alarak yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre Avrupa-Amerikan aileler erken gelişimde oyun önemli bir araç diye düşünmekte iken, Asyalı aileler oyunun daha az gelişimsel önemi olduğunu düşünmektedirler. Diğer yandan Asyalı aileler Avrupa-Amerikan ailelere göre oyunun akademik öğrenmede başlangıç oluşturma konusunda önemine daha çok önem vermektedir. Avrupa-Amerikan aileler eğlenceli oyuncaklar sağlama ve çocuklarla oynama aracılığıyla çocukların oyunlarına olanak sağlamadan bahsederken, Asyalı aileler eğitimsel değeri olan oyuncaklar alma, evde ve okulda akademik eğitim olanakları sağlayarak zihinsel gelişimi desteklemenin önemini vurgulamaktadırlar.

Swift'in (2005) yaptığı çalışma sonuçlarında ortaya çıkan bulgulara göre aileler miş oyunlarının çocukların gelişiminde son derece önemli olduğunu düşünmekle beraber; diğerleri ile anlaşma, problem çözme ve anlayış geliştirmede önemli olduğuna inanıyor. Ayrıca aileler miş oyunlarını arkadaşlık kurma, okuma-yazma ve motor beceri geliştirmede daha az önemli buluyor.

Tayvanlı yetişkinlerin oyun algısını incelemeye yönelik yapılan bir araştırmada; Tayvanlı ebeveynlerin çocukların gelişiminde oyunu değerli gördüğü ve oyunun önemi hakkında annelerin babalara göre daha olumlu görüş bildirdiği sonucuna ulaşılmaktadır. Ebeveynlerden yüksek eğitim düzeyinde olanlar düşük eğitim düzeyinde olanlara göre oyunun değeri üzerine yüksek algılar ortaya koymaktadır. Ailelere göre çocukların oyunları yaratıcılık ve sosyal yeterlilik düzeyini etkilemektedir. Ayrıca aileler oyunun zihinsel, sosyal ve duygusal gelişime katkı sağladığını; çocukları oynadığında destekleyici davranışlar ve oynaması için fırsatlar sağladığını belirtmektedir. Ailelerden bazıları (%33.9) akademik öğrenmeyi oyundan daha değerli görürken, bazıları da (%29.5) çocuğun oyun oynaması yerine akademik beceriler öğrenmesini tercih etmektedir (Lin, 2009).

Sham'in (2009) Hong Kong'ta çocukları etkileyen oyun hakkında aile tutumlarını incelediği araştırmada; ailelerin birçoğu oyunun çocuğun duygusal sağlığı için önemli olduğu görüşündedir. Ailelerin yarısından fazlası oyunun çocuğun entelektüel ve sosyal gelişim için önemli olduğu inancını taşımaktadır. Aileler, çocukları oyunda mutlu olarak gördüğünden oyunu çocuk için keyif verici bir aktivite

olarak değerlendirdiklerini belirttiler. Annelerin birçoğu babaların çocukla oynamaktan daha çok hoşlandığını düşünmektedir. Ailelerin yarısı oyun saatinin artması gerektiğini ve çocuklarla oynamaktan hoşlandığını belirtmektedir.

Hart'ın (2010) yaptığı çalışma sonuçlarına göre ailelerin oyunu tanımlarken kullandığı kelimeler taklit yapma, hayal gücü kullanma ve yaratıcılık olarak yoğunlaşmaktadır. Ailelerin tanımlamalarındaki diğer bir unsur olarak oyuncaklar kullanılmaktadır. Tanımlamalardaki son unsur ise etkileşimdir. Aileler oyunu yetişkinler, diğer çocuklar ve oyuncakları içeren bir etkileşim olarak tanımlar. Araştırmada bu tanımdan sonra neşe ve keyifli vakit geçirmelerinin bir yolu ve son olarak da öğrenme için bir yol olarak oyun tanımlanmaktadır. Ailelere göre oyun çocuk gelişimine yardım eder ve büyüme için önemli bir unsurdur. Ayrıca oyuna teşvik ve cesaretlendirme yolu olarak çocukla oynama ve destek olmak önemlidir. Bu oyun materyali sağlama, oyun zamanı ayarlama, diğer çocuklarla oynaması için düzenleme yapma ve oyunlarından övgüyle bahsetmeyle sağlanabilir.

Lax (2010) sosyoekonomik durumu aynı 10 göçmen Çinli, 10 Kafkas Amerikan ve 10 göçmen İspanyol aile ile yaptığı ve ailelerin oyun hakkındaki inançlarını incelediği çalışmasında; oyunun gelişimsel değerine inanan ailelerin çocukları ile oynarken daha etkin olduğunu bulmuştur. İspanyol ve Çinli aileler oyunun gelişim için önemli olduğu konusunda görüş belirtirken, Kafkas Amerikalılar ve İspanyollar oyunun sadece neşe için olduğu konusunda Çinlilerden daha yüksek yanıt vermiştir. Genel olarak oyunun önemine inanış açısından İspanyollar diğerlerine göre yüksek skor elde etmiştir.

Shahidi (2010) Tahran'da mış oyunların nasıl değerlendirildiği üzerine yaptığı çalışmada; anneler çocukların oyun alanının öncelikle konforlu olmasının sonrada dağınık olmamasının gerektiğini belirtti. Çocukların öncelikli oyun alanı olarak odaları olduğunu belirttiler. Odadaki oyuncaklar yeterli ve güvenli olmalı. Katılımcılardan bazıları çocukların yalnız oynamaması gerektiğini düşünmektedir. Anneler genellikle çocukların odalarında oynamasını faydalı olacağı inancındadır. Annelerin %83'ü içerde oynamayı tercih ediyor. %15'i avlu, %13'ü park ve %5'i odasının ideal oyun alanı olduğu inancındadır. Katılımcılar oyuncaklara gelişimsel açıdan baktığında oyuncakların zihinsel gelişime faydalı olması gerektiğini düşünüyor, ikinci sırada bir şey oluştırmada bir araç, üçüncü sırada bir şeyler öğrenmek için kullanılmalı ve dördüncü sırada eğlenme aracı olmalı diyor. Anneler oyuncaklardan en çok legoların

gelişimsel sonuçları nedeniyle faydalı olduğunu düşünmektedir. Genelde doğum günü, bayram ve ödüllendirme amaçlı oyuncak alımı yapıldığı belirtilmiştir. Anneler faydalı olan tüm oyuncakları onaylarken, şiddet içeren oyuncakları onaylamadıkları babalardan genellikle böyle hediyeler geldiğini belirtti. Anneler legolar ve oyun mobilleri gibi açık uçlu yaratıcılığa dayalı oyuncaklara cesaretlendiriyor. Silah ve kılıç gibi oyuncakların negatif etkiler taşıdığını belirten anneler evde dağınıklık yaratmayacak sayı ve nitelikte oyuncak olması gerektiğini vurguladı. 38 anneden 3'ü düzenli olarak çocuğun oyununa katıldığını söylerken, genelde iş yükü ve çalışma koşulları nedeniyle zaman ayıramadığını belirtti. Babaların neredeyse tamamı genelde mış ve fiziksel boğuşma oyun türlerini kullanarak çoğunlukla hafta sonu ve iş dönüşünde çocukla oynuyor. Anneler en faydalı oyun arkadaşı olarak kardeş, baba, anneyi sıralarken, dış çevre oyun arkadaşı olarak okul arkadaşı, annenin arkadaşı ve komşuyu sıralamaktadır. Anneler çocuklarının baba ve kardeşleriyle oynadıklarında; mutlu ve güvenli olduklarında kendini rahat hissediyor. Bazı anneler çocukların tartışması ve farklı cinsiyetlerde olması nedeniyle kuzenleriyle oynamasından rahat değil. Anneler çocukların oyunla meşguliyet nedeninin bilişsel ve sosyal olduğuna inanıyor. Oyunla meşgul olmalarının sosyal nedeni çoğunlukla diğerlerinin rollerini tecrübe etmeye dayanırken zihinsel nedeni yaratıcılık ve hayal gücünü harekete geçirme isteğidir. Annelerin çoğu çocuğu oyundan yoksun bırakmanın çocuğun üzerinde zihinsel ve duygusal gelişim olarak negatif etkilerinin olabileceğinden bahsetmiştir. Bazı anneler mış oyunlarının tehlike ve şiddet davranışlarını modelleme gibi olumsuz etkileri de olabileceği görüşündedir.

Sze Wong'un (2012) oyuna yönelik anlam ve tutumları incelediği araştırmasında Çin, ABD ve Hong Kong'lu ailelerin oyun tanımlamalarının en çok; isteyerek yapılan, eğlenme, haz sağlayıcı en az; öğrenme, oyalanma, düşünülmeden yapılan eylem olarak yoğunlaştığını belirledi. Oyunun önemine yönelik sorularda en çok enerjiyi tazeleme, yetenek ve becerileri ortaya çıkarmak, enerji harcamak, kişilik hakkında daha çok şey öğrenme ve moral gelişimi cevapları verilmiştir.

2.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çocukların oyunları ve oyuncakları hakkında aile görüşünün alındığı bir araştırmada; ilköğretim mezunu ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocukların oyunlarını bazen yarım bıraktırdığını belirtirken, yükseköğretim mezunu ebeveynlerde bu oran düşmektedir. Aynı şekilde çocukların oyun arkadaşını seçmesine izin verme konusunda

da ailelerin öğrenim düzeylerinin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum bize ebeveynlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuğun oyununa verilen öneminde arttığını göstermektedir. Çocuklarına oyuncak satın alırken dikkat edilmesi gerekenler konusunda ailelerin çoğu gelişim düzeyi, yaşı, ilgisi ve çok yönlü olup olmaması yanıtını verirken, öğrenim düzeyi değiştikçe yanıtların değiştiği gözlenmiştir (Erden ve Alisinanoğlu, 2002).

Anne-babaların çocukların oyun hakkına ilişkin tutumlarının incelendiği bir çalışmada üst SED’lerdeki anne babalar diğer SED’lerdeki anne babalara göre oyun hakkının lehinde görüş bildirmişlerdir. Aynı şekilde anne-babaların mezuniyet durumuna göre oyun hakkına ilişkin görüşleri alındığında üniversite mezunlarında diğer mezuniyet durumlarına kıyasla oyun hakkı lehine görüşler alınmıştır. Bu çalışma sonucunda çocukların oyun hakkına ilişkin anne baba tutumlarına cinsiyetin etkisi olmadığı ancak sosyoekonomik düzey ve mezuniyet durumunun etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Çelen, 2004).

Yapılan bir araştırmada annelerin çocuklara oyuncak satın alırken nelere dikkat ettiği incelenmiş ve en çok çocuğun isteğine dikkat ettikleri belirtilmiştir. Birçoğu oyuncağın çocuğun gelişim düzeyine ve yaşına uygunluğu konusunda da görüş bildirmiştir. Bu iki özellik dışında anneler oyuncak satın alırken güvenli ve tehlikesiz olmamasına da dikkat etmektedir (Artar, Çelen, Çok, Demir ve Onur 2004).

Oksal’ın (2004) oyun hakkında yetişkin görüşünü alarak yaptığı çalışmasında yetişkinlerin çoğu çocuğun arkadaşları ile oynadığı ortamı birinci derecede önemli görmekte, çocukla oynamanın en önemli nedeninin çocukla iletişim kurmak olduğunu belirtmektedirler. Yine araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise yetişkinlerin önce oyun, sonra ders ve önce ders, sonra oyun yanıtından en çok önce ders olanı seçmesidir. Verilen yanıtlardan yetişkinlerin birçoğunun oyunun öğrenmeden farklı olduğu inancını taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Çalışmada yetişkinlerin çocukların yaratıcılıklarına oranla akademik becerilerine daha çok önem verdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Kırsal kesimde anne-baba, büyükanne-büyükbaba ve çocukların görüşleri alınarak üç kuşağın oyun davranışlarının incelendiği bir araştırmada ilk iki kuşağın oyun çeşitliliğinin üçüncü kuşaktan daha fazla olduğu belirlenmiştir. Büyükanne-büyükbabaların ve anne-babaların verdiği oyun adları birbirine çok yakın olduğu halde, çocukların verdiği oyun adlarının yarıya yakınının yeni olduğu görülmektedir. Eski kuşaklarda oyun öğretilmesinde daha çok toplumsal aktarımın, yeni kuşaklarda ise

formal öğretimin etkisinden söz edilebilir. Anne-babaların oyuna katılıp katılmadığı sorulduğunda, her üç kuşakta da anne-babaların çocuklarla oynamadığı çoğunlukla dile getirilmektedir. Oyuna yetişkin müdahalesi olup olmadığı konusunda üç kuşakta karışmazlar yanıtı öne çıkmaktadır. Oyuncaklar konusunda ilk iki kuşağın hiç fabrikasyon oyuncacı olmadığı sadece ikinci kuşakta plastik kamyonla rastlandığı, üçüncü kuşakta ise hiç el yapımı oyuncak sahibi olunmadığı ortaya çıkmaktadır (Artar, Çelen ve Onur, 2004).

Ülkemizde anne babaların oyuna yönelik görüşlerinin incelendiği bir araştırmada genel olarak anne babaların oyun hakkında olumlu görüşlere sahip olduğu ortaya koyulmaktadır. Araştırmada dört, beş ve altı yaşında çocukları olan anne babaların oyun hakkındaki olumlu görüşleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Bu sonuçta dört ve beş yaşında çocukları olan anne babaların altı yaşında çocukları olan anne babalara göre daha olumlu görüşler taşıdığı ortaya çıkmaktadır (İvrendi ve Işıkoğlu, 2008).

Işıklıoğlu ve İvrendi (2008) yaptığı bir diğer çalışmada anne babaların oyuna katılımlarını incelemiş ve sonuçlarda; anne babaların çocukların akademik oyunlarına katılımlarında ve oyunu teşvik etmelerinde farklılık göstermediklerini, ancak çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına katılımlarında farklılık gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Babalar sosyo-dramatik ve hareketli oyunlara annelere göre daha fazla katılmaktadır. Bu annelerin ve babaların çocuklarıyla farklı türlerde oyun oynadıklarını göstermektedir. Babaların erkek çocuklarının sosyo-dramatik ve hareketli oyunlarına kız çocuklarına göre daha fazla katıldıkları saptanmıştır. Buna göre babaların oyun türlerine yönelik tercihlerini çocukların cinsiyetine göre yaptığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca bu çalışmada yüksek eğitim düzeyine sahip anne babaların düşük eğitim düzeyine sahip anne babalara göre çocukların oyunlarına daha çok katıldığı ve oyuna teşvik ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Ülkemiz Konya ilinde annelerin oyun algısıyla ilgili yapılan bir araştırmada çocuklarının okul dışı etkinlikleriyle ilgili annelerin birçoğu oyun oynamasından memnun olduklarını belirtti. Ayrıca anneler çocuklarının odalarında oynamasını tercih etmektedir. Birçoğu buna neden olarak evin diğer kısımlarının dağılmaktan kurtulmasını gösterdi. Annelerin çocuğun oyun alanı olarak memnuniyet durumunu etkileyen en önemli nedenler ise güvenlik, sosyalleşme ve fiziki ortam olarak belirlenmiştir. Annelerin çoğu yorgunluk ve zaman bulamama nedenleriyle çocuklarıyla

oyun oynama konusunda sıkıntılı yaşamaktadır. Annelerin büyük bir kısmı oyunu eğlence, mutlu olma aracı ve gelişimi destekleyen bir araç olarak tanımlamışlardır (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012).

Kastamonu’da yapılan bir çalışmada alt ve orta sosyoekonomik düzeyden 30 yaşlı ve 30 çocuğun oynadıkları oyunlar ile ilgili görüşleri alınmış büyükanne ve büyük babaların kendi cinsiyetinden çocuklarla oynamayı tercih ettiği ancak çocukların her iki cinsiyetten çocukla da oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Büyükanne ve büyükbabalarda anne-babanın oyuna katılımı gözlenmezken, çocuk grubunda anne-babaların çocuklarıyla oynadıkları ve oyunlarını destekledikleri belirlenmiştir (Ahioğlu Linberg, 2012).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, düşük sosyoekonomik düzeyde (SED) Türk-şehir, Kürt-şehir ve Köy olarak farklı kültürlerden gelen ebeveyn ve çocukların oyun algılarındaki benzerlik ve farklılıklar incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni (fenomenoloji) tercih edilmiş olup, bu model bireylerin deneyimlerinin bazı ortak yönleri olduğunu belirtir ve bu ortak yönleri anlamaya çalıştığını ifade eder. Tipik bir fenomenolojik araştırmada araştırmacı derinlemesine mülakatlar aracılığıyla veri toplar (Johnson ve Christensen, 2014). Araştırmada nitel veriler, açık-uçlu görüşme soruları yardımı ile ses kayıt cihazı kullanılarak toplanmıştır. Görüşmenin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğu ve bu durumun görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme kapsamında, ilgilenilen alt grupların özelliklerini göstermek, betimlemek ve bunlar arasında karşılaştırmalara olanak sağlamak amacıyla tabakalı amaçlı örnekleme yöntemi kullanılacaktır. Amaçlı örneklemede, araştırmacı, kimlerin örnekleme seçileceği konusunda kendi tercihini ortaya koymakta ve araştırmanın amacına en uygun olanları örneklem olarak tercih etmektedir. Bu yaklaşımın avantajı, deneklerin seçimi ile araştırmacının önceki bilgi ve becerilerini kullanmasıdır (Akgün, Büyüköztürk, Çakmak, Demirel ve Karadeniz, 2012).

Belirlenen amaç ve örnekleme yöntemi ile bağlantılı olarak Mersin il merkezinde aranılan alt kültür özelliği olan, ayrıca düşük SED'e sahip bireylerin fazla olduğu Akdeniz İlçesi seçilmiştir. Bu ilçeden çalışmaya katılmak için gönüllü ve

araştırmanın amacına uygun özellikte olan ailelere ulaşılmıştır. Ailelere ulaşmada bölgedeki okullardaki öğretmenlerden ve mahallede yaşayanlardan yardım alınmıştır.

Türk-şehir grubu aileler Akdeniz İlçesine bağlı bir mahalle olan Yenimahalle'den oluşturulmuştur. Ailelerin dördünde sadece babaların çalışma hayatı bulunurken anneler ev hanımıdır. Babaların yarısı hizmet sektöründe diğer yarısı da esnaflık yapmaktadır. Esnaf ailelerin ikisi tekstil biri de seyyar satıcı olarak çalışmaktadır. Çalışan annelerde esnaf babanın yanında destek olmaktadır. Bu ailelerden iki tanesi avlusu ve bahçesi olan bir evde, diğer ikisi apartman dairesinde ve kalan ikisi de 3 katlı müstakil evde oturmaktadır. Aileler çekirdek aile olarak yaşamakta ve yakınlarda akraba bulunmamaktadır. Ailelerdeki çocuk sayısı iki ve üç arasında değişmektedir. Çocuklardan bir erkek anasını diğer beş tanesi 1.sınıfa gitmektedir. Çocukların yarısı sokak arasında bulunan evlerinin önünde mahallenin diğer çocukları ile oynamaktadır. Diğer yarısı trafiği yoğun sokaklarda oturduklarından dışarıda oynamasına izin verilmemektedir. Anneler günlerini çocukların okul hayatı sorumlulukları ve ev işleri ile geçirmekte babalar ise işe gitmektedir.

Kürt-şehir grubu katılımcılar ise yine Akdeniz İlçesine bağlı olan Hal Mahallesi ve Siteler Mahallesi'nden belirlenmiştir. Bu gruptaki ailelerde ebeveynlerden sadece babalar çalışmaktadır. Babaların yarısı kendi işinde esnaf olarak çalışırken, diğerleri özel sektörde hizmet işi yapmaktadır. Esnaf olan babalar kayıt dışı inşaat, seyyar satıcılık ve elektrik işi yapmaktadır. Diğer babalar yemek, temizlik ve fırıncılık sektöründe çalışmaktadır. Ailelerin çoğu sokak arasına sıralanmış avlulu ve bahçeli evlerde oturmaktadır. Sokak kenarında üç katlı bir apartmanın son katında oturan bir aile bulunmaktadır. Ailelerin yaşadığı sokakta ve yakınlarda akrabaları yerleşmiş bulunmaktadır. Ayrıca yoğunlukta olarak Kürt kökenli hatta aynı ilden göç ederek Mersin'e gelmiş ailelerin toplandığı sokaklardır. İki aile geleneksel şekilde büyükanne ve büyükbaba ile birlikte yaşamaktadır. Oturulan evler sokak arasında ve trafiğin az yoğun olduğu caddelerdir. Evler yan yana sıralı duvarlarla ayrılmış tek kat ya da iki katlı betonarme müstakil yapılarıdır. Ailelerdeki çocuk sayısı iki ile beş arasında değişmektedir. Çocuklardan bir kız bir erkek olmak üzere ikisi anasını, üç tanesi 1. sınıf ve bir kız da hiçbir eğitim kurumuna kayıtlı değildir. Çocuklar avluda ve bahçede oynama imkânı bulmakta ancak yoğunlukla sokak aralarında akranları ile oynayarak vakit geçirmektedir. Anneler gün boyu ev işleri ile meşgul olurken babalar iş hayatı ile meşguldür.

Diğer örneklem için seçilen yerleşim, Mersin'e ulaşım olarak uzak, düşük SED'de ve teknolojik imkânları sınırlı olma özellikleri göz önünde bulundurularak Mersin İline 93 km, Tarsus İlçesine 68 km uzaklıktaki Olukkoyağı Köyü olarak belirlenmiştir. Belirlenen köyde gönüllü ve araştırmanın amacına uygun ailelere ulaşabilmek için köyün ileri gelenlerinden yardım alınmıştır. Olukkoyağı Köyü bir orman köyü olup, köyde geçim kaynağı orman kesim ve dikimi, küçükbaş hayvancılık ve son zamanlarda yaygınlaşmaya başlayan tavuk besiciliğidir. Köy bulunduğu arazinin en yüksek köyüdür. Yılın 11 ayı köyde soba yakılmaktadır. Anneler ev hanımı ve bahçe işi ile uğraşmakta babalar ise çalışmaktadır. Babaların yarısı tavukçulukla uğraşmaktadır. Diğer aileler geçimini tadilat, hayvancılık ve makine işi ile sağlamaktadır. Evler tek katlı ve bahçelidir. Bir aile hariç evin mülkiyeti aileye aittir. Evler arasında ekili araziler olduğu için birbirine uzak yerleşimler şeklindedir. Aileler çekirdek aile olarak yaşamaktadır. Köyde yaşayanlar tarafından köyün içinden geçen yolun önceleri çok hareketsiz olduğu ancak tavuk çiftliği sayısının artması ile hareketlendiği belirtilmiştir. Köyde bir tane ilkokul bulunmaktadır. Olukkoyağı İlköğretim olarak kayıtlı bu okulda anasınıfı ve ilköğretim eğitimi verilmektedir. Katılımcı çocukların yarısı ilköğretim (iki kız, bir erkek), geri kalanı anasınıfı eğitimini (iki erkek, bir kız) bu okuldan almaktadır. Köyün iki tane bakkalı, kahvehanesi ve camisi mevcuttur. Köye haftada bir gün kamyonetle gelen gezici bir market hizmet vermektedir. Köy halkı ihtiyaçlarını karşılamak için günde 3 kere ilçeye gidip-gelen ilçe dolmuşunu kullanmaktadır. Çocuklar genelde mevsim uygun oldukça evlerinin önündeki boş topraklı arazilerde oynamaktadır. Evleri yakın olan çocuklar birlikte oynama şansı bulurken, bazı çocuklar genelde kardeşleri ile oynama fırsatı bulmaktadır.

Katılımcıların Özellikleri

Araştırmanın amacına uygun olarak alt SED'den anne-baba-çocuk olmak üzere seçilen 18 katılımcı aile (Türk-şehir, Kürt-şehir, Türk-köy) çalışmanın örneklemine oluşturmuştur. Ailelerin seçiminde aranılan alt kültür özelliği ve alt sosyoekonomik düzey ölçütünün yanında çocukların her iki cinsiyetten eşit sayıda 60-72 aylık (üç kız ve üç erkek) olmasına dikkat edilmiştir. Bu özellikte araştırmaya katılmak için gönüllü toplam 54 kişi ile görüşülmüştür. Verilerin düzenlenmesi sırasında katılımcıların isimleri annelere 1, babalara 2 sayısı da eklenerek harflerle kodlanmıştır:

Türk-şehir grubu:**ÇOCUK****ANNE****BABA****A:** 6 yaş, kız, 1.sınıf;**A1:** 31 yaş, anne, lise;**A2:** 36 yaş, baba, ortaokul.**D:** 6 yaş, kız, 1.sınıf;**D1:** 41 yaş, anne, ilkokul;**D2:** 41 yaş, baba, önlisans.**P:** 5 yaş, erkek, anasınıfı;**P1:** 30 yaş, anne, ilkokul;**P2:** 34 yaş, baba, ilkokul.**R:** 6 yaş, erkek, ilkokul;**R1:** 29 yaş, anne, ilkokul;**R2:** 35 yaş, baba, ilkokul.**S:** 6 yaş, kız, ilkokul;**S1:** 42 yaş, anne, ortaokul;**S2:** 50 yaş, baba, ilkokul.**T:** 6 yaş, erkek, ilkokul;**T1:** 32 yaş, anne, ortaokul;**T2:** 39 yaş, baba, ilkokul.***Kürt-şehir grubu:*****ÇOCUK****ANNE****BABA****B:** 6 yaş, erkek, ilkokul;**B1:** 33 yaş, anne, ilkokul;**B2:** 36 yaş, baba, önlisans.**E:** 5 yaş, erkek, anasınıfı;**E1:** 34 yaş, anne, ilkokul;**E2:** 41 yaş, baba, ilkokul.**J:** 5 yaş, kız, ---;**J1:** 42 yaş, anne, okur-yazar;**J2:** 43 yaş, baba, ilkokul.**K:** 5 yaş, kız, anasınıfı;**K1:** 26 yaş, anne, ilkokul;**K2:** 30 yaş, baba, ilkokul.**Ş:** 6 yaş, kız, ilkokul;**Ş1:** 29 yaş, anne, okur-yazar;**Ş2:** 36 yaş, baba, lise.**U:** 5 yaş, erkek, anasınıfı;**U1:** 39 yaş, anne, ilkokul;**U2:** 40 yaş, baba, ilkokul.***Köy grubu:*****ÇOCUK****ANNE****BABA****C:** 6 yaş, erkek, ilkokul;**C1:** 29 yaş, anne, ilkokul;**C2:** 30 yaş, baba, ilkokul.**F:** 6 yaş, kız, ilkokul;**F1:** 28 yaş, anne, ilkokul;**F2:** 29 yaş, baba, ilkokul.**G:** 6 yaş, kız, ilkokul;**G1:** 36 yaş, anne, okur-yazar;**G2:** 38 yaş, baba, ilkokul.**L:** 5 yaş, erkek, anasınıfı;**L1:** 35 yaş, anne, ilkokul;**L2:** 39 yaş, baba, ilkokul.**N:** 5 yaş, kız, anasınıfı;**N1:** 27 yaş, anne, ilkokul;**N2:** 34 yaş, baba, ilkokul.**O:** 5 yaş, erkek, anasınıfı;**O1:** 30 yaş, anne, ilkokul;**O2:** 33 yaş, baba, ilkokul.

Tablo 1’de ebeveynlerin demografik bilgileriyle ilişkili olarak eğitim durumu, yaş, iş durumu, ortalama gelir durumları ile ailelerin çocuk sayısı oturulan evin mülkiyet durumu ve oda sayısı sunulmuştur.

Ebeveynlerin eğitim durumları incelendiğinde; babaların eğitim durumlarının annelere göre daha üst düzeyde olduğu görülmektedir. En düşük eğitim düzeyi babalarda ilkokul mezunu olma seviyesinde iken, 2 annenin eğitimi okur-yazarlık seviyesinde bulunmaktadır. Yine üst öğrenim mezunu anne yokken, 2 babanın önlisans mezunu olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin yaşlarına baktığımızda babaların yaş ortalamalarının annelerin yaş ortalamasından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Annelerin yaş ortalamaları 3 grupta (Kürt-Türk-Köy) sırasıyla 33,8-34-30,8 olarak ortaya çıkarken babaların 37,6-39,1-33,8 olarak tespit edilmiştir. Ebeveynlerin iş durumlarına bakıldığında babaların hepsi çalışıyor durumunda iken, annelerin sadece 2 tanesi babalarla birlikte çalışmaktadır. Bu annelerin her ikisi de Türk-şehir grubu katılımcılardan oluşmaktadır. Ailelerin ortalama gelirleri incelendiğinde 950 TL ve altında geliri olan ailelerin sayıca fazla olduğu görülmektedir. Türk-şehir ve Kürt kökenli katılımcılarda 950 TL ve altı ile 951-1700 arasında geliri olan aileler eşit dağılırken köyde yaşayan katılımcılarda 951 TL ve altında gelire sahip aileler %66,6 oranındadır.

Ailelerin oturdukları evin mülkiyet durumuna baktığımızda özellikle köyde yaşayan katılımcılarda mülk sahibi olan ailelerin %83,3 oranında olduğu görülmektedir. Türk-şehir grubu katılımcılarda bu oran %33,3 iken, Kürt kökenli katılımcılarda %66,6 olarak belirlenmiştir. Ailelerin yaşadığı evdeki oda sayısı Kürt kökenli katılımcılarda ve köyde yaşayan ailelerde 2+1 olarak yığılırken, Türk kökenli katılımcılarda 3+1 olarak belirlenmiştir. Ailenin sahip olduğu çocuk sayısına baktığımızda çocuk sayısı en fazla olan ebeveynlerin Kürt kökenli aileler olduğu görülmektedir. Diğer gruplarda 2 ve 3 çocuk sahibi olan aileler arasında dengeli bir dağılım varken, tek çocuk sahibi aile bulunmamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında Demografik Bilgi Formu ve Nitel Araştırma Yöntemlerinden Olgubilim (Fenomoloji) araştırmalarında yaygın olarak kullanılan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme yöntemi katılımcıların ilk ağızdan görüşlerinin alınması yönüyle; araştırma soruları ve kuramsal çerçeveye uygun

olmasından dolayı tercih edilmiştir. Çalışmada farklı alt kültürlerdeki ebeveyn ve çocukların oyun algıları, bu algıların kültürler ve iki kuşak (ebeveyn ve çocuk) arasında nasıl farklılaştığını görmek amaçlanmıştır. İşte bu amaç doğrultusunda kişilerin algılarını öğrenmek için kullanılacak en uygun yöntem olarak görüşme tercih edilmiştir. Bronfenbrenner'in biyoeкологи kuramı kişinin olay ve etkileşimlerini kendi fenomenolojik alanına göre yorumladığını belirtir. Kişilerin kendi fenomenolojik alanına ait bu düşüncelerini ancak görüşlerini alarak öğrenebiliriz (Bronfenbranner ve Morris, 1998).

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmada ebeveynlerin kişisel bilgilerini elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda demografik bilgi formu (Ek-1) ile ebeveynlerin; yaşları, öğrenim seviyeleri, meslekleri, aylık gelirleri, mesai saatleri, yaşadıkları yer, evde yaşayan yetişkin ve çocuk sayısı, çocukların cinsiyetleri ve doğum tarihleri, evdeki oda sayısı, çocukların ayrı odası olup olmadığı, evin kullanım durumu hakkında bilgiler alınmıştır. Demografik bilgi formu bizzat görüşmeler esnasında katılımcıların verdiği bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından doldurulmuştur.

3.3.2. Ebeveynlerle Yapılan Görüşme

Araştırmanın genel amacına ve araştırma sorularına uygun olarak, ebeveynlerin oyun konusunda algı ve tutumlarını tespit etmek üzere, ebeveynlere sorulacak sorular ön hazırlık olması düşüncesi ile yarı yapılandırılmış olarak (Ek-2) düzenlenmiştir. Bu sorular uzman görüşü alınarak hazırlanmış, altı yetişkin ile pilot çalışması yapılmış ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra uygulamaya hazır hale gelmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu sorular 35 maddeden oluşmaktadır. Sorularda ebeveynlerin oyun ile ilgili çeşitli konularda görüşlerinin alınmasına yarayan beş boyut bulunmaktadır. Bu sorular aracılığıyla katılımcı anne-babaların oyun algısı, ebeveynin oyuna katılımı, oyun mekânı, oyun materyali, oyun arkadaşı ile ilgili görüşleri alınmış ayrıca yetişkin katılımcıların kendi çocukluklarındaki oyun ile ilgili deneyimleri alınmıştır.

Sorular Kürt kökenli katılımcılar için Kürtçe ve Türkçe dillerinden her ikisine hâkim bir öğretmene Kürtçe çevirisi yaptırılmış, daha sonra yine aynı özellikte başka bir öğretmene Türkçe geri çevirisi yaptırılmıştır.

Belirlenen üç farklı kültürden 18 anne ve 18 baba olmak üzere toplamda 36 ebeveyn ile görüşmeler yapıldı. Görüşmeler yapılmadan önce şehirde yaşayan katılımcılarla, katılımcıya ulaşmayı sağlayan kişinin referansı ile telefonda ya da yüz yüze tanışıldı. Görüşmeler başlamadan önce katılımcıya araştırma hakkında bilgi verildi, merak ettikleri yanıtlandı. Katılımcıların geneli çalışmaya ilgiyle katıldı. Kürt-şehir grubundan üç katılımcı ebeveyn, çalışmanın bağlayıcılığı konusunda tedirginlik yaşadı. Ancak tercümanın detaylı bilgi vermesi ve belki de kendi kültüründe olmasının rahatlığı ile çalışmaya katılmayı kabul ettiler. Görüşme ortamı genelde katılımcıların evi, bahçesi ve avlusu olarak şekillendi. Ancak babalardan yemek sektöründe ve seyyar olarak çalışanların, hafta sonu ve akşam geç saatlere kadar çalışıyor olması nedeniyle, iş yerlerinde ziyaret edilerek görüşmeleri tamamlandı. Seyyar çalışan bir baba ile tezgâhını arkadaşına emanet ettikten sonra sessiz bir sokak arasında görüşüldü. Yemek işi yapan başka bir baba ile de işyeri sahibinden izin alınarak işyerinin mutfağında görüşme yapıldı. Görüşme sırasında etkilenmeyi önlemek ve rahatlığın sağlanması için katılımcı ile yalnız kalmaya dikkat edildi. Köyün ileri geleni olması ve güvenilirliği olması yönüyle köyün öğretmenleri ve Kuran Kursu hocasının verdiği bilgiler doğrultusunda katılımcı olabilecek ailelere telefonla ulaşıldı. Telefonda çalışma hakkında kısa bir bilgi verdikten ve tanışma fırsatı bulduktan sonra gönüllü olan katılımcılar belirlendi. Hafta sonu babalarında evde olduğu katılımcılara uygun olacak saatler öğrenildikten sonra köy iki defa ziyaret edildi. Köye gidildiğinde önce Kuran kursu hocasının evine gidildi. Katılımcıların köyün çeşitli bölgelerine dağılmış evlerini tarif etmesi hem de katılımcıları rahatlatması açısından araştırmacıya eşlik etmesi istendi. Ziyaretler esnasında görüşme yapılacak ailelerin çocukları için önceden alınan hediyeler verildi. Görüşmeye başlamadan güvenilirliği ve yakınlaşmayı sağlamak için önce çocuk, mahalle, ev, çevre ve benzeri konularda sohbetler edildi. Görüşme bitiminde aile ile fotoğraf çekilip varsa ailenin ikramları kabul edildi.

3.3.3. Çocuklarla Yapılan Görüşme

Yetişkinlerle yapılacak görüşme için hazırlık amacıyla yapılan sorulara paralel olarak, çocuklarla yapılacak görüşme için, yarı yapılandırılmış sorular (Ek-3)

oluşturuldu. Sorular uzman görüşü alınarak hazırlanmış, altı çocuk ile pilot çalışması yapılmış ve gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bu sorular 26 maddeden oluşmaktadır. Sorularda çocukların oyun ile ilgili çeşitli konularda görüşlerinin alınmasına yarayan beş boyut bulunmaktadır. Bu sorular aracılığıyla katılımcı çocukların oyun algısı, oyuna ebeveyn katılımı, oyun alanı, oyun materyali, oyun arkadaşı ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Soruların Kürt kökenli katılımcılar için Kürtçe ve Türkçe dillerinden her ikisine hâkim bir öğretmene Kürtçe çevirisi yaptırılmış, daha sonra yine aynı özellikte başka bir öğretmene Türkçe çevirisi yaptırılmıştır.

Ailelere yapılan ziyaretler esnasında çocuk katılımcılarla da görüşmeler yapıldı. Belirlenen üç farklı kültürden altışar olmak üzere toplamda 18 çocukla görüşme yapıldı. Bu çocukların her grupta üç kız üç erkek olarak cinsiyetlerin eşit sayıda dağılmasına dikkat edildi. Çocuklarla görüşmeye başlamadan önce onları rahatlatmak için kısa sohbetler yapıldı. Araştırmacı tarafından origami sanatı ile ilgili örnekler yapılarak, araştırmacıya ısınmaları sağlandı. Çocukların iletişime geçmeye başladığı, konuşmaya yöneldiği yani görüşme için uygun zamanın geldiği tespit edildiğinde görüşmeye başlandı. Görüşme yapılacak yer için çocuğun fikri alındı. Ebeveyninin ya da bir başkasının olmadığı, sorulara çekinmeden rahatlıkla yanıt verebileceği bir ortam sağlamaya dikkat edildi. Çocuklarla yapılan görüşmelerde sadece Türk kökenli bir çocuk görüşme yapmak istemedi. Bu nedenle sürece dâhil etmek üzere başka bir katılımcı aile ile görüşme yapıldı.

3.4. Verilerin Toplanması

Çukurova Üniversitesi Etik Kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 45537984/1874-2014 sayılı yönetim kurulu kararı (Ek-4) ile kabul edilen "Farklı Kültürlerde ve Kuşaklarda Oyun Algısına Yönelik Bir Araştırma" başlıklı tez önerisinin sunumunun akabinde 2014 bahar ve 2015 güz yarı yılında veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak tabakalı amaçlı örnekleme yöntemi doğrultusunda Kürt-şehir ve Türk-şehir grubunu oluşturmak için Mersin il merkezinde bulunan farklı kültürel özellikler gösteren düşük SED'e sahip Akdeniz İlçesi seçilmiştir. Mersin il merkezinden uzakta bulunan köyler dikkate alınarak, Köy grubu katılımcıları oluşturmak için Mersin'in Tarsus İlçesine bağlı Olukkayağı Köyü çalışma sahası olarak seçilmiştir. Araştırmanın Akdeniz

İlçesinde yapılacak kısmı için bölgede bulunan bazı okullardaki (Sakarya İlkokulu-Zeki Sabah İlkokulu-Mithatpaşa İlkokulu) öğretmenlerin ve mahalle sakinlerinin yönlendirmesi ile Kürt-şehir ve Türk-şehir grubu olabilecek aileler belirlenmiştir. Araştırmada Olukkayağı Köyünde yapılacak çalışma için köyün ileri geleni olan Kuran Kursu Hocası'nın ve Olukkayağı İlköğretim Okulu sınıf ve anasınıfı öğretmenlerinin yönlendirmesi ile çalışma grubu olabilecek ailelere ulaşılmıştır. Yönlendirmeyi yapan kişiler aracılığı ile tanışmak için ailelerden randevu talep edilmesi istenmiştir. Katılımcılardan randevu alınması ile aileler evlerinde görüşme yapılmak üzere ziyaret edilmiştir.

Süreci ve araştırmacıyı tanıtmak ve güven duygusu sağlamak için araştırmaya başlamadan önce seçilen aileler ile önce tanışılmıştır. Araştırma hakkında ailelerle konuşulmuş, araştırma konusu, amacı ve katılımcılardan beklentiler hakkında ailelere bilgi verilmiş araştırmayla ilgili soruları cevaplandırıldıktan sonra gönüllü aileler tespit edilmiştir. Araştırmada Kürt kökenli katılımcılarla yapılan görüşmeler sırasında Kürtçe ve Türkçe dillerinden her ikisine hakim bir öğretmen araştırmacıya eşlik etmiştir. Anne-babalara demografik bilgi formu ve görüşme soruları; çocuklara ise sadece görüşme soruları uygulanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce aileleri ve çocukları rahatlatmak için kısa sohbetler edilmiş, çocuklarla kısa oyunlar oynanmıştır. Katılımcıyı etkileme riskine karşı görüşmeler esnasında görüşme yapılan katılımcı ile yalnız kalmaya dikkat edilmiş, diğer katılımcıların veya herhangi birinin olmadığı bir ortam olması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Araştırmada babalara ulaşım zorluğu nedeniyle aile ziyaretlerinin bazıları iki kez yapılmış bazıları da babaların uygun mesai saatlerinde çalışmaması veya hafta sonları da çalışıyor olmaları nedeniyle görüşmeler işyerinde yapılmıştır. Görüşmeler 2014-2015 yıllarında her aile ile birer kez olmak üzere yapılmış, görüşmelerde katılımcılar sorulara cevap verirken veri kaybını önlemek ve katılımcı ile iletişimin akıcılığını sağlamak amacıyla ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmacı görüşmeleri sonuçlandırdıktan sonra kayıtların dökümü aşamasına geçmiştir. Anne-babalardan alınan demografik bilgi formlarından elde edilen bilgiler sayısal tabloya dökülmüştür. Araştırma sürecinde anne, baba ve çocuklara uygulanan görüşme kayıtları dikkatlice dinlenmiş ve hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan yazılı

kayda geçirilmiştir. Yazılı hale dökülen görüşme kayıtlarındaki veriler, demografik bilgi formlarından elde edilen bilgiler de dikkate alınarak incelenmiştir. Çalışmanın verileri içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İlk aşamada toplanan veriler sınıflandırılıp düzenlendikten sonra tamamı okunup incelenmiş, daha sonra verilerin aynı kategori içine alınarak düzenlenip temsili bir kelime yazma işlemi olan kodlamaları yapılmıştır (Creswell, 2014). Bu aşamada hem öncül kodlama dediğimiz daha önceden belirlenmiş kavramlara göre kodlama yapılmış hem de tümevarımsal kodlar olarak bilinen verilerin incelenmesi sonucu yeni kodlar oluşturulması işlemi yapılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik araştırmanın nesnelliğini arttırması açısından önemli olduğundan kodlama güvenilirliğini sağlamak için doktora öğrencisi olan uzman bir kodlayıcı sürece dâhil edilmiştir (Johnson ve Christensen, 2014). Araştırmacı ve kodlayıcı araştırmanın amacına yönelik kodlama yapılması için birlikte bir aileyi kodlama yapmış ortak bir anlayış yakalandıktan sonra belirlenen veriler bu iki ayrı kodlayıcı tarafından bağımsız olarak tamamlanmıştır. Araştırmaya ait katılımcılardan yedi aile (%39'u) bağımsız olarak birlikte kodlanmıştır. Daha sonra bağımsız yapılan kodlamalar karşılaştırılmış ve kodlanan maddelerin (672) % 98,5'inde benzer kodlamaya rastlanmış olup kodlama güvenilirliği oldukça yüksek çıkmıştır. İkinci kodlayıcı ile yapılan bu güvenilirlik çalışmasından sonra veriler araştırmacı tarafından detaylı bir şekilde önceden belirlenmiş genel kategoriler altında kodlanmıştır.

Oyun algısı, ebeveyn ve çocuğun oyunları, oyun yeri, oyun araç-gereçleri ve oyun arkadaşına yönelik katılımcı anne-baba ve çocuk görüşlerinin alındığı beş genel boyut altında eski ve yeni kodlar belirlenmiş ve taslak temalar oluşturulmuştur. Bu temalar uzman görüşü alındıktan sonra tekrar düzenlenip, araştırmanın amacı doğrultusunda ve belirlenen kuramsal çerçeve ışığında ana temaların oluşturulması işlemi tamamlanmıştır. Veriler oluşturulan kodlara ve temalara göre aralarındaki ilişkiler dikkate alınarak düzenlenip toplanan bilgiler betimsel bir şekilde bulgular bölümünde sunulmuştur. Bulgular bölümü oluşturulurken çalışmanın desteklenmesi arttırmak için sık sık alıntılara yer verilmiştir. Sonuç ve öneriler bölümünde elde edilen sonuçların kuramsal çerçeve ve konuyla ilgili genel literatürle bütünleştirmesi ile veri analizi tamamlanmıştır (Creswell, 2014).

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları

4.1.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Çocukların Oyun Algılarını İçeren Bulgular

Çalışmanın şehirde Türk kökenli çocuklarla yapılan kısmında çocukların büyük bir çoğunluğu oyun tanımlamalarını yaparken, oyunu bilişsel boyutta ele alıp kurallı oyunlarını sıralamışlardır:

“Maç. Bide kovalamaca. Böle koşuyor yakalıyor onu. Nasıl biliyon koşuyon oynuyon”. (R, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan bazıları yine aynı boyutta oyun tanımlarını, oynadıkları sosyo-dramatik oyunlardan örnekler vererek yapmışlardır:

“Bebekçilik. Bebeği sallıyorsun uyutuyorsun. Sonunda büyütüyorsun bebek abla oluyor”. (A, 6 yaş, kız)

Çocuklardan bazıları oyunu tanımlarken bilişsel boyutta ele alıp oyunda kullandığı oyun malzemeleri olan ‘kule, oyuncaklar, araba’ (T, 6 yaş, erkek) şeklinde sıralamalar yapmışlardır. Yine oyunu aynı boyutta ama bu kez eylem yönü ile ele alıp sadece ‘oynamak’ (P, 5 yaş, erkek) olarak tanımlamayı tercih eden çocuklarda olmuştur. Bilişsel boyutta oyunun arkadaşlar ile yapılan bir eylem olduğunu ifade eden çocuk tanımlamasını şöyle yapmıştır:

“Çocuklarla oynamak demektir. Mesela diyelim koşuyoruz o zaman birbirimizi yakalarken oda oyundur. Oyun oynarken hangi oyunu oynayacağız diye tahmin ederiz”. (S, 6 yaş, kız)

Bir çocuk oynadığı sanal oyunlardan örnek verip oyunu ‘kazanmak’ (P, 5 yaş, erkek) olarak tanımlamıştır. Çocukların birçoğu da oyunu duygusal boyutta değerlendirip eğlence olarak tanımlamayı tercih etmişlerdir:

“Çünkü sıkılıyorz diye eğlenmek için oynuyoruz”. (T, 6 yaş, erkek)

Oyunu yetişkin beklentisi boyutu ile ele alan bir çocuk, oyun tanımlamasını yaparken oyun sırasında yapmaması gerekenleri ele alıp şunları ifade etmiştir:

“Oyunda düşersek hiç ağlamamalıyız. Çünkü saçlarımız dökülür”. (D, 6 yaş, kız)

Çocuklardan biri oyun tanımlaması içinde iş olarak yaptığı fiilleri oynusulaştırdığını anlatarak, iş-oyun kavramına yaşantısından örnek vermiştir.

“Mandalinaları böyle topluyoruz sepete koyuyoruz götürüyoruz evimize yıkıyoruz yiyoruz”. (A, 6 yaş, kız)

Çalışmanın şehirde Kürt kökenli çocuklarla yapılan kısmında, çocukların büyük bir çoğunluğu oyun tanımlamalarını yaparken, oyunu bilişsel boyutta ele alıp kurallı oyunlarını sıralamışlardır:

“Yakalamacılık saklambaç bide okulda oyun oynamak çok güzel. Yakalamacılık oynuyoruz bide kedicilik köpekçilik. Çünkü çok eğlenceli. Çünkü oyun oynamak istiyorum eğlenceli oluyor”. (K, 5 yaş, kız)

Bazı çocuklar ise yine bilişsel boyutta değerlendirme yapıp, bu kez oyun oynarken kullandığı malzemelere genel bir ifade şekliyle ‘oyuncaklar’ (E, 5 yaş, erkek) diyerek oyun tanımlamasını yapmışlardır. Çocuklardan oyunu duygusal boyutta ele alanları oyunun ‘eğlence ve mutluluk’ (B, 6 yaş, erkek) olduğu yönünde tanımlama yapmışlardır. Çocuklardan biri oyunu tanımlarken oyunun eylem ifade eden yönüne odaklanıp şöyle bir tanım yapmıştır:

“Oyun, oyun oynamak. Çok güzel bir şey”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri oyun tanımlaması yaparken oyunu, kullandığı oyun malzemeleri kategorisinde ele alıp oynadığı sanal oyunları ifade etmiştir:

“Evde tabletimle oynuyorum. İçinde oyunlar var oyun oynuyorum bende”. (Ş, 6 yaş, kız)

Çalışmanın köyde yapılan kısmında çocukların büyük bir çoğunluğu oyunu bilişsel boyutta ele alarak tanımlamışlardır. Çocukların oyun tanımlamaları içerisinde hayali oyunlarını anlatan ve oyunu sadece ‘oynamak’ (O, 5 yaş, erkek) fiili ile açıklayan ifadelerde tespit edilmiştir. Katılımcılar çoğunlukla oyunu tanımlarken oynadıkları kurallı ve sosyo-dramatik oyunlardan örneklerle oyunu tanımlamışlardır. Örneğin bir çocuk oyunu şöyle tanımlamıştır:

“Evcilik. El sende oynar. Saklambaç oynar”. (F, 6 yaş, kız)

Bazı çocukların ise oyunu bilişsel boyuttan ziyade duyuşsal yönü ile ele aldıkları ve bu yönü ile tanımladıkları belirlenmiştir. Bu boyutta oyunun eğlence yönü sıklıkla vurgulanmıştır. Bazı çocukların ise kendisini iş yapar olarak algıladığı, oyunlarını iş yapma olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Örneğin bir çocuk oyun ile ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Annemgile yardım ediyor, eğleniyorum, oynuyorum. Buraya kürekle yük getiriyorum buraya döküyorum”. (L, 5 yaş, erkek)

Köy grubundaki çocukların çoğu oyundan daha önemli olarak akademik başarıyı ele almışlar ve önemseme nedeni olarak da ceza korkusu, beğenilme arzusu ve çalışkan olma konusunda ifadelerde bulunmuşlardır. Örneğin bir çocuk oyundan önemli gördüğü şeyleri nedenleri ile şöyle ifade etmiştir:

“Evet. Ders. Çünkü dersimize çalışmalıyız yoksa okul birincisi olamayız. Öğretmende bize kızar dersimizi yapmadığımızda”. (C, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan bazıları oyundan önemli şeyler olduğunu ifade etmekle beraber bu şeylerin oyun sırasında oluşan kazaları önleme ve oyunlarda dikkatli olmak gibi konular olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin bir çocuk oyundan önemli gördüğü şeyleri bu çerçevede şöyle değerlendirmiştir:

“Birbirimize vurmamak çarpmamak kendimize dikkat etmek kimseye vurdurturmamak. Top oynarken kendimize yani dikkat etmek. Oyunda iteklememek. Ağlamamak için.” (N, 5 yaş, kız)

Çocuklardan biri oyundan önemli gördüğü şey sorusunu cevaplarken yetişkin beklentisini dikkate almış, yetişkinlerin kendisinden beklediklerini düşünerek yanıtlamıştır. G konu ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Akıllı, uslu, araba bulutlarda geziyor. Öğretmen döver yaramaz çocukları döver. F benim kalemimi aldıydı çöpe atıldılar. Anneme de söylediydim annemde öğretmeni aradı. F’yi de dövdü kulağını çekti”. (G, 6 yaş, kız)

Çocuklardan sadece bir tanesi oyundan önemli bir şey olmadığı konusunda görüşünü ifade etmiştir. Bunu ifade ederken oyununu anlatmaya devam etmiştir:

“Çubukların hepsini toplayıp oraya götürüyorum”. (L, 6 yaş, erkek)

Oyundan daha önemli gördüğü şeyler hakkında yanıt veren Türk/şehir grubundaki çocukların çoğu, oyundan daha önemli şey olarak akademik başarı üzerine durmuşlardır. Böyle düşünmelerinin nedeni olarak da ceza alma korkusundan, beğenilme arzusundan ve aile baskısından bahsetmişlerdir:

“Ders ve öğretmeni dinlemek. Çünkü oyun oynarsak öğretmenimiz bize kızar yapmamanın cezasını verir. Bundan önemli”. (D, 6 yaş, kız)

Çocuklardan bazıları oyundan daha önemli bir şey olmadığı, biri de oyundan önemli gördüğü şeyler sorusuna ‘bilmiyorum’ (T, 6 yaş, erkek) yanıtını vermiştir. Başka bir çocuk oyun sırasında oluşan yaralanmalardan ve sonrasında yaşadığı korku ve ceza durumlarından bahsetmiştir:

“Basketbol. Top. Yüzüme geldi. Dişim ağrıyordu. İki dişim çıktı. Maç. Yüzümüze top gelirse sert gözümüze çarptığı için ölürüz karınca yüzümüzü yer. Bıçak elimizi keser böyle alıyoruz böyle vuruyoruz keser elimizi. Çünkü elimiz kesersek annemiz özler diye. Annemiz ağlayacak babamız ağlayacak. Para kazanacaklar yeni bir çocuk erkek alacaklar”. (A, 6 yaş, kız)

Oyundan daha önemli gördüğü şeyler hakkında yanıt veren Kürt/şehir grubundaki çocukların çoğu oyundan daha önemli bir şey olmadığını söylemişlerdir. Çocuklardan biri akademik anlamda başarılı olmanın oyundan daha önemli olduğunu ifade etmiştir:

“Var. Önce dersi yapmak. Yeni bir oyun yüklersek yine heyecanlanabiliriz. Bide derslerimiz olunca yapamayız oyun oynayınca”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri sokak hayvanlarının oyundan daha önemli olduğunu belirtirken, bazıları ise oyundan önemli olan şeyler olarak oyun sırasında oluşan malzeme ihtiyacı ve hasta oyun oynamanın zararı gibi konulardan söz etmişlerdir:

“Var. Oyuncaklar. Onlar da hamur”. (E, 5 yaş, erkek)

Köyde yapılan çalışmada çocukların büyük bir çoğunluğu istediği zaman oyun oynayabildiklerini belirtmişlerdir. Ancak doğrudan doğruya istediği zaman oyun özgürlüğü olmayan, şartlı oynama izni olan bir çocuk şunları söylemiştir:

“Evet. Dersimi yapıp oynarım”. (F, 6 yaş, kız)

Bazı çocuklar istediği zaman oyun oynama özgürlüğü olmadığını bunun nedeni olarak da yatma vakti ve ders çalışma gerekliliği olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlardan bir tanesi nedenleri ile oyun özgürlüğünün olmadığını şöyle anlatmıştır:

“Hayır. Çünkü annemiz kızar çünkü dersimizi yapmayız diye”. (C, 6 yaş, erkek)

Türk/şehir grubu ile yapılan çalışmada çocukların birçoğu istediği zaman oyun oynayabildiğini ifade etmiştir. Ancak çocuklardan biri akademik başarı nedeniyle istediği zaman oyun oynayamadığını yaşadığı korku duygusuyla ifade etmiştir:

“Hayır. Çünkü ödev yapabilirim. Çünkü öğretmenimiz kızıyor. Belki bizi tembeller sırasına oturtturur. Çalışamayız. Hiç bir şey öğrenemeyiz”. (S, 6 yaş, kız)

Yine başka bir çocuk aynı nedenden dolayı oyun oynaması için gerekli koşulu sağladıktan sonra oynayabileceğini belirtmiştir:

“Hayır. Çünkü dersimi yapmazsam öğretmenim kızar. Ben eve dükkâna geliyorum. Hemen üstümü değiştiriyorum. Elimi yüzümü yıkıyorum yemeğimi yiyorum. Dersimin başıma oturup dersimi bitirip sonra oyun oynuyorum”. (D, 6 yaş, kız)

Oyun özgürlüklerinin olup olmadığı sorusu Kürt/şehir grubuna yöneltildiğinde birçoğu istediği zaman oyun oynadıklarını belirtmişlerdir. Sadece bir çocuk istediği zaman oynayamadığını bunun nedeni olarak da akademik başarıyı göstermiştir:

“Oynayamıyorum. Çünkü ödevlerim var bazen bazen de yok”. (B, 6 yaş, erkek)

Çalışmanın köy grubundaki çocukların anneleri tarafında kendilerine yasaklanan oyunlar arasında aktivite düzeyi yüksek olan kovalamaca, top oynama yer almaktadır. Çocuklar bu oyunları annelerinin çevrede kendinden küçük olan kardeşlerine ve eşyalara zarar gelme riskinden dolayı yasakladıklarını belirtmişlerdir. Zarar verme nedeniyle kendine yasaklanan oyunu bir çocuk şöyle ifade etmiştir:

“Mesela içerde topa, kardeşlerimle oynarken. Mesela banyoya üstüne bir yer var onu üstüne atar alamayız falan. Çünkü bir şey kırılır”. (C, 6 yaş, erkek)

Bir çocuk yetişkin algısıyla cevap vererek yaramaz çocuklarla oynamanın annesi tarafından yasaklandığını belirtmiştir. Diğer bir çocukta kirlenme riski olan oyunları annesinin oynamasını istemediği şöyle dile getirmektedir:

“Babam, annem, abim mesela pislikle oynama diyor”. (L, 5 yaş, erkek)

Bazı çocuklar ise ebeveynlerinin kendilerine hiçbir oyunu yasaklamadığını belirtmişlerdir. Çocuklardan bazıları evdeki eşyalara zarar gelme ihtimali nedeniyle babasının top oynamasını yasakladığını belirtmiştir. Yine başka neden olarak kirlenme ihtimali olan oyunların yasaklandığı dile getirilmiştir.

Türk/şehir grubundaki çocuklardan biri sağlığının bozulması nedeniyle aktivite düzeyi yüksek olan koşma oyunlarının yasaklandığını belirtmiştir:

“Annem koşmamamı istiyor. Çünkü terliyorum, düşüyorum. Babam da koşmamamı söylüyor. Şey düşüyorum ağlıyorum ya o yüzden”. (D, 6 yaş, kız)

Yine başka bir çocuk yine aktivite düzeyi yüksek olan hareketli oyunların ebeveynin düzen-tertip kaygısıyla kendine yasaklandığını ifade ederken bir başkası ebeveynin hem sağlığına zarar gelmesi hem de ailenin toplumsal cinsiyet içeren tutumundan kaynaklı oyun yasağını şöyle ifade etmektedir:

“Var. Top. Çünkü ben kızım kızlar biraz iş yapar. Erkekler maç oynar. Topla koşmayın. Ayağım ağrıyor. Telefonla konuşmak yok. Düşürebiliriz diye. Maç oynamayacağım. Maç dedi ki babam ya sen maç oynama erkek misin? dedi”. (A, 6 yaş, kız)

Kürt/şehir grubundaki çocuklara ebeveynleri tarafından yasaklanan oyunlar sorulduğunda çocukların bazıları aktivite düzeyi yüksek olan saklambaç, kovalamaca ve

askercilik oyunlarını sıralamışlardır. Genelde bu oyunlar çocukların düşüp yaralanma oluşumu ihtimali nedeniyle yasaklanırken çocuklardan biri korkuya neden olur diye yasaklanan bir oyununu anlatmıştır:

“Var. Asker oyunları. Çünkü akşam rüyama girer diye babamla annem izin vermiyor onlara. Başka oyunlara izin veriyorlar hepsine”. (B, 6 yaş, erkek)

Bir çocuk sanal oyunların oyun aletine zarar gelmesi nedeniyle annesi tarafından yasaklandığını babasının ise hiçbir oyunu yasaklamadığını ifade ederken başka bir çocuk oyuncaklarla oynamasının gürültü çıkardığı için ebeveynleri tarafından yasaklandığını belirtmiştir:

“Orda bir tane bavul var onunla. Oyuncak. Çünkü çok ses çıkıyor”. (E, 5 yaş, erkek)

Çocukların bir kısmı ise ebeveynleri tarafından hiçbir oyunun kendilerine yasaklanmadığını belirtmişlerdir. Kürt-şehir grubundaki çocukların bir kısmı yetişkin beklentisine uygun görülen özellikle toplumsal cinsiyet rollerine uygun oyunların ebeveynlerini mutlu ettiğini dile getirmiştir:

“Taksi, yarış arabaları bide Zomba. Bide taksi. Bide annemin bir tane cepte oyun var. Bir tane. Oda (baba) tombili buksu seviyor”. (B, 6 yaş, erkek)

“Annem kardeşlerle oyna diyor”. (Ş, 6 yaş, kız)

“İyi oynama. Güzel olmak”. (E, 5 yaş, erkek)

Çocuklardan bazıları ise hiçbir oyunundan ebeveynlerinin mutlu olmadığını belirtmişlerdir.

Köy grubundaki çocukların büyük bir kısmı ebeveynlerini en çok mutlu eden oyunlar olarak saklambaç, kovalamaca gibi kurallı oyunları sıralamışlardır. Bir çocuk ise kâğıt kalem etkinliklerinin ebeveynlerini mutlu ettiğini belirtmiştir:

“Hangi biliyon mesela boyama yapmama yardım ettik mi”. (L, 5 yaş, erkek)

Çocukların bazıları kardeşleriyle oyun oynadığında ve ilgilendiğinde ebeveynlerinin mutlu olduğu yönünde görüşlerini şöyle açıklamıştır:

“Diyor ki kızım diyor kardeşlerinle oyun oyna diyor ben yatacağım diyor babam sabah yatarken bunları götür de oynat diyor”. (N, 5 yaş, kız)

Çocuklardan biri (O, 5 yaş, erkek) bütün oyunların ebeveynlerini mutlu ettiğini ifade ederken, başka bir çocuk aktivite düzeyi düşük yetişkin beklentisine uygun oyunların ailesini mutlu ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Akıllı çocuk olduğunda oyuncak alıyorlar”. (G, 6 yaş, kız)

4.1.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveynlerin Oyun Algılarını İçeren Bulgular

Çalışmanın Türk/şehir grubundaki anne babalara oyunu nasıl tanımladıkları sorulduğunda yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu tanımlamalarını duygusal boyutta yoğunlaştırmıştır. Ebeveynlerin duygusal boyuttaki oyun tanımlamaları içinde güzel vakit geçirme, mutlu olma, eğlenme ve rahatlama sıklıkla ifade edilmektedir:

“Misket oynuyorum D ile. Tamamen eğlence”. (D1, 41 yaş, anne)

“Oynadığı oyunun şekline bağlı mesela bir bilgisayarda oynuyor vakit geçiriyor ama eğitici programları seçerse faydalı oluyor. Vakit geçirmektir. Çocuk için eğitici programları eğitici oyunları oynatmaya çalışıyor. Genel anlamda vakit geçirmek”. (S2, 50 yaş, baba)

“Çocuğumun mutluluğu oyun oynayınca mutlu oluyor çünkü bende onla oynayınca daha çok mutlu oluyor”. (A1, 30 yaş, anne)

Bazı anne-babalar oyunu bilişsel boyutta ele almayı tercih ederek çeşitli oyunları ve oyun malzemelerini ifade ederek oyunu tanımlama yoluna gitmiştir. Bir ebeveyn oyunun kendi için çocukların enerjilerini harcama yolu ve dinlenme ifade ettiğini şöyle açıklanmaktadır:

“Oyun deyince evcilik olabilir çocuklarla oynamak olabilir ama biz büyükler biraz sıkıldığımız için yapmıyoruz eşim genelde daha çok oynar çocuklarla. Çocuk oynar oyun oynar oynamayı sever onlarda enerji çok olduğu için oynamak isterler. Yani hep böyle bir şeylerle ders olsun yazıyım okuyum çalışıyorum diye yoruldukları için hemen oyun oynamak isterler. Yani biraz mola veriyorlar onu bir kaçış olarak görüyorlar ama çocuklar genelde hep oyunu seviyor”. (T1, 32 yaş, anne)

Bazı ebeveynler oyunu tanımlarken oyun malzemeleri yolu ile anlatmayı tercih etmiştir:

“Oyun çocuk oyunumu. Araba oyunu olur Oyun şimdi çocuğun oyununu valla bende bilmiyorum çocukluğumu fazla yaşamadım ben çalıştığım için bilmem. Ya oyun normal yani zevk oyunudur. Başka bir şey yok yani”. (R2, 35 yaş, baba)

Bazı ebeveynler oyunu tanımlarken kendileri açısından sıkıcı ve gereksiz bir aktivite olduğunu ifade etmişlerdir:

“Oyun deyince çocuğum sürekli kendini oyuna vermek istiyor. Bırakın hep ben oynayayım istiyor. Ya bana göre oyun çok basit. Oynarsın oynarsın bıkınca oturursun. Hiçbir işe yaramaz boş boş vakit geçirirsin”. (R1, 29 yaş, anne)

Oyunu tanımlamaya yönelik Kürt/şehir grubundaki ebeveynler tanımlamalarını yaparken anneler duygusal ve bilişsel boyutta tanımlar ortaya koyarken babalar ağırlıklı olarak duygusal boyutta tanımlar yapmıştır. Duygusal boyutta ele alınan tanımlarda eğlence, vakit geçirme ve sevinme vurgusu yapılmıştır:

“Top oynamak işte oyun çocukların oynadığı şeydir yani. Eğlence. vakit geçirmek”. (K2, 30 yaş, baba)

“Oyun valla çocukların onları neşelendirecek her şey oyundur. Bana göre neyi ilgisi çekiyorsa onu da elimizden geldiği kadar vermeye çalışırız. Sevindirmek için. oda onunla zaman bir nevi zaman geçirmesi bir nevi kendini en azından biraz becerisini geliştirmesi için”. (B2, 36 yaş, baba)

“Oyun çocuğun keyif aldığı çocuk böyle benle şakalaşmayı çok sever öle yapıyor işte. Oyuncak güzel oynar. Oyunağını oynar 2 saat boyunca oynar kimseyle muhatap olmaz. Benim için güzel bir şeydir onla uğraşılıyor vaktini onla geçiriyor oynuyor yani”. (U2,40 yaş, baba)

“Oyun deyince çocukların oynadığı oyunlar geliyor. Yani çocuklarla beraber bir eğlence böyle zaman geçirme kaliteli zaman geçirme aklıma geliyor”. (B1, 33 yaş, anne)

Bilişsel boyutta ebeveynlerin yaptığı tanımlamalar içinde çocukların oynadığı kurallı oyun, oyun arkadaşı, çocuk, oyun malzemeleri, oyun yeri ve beceri gelişimi gibi farklı vurgular yer almaktadır:

“Çocuk geliyor. Ya oyun deyince aklıma çocuk geliyor. Neşe geliyor mutluluk geliyor. Ya eğlenceli bir şey sonuçta”. (K1, 26 yaş, anne)

“Çocuklar işte oyun oynar her konuda oyun oynar nedir. Oyuncaklarla oynuyor. Dışarıda sokakta oynuyor çocuklarla oynuyor”. (J2, 43 yaş, baba)

“Çocuklar oyun oynar. Çocukken oynadığımız şeyler”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Ebeveynlerden biri oyun tanımlamasını yaparken oyunun çocuğun gelişimi için önemini ifade etmiştir:

“Oyun gelişmek içindir ne içindir çocuğun gelişmesi içindir her şeyi öğrenmesi lazım bilmesi lazım. Öle bir şey”. (J1, 42 yaş, anne)

Köyde yaşayan ebeveynlerin her ikisi de oyunu genellikle bilişsel boyutta ele almış olup güzel vakit geçirme, eğlenme ve sıkıntı giderme gibi olumlu duygulanım belirten ifadeler kullanmışlardır:

“Oyun çocuklar boş zamanlarında oyun oynuyorlar kafalarını dağıtıyorlar sıkılmasınlar oynuyorlar işte”. (O1, 30 yaş, anne)

“Ya oyun çocukların vakit geçirdiği eğlendiği şeylerdir yani”. (L2, 39 yaş, baba)

Ebeveynlerden biri oyun tanımlamasını yapmasını istediğimizde oyunun gereksiz ve önemsiz olduğunu ifade eden şu açıklamayı yapmıştır:

“Oyun çocukların oynadığı şey oyundur. Başka ne olacak. Başka yani koca adam oyun oynamaz”. (C2, 30 yaş, baba)

Oyunu bilişsel boyutta ele almayı tercih eden bazı yetişkinler ise çocukların oynadığı kurallı oyunlar ve genel olarak oynamak fiili üzerinde yoğunlaşmışlardır:

“Oyun deyince.. çocukların oynaması. İstop gibi gülle mi derler onlar. Çocukların oynadıkları şey”. (L1, 35 yaş, anne)

“Oyun deyince bütün her şey yani oynamak ister. Oyun dedin mi çocukların birinci şeyi oyun zaten”. (G2, 38 yaş, baba)

Bir ebeveyn oyun tanımlamasını yaparken daha çok yetişkinden beklenenler üzerinde yoğunlaşmış ve yetişkinin yapması gerekenler algısıyla yanıt vermiştir:

“Yani oyun deyince buralarda çocuklarla falan oldun muydu onlarla falan ilgilenmek yani onların gönlünü etmek için. Yani işte oyunda çocuklar zamanı güzel geçsin diye. Bu gibi şeyler yani”. (F2, 29 yaş, baba)

Türk/şehir grubundaki anne-babalardan oyundan daha önemli gördüğü konular hakkında görüş alındığında annelerin büyük bir kısmı oyundan önemli olarak bir şey görmediklerini babaların çoğunluğu da ahlaki beklentileri ve daha önemli bir şey olmadığı yanıtı üzerine yoğunlaşmıştır. Ahlaki beklentiler altında söz dinleme, otoriteye itaat ve aile bağlarına saygı konuları dile getirilmiştir:

“Aile. Yani şeyde atadan gördüğümüzde biraz aile bağlarımız kuvvetli. Çocuklar için her şeyden önemlisi benim için aile. Yani her şeyi feda edip aile ile ilgili bir durum olduğunda en küçüğümüz S, bir iş anlamında bir yere gidilecek gelinecek bir anlamda o şekilde bir durum olduğunda oyunu dersi bırakıp gelebiliyor”. (S2, 50 yaş, baba)

“İllaki vardır. Çocuğun öncelikle anne babasına olan saygısını yitirmemesidir. Öncelikle ailesinin geldiğini ailesinin söylediği şeylerle daha sonra oyunlara yönelmelerini işte ailesinin istediklerini yapmaktır önce daha sonra oyunu düşünmeleri. Şimdi çocukla aile bir noktada eğer bağdaşamazsa çocuğun farklı yetişmesine sebep olur yani anne baba sözü dinlemezse çocuk ilerde bunlar tabi hani kötü alışkanlıklara

kötü şeylere dönüşebilir. Öncelikle aile daha sonra oyun ne bilim benzeri şeyler". (A2, 36 yaş, baba)

Bazı ebeveynler ise oyundan önemli gördükleri konular hakkında akademik başarı olduğunu belirtmişlerdir:

"Bence yoktur olması gerekiyor ama çocuk için yoktur dersleri olması gerekiyor bence. Ama çocuk olduğu için oyun ağır basıyor biraz yani benim görüşüm bilmiyorum. İyi dersinde de sıkıntımız yok oyunu da seviyor işte". (T2, 39 yaş, baba)

Bazı anne-babalar ise uyku düzeni, yemek düzeni ve sağlığını koruma gibi yaşamsal gereksinimlerin oyundan daha önemli olduğunu ifade ederken bir anne oyundan önemli bir şey olmadığını şöyle anlatmıştır:

"Benim oğlumu dersiniz ilk etapta yaramazlık oyun geliyor aklına onlara çizgi film bide". (T1, 32 yaş, anne)

Kürt-şehir grubundaki ebeveynlere oyundan daha önemli gördükleri konular sorulduğunda, babaların yanıtları akademik başarı ve ahlaki beklentiler üzerine yoğunlaşırken anneler çocukların temel ihtiyaçları, ahlaki beklenti, aile ve düzen-tertip konularında eşit dağılım göstermiştir. Babaların akademik başarı üzerinde yığılım gösteren bazı açıklamaları şöyledir:

"Vardır. Okumak. Geleceğini kurmak için". (K2, 30 yaş, baba)

"Okul okuması düzgün eğitilmesi büyümesi yani sağlığından dolayı yiyeceklerden içeceklerden çevresinden güzel yetişmesi güzel bir şeydir yani. İlerde yani çocuğumun iyi olması hem bize hem vatana millete iyi olur yani". (U2, 40 yaş, baba)

"Terbiyesidir okumasıdır yazmasıdır. İnsan biraz gelişmeli aklını çalıştırır gözü açılır. Bir şeyler anlar böyle". (J2, 43 yaş, baba)

Annelerin oyundan önemli gördüğü konularla ilgili temel ihtiyaçları, ahlaki beklentileri, aile ve düzen-tertip konularını içeren görüşlerinden bazı örnekler şöyledir:

"Yani bizce söylesem ilgi bence. Çocuklara ilgi gösterebiliriz. Onu alıp gezdirebiliriz. Oyundan önemli bir şey yiyip içmek bence. Aile terbiyesi alması ailenin onla ilgilenmesi düzenli beslenmesi. Çocuk bunları alınca otomatik oyuna daha güzel odaklanabilir". (K1, 26 yaş, anne)

"Bazı çocuklar için vardır bazıları için yoktur. Ya oyundan önemli şöyle bir şey vardır. Düzgün bir şekilde oynamaları mesela şeylerini kırmamaları oyuncaklarını kırmamaları doğru düzgün kullanmaları etrafını doğru düzgün kullanmaları yani o şekil yoksa yok". (B1, 33 yaş, anne)

“Oyundan daha önemli. Tabi ki anne baba sevgisi çevre bunlar önemli tabii ki. Çocuğun ilerdeki eğitimi için geleceği için bunlar önemli yani”. (E1, 34 yaş, anne)

Anne-babaların bir kısmı oyundan daha önemli gördüğü bir şey olmadığını ifade etmiştir:

“Vallahi çocukken ne kadar oyun oynarlarsa onlar için çok iyi olduğunu düşünüyorum”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Gezmek oynamak işte öle şeyler. Yok bence”. (J1, 42 yaş, anne)

Oyundan daha önemli gördüğü konular hakkında köy grubundaki ebeveynlerle yapılan görüşmede birçoğu sevgi, saygı, aile bağları, ebeveyn ilgisi gibi ahlaki beklentilerin oyundan daha önemli olduğu konusunda görüş bildirmiştir:

“Vardır ya sevgi saygı daha çok ilgi istiyorlar. Zaten çocuklar fark ettiriyorlar anne beni sevmiyor musun böyle kızdığın zaman okula gittikleri zaman öğretmenler bizden daha iyi davranıyor. Onu fark ettiriyorlar çocuklar”. (O1, 30 yaş, anne)

“Şuan yani çocuğa bizimle alakalıysa ilgilenmek ona şefkat göstermek sevmek. Çocuk bizim ilğimiz haricinde başka bir şey istemez normalde oyunu sever”. (F2, 29 yaş, baba)

Ebeveynlerden annelerin bazıları ise oyundan önemli gördüğü konular olarak yemek, uyku, sağlık gibi yaşamsal gereksinimlerin olduğunu belirtmişlerdir:

“Tabi var uyku var yemek var başka aklıma gelen sağlıkları. Hasta olsa vücuden düşüyor. Ondan sonra. Ne bilim ya oyunda bir yere kadar yemek de bir yere kadar uykuda bir yere kadar. Hepsine dikkat edecek yani”. (F1, 27 yaş, anne)

Çalışmada ailelerin bazıları oyundan önemli görülen konu olarak akademik başarının olduğu konusunda yoğunlaşmıştır:

“Tabi Ders. Biz reziliz malcıyız. Çocuklarım okusun yeter ki onlar bir şey olsun. Biz olamamışız biz rezil olmuşuz yatıyoruz kalkıyoruz onlar için çalışıp onlar için dua ediyoruz”. (L1, 35 yaş, anne)

Oyundan daha önemli gördüğü konuları sorduğumuz ailelerden sadece babalardan bazıları oyundan önemli bir şey olmadığı yönünde görüş bildirmiştir:

“Yok. Onlara yok. Oyun daha önde geliyor”. (N2, 34 yaş, baba)

Türk/şehir grubundaki ebeveynlere çocuklarının istediği zaman oyun oynayıp oynamadığı sorulduğunda ebeveynlerin büyük çoğunluğu ödev yetiştirme kaygısı, boş uğraş olarak görmesi ve kötü akran modeli olarak sıraladığı nedenlerle izin vermediklerini ifade etmiştir:

“Yok. Her zaman yani boş. Ya şimdi okuldan geliyor, şöyle 1 saat kadar oyalanıyor. Kendince sağa sola koşturuyor. Biraz dolaşıyor kapıya çıkıyor içeri giriyor”. (S1, 42 yaş, anne)

“Hayır izin vermiyorum neden vermiyorum çünkü artık A'nın bazı sorumlulukları bunların en başında okul geliyor kendimden örnek vereyim bende büyürken annem babam hadi oğlum okuyacaksın hadi oku ilerde büyük adam olacaksın şöyle böle görmedim. Görmediğim için ben şimdi çocuklarıma ilk etapta okul okumalarını dersini ödevini yapıp daha sonra oyun olduğunu”. (A2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlerin bazısı kötü akran modelleri ve trafik tehlikesi gibi nedenlerden dolayı evin içinde oynamak koşulu ile oyun özgürlüğü sağladıklarını ifade etmişlerdir:

“Yani sokağa bırakmam ama evin içinde oynar ya. Sokak konusunda kısıtlıyım. Biz şimdi önceki oturduğumuz yerde hiç bırakmıyordum. Mahalle biraz bozuktu hiç indirmiyordum yani. Burada zaten yeni geldik önümüz kışa geldi yazın bakacağız yani. Çok sıkmam çokta serbest bırakmam sürekli gözüm üstlerinde takipteyim. Sıcak bakmıyorum yani şu apartmanın girişi güzel olduğu için bir şey demem yani. Ya dedim ya o aşamaya gelemedik”. (T2, 39 yaş, baba)

“Dışarı şeyinde fazla şey yapmam yollamam. Çünkü dışarı çıkar, çocuklar küfürlü müförlü konuşuyor onu öğrenir diye. Evde serbest”. (P2, 34 yaş, baba)

Bazı ebeveynlerde çok gerekli gördükleri için değil ama çocuk istediği için oyun özgürlüğüne müdahale etmediğini ifade etmektedir:

“Şimdi ben olduğum zaman oynuyor yapma desen gene yapıyor oynuyor onun için bir şey diyemiyorsun çocuğa çocuktur diye bir şey diyemiyorsun”. (R2,35 yaş, baba)

“Ya şimdi genelde son numara olduğu için veriyoruz”. (S2, 50 yaş, baba)

Kürt/şehir grubuna çocukların istediğinde oyun oynama konusunda özgür olup olmadıkları sorulduğunda genelde koşullu bir şekilde izin verdikleri tespit edilmiştir. Bu koşullar evde oynamaya yönlendirme, arada eve gelip dinlenme, oyuna bağlı onay verme, zarar vermeyen oyunları seçme olarak sıralanmaktadır:

“Yerine göre her zaman değil de. Yani müsaitse veririm. Çocuklar genelde oyunu seçer. Mesela bugün kavga etmişiz E ile oyun için. Gel biraz yukarı dinlen. Evde olduğu gün sürekli sokakta”. (E1, 34 yaş, anne)

“Zarar görmese oynayabilir kötü şeyler örnek olmuyorsa oynayabilir”. (J2, 43 yaş, baba)

Her istediğinde oyun oynamasına izin vermeyen ebeveynler bunun nedenlerini zamanın uygun olmayışı, dışarıdaki tehlikeler ve misafirin varlığı şeklinde sıralamaktadır.

“Her zaman oynamalarına izin vermem. Şimdi dünya biraz bozuk ikinci zamanları bazen dışarıda oynamalarına izin veriyorum. İçerde oynamalarına daha çok izin veriyorum. Oyuncaklarını çıkarıyorum. Evde oyuncaklarıyla oynamalarını daha çok istiyorum”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Yok her zaman müsaade etmiyorum. Bazen evin içinde oynamak istiyor ev çok kalabalık oluyor arkadaşlarım geliyor anne biz şu oyunu oynayacağız ama ortam müsait olmuyor. Yok diyorum”. (K1, 26 yaş, anne)

Köyde yaşayan ebeveynlere çocukların istediği zaman oyun oynama özgürlüğü olup olmadığını sorduğumuzsa anne-babaların çoğu evet yanıtını vermiştir. Özellikle anneler bu soruya koşullu olarak evet yanıtını vermeyi tercih etmiştir. Hava koşullarını uygunluğu, dersinin az olması, ödevini bitirmiş olması ve misafir geldiğinde diğer odaya geçmesi annelerin saydığı koşullardır:

“Ya dışarı iyi ise dışarı izin veririm soğuksa vermem. Evde de içerde de dersini de yaptıktan sonra izin veririm yani”. (F1, 28 yaş, anne)

“Normal açıdan evet. Normal açı dediğim şöyle dersi az olur dersi yapar bir iki saatline izin veririm ama dersi çok olduğu zaman az dakika”. (C1, 29 yaş, anne)

“Oynuyorlar. Evde misafir olduğu zaman öbür odada oynarlar. Misafir olmadı mı burada oynarlar. İşim yoksa aşağı inerim”. (O1, 30 yaş, anne)

Babaların çocuğun istediği zaman oyun oynama konusunda daha özgürlükçü tutum sergilediği evet yanıtlarının babalarda yoğunlaşmasıyla ortaya çıkmaktadır:

“Oynuyorsa mutlaka ederiz. Yani müsaade ederiz. Şehir yerinde olsa belki olmayabilir ama burayı köy yeri olduğu için oynayabilir veya bir tehlike yoktur veya bir trafik şeyi yoktur. O yüzden alanlar geniş. Öle bir kısıtlama olmaz ya”. (L2, 35 yaş, baba)

Çocukların istediği zaman oyun oynaması hakkında olumsuz görüşte bulunan anne-babaların nedenleri arasında ders sorumluluğu, hava şartları ve uyku saatleri bulunmaktadır:

“Valla birinde versek ikinciye vermiyoruz. Dersini yap diyoruz oku diyoruz ondan sonra oynayabilin diye öyle bir izin veriyoruz. Çok sıkıldığı zaman izin veriyorum bir yarım saat falan”. (G2, 38 yaş, baba)

“Yok hayır her istediğinde olmaz. Mesela belli bir saatleri uyku saati gelir. Uygun olduğu şeye göre”. (N1, 27 yaş, anne)

Ebeveynlerden biri oyun özgürlüğü konusunda çocukla yaşadığı çatışmayı şu şekilde dile getirmektedir:

“L’ye baş gelemiyoruz. Bunun dediği dedik oluyor. Öbürkülerde pek böyle büyüymedi. Bunu biraz kendi başına bıraktık biraz şımarık oldu. Ne derse onu yaptırır yani bu”. (L1, 35 yaş, anne)

Türk/şehir grubundaki anne-babalar çoğunlukla top oynama ve boğuşma oyunları gibi aktivite düzeyi yüksek oyunları, kendine ve çevreye zarar verme ihtimali üzerine yasakladıklarını belirtmişlerdir:

“Zıplamak mesela çekyatın üstüne çıkıp yere zıplamak. E zarar vermeye çalışıyor. Yapma oğlum diyorum otur diyorum oturuyor”. (P2, 34 yaş, baba)

Bazı ebeveynler çocuğa zarar gelebilecek oyunlar olarak, kullandığı malzemeyi düşünerek oynadığı oyunları tehlikeli oyunlar diye nitelendirip yasakladığını belirtmiştir:

“Valla tehlikeli olmadığı hariç hiçbir oyunu yasaklamadık ona. Ben dün kapının önünde D ile top oynadık. Cadde olmasına rağmen kaldırımın üstünde ben ona attım o bana attı. Çok küçük bir parça ben onunla oynarım. Oynarken de onun bize nasıl bir tehlike arz ettiğini gösteririm tamam bitti. Oyun hamuru oynarken bile diyor ki bana kesmeyen bıçağımı ver. Onun plastik ağzı küt bir bıçağı var burada derim ki mesela o kirli ya da kirlide der ki yıka da ver elini uzatıp ta oradakini almaz. Tehlikelere karşı çok duyarlı”. (D1, 41 yaş, anne)

“Taşla ilgili olan oyunlar yasak A’ya. Yok başka ben çok kısıtlama getiren baba değilim ama yinede oluyor yani yer yer kızıyorum. Birbirlerine atabiliyorlar arkadaşlarıyla buda ufak tefek yaralanmalara sebep oluyor. Ağlıyorlar sızlıyorlar buda biziz üzüyor. Üzdüğü için bu tür oyunlarla oynamalarını istemiyorum”. (A2, 36 yaş, baba)

Bazı anne-babalar çevreye güven duymama, trafik yoğunluğu ve tehlikeli insanların olma riskinden dolayı çocukların dışarıda oynaması konusunda yasaklar koyduğunu anlatmıştır:

“Evde oynuyor oynamasına bir şey değil sokakta oynamak istiyor araba çarpar diye izin vermiyorum şimdi bide kaçırma olayı çok diyorlar ya çocukları salmak

istemiyorum ama dinlemiyor beni illa gideceğim diyor dışarıya izin vermiyorum bazen kapıları kitliyorum gitmesin diye bazen de koyup gidiyor". (P1, 30 yaş, anne)

Türk/şehir grubunda yasak oyunlar sorusuna yanıt veren bazı babalar, sanal oyunları çocuklarına sınırlandırdıklarını ifade etmişlerdir:

"Abartırsa telefondaki oyunlar ve bilgisayardaki oyunlar yasak. Abartmamak kaydıyla oda serbest. Zararlı çünkü. Değişik bir diyoloğumuz var. Enteresan bir durum anlatılır gibi değil. D'ye sadece ıhı ettiğimde nerde olduğumuz önemli değil ne yapıyorsa bırakır onu. O orda kalır devamı olmaz onun". (D2, 41 yaş, baba)

Çocuğunuz için hangi oyun yasak sorusuna bir anne (S1, 42 yaş, anne), kız çocuğunun topla sokakta oynamasını uygun görmemesi nedeniyle top oynamasını yasakladığını ifade etmiştir. Ebeveynlerden sadece iki baba herhangi bir oyunu yasaklamadığını söylemiştir:

"Yoo. Kötü bir oyunu yok ki çocuğun öle bir şeyle karşılaşmadım. Şu yasak bu yasak demedim". (T2, 39 yaş, baba)

Kürt/şehir grubundaki ailelere çocuklarına yasakladıkları oyunlar ve nedenleri sorulduğunda ailelerin büyük kısmı herhangi bir konuda hem fikir olmayıp, farklı konularda oyun yasakları olduğunu ifade etmiştir. Bazı ebeveynler aktivite düzeyi yüksek oyunları ve kirlenmesine neden olacak oyunları onaylamamaktadır:

"Hoplayıp zıplamak oyunları yasak çünkü zarar veriyor ondan sonra nasıl deyim sana toprak taşla falan oynar ya çocuklar onlar yasak toprakla oynamasını istemiyorum üstünü kirletiyor. Onun dışında diğer oyunların herhangi bir sakıncası yok oynayabilir. Önce uyarıyorum uymazsa kendi haline bırakıyorum. Üstünü kirletirse değiştiriyorum. Hoplayıp zıplayıp da ilk başta uyarıyorum bak bir tarafın acır diye işte mesela kafanı bir tarafa çarparsın beni dinlemediğin sürece bende bırakıyorum ya düşer ya da vazgeçer". (K1, 26 yaş, anne)

"Valla ne biliyim karate oyunlarımı desem baya yaramazlık dövüş kavgı olmaz. Gelecekleri için. Ahlak bunları öğrenirse ilerde büyüdüğü zaman bu oyunları normal görür. Kavgaya gider yani. Ceza her türlü". (E2, 41 yaş, baba)

Bir ebeveyn (B1, 33 yaş, anne) boş uğraş olarak görmesi ve göz sağlığı için bilgisayar oyunlarını yasakladığını engelleme şekli olarak da dikkatini başka yöne çekmeye çalıştığını söylerken ebeveynlerin bazısı ise çocuklarının ev haricinde oyun oynamalarını yasaklamaktadır:

“Fazla sallanmasın damlara mamalara çıkmasın uzak yere gitmesin öle bırakmıyoruz evin içinde ne yaparsa yapsın”. (J1, 42 yaş, anne)

Başka bir ebeveyn gece işinde çalışması nedeniyle, gündüz uyuduğu için gürültü çıkaran oyunları yasakladığını ve engelleme şekli olarak da uyarıda bulunduğunu belirtirken, bazı ebeveynler çocuğun zarar görme ihtimali yüksek malzemelerle oynamasını yasakladığını belirtmiştir:

“Zarar görecekları oyun oynamalarına izin vermem. Korkacağım şekilde oyun oynamalarını istemem. Çatal makas ve bıçak gibi zarar görecekları aletlerle oynamalarına izin vermem. Yumuşak ve plastik malzemeler ile oynamalarına müsaade ederim. Kızarım”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Tehlikeli oyunlar mesela ateşle oynama mesela taş atma. Onlara izin vermem musade etmem. Kızarım. Kulağını çekerim en azından”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Bazı ebeveynler çocukların kaza oluşma ihtimali nedeniyle silah ile oynaması yönünde yasak koyduklarını ifade etmektedir:

“Silah oynamasını istemem. Kimseye küfür kavga etmesin. Davranışı iyi olsun. Kimsenin bir şeyisini alıp eve getirmesin. Kızıyorum. Bağırıp çağırıyorum dövmek yok”. (U2,40 yaş, baba)

Köyde yaşayan ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuğu koruma amaçlı; tehlikeli eşya ile oynama, evin civarından uzaklaşma, yüksek yerlerde oynama, koşmak, salıncakta hızlı sallanma ve körebe oyunlarını yasakladığını ifade etmiştir.

“Nesibe'ye hangi oyunları yasakladık yükseklerden falan o gibi şeyler fazla uzaklaşmasın diye evden fazla uzaklaşma falan derim yani biri yabancı gelir falan bilmem ne o gibi şeyler kimse yok falan derim. Yok öle şeyler şey yapmaz tamam anne der yapmaz. Tek başına köye gitmiş değil yani”. (G1,38 yaş, anne)

“Bıçakla çakmakla kırıcı maddeyle oynattırmam Tehlikesi var. Dikkat ederim onu takip ederim. Tarif ederim ona şöyle yapma şöyle etme diye. Anlatmaya çalışırım”. (O2, 33 yaş, baba)

“Vallah birbirlerine vurmadılar mıydı tamam yani oynarlar. Körebecilik oynarlar onu oynattırmam. Bide döne döne oyun oynarlar onu fazla oynamalarını istemem. Yıkılıyorlar kafalarını vuruyorlar bir yerlere Ne yapacağım yapmayın diyorum. Dururlar zaten”. (O1, 30 yaş, anne)

“Hiçbir oyun. Kemdi oynayabildiği kadar ama tek bir şeyim var sokakta hızlı koşmasın o türe yasak ederim. Çünkü yani düşer yaralanır”. (C1, 29 yaş, anne)

Bir anne çocuğunun araba oyunlarını oynamasını istemediğini nedenleri ile şöyle açıklamıştır:

“En çok ben arabadan uzak durmasını isterim. Merakı oluyor hıza. Yani şöyle kendide zaten arabacılığı seçmiyor silahla daha çok oynuyor”. (C1, 29 yaş, anne)

Çocukların yasakladıkları oyunları yaptığı takdirde nasıl tutum sergiledikleri sorusuna anne-babaların birçoğu sözlü ikna ve uyarı yoluna gittiğini ifade ederken bir anne otoriter bir tutum sergilediğini bir babada baskı kurduğunu ifade etmiştir:

“Seslenmemle durur yani”. (C1, 29 yaş, anne)

“Yani ağzından böyle pis laflar çıkmasın diye onları yasaklarım. Kötü laf çıkmasın diye bir baskı veriyorum”. (G2, 38 yaş, baba)

Köyde yaşayan ailelerle yapılan çalışmada, yasaklanan oyunların varlığı sorusuna sadece birkaç ebeveyn oyun yasağı olmadığını ifade etmiştir. Bu konuda görüş bildirenlerin sayıca çoğunluğu babalardır. Sadece bir anne oyun yasağı olmadığını dile getirmiştir:

“L’ye her şey serbest”. (L1, 35 yaş, anne)

“Yok, öle bir şey de yok”. (L2, 39 yaş, baba)

Türk/şehir grubundaki ailelere çocuğun oynaması için tercih ettikleri oyunları sorduğumuza büyük çoğunluğu çeşitli gelişim alanlarını destekleyen oyunları tercih ettiklerini dile getirdiler. Faydalı olması, zihinsel gelişimi desteklemesi ve yaratıcılığını geliştirmesi amaçları ebeveynlerin oyun tercihini şekillendirmektedir. Çocukların bu oyunları oynamaları için oyuna katılma, sözel yönlendirme ve izleme yöntemlerini kullandıklarını ifade etmiştir:

“Genellikle top oynamasını yaz-boz onlarla. Çocuğun beynini çalıştırır. Zekalaştırır. Beraber oynuyoruz oturuyoruz yanına”. (P2, 34 yaş, baba)

“Yapbozları böyle yapması bir şey şekil vermesi bana gösteriyor, mesela gemi yapıyor bir şeyler yapıyor, anne bunu yaptım onlar daha çok hoşuma gidiyor, yani bir yani şöyle bir şeyin sahibi olsun mesela kendini bilsin diye ne yaptığını ne ettiğini hani gemi yap diyorum yapıyor onu. Şey etmiyor öle. Kendine ben söylüyorum oğlum şu gemiden yap şöyle yap sokağa gitmemesi için öle diyorum oyuncaklarını yapbozlarını getiriyorum. Yap diyorum yapıyor, yaptım anne diyor. Tamam diyorum güzel olmuş diyorum”. (P1, 34 yaş, anne)

“Bence zekâ geliştirici oyunlar olsa iyi olur ama internette mesela şey oynuyor araba yarışı oyunları oynuyor şu anda internet yok bayadır ama internet olsa hemen

araba oyunları. Bence zekâsını geliştirecek oyunlar olsa daha iyi olur. Zaten çok soru soruyordu kendi. Satranç oynayabilir. Bilgisayarda zekâ geliştirecek dama olur mu bilmem ama bence onları oynasa daha mantıklı diyorum./ben oğlum (anne) bunları oyna diye söylüyorum ama kendi araba oyununu daha çok seviyor. Zaten hoşuna giderse hoşuna giden oyunları oynuyor”. (T1, 32 yaş, anne)

Bazı ebeveynler belli bir oyun tercihi olmadığını, güzel vakit geçirmesi amacı ve oyunlarında bir olumsuzluk olmaması nedeniyle istediği oyunu oynayabildiğini ifade ettiler:

“Valla kendi biliyor biz onu yapma desek onu yapıyor. Her oyunu oynasa bir şey demiyoruz. Valla kötü oyun oynamadığı için iyi oyun oynadığı için bir şey demiyoruz”. (R2, 35 yaş, baba)

“Top oynamasını istiyorum. İp atlamasını istiyorum. Vakit geçirsin güzel vakit geçirsin amacım o. Hiç teşvik etmeme gerek yok D şu oyun çok güzelmiş dediğimde o oyunu kesinlikle oynar”. (D2, 41 yaş, baba)

“Onun en çok istediği ‘resim yapıyorum bak’ öle. Şu anda öle bir isteğim yok. Onu bunu oynasın”. (S1, 42 yaş, anne)

Bir ebeveynin (R1, 29 yaş, anne) çocuk için yaptığı oyun tercihi akademik becerilerini oyunu kullanarak güçlendirmeye yöneliktir. Aynı ebeveyn zararsız olduğu için topla oynayabileceğini de belirtmiştir. Başka bir ebeveynin oyun tercihi çocukların cinsiyetine göre şekillenmektedir. Ayrıca oyun tercihi konusunda daha çok evde duran ebeveynin etkili olduğunu vurgulamaktadır:

“Buna cevapta biraz klasik olacak ama kız çocuğunun oyunlar belli başlı bir oyun erkek çocuğunun oynayacağı oyunlar belli başlı oyunlardır. Atıyorum kız çocuğunun futbol oynamasına iyi bakmam hani iyi bakmam derken tabi top oynayacak ama kız çocuğunu futbol oynaması bence doğru değil. Kız çocuğu işte yedi kule oynasın yakar top çizgi oyunu var mesela. A satranç oynasa veya buna benzer oyunlar oynasa daha iyi olur tabi ben hani zeka gelişimi açısından aslında pek bir şey yapamıyorum pek bir şey yapamıyorum derken daha çok annesi ilgileniyor A ile. Gürkan’la da öle. Buda neyden kaynaklanıyor. Ben daha çok işte olduğum için evde olduğum zamanlar tabi ki de ben çocuklarımla ilgisiz bir baba değilim çocuklarımla ilgileniyorum ama daha çok annesi ilgileniyor”. (A2, 36 yaş, baba)

Kürt-şehir grubundaki ebeveynlere çocuklarının oynadıkları oyunlar ile ilgili oyun tercihleri sorulduğunda, genelde gelişim alanlarını destekleyen oyunlardan bahsetmişlerdir:

“Zekâ oyunları oynamasını isterim zekâsını biraz daha geliştirmesi için. Kendince yaşına göre. Bu oyunları oynaması için valla şuanda aklıma bir şey gelmiyor. Yardımcı olurum nasıl olacaksam artık yardımcı olurum yani”. (Ş2, 36 yaş, baba)

“B'nin en çok zaten el becerisini gelişmesindeki o küp küp oyunlar var ya çünkü. Hem onları seviyor. Hem de onlarla ilgili bir şeyler yaptığı için o tür şeylerle isterim. Kalkıp oynadığı zaman bir ev yapabiliyor. Mesela bir ara pervane gibi bir şeyi bir yerlere sıkıştırıp uçağa benzetmişti. Kendisi oynuyor biz yönlendirmiyoruz. Ve yahut işine ne zaman geliyor gider oynar. Vallaha takıldığı olsa baba gel yardım et dese bunu yapmak istiyorum dese yapamıyorum dese yardım ederim”. (B2,36 yaş, baba)

“Ya şimdi ben el becerisi ile ilgili oyunları oynamasını isterim oyun mu bilmem ama resim olabilir hamur olabilir. Arkadaşlarıyla yapabileceği şeyler saklamabaç. Zekâyı geliştirir. Kâğıt alıyorum. Şu yazı tahtaları falan alıyorum”. (K1,26 yaş, anne)

Başka bir ebeveyn ise akademik becerilerin gelişimi üzerine çocuğun yönelmesi ve cinsiyetinin gerektirdiği davranışları öğrenmesi gerektiğini ifade etmiştir:

“Okuma yazma olsun mesela evin içinde bir şeyler anlaması lazım annesinden öğrenmesi lazım. Evin içinde oynasın dışarıda oynamasın benim için daha iyidir. Tutarsın evin içinde yardımcı olmak lazım”. (J2, 43 yaş, baba)

Başka bir ebeveyn (U2, 40 yaş, baba) kardeşleriyle ve arkadaşlarıyla sosyo-dramatik oyunlardan; evcilik oynamasını tercih ettiğini ve desteklemek için çocuk istediğinde gereken ortamı hazırladığını ifade etmiştir.

Köyde yaşayan ailelerin çoğu çocuklarının oynadıkları oyunlar hakkında belli bir oyun tercihi olmadığını ifade etmişlerdir:

“Valla canı ne isterde onu oynar ya. Ben öle bir şey demem”. (L2, 39 yaş, baba)

“Yok yani şu şekil oyna yap bir şey demem kendi haline bırakırım”. (G2, 38 yaş, baba)

“Oynadığı oyunlarda yanlış yok ki yani bence güzel yani”. (F1, 29 yaş, baba)

“Yok yok öle bir şey yapmam yani. Kendisi arabalarıyla oynar ablasıyla evcilik oynar. Saklamabaç oynarlar neyi canları isterde oynarlar”. (O1, 30 yaş, anne)

Oyun tercihi olarak bir anne yap-boz oyunlarını oynamasını çocuk açısından daha uygun gördüğünü dile getirmiştir:

“Ben yapboz oynamayı daha çok onaylıyorum. Tehlikeli bir durum göremiyorum. Oturuyorlar üçü birlikte hem kardeşlerine güzel bir örnek. Hem de bende başlarında oluyorum beraber oynuyoruz böyle. Hem gelişim açısından hem daha iyi yani öle”. (N1, 27 yaş, anne)

4.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

4.2.1. Farklı Alt Kültüre Sahip Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular

Türk/şehir grubunda anne ve babasının kendisiyle oynayıp oynamadığını sorduğumuz çocukların birçoğu ebeveynlerinin kendisi ile oynamadığını ifade etmiştir:

“Hayır. Çünkü onlar iş yapıyor”. (R, 6 yaş, erkek)

“Oynamaz. hayır. Annemin işi var. Temizlik yapıyor. Çünkü annemle yemek yapıyoruz bulaşık yıkıyoruz annemle. Babam çünkü o adam. Çünkü o işte yapıyor. Çünkü o para kazanıyor”. (A, 6 yaş, kız)

Bir çocuk babasının kendisiyle oynamadığını ancak annesinin oynadığını, anne ve babasının kendisiyle daha çok oynamasını istediğini belirtmiş ve annesi ile birlikte oynadığı oyunları anlatmıştır:

“Körebe, saklambaç. Annem benim böyle açılmayacak böyle daire daire bir tül bulmuyor gözü kapalı buluyor. Annem gözümü kapatıyor. Bende onu bulmaya çalışıyorum. Saklambaç ben gözümü duvara yastıyorum. Kapatıyorum. Yüze kadar sayıyorum. Görevleri annem dağıtır”. (S, 6 yaş, kız)

Anne ve babasının kendisi ile oynadığını söyleyen bir çocuk en çok annesiyle oynadığını ve en çok annesiyle oynamaktan hoşlandığını, anne ve babasıyla daha çok oynamak istediğini belirtmiş ve oynadıkları oyunları anlatmıştır:

“Annemle kule yapıyoruz araba oynuyoruz, kumandalı. Yastıkla kule. Kağıda kalem yazıyoruz. Oyuncaklarımla. Bebek. Ben diyorum. Oturuyoruz. Babamla yastıklarla. Ben dağıtıyorum. Babam oturuyor”. (P, 5 yaş, erkek)

Kürt/şehir grubundaki çocuklarla yapılan görüşmede katılımcıların çoğu, anne ve babasının büyüdüğü için ve iş yükünden dolayı kendisiyle oynamadığını ifade etmişlerdir. Bazı çocuklarda anne ve babasının kendisiyle oynamama nedenini bilmediğini ifade etmiştir

Anne ve babasının kendisiye oynadığını söyleyen çocuklardan biri en çok annesiyle oynadığını ve annesiyle oynamaktan hoşlandığını anne ve babasıyla daha çok oynamak istediğini belirtmiş ve oyunlarını şöyle anlatmıştır:

“Silah. Oda nişancı. Görevleri annem babam veriyor. Babamla tek silah. Oda silah tutuyor”. (U, 5 yaş, erkek)

Yine anne ve babasının kendisi ile oynadığını söyleyen başka bir çocuk her ikisiyle de aynı miktarda oynadığını, en çok babası ile oynamaktan hoşlandığını, anne ve babasının kendisiyle daha çok oynamasını istediğini ifade etmiş ve anne ve babasıyla oynadığı oyunları şöyle anlatmıştır:

“Annemle çay yapıyoruz. Babamla yemek yapıyoruz”. (J, 5 yaş, kız)

Köyde yaşayan çocuk katılımcıların çoğu yetişkinler oynamaz algısı ve yetişkinin iş yükü nedenleri ile anne ve babasının kendisiyle oynamadığını ifade etmiştir:

“Hayır çünkü çok işleri var evde. Hayır onunda (baba) çok önemli işleri var mesela seraya sadır yıkıyor. Evimiz yapılıp para kazanıyor işte onun için”. (C, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan bazıları arada sırada anne ve babasının kendisiyle oynadığını ifade ederken, sadece bir çocuk anne ve babasının kendisiyle oynadığını söylemiştir. Aynı çocuk en çok annesiyle oynadığını ve annesiyle oynamayı tercih ettiğini belirtmiştir:

“Annemle dans ede ede oyun oynuyoruz. Babam bize de gülüyor. Babamla saklambaç. Ben yumdum babamda döşeğin altına girdi. Ondan sonra buldum. Sen ebesin dedim”. (G, 6 yaş, kız)

Anne ve babasının bazen onunla oynadığını söyleyen bir çocuk en çok annesiyle oynadığını ama en çok babasıyla oynamaktan hoşlandığını belirtmiştir. Anne ve babasıyla daha çok oynamak istediğini ve babasıyla genelde top oynadığını annesinin ise ip oyunlarında ipi tuttuğunu ifade etmiştir:

“Babamla top oynuyorum. Ben babama pas atıyorum oda bana atıyor. Annemle benim bir tane ipim var onla oynuyorum. Annem bir ucundan tutuyor babam bir ucundan tutuyor atlıyorum. Annecim babacım ip tutabilir misin diyorum. Onlar tutuyorlar”. (N, 5 yaş, kız)

Sadece babasının bazen kendisiyle oynadığını söyleyen bir çocuk en çok babasıyla oynamayı sevdiğini annesi ve babasıyla daha çok oynamak istediğini belirtmiş babasıyla oynadığı oyunu anlatmıştır:

“Saklambaç. Ben saklandım oda yumdu”. (F, 6 yaş, kız)

Türk/Şehir grubundaki çocuklara en çok oynadığı oyun alanını sorduğumuzda birçoğu eğlenceli olması, arkadaş, seçenek olmaması ve komşuya gürültü gitmesi nedenleri ile dışarı olarak belirtmektedir:

“Dışarıda. Çünkü biz ikinci katta oturuyoruz. Alta ses gidiyor”. (S, 6 yaş, kız)

“Dışarıda. İşte. Çocuklar”. (P, 5 yaş, erkek)

Katılımcılardan sadece bir çocuk arkadaşı olmadığı için evde oynadığını belirtmiştir:

“Arkadaşlarım artık Yenimahalle’ye taşındığımız için arkadaşlarımız yok eski evimizde vardı arkadaşlarım. Evde oynuyorum bilgisayarla yemek yiyince. Bugünde oynadım. Araba yarışlarıyla oynuyorum bilgisayarla”. (T, 6 yaş, erkek)

Türk-Şehir grubundaki çocuklar annelerinin evde oynamalarını yasakladığı yerler olarak çok farklı mekânları sıralamışlardır. Ancak hepsinin ortak özelliği annelerin temizlik ve düzen-tertip kaygısı ile bu yasağı getirmiş olmasıdır:

“Çünkü evimiz minik. Annem evin içinde oynamama izin vermiyor. Koridorda kendi odamda annemgilin odasında abimgilin odasında salonda mutfakta balkonda. Hiç bir yerde izin vermiyor. Çünkü küçük ya o yüzden izin vermiyor annem”. (D, 6 yaş, kız)

“İçerde. İçeride. Çünkü kızıyor. Niye kızıyor biliyon. Çünkü içerde top oynamayın diyor. Çünkü bardak kırılır”. (R, 6 yaş, erkek)

“Pencerede. Bebekler düşer çamur olur. Oyuncaklarımı atarım. Bir tane şu kadar oda var bizim. Abimin odası var orda oynayamıyoruz. Annem kızıyor. Çünkü biz yaramaz yapıyoruz diye”. (A, 6 yaş, kız)

Çocuklardan biri annesinin hiçbir yeri yasaklamadığını, ancak misafirler geldiğinde ve iş ile meşgul olduğunda durumun değiştiğini ifade etmektedir:

“Hiçbir yeri yasaklamıyor. Misafirler gelince odada oynuyoruz oyuncaklarımı nereye sakladığımı bilmiyorum başka bir şeyle oynuyoruz. Veriyor da ayağımın altına geçme diyor iş yapınca”. (T, 6 yaş, erkek)

Çocuklar annelerinin dışarıda oynamalarını yasakladığı yerler olarak çoğunlukla tehlikeli olduğundan evin yakınından uzak yerleri ve trafik nedeniyle yol üstlerini belirtmişlerdir:

“Dışarıya salıyor. Enes çağırıyor. Uzağa izin vermez. Kapının önünde. Köpek var köpeğin yanına gidiyorum vermiyor. Markete gidiyorum vermiyor. Parka gideceğim vermiyor. İterler diyor. Oyuncaklarla oyna diyor”. (P, 5 yaş, erkek)

“Camide ve çok uzaklarda. Camiye bizim orda adamlar geçiyor arabalar geçiyor çarpar diye izin vermiyor. Çünkü yaşıma daha küçük diye”. (S, 6 yaş, kız)

“Uzak yerde oynamamak. Öle diyor”. (R, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri (T, 6 yaş, erkek) annesinin dışarıda oynamasına izin vermediğini belirtirken başka bir çocuk annesinin evin bahçesine izin verdiğini ama sokağa koşullu izin verdiğini belirtmiştir:

“Bahçede. Sokağa izin vermiyor. Sokağı seviyorum diyor çıkırtmıyor. Arkadaşın çıkarsa bizde çıkarız diyor. Parkları. Biz yaramaz yapıyoruz oda bize izin vermiyor. İnternet kafeyi. Çünkü kızları almıyorlar”. (A, 6 yaş, kız)

Türk-şehir grubundaki çocuklar babalarının mekân darlığı, eşyaya zarar verme ihtimali ve düzen-tertip nedenleri ile evde her yerde oynamayı yasakladıklarını belirtmişlerdir:

“Hiçbir yerde. Ev küçük diye. Düşersin çocuğum oynama odanda otur git odanda eşyalarınla oyna diyorlar. Oyuncaklarım var”. (D, 6 yaş, kız)

“Yine aynı yerlerde. Aslında hiç bir odada izin vermez. Yatak odasında ablamın odasında. Çünkü her odada televizyon var”. (S, 6 yaş, kız)

Bir çocuk (T, 6 yaş, erkek) babasının kendi odasında oynamasını istediğini söylerken başka bir çocuk ise evde babasının oynamasını yasakladığı yere örnek olarak bir anısını anlatmıştır:

“Balonla oynuyorduk babam kızdığı için oynamadık. Abimin yatağının orada”. (A, 6 yaş, kız)

Çocuklar genellikle babalarının dış mekânda yasakladığı yerler olarak evin yakınından uzak yerleri ve yolu sıralamışlardır. Güvenlik endişesi ve tehlikeli durumlarda koruma nedenleri ile bu mekânları sıralamışlardır:

“Çocuklarla oynuyorum izin vermiyor. Uzaklara gidiyordum. Köpeğin yanına götürüyor çocuklar beni babamda izin vermiyor. Parka. keserler diyor”. (P, 5 yaş, erkek)

“Şeylerde. Hiçbir yerde izin vermez. Bazenler annem aç olduğunda yufka istiyor. Bende alıyorum. O zamanlar veriyor işte. Dükkânda izin veriyor ama evde vermiyor evin bahçesinde ağabiler top oynuyor. Yüzüne gelebilir diyor”. (S, 6 yaş, kız)

“Bahçemiz var bizim. Oynuyoruz orda. Babam bize kızıyor. Derslerimi bitiriyorum. Üstümü giyiyorum okula gidiyorum. Sokaklara gitmek yok diyor. Ölüyoruz araba çarpar”. (A, 6 yaş, kız)

Bir çocuk babasının kıyafeti kirleniyor diye toprak alanda oynamasını istemediğini belirtirken başka bir çocuk dışarıda hiç oynatmadığını belirtmiştir:

“Oynatmıyor. Bir keresinde çıkmıştım dışarı babam 5 dk. sonra içeri gel dedi. Geç olur diye. Arada sırada oynarım”. (T, 6 yaş, erkek)

Anne ve babaların oyun yeri ile ilgili bu yasaklarına karşın, çocukların oynamak için en çok tercih ettikleri yer; dış mekânda bulunan bahçe, park ve kapının önü diye belirttikleri alanlardır:

“Dışarıda yürüyüş yolu. Orda köpekler var bizde çocuklarla köpeklere taş atıyoruz oda gidiyor. Kapının önünde. Semihin evi güzel. İra’nın kapısının önü. Çünkü o beni çağırıyor”. (P, 5 yaş, erkek)

“Dışarı. Çünkü ben orayı çok seviyorum. Bahçe çünkü ben kedilerim var çok seviyorum. Köpeğim vardı babam sopayla vurdu kaçtı köpeğim. Kuşlarımız var yumurtadan çıktı”. (A, 6 yaş, kız)

“En güzel yer bahçe. Çünkü bahçede çiçekler var. Oynarken böyle çok hızlı çimenlere düşüyorsun. Mesela hiçbir şey olmuyor. Çimenlere oturduğunda her yer yumuşak oluyor sert olmuyor. (S, 6 yaş, kız)

“En güzel yer kapının önü. Çünkü kaybolmamak için”. (R, 6 yaş, erkek)

Dışarıya çıkmasına anne ve babasının izin vermediği bir çocuk kendi odasının oynamak için en güzel yer olduğunu belirtmiştir:

“Çocuk odası. Çünkü orda oyuncaklar var”. (T, 6 yaş, erkek)

Çalışmaya katılan Kürt/Şehir grubundaki çocuklar en çok içeride oynadığını belirtmiştir. Arkadaşlarıyla anlaşamama, ebeveynin dışarıya izin vermemesi, evde oyun araç-gereçlerinin olması, havanın uygun olmayışı ve evde oynamayı güzel bulması çocukların içeriyi tercih etme nedenleri arasında sıralanmaktadır:

“En çok evde. Çünkü bilgisayar oyunu için. Bilgisayar oyunları oynuyorum bide oyuncak oynuyorum”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan bazıları avluda ve bahçede oynadığını belirtmiştir:

“Daha çok dışarı, bahçe, bazen içeri. Evde. Çünkü yoruluyorum”. (K, 5 yaş, kız)

Çalışmaya katılan çocuklar annelerinin ev içinde oyun oynamalarını yasakladığı yerler olarak genelde düzen-tertip kaygısı ile salon, yatak odası ve çocuk odası dışında kalan her yer olarak belirtmişlerdir:

“Burada tek bırakmıyor. Çünkü misafirler buraya geliyor”. (E, 6 yaş, erkek)

“Yatak odası, öle yatağı kirli oluyor diye. Yatak odasında tek”. (U, 5 yaş, erkek)

“Hiçbir yerde oynamama izin vermiyor. Oyuncaklarla odada izin veriyor. Ama bir keresinde izin vermişti. Karışıyor ya ev”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocukların büyük bir bölümü annelerinin dışarıda oynamalarını yasakladığı yerler olarak yol, evin civarından uzak yerler ve bahçe olarak sıralamışlardır. Annelerinin buraları trafik tehlikesi ve diğer insanlardan gelebilecek zararlar nedeniyle yasakladıklarını belirtmişlerdir:

“Uzaklarda. İşte çünkü oradan alıyorlar. Hırsızlar var”. (E, 6 yaş, erkek)

“Bahçede. Çünkü hırsızlar geliyor diye.” (K, 5 yaş, kız)

“Yolun ortasında. Şu avluda izin verir. Çünkü araba çarpar diye korkuyor bana”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri annesinin dışarıda (J, 5 yaş, kız) hiçbir yerde oynamasına izin vermediğini söylerken diğeri (Ş, 6 yaş, kız) ise dışarıda oynamasına bazen izin verdiğini başka bir çocuk annesinin düzen-tertip endişesi ile bahçede izin vermediğini belirtmiştir:

“Dışarıda bahçede. Bacağımız kirli olur”. (U, 5 yaş, erkek)

Çocuklar babalarının en çok ailece oturdukları odada mekânın dar olması, babanın televizyonu duyamaması ve çocuğun yaramazlık yaptığını söylemesi nedenleriyle oynamalarını yasakladığını belirtmişlerdir:

Çocukların bazıları yatak odası gibi babalarının eşyalarının olduğu odalarda oynamalarını istemediğini ifade etmiştir:

“Kendi odasına başka odaya değil. Çünkü orada eşyaları var”. (B, 6 yaş, erkek)

“Ranzada. Onun kendisinin. Öle öylesine izin vermiyor”. (U, 5 yaş, erkek)

Sadece bir çocuk (J, 5 yaş, kız) babasının ev içinde her yerde oynamasına izin verdiğini belirtmiştir. Çocuklar babalarının dışarıda yasakladıkları oyun yeri olarak diğer insanlardan zarar gelme ve trafik tehlikesi ihtimali nedeniyle evin civarından uzak yerler ve yol olarak belirtmişlerdir:

“Dışarıda çocuk var bizi dövüyor.” (K, 5 yaş, kız)

“Yine şeyde orada. (Yolun ortasında) Ama araba gelmeyince izin veriyorlar.” (B, 6 yaş, erkek)

“Hayır. Dışarı izin vermez. Kapıyı açıyorum gidiyorum ya oda beni yukarı çağırıyor”. (J, 5 yaş, kız)

Bir çocuk (J, 5 yaş, kız) babasının dışarıda hiçbir yere izin vermediğini söylerken başka bir çocuk ise babasının dışarıyı yasaklamadığını belirtmiştir:

“Babam dışarıda oynamama kızmaz”. (Ş, 6 yaş, kız)

Çalışmaya katılan çocuklar oynamak için genel olarak dışarıdaki mekânları tercih etmektedir. Bahçe, boş arazi, oyun parkı ve evin önü çocukların saydığı dış mekânlardır. Buralar eğlence, arkadaş etkileşimi, arazinin boş oluşu ve oyun malzemeleri bulunması nedenleri ile tercih edilmektedir:

“Sokakta oyun güzel. Sokakta arkadaşlar var onlarla oynamak güzel. Evde. Annemin odası var ya orada”. (Ş, 6 yaş, kız)

“Bahçe. Çünkü orda eğleneceğiz. Çünkü bazen izin veriyor. Arkadaşlar var”. (K, 5 yaş, kız)

“Buradaki kebab yeri. Kebabın karşı yeri. Çünkü orada hiçbir şey yok”. (E, 6 yaş, erkek)

Çalışmaya katılan çocukların bazıları ise oyun malzemelerinin varlığı ve oyun alanını güzel bulması nedeni ile içeride oynamayı tercih etmektedir:

“İçeri. (salon) Ama çok bembeyaz”. (J, 5 yaş, kız)

“Evde. Öle. Çok oynuyoruz. Evde ev çok güzel. Oynayacak her şey var”. (U, 5 yaş, erkek)

Köyde yaşayan çocukların bir kısmı mevsim ve dışarıdaki canlılardan tehlike gelme ihtimali nedeniyle içeride oynadığını çoğu da evde eşyaya zarar gelme, mevsim uygunluğu ve keyif almasından dolayı dışarıda (açık alanda) oynadığını ifade etmektedir:

“Evde. İşte. Dışarıda da oynuyorum içeride de. En çok dışarıda oynuyorum. Dışarıda oyuncaklar var. Oynayasım geliyor. Evdekileri dışarı çıkarıyorum”. (O, 5 yaş, erkek)

“Dışarıda en çok. İşte çünkü bir şey kırılır”. (C, 6 yaş, erkek)

“Evde. Mesela bir şey kovalayabilir”. (F, 6 yaş, kız)

Çocuklara annesinin oyun yeri ile ilgili yasakları olup olmadığı sorulduğunda çocukların çoğu evin içinde düzen-tertip ve eşyaya zarar nedeniyle annelerinin oturulan oda ve salonda oynamalarını yasakladığını belirtmiştir:

“Burada. Çünkü karıştırıyorum diye. Bide aşağı ki oda. Oraları da döküştürüyoruz”. (F, 6 yaş, kız)

Çocuklardan biri temizlik yaptığında annesinin diğer odaya gönderdiğini bir başkası da yaralanma riskinden dolayı yatakların önünde oynamasının yasaklandığını belirtmiştir:

“Şurasına oynama diyor. Düşersin diyor döşekler sırtımıza düşer diyor yaralanabiliriz diyor”. (G, 6 yaş, kız)

Annelerin dışarı için oyun yeri yasağı sorulduğunda çocukların çoğu tehlikeli olması nedeniyle evin civarından uzak yerleri ve yol üstünü söylerken bir çocuk ise ödevleri nedeniyle annesinin uzaklara göndermediğini düşünmektedir:

“Mesela buralarda okula gidip orda oynayamam. Çünkü dersim var burada bir dakika oynamama izin veriyor. Mesela çok uzaklarda taa orda şey orda bir evler var oralara çok uzak işte. Çünkü dersim var bir dakika izin veriyor annem gezmem. Halede dersim var bir sürü ders veriyor. Çünkü öğretmen, onları yapıyorum sonra geziyorum”. (C, 6 yaş, erkek)

“Şu yolun üstünde bide şurada. Oradan başka bir yerlere gidebilirim”. (F, 6 yaş, kız)

Çocuklardan bazısı dışarıda rahatça oynadığını ifade ederken, bir çocuk bazen kıyafetini kirletme nedeniyle bahçeyi yasakladığını ifade etmiştir:

“Her yerde veriyor”. (O, 5 yaş, erkek)

Köyde yaşayan çocukların çoğu babalarının evde eşyaya zarar verme ve televizyon izlerken ses istememe nedeniyle oturulan odada oynamasını istemediğini belirtirken, bir çocuk babasının düzen-tertip nedeniyle yatak odasında oynamasını istemediğini, diğer bir çocukta babasının evde yasakladığı yer olmadığını söylemiştir:

“Mesela babam filme bakıyor o zaman filmin sesini duyamıyorlar o zaman buraya gönderiyorlar”. (N, 5 yaş, kız)

Çocukların bazısı babalarının yaralanma ve dere tehlikesi nedeniyle evin civarında uzak yerlere izin vermediğini, bazısı da yine yaralanma riski nedeniyle yüksek yerlere izin vermediğini ifade etmiştir:

“Dışarıda kızar. Köşkte kızar düşebiliriz. Yaralanabiliriz”. (G, 6 yaş, kız)

“En çok da orda top patlar diye aşağıya gider diye dereye”. (C, 6 yaş, erkek)

Başka bir çocuk babasının üzerini kirletiyor diye bahçeye, bir diğeri de işlerine engel oluyor diye dışarı çıkmasını istemediğini ifade etmiştir:

“Evet bazıları izin vermiyor babam dışarıda. Çünkü onların başına bela oluyorum. Çatıya çıkartıyorlardı bende onlara yardım ettim. Beni kovdular”. (L, 5 yaş, erkek)

Bir çocuk babasının dışarıda oynaması ile ilgili yasak koymadığını belirtirken diğer bir çocuk ise arkadaşının evinin önüne izin vermediğini ifade etmiştir:

“Şu Mistikgil var oraya izin vermiyor. Bilmiyorum”. (F, 6 yaş, kız)

Anne ve babaların çocuklara koyduğu oyun yeri yasaklarına karşı çocukların oyun yeri tercihi farklılaşmaktadır. Çocukların bazıları arkadaş ve oyun alanı nedeniyle dışarıyı, bazıları oyun malzemeleri ve oyun alanı uygunluğu nedeniyle evi tercih etmektedir:

“Burası. (Salon) Çünkü burada kardeşlerimle saklambaç oynuyorum. Gizleniyorum. Onlar beni bulmaya çalışıyorlar”. (N, 6 yaş, kız)

“Şura. (köşk) Evcilik oynuyorum. Kuzenim var kuzenim geliyor. El sende oynuyoruz. Şu alt var babam orayı yaptı”. (F, 6 yaş, kız)

Bazı çocuklar oyun arkadaşı ve oyun araç-gereçleri imkânı nedeniyle okulda oynamayı tercih ettiklerini belirtmiştir:

“Bence okul çünkü orda bir sürü çocuk oluyor eğlencenin tadı çıkıyor”. (C, 6 yaş, erkek)

Türk-şehir grubundaki çocuk katılımcılara en çok oynadığı oyun araç-gereçleri sorulduğunda erkekler araba, robot ve lego oyuncaklarını söylerken, kız çocuklar pelüş, bebek, ip ve top oyuncaklarını belirtmişlerdir. Çocuklardan biri diğerlerinden farklı olarak doğal bir malzeme olan toprakla oynadığını belirtmiştir:

“En çok toprakla oynuyorum. Çünkü en sevdiğim şey”. (D, 6 yaş, kız)

Çocuklardan biri oyun araç-gereçleri olarak oyuncak dışında yastıklarla (P, 5 yaş, erkek) oynadığını bir diğeri ise sanal oyunları oynadığını ifade etmiştir:

“Bilgisayarla oynuyorum. İşte orda daha güzel oyunlar var. Oyunağım vardı da misafir gelince oyuncakla oynuyorum. Babam misafir gelince bilgisayarı çıkartma diyor onu yasaklıyor kırarlar diye”. (T, 6 yaş, erkek)

Çocuklara oyun materyallerini seçme özgürlüğü olup olmadığı sorulduğunda, çocuklardan ikisi istediği malzeme ile oynayabildiğini belirtirken birçoğu ebeveynin düzen-tertip ve eşyaya zarar verme kaygısı nedeniyle istediği her şeyle oynayamadığını ifade etmiştir:

“Hayır. Annem, babam, abim. Çünkü karıştırıyorum diye”. (D, 6 yaş, erkek)

“Hayır. Babam. Çünkü bir yere gitmeyin diyor. Çünkü bir şeyi karıştırmayın diyor. Annem telefonla oynamayın diyor içeride oynamayın diyor”. (R, 6 yaş, erkek)

“Vermezler. Çünkü babamdan izin almam gerekiyor. Ayıcıkla oynuyorum hep. Babam kızıyor. Ders yapıyorum tek. Annem yaptırıyor. Babam kahveye gidiyor. Babam gelmeden topluyorum eşyalarımı. Hayır izin vermezler. Babam. Annemde kızıyor.

Babam sinirlenmesin diye annem sinirlenmesin diye. Kızdırmıyorum. Ayıcık oynuyorum tek". (A, 6 yaş, kız)

Çocuklara sahip oldukları oyuncak miktarı ve yeterlilik derecesi sorulduğunda bir kısmı çok bir kısmı da az oyuncacı olduğunu belirtmiştir. Çocukların hepsi sahip olduğu oyuncakların yeterli olmadığını belirtmiştir.

Türk-şehir grubundaki katılımcı çocuklara sahip oldukları oyuncakları en çok kimin aldığı sorulduğunda birçoğu ailedeki hiyerarşik düzenden dolayı babasının aldığını belirtmiştir:

"Babam. Annem temizlik yapıyor yemek yapıyor". (P, 5 yaş, erkek)

"Teyzem aldı traktör. Babamda eski evdeyken almıştı. Çok oyuncak aldı. Annemin parası bitiyor. Babam para kazanıyor ondan". (T, 6 yaş, erkek)

"Babam alıyor annem alıyor bide. Aslan babam alıyor. Çünkü baba diyorum oyuncak alalım diyorum". (A, 6 yaş, kız)

Çocuklardan bazıları her iki ebeveyninde aldığını söylerken, bazıları ise akrabalarının aldığını söylemiştir:

"Ablam. En çok annemle ablam aldı. Babam montaja giderken müşteri çok az para veriyor ya da vermiyor". (S, 6 yaş, kız)

"Dayım. Annem babam almıyor. Annemde almadı babamda almadı". (R, 6 yaş, erkek)

Çocuklara oyuncak almaya ebeveyni ile beraber gidip gitmediği sorulduğunda eşit sayıda evet/hayır yanıtı alınmıştır. Oyuncak alımına katılmayan çocuklardan biri sürpriz olsun diye ebeveynin götürmediğini belirtirken diğeri götürmemelerinin nedenini şöyle açıklamıştır:

"Ben gördüğüm şeyleri istiyorum, annem almıyor. Götürmüyorlar. İşten çıkınca alıyor". (T, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri bazen markete beraber gittiklerinde aldıklarını belirtirken başka bir çocuk oyuncak almaya götürdüklerini ancak nedenini bilmediğini söylerken sadece bir çocuk neden belirtmiştir:

"Götürür. Ben seçiyorum. Bebek seçtim". (A, 6 yaş, kız)

Çalışmaya katılan Kürt-Şehir grubundaki çocuk katılımcılara en çok oynadıkları oyun araç-gereçleri sorulduğunda kızlar peluş, bebek ve evcilik oyuncaklarından bahsederken erkekler kamyon, araba gibi taşıtlar, robot ve hayvan maketi oyuncaklarını sıralamışlardır.

Çalışmaya katılan çocuklara istediği herşeyle oynayıp oynayamadığı sorulduğunda birçoğu oynayabildiğini belirtmiş, iki çocuk ise ebeveyninden kaynaklanan nedenlerden dolayı oynayamadığını ifade etmiştir:

“Evet. Onlarla değil. Babam, çünkü bırakmıyor. Çünkü burayı bırakmıyor hiç. Çünkü burada kızıyor babam çünkü televizyon izliyor misafirler geliyor”. (E, 6 yaş, erkek)

“Hayır. Babam ve annem. Yani bir şeyleri dökerim diye”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklara sahip oldukları oyuncakların miktarı ve yeterlilik derecesi sorulduğunda birçoğu çok oyuncacı olduğunu ve yeterli geldiğini belirtmiştir. Sadece bir çocuk (K, 5 yaş, kız) az oyuncacı olduğunu ve kendisine yeterli gelmediğini ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan Kürt-Şehir grubundaki çocuk katılımcılara sahip oldukları oyuncakları en çok kimin aldığı sorulduğunda anne ve baba ve abla arasında dengeli bir dağılım görülmektedir:

“Annem. Çünkü ben istiyorum diye annem alıyor. Babama diyorum oyuncak al o almıyor”. (K, 5 yaş, kız)

“Babam. Öle. Babam beni çok seviyor”. (U, 5 yaş, erkek)

Çocuklara oyuncak almaya ebeveyni ile birlikte gidip gitmediği sorulduğunda çocukların bazısı ebeveyni ile birlikte gittiğini belirtirken bir tanesi (B, 6 yaş, erkek) beğenmeme ihtimaline karşı bazen götürdüklerini belirtmiştir. Çocuklardan biri (Ş, 6 yaş, kız) en son çok küçük yaşta oyuncak alındığını, başka bir çocuk oyuncaklarını ebeveyninin alıp geldiğini, diğer bir çocuk ise oyuncaklarını geri dönüşümde çalışan akrabasının getirdiğini, bir kere çok ısrar ettiği için gidip seçtiğini belirtmiştir:

“Hayır. Annem pazardan alıyor”. (J, 5 yaş, kız)

“Bir kere tek götürdü oda akşam. Oda ben istedim”. (E, 6 yaş, erkek)

“Evet. Çünkü bende gitmek istiyorum. Oyuncalara bakıyorum”. (K, 5 yaş, kız)

“Evet. Alınca gelirler. Giderim. İstedığimin her şeyi alabileyim diye”. (U, 6 yaş, erkek)

Köyde yaşayan çocuk katılımcılara en çok oynadıkları oyun araç-gereçleri sorulduğunda çoğu araba, silah, bebek, uçak ve yap-boz gibi gerçek oyuncakları sayarken sadece bir çocuk telefon diyerek sanal oyuncaklardan bahsetmiştir. Gerçek oyuncaklar içinde en çok tercih edilen yap-boz olarak belirlenmiştir. Bazı çocuklar ise en çok açık alan oyuncacı olan top ve kum malzemeleri ile oynadığını belirtmiştir.

Çocukların tercih ettikleri oyun malzemelerine bakıldığında erkekler araba, uçak ve silah kızlar ise bebek yanıtını vermiştir. Ortak olarak kullanımda olan oyuncak ise ebeveynlerin yönlendirmesi ile Legolardır.

Çocuklara istediği her şeyle oynayıp oynamadığı sorulduğunda ise birçoğu yetişkin beklentisinden dolayı eşyaya zarar verme, kirlenme, evden uzaklaşma ve düzen-tertip endişesi ile oynayamadığını belirtmiştir:

“Annem bebeklerin örtülerine izin vermez çünkü kirletirim diye. Bazenleri biz yapboz oynamak istiyoruz. İzin vermiyorlar çünkü her yeri dağıtırız diye bide toplamayız. Diye. Annem. Her şeyle oynamama izin vermiyorlar. Çünkü evi çok dağıtırız diye”. (N, 5 yaş, kız)

“Vermezler. Çünkü çok uzak yerlerde oynarsam diye. Pis yerlere götürürüm diye. Annem. Pisletirim diye”. (F, 6 yaş, kız)

Sayısı az olsa da bazı çocuklar istediği her şeyle oynayabildiğini söylemiş bir çocuk bunun da yetişkin tarafından koşula bağlı olduğunu belirtmiştir:

“Evet. Televizyona bakacağız oyun oynayacağız. Annelerimizin sözünü dinleyeceğiz”. (G, 6 yaş, kız)

Köyde yaşayan çocuklara oyuncak miktarı ve yeterli olup olmadığı sorusu sorulduğunda çocukların birçoğu az miktarda oyuncağı olduğunu ancak kendilerini yeterli geldiğini belirtmiştir. Sahip olduğu oyuncak miktarı çok olduğunu söyleyen sadece bir çocuk olmuştur. Yine sahip olduğu oyuncakların kendine yeterli gelmediğini söyleyen de bir çocuk olmuştur:

“Benim Meryem teyzemin kızı vardı o bana oyuncak vermişti. Hayır. Yok. Kırıldı”. (F, 6 yaş, kız)

Köyde yaşayan çocuklara oyuncaklarını en çok kimin aldığı sorulduğunda birçoğu babasının aldığını belirtmiştir. Bazısı bunun nedenini bilmediğini ifade ederken bir çocuk aile içindeki hiyerarşik düzenden dolayı ve kardeşlerine bakım hizmeti vermesi koşulu ile babasının oyuncak aldığını söylemiştir:

“Babam. Çünkü kardeşlerimle oynamam için ilgilenmem için. Dersim olmadığında. Çünkü onun çok parası oluyor. Anneme hiç para vermiyor”. (C, 6 yaş, erkek)

Çocuklardan biri (G, 6 yaş, kız) oyuncak olmadıklarını belirtirken, başka biri akrabasının aldığını belirtmiştir. Çocuklardan sadece biri (O, 5 yaş, erkek) annesinin oyuncaklarını aldığını söylemiştir.

Çocuklara oyuncak almaya ebeveynleri ile birlikte gidip gitmediği sorulduğunda yarısı şehre beraber indiklerinde gidebildiklerini söylerken biri gitmediğini bir diğeri de bazen gittiğini belirtmiştir:

“Evet. Ama şehre götürüyorlar bu bakkallara götürmüyorlar. İşte”. (L, 5 yaş, erkek)

“Evet bazen. Çünkü hangi oyuncak seçmeme. Bazen de hiç götürmüyor alıyor. Bir kere doğum günüm olmuştu bana silah almıştı. Böle ses çıkarıyor gulu gulu”. (C, 6 yaş, erkek)

Türk-şehir grubundaki katılımcı çocuklara oyun arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda hepsi oyun arkadaşı olduğunu söylemiştir. Ebeveynin oynamasını istemediği çocuk olup olmadığı sorulduğunda katılımcı çocukların hepsi annesinin oynamasını istemediği arkadaşı olduğunu belirtirken, birçoğu da babalarının oynamasını istemediği arkadaşı olduğunu söylemiştir. Ebeveynlerin oyun arkadaşı engelleme nedenleri anne-babanın rahatsız olması, oyun arkadaşının saldırgan davranışlar göstermesi, yabancı ve büyük oyun arkadaşları olarak sıralanmıştır:

“3. kata çıkmaya oturmaya göndermiyor. Annem arkadaşımın çocuk odasında oynayın diyor. Babam arkadaşım olduğunda hemen şey diyor çocuk odasında oynayın diyor”. (T, 6 yaş, erkek)

Çocuk katılımcılara istediği zaman arkadaşları ile oynama konusunda ebeveynin izni olup olmadığı sorulduğunda; birçoğu ödevler, geç vakit olması, sokakta büyük çocukların olması nedenleriyle istediği zaman oynayamadığını belirtmiştir:

“Bazenler vermez. Bazı günler ağabeyler top oynatıyor o zaman verir. Ama bazı günler oynarsa o zaman vermez. Geceleri vermez, sabahları verir. Çünkü geceleri köpekler oluyor gece hırsızlar geliyor çocukları kaçırıyor”. (S, 6 yaş, kız)

Bir katılımcı çocuk aile içi işleyişi bozacak kaygısı ile ebeveyninin komşu olan oyun arkadaşına gelip-gitmesini istemediğini belirtmiştir:

“Şey misafirlerimiz fazla gelmiyor. Annem misafirlerimiz geldi diye 3. kattaki arkadaşımı gönderdi. Alışır diye istemiyor. Beni göndermeye izin vermiyor alışırım diye. Artık kızını göndermiyor Neslihan Abla”. (T, 6 yaş, erkek)

Sadece bir çocuk (P, 5 yaş, erkek) ebeveynlerinin her istediğinde arkadaşları ile oynamasına izin verdiğini belirtmiştir.

Türk-Şehir grubundaki katılımcı çocuklara karşı cinsle oynaması ile ilgili ebeveyninin tutumu sorulduğunda neden olarak cinsiyet farkı ve saldırgan davranış gösterme belirtilerek birçoğu anne ve babasının izin vermediğini söylemiştir:

“Vermez. Ben erkek değilim. Vermez. Erkekler bizi dövüyor”. (A, 6 yaş, kız)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı çocuklarla yapılan görüşmelerde çocuklara akrabası dışında oyun arkadaşı olup olmadığı sorusuna bir çocuk (J, 5 yaş, kız) dışında hepsi olduğunu söylemiştir. Çocuklardan biri (K, 5 yaş, kız) ise akraba dışında bütün arkadaşlarının okuldan olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı çocuklara ebeveyninin oynamasını istemediği oyun arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda ebeveynlerin çoğunun yabancı, saldırgan ve karşı cinse sahip çocuklarla oynamasını istemediği belirtilmiştir:

“L ile. Öle L’den nefret ediyor. L her gün gitmişti beni dövmüştü. (anne) O da L ile. O da beni dövmüş hatırlıyordu. (baba) (U, 5 yaş, erkek)

“Annemle babam hiç kimseyle oynatmaz. Çünkü annem izin vermiyor”. (K, 5 yaş, kız)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı çocuklara istedikleri zaman arkadaşları ile oynayıp oynayamadığı konusunda ebeveynlerinin tutumu sorulduğunda sadece iki çocuk istedikleri zaman arkadaşları ile oynayabildiğini belirtmiştir. Diğer katılımcı çocuklar ödev sorumluluğu, anne- baba onayını bekleme, kirlenme ve akranla kavga etme gibi nedenlerle ebeveynlerinin izin vermediğini belirtmiştir:

“Hayır annem izin verince oynayabilirim. Bazenleri izin veriyorlar bazenleri vermiyorlar. Hasta olunca veriyor. Babam izin vermez öle”. (Ş, 6 yaş, kız)

Çocuklara ebeveynlerinin karşı cinsle oynama konusunda yasak koyup koymadığı sorulduğunda; çocukların hepsi anne ve babalarının izin vermediğini ve kendilerinin de oynamak istemediğini belirtmiştir:

“Annem erkeklere izin vermiyor, ben erkekleri sevmiyorum ki, annem izin vermiyor ben sevmiyorum. Onlar erkek ben kızım öle. Babam diyor erkeklerle oynama annemde diyor onlarla oynama diyor sen kızsın erkeklerle oynama kendi arkadaşlarıyla oyna”. (Ş, 6 yaş, kız)

Köyde yaşayan katılımcılardan çocuklara oyun arkadaşının olup olmadığı sorulduğunda çocukların hepsi oyun arkadaşının olduğunu belirtmiştir. Sadece bir çocuk (G, 6 yaş, kız) oyun arkadaşlarının hepsinin okulda olduğunu söylemiştir.

Çocuklara ebeveynlerinin oynamasını istemediği arkadaşı olup olmadığını sorduğumuzda annelerinin hırsızlık, saldırganlık ve bitli olması nedenleriyle oyun arkadaşlarına izin vermediğini belirtmiştir:

“Yani bitli olan kişilere yaklaşmamı istemez. Çünkü bit kaparım diye. Bitsiz olanlara izin veriyorlar”. (N, 5 yaş, kız)

“F ile. Benim kalemlerimi çalıyor”. (G, 6 yaş, kız)

Ebeveynin oynamasını istemediği arkadaş sorusu için çocuklar babalarının saldırganlık yapan, okulda dikkatini dağıtan ve bitli arkadaşlarına izin vermediğini belirtmiştir:

“O’ya. Taş atıyor bana”. (F, 6 yaş, kız)

Çocuk katılımcılardan biri ebeveynlerinin bazı arkadaşlarına izin vermediğini ama nedenini bilmediğini bir diğeri de herkese izin verdiklerini söylemiştir.

Köyde yaşayan çocuklara istedikleri zaman arkadaşları ile oynamasına ebeveynlerinin izin verip vermediği sorulduğunda; birçoğu annelerinin izin verdiğini bazısı evi uzak olduğu için bazen izin verdiğini bir çocuk katılımcı (C, 6 yaş, erkek) ise ödevleri olduğu için her zaman izin vermediğini belirtmiştir.

Çocukların birçoğu istediği zaman arkadaşları ile oynama konusunda babalarının izin verdiğini söylemiştir. Bazı çocuklar babalarının evi uzak olduğu ve hava uygun olmadığı için arkadaşları ile oynamasına bazen izin verebildiğini belirtmiştir. Bir çocuk (C, 6 yaş, erkek) ise babasının ödevleri olduğu için izin vermediğini söylemiştir:

“Hayır. Yağmur yağdığı zamanları hiç izin vermez. Kar yağdığı zamanları hiç vermez Dolu yağdığı zamanları. Güneş olunca verir”. (F, 6 yaş, kız)

“İstediğimde bazen izin verirler. Bazen izin verir bazen izin vermez. Onun evi çok uzak diye”. (N, 5 yaş, kız)

Köyde yaşayan katılımcı çocuklara ebeveyninin karşı cinsle oynamasına izin verip vermediği sorulduğunda ebeveynlerin bazısının özellikle kız çocuk ebeveynlerinin karşı cinsle oynama konusunda kısıtlamaları olduğu görülmüştür:

“Bazı günleri verir bazı günleri vermez. (anne) Hayır. Bilmiyorum. Mesela o zamanları dersim oluyor. Kızlarla çok verir”. (baba) (F, 6 yaş, kız)

Bir erkek çocuk katılımcı (O, 5 yaş, erkek) annesinin kızlarla oynamasına izin vermediğini ancak nedenini bilmediğini, babasının ise biraz izin verdiğini belirtmiştir.

4.2.2. Farklı Alt Kültüre Sahip Ebeveynlerin Görüşlerini İçeren Bulgular

Araştırmaya katılan Türk/Şehir grubundaki annelerin birçoğu ve babaların hepsi çocukları ile oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Anneler oynama sıklığı olarak; dersten arta kalan zamanda, 1-2 saat oynadıklarını ifade etmişlerdir. Babaların oynama sıklığı çoğunlukla fırsat buldukça olarak yığılma göstermekte olup bazı babalar ise iş yükü nedeniyle nadiren yanıtını vermiştir. Katılımcı annelerin çoğu çocukların ders yükü nedeniyle bu oyun sürelerini yeterli bulurken babaların birçoğu iş yükleri nedeniyle oyun sürelerini yetersiz bulduğunu belirtmiştir:

“Muhakkak ki değil. Oda işimizden kaynaklanıyor”. (D2, 42 yaş, baba)

“Bilemedim. Yetersizdir. Çocuk ilgi ister. Çalıştığım için mecbur yani fazla oyun oynamıyorsun”. (R2, 35 yaş, baba)

Çalışmaya katılan annelerin tamamı babanın iş hayatı nedeniyle kendilerinin daha çok çocukla oynadığını belirtirken, babalar yine aynı nedenden dolayı bunu doğrulamıştır. Anne ve babaların birçoğu çocukları ile genelde oyunlarında kurallı oyunları tercih ettiğini belirtirken oyunun lideri çocuk ve ebeveyn arasında eşit bir dağılım göstermektedir:

“Topa çok düşkün. Hep yani misket oynayalım top oynayalım. Bebek oyununu bir yıl önce bıraktı. Görevleri D dağıtır. D hep yukarda olur. Bu sadece bende değil arkadaşlarıyla da oynuyor. Hepsinin başında bir eğitmendir”. (D1, 41 yaş, anne)

“Ne bilim yapboz ederiz eline kalem veririm yazı yaz oğlum. Bazen ellerimizi saklayarak hımbıl oynarız öle bir şeyler yaparız P ile. Görevleri bazen P yapar bazen ben yaparım şöyle yapın böyle yapın diye en çok P oluyor. Mesela kendi polis olmak ister beni hırsız yapar beni yakalamak ister”. (P1, 30 yaş, anne)

“S ile bizim en fazla yaptığımız bu şimdi şeyler okey bilmediği halde yani taşı bilmez şeyi bilmez bilmediği halde onun dediği şekilde oynuyoruz. Biz ona uyuyoruz”. (S2, 50 yaş, baba),

“En çok top oyunudur. Sokakta falan da değil. Sokakta bazen birbirimize top atmaya oynarız ama şu makinelerin arasında birimiz o başa birimiz bu başa birbirimize gol atarız. En çok böyle oynarız. Oyun oynarken D belirler. Mesela o kale senin olacak buradan bura kale olacak. Baba yanlış vurdun gol olmadı tamam kızım olmadı onları D belirler oyun esnasında. Benle oynarken benim konumum farklı oluyor, annesiyle farklı abisiyle farklı. Ama bütün oyunlarda başrol D’dir”. (D2, 41 yaş, baba)

Bir anne-baba genellikle evcilik oyunları oynadıklarını ve görevleri çocuğun verdiğini belirtirken, bazı babalar ise daha çok boğuşma tarzı oyun oynadıklarını belirtmişlerdir:

“Oda söylüyor ben daha çok yanaşıyorum ona göre. T küçük olduğu için nazlı oluyor. İlk adımı ben atıyorum. Gel babaya hopluyor, zıplıyor kucağıma geliyor oradan başlıyor yani sırtımı tepele ayamı tepele. Özellikle yani gel şu oyunu oynayalım dediğim yoktur yani”. (T2, 39 yaş, baba)

“Güreş müreş, başka bir şey yok”. (R2, 35 yaş, baba)

Kürt/şehir grubundaki ebeveynlere çocukları ile oynayıp oynamadığı sorulduğunda annelerin hepsi, babaların ise büyük bir çoğunluğu oynadığını belirtmiştir. Anneler oyun olarak masal anlatma, bisiklete bindiğinde yardım etme, top oynama, sinirlendiğinde sakinleştirme, kağıt-kalem etkinliklerini sıralamışlardır:

“Çocuklarımla beraber resim yapıyorum. Ş ile kitap çalışıyoruz. Kâğıttan oyuncak yapıp oynuyoruz bazen”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Evet. B ile oynarım iki tane daha çocuğum var onlarla da oynarım. Genelde de top. Bisiklete bindiğinde yardımcı olurum onlara başlarında duruyordum. O şekilde işte”. (B1, 33 yaş, anne)

Çocuklarıyla oynadığını söyleyen bir anne (K1, 26 yaş, anne) oynama süresi olarak çok sık oynayamadıklarını ve bunu da yeterli görmediğini ancak ev idaresine dayalı iş yükünün çokluğundan söz etmiştir. En çok oynayan ebeveyni sorduğumuzda eşinin gece çalışıp gündüz uyumasından ve boş vaktini güvercinlerle geçirmesinden bahsetmiştir. Diğer bir anne ise sadece sinirlendiğinde sakinleştirme amaçlı oynadığını sonra abisini görevlendirdiğini belirtmiş ve yeterli olup olmadığı ve en çok oynayan ebeveyn sorusunu şöyle yanıtlamıştır:

“Bilmiyorum. O anda yeterli geliyor yani. Ona göre yeterli gelmiyor sürekli oynayalım diyor ona kalırsa. Benimde işlerim olduğu için mecbur o kadar. En çok ben. Eşim televizyon izlemeyi sever haberler yorgun geliyor. Yorgun geldiği için. Diyor ben uzanayım da haberleri izliyorum”. (E1, 34 yaş, anne)

Başka bir anne çocukları ile oynadığını bu oyun süresinin gün içinde yaklaşık bir saat kadar olduğunu ve bu sürenin çocuğa yetmediği ancak iş yükü sorumluluğu nedeniyle kendisine yettiğini belirtmiş, evde en çok oynayan ebeveyn olarak kendisini söylemiştir:

“Eşim hiç oynamaz. Hiç ilgili değildir o konuda. Bilmiyorum belki yapısı öle çocuklar bağırınca bile sinirlenen bir insan. Ya genelde evde durmaz zaten”. (B1, 33 yaş, anne)

Çocuğuyla oynadığını belirten bir anne oyun deneyimlerini ve yeterliliğini nedenleri ile belirtmiş, babalarının çocukları ile olan oyun etkileşimlerini ifade etmiştir:

“Bazen sıkılmasınlar diye onların oyunlarına bende katılıyorum. Sürekli iş güç nereye kadar diyorum. Bende onlarla oynuyorum bazen. Bazen yoruluyorum. Uzanmaya ve dinlenmeye çalışıyorum Ş gelip anne gel seninle bir şeyler yapalım diyor. Bende diyorum günah üzülmesinler elimden geldiği kadar oyunlarına katılıyorum. Baharı da yanıma alıyorum bazen oda oyuna katılsın diye. Ancak yarım saat ayırabiliyorum işten güçten. Tabii ki az ama ne yapabilirim ki üç çocuğum var işlerim var ev işleridir. Rahatsızım. Onlara çok zaman ayıramıyorum oyun için ama çok dışarı çıkmamaları için vakit buldukça hem kontrol amaçlı hem de güvenlikleri için oyunlarına katılıyorum. Ben daha çok oynuyorum. Babaları işten yorgun geliyor. Kucağına alıp seviyor ama onlarla oyun oynamıyor. Genelde ben onlarla oynuyorum. Babaları genelde kucağına alıp şakalaşarak oynuyor. Boynuna atıp gezdiriyor. Fakat ben onlarla her türlü oyunu oynayabilirim. Oynuyorum da”. (Ş1, 36 yaş, anne)

Babaların çoğu gün içerisinde yarım saat ve bir saat kadar oynadıklarını bu sürenin aslında yetersiz olduğunu ama iş yükünden ve beraberinde gelen yorgunluktan dolayı mecbur kaldıklarını ifade etmektedir. Babalar genelde parka gittiklerinde, sanal oyunlara eşlik etme olarak ve yoğun olarak şakalaşma tarzı oyunları tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Sırtıma alır onu takla atarım. Şakalaşırız. Mesela odaya girerken o saklanıyor korkutuyor bende seni görmedim beni korkuttun yine diyorum. Onu güldürüyorum oda seviniyor keyif alıyor. Namaz kılarken üstüme biniyor. O şekilde namazda kılıyorum. O kadarki şeyimiz var onunla çok şakalaşıyoruz onla benden korkmuyor/kendisi oyun çıkartıyor. Bir şey eli yetişmezse onu getir diyor. Bende getiriyorum oynuyor. Serbesttir yani U. (U2, 40 yaş, baba)

“Şakalaşıyoruz. Başka bir şey yok”. (J2, 43 yaş, baba)

Babaların bazısı iş yükü nedeniyle düzenli bir şekilde oynayamadıklarını bunu yeterli görmediklerini ancak mecbur olduklarını belirtmiştir:

“Oynarız parka gittiğimizde. Aynı futbol başka ney. Ben oynamıyorum. Çünkü geliyorum koltuğa uzanıyorum”. (E2, 41 yaş, baba)

“Oyun şöyle bilgisayar oyunu olduğu zaman bazen ona yardım ederim. Onun dışında zaten şakalaşırız başka bir oyun yok. O kendisi gider evde bir sürü oyuncakları var gider oynar. Yok ben zaten pek fazla evde duramıyorum. Evde durduğum zamanda görüyorum bilgisayarda oyun izliyorsa oyun açılır oynarız”. (B2, 36 yaş, baba)

En çok çocukla oynayan ebeveyn sorusuna bir baba evde annenin daha çok zamanı olduğu için oynamaya fırsatı olduğunu söylemiş çocukla oynadığını ifade eden diğer babalar ise kendilerinin daha çok oynadığını belirtmiştir:

“Ben. Eşim çünkü hem rahatsız hem ev işleri var uğraşamaz onunla. Ama ben onu oynarım. Annesi giydirir kuşandırır. Yedirir. Sütünü. Bakımını annesi yapar”. (U2, 40 yaş, baba)

“Herhalde ben daha. Çünkü biraz özlem oluyor. Dışarıda olduğum için hanım daha çok onların derslerine bakar. Birazda benim işten yorgunluğum akşam geliyorum sabah erkenden evden çıkıyorum. Sabah 5 de. O yüzden pek fazla bir şey yapamıyoruz”. (B2, 36 yaş, baba)

Bazı ebeveynler çocukları ile zaman bulamadıklarından ve kişilik özelliklerinde dolayı oynamadıklarını ifade etmişlerdir:

“Oyun oynamadık. Vaktimiz olmuyor”. (K2, 30 yaş, baba)

“Gerçeğimi söyleyeyim. Doğrusunu mu söyleyeyim. Çok nadir yani. Biraz diktatörümüdür evde belki biraz. Bilmiyorum aham şaham bir oyun oynamıyorum yani. Onlar kendi aralarında oynarsa ben fazla oynamıyorum yani”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Çocukları ile bazen oyun oynadıklarını söyleyen bir anne (U1, 39 yaş, anne) zaman bulduğunda oynadığını ve bu süre içinde oyuncaklarını düzelttiğini, çocuklara ahlaki eğitim verdiğini belirtmiştir. Gün içerisinde 10 dakika süren bu etkileşimin yetmediğini ancak ev işleri meşguliyeti nedeniyle fazla vakit ayıramadığını belirtmiştir. Yine başka bir anne de çocuğu ile yaşadığı oyun etkileşimini şöyle ifade etmektedir:

“Bazen oynuyoruz bazen de dövüyoruz vallahi. Yatana kadar işte ara ara. Bize göre yeterli diyoruz. Yok canım eşim evde yok biz oynuyoruz. Ama oda ilgileniyor. Şaka maka yapıyoruz birbirimize bir şeyler atıyoruz”. (J1, 42 yaş, anne)

Köyde yaşayan anne-babalar büyük çoğunlukla çocukları ile oynadıklarını belirtmiş, annelerin oynama sıklığı olarak hava soğuk olduğunda dışarı çıkamayınca, nadiren, çocuk istediğinde, akşamları ve belli bir düzeni olmadan şeklinde sıralanmıştır.

“Bazen şey yaparlarsa evin içinde kışın falan yağışlı olduğu zamanlar şey yaparız. Komşu ol falan der bilmem ne der şey yapar. Yaparız yani şimdi yalan yok.

Yağmurlu soğuklu olduğu zaman çıkartmam yani. Bide yani böyle hava olduğunda kızım acıktığın zaman yorulduğun zaman evimize gel biraz dinlen derim yani. Valla şimdi yalan yok ben fazla oynamasını şey yapmıyorum. Şimdi normalde okul açılalı şimdi belirli saatlerde şey yapıyorum. Biraz oynuyor sıkılınca yani bırakıyor. Kızım yeter artık diyorum gel biraz ödevini yap diyorum. Ödevini yaptıtırıyorum. Yok yok Benimle arada binde bir”. (G1, 36 yaş, anne)

“Evde olduğum sürece evet. Nasıl deyim istediği bir oyun olursa oynarım yani. Ya gün içerisinde C evde olduğu sürece olur”. (C1, 29 yaş, anne)

Çocuklarıyla oynadıklarını ifade eden babalar genelde az miktarda, evde ve göz kulak olma şeklinde oynadıklarını ifade etmişler, oynama sıklığı olarak da fırsat buldukça, iş ve çocuğun okula gitmesi nedeniyle nadiren oynayabildiklerini belirtmişlerdir:

“Biraz az. Arada çok az 5-10 dk. Vallahi her gün oynama şansımız olmuyor. Yani yoruluyoruz onunda her gün oynama şansı olmuyor okula gidince erken uyutmaya çalışıyoruz erken kalkma şeyinden”. (N2, 34 yaş, baba)

“Oynadığım oldu dizedik böyle beraber yapardık araba sürer kumandalı arabayla. Yok oynayamıyorum her zaman işim oluyor”. (O2, 33 yaş, baba)

“Aşağıda oynuyoruz zaten yanımda hep peşimde geziyorlar kümesin içine falan gidip gelirken. Vallah F ile zamanın gün içinde ben hep buralarda olduğum zamanlarda ben eve çıkarım yemeğimizi yedik miydi ben aşağı indim mi bunlarda iner yanımda. Buralarda yol boyunca yani yürürüz beni şu öbür kümese doğru. Yanımda olurlar ya ilgilenirim yaaa”. (F2, 29 yaş, baba)

Çocuğuyla oynadığını ifade eden ebeveynlerden annelerin çoğu zamanın kısıtlı olması ve iş yükünden dolayı yeterli bulunduğunu belirtirken çocukla oynadığını ifade eden babaların yarısı iş yükü nedeniyle yetersiz diğer yarısı da yeterli bulunduğunu belirtmiştir:

“Valla ne biliyim bilmiyorum. Yeterlidir zaman kısa olduğu için”. (G1, 36 yaş, anne)

“Yeterli değil. Ya şimdi onlara da zaman ayırmak lazım onlarla oynamak lazım derslerine falan yardım etmek lazım falan işte akşama kadar çalışmışsın, yorulmuşsun. Biraz dinlenmek istiyorsun kafa dinlemek istiyorsun akşamda”. (N2, 34 yaş, baba)

Çocukla oynamadıklarını söyleyen ebeveynler özel durum, çocuğun oyun için büyük olması, iş yükü ve tahammülsüzlük nedenlerini sıralamışlardır:

“Hiç oynayamayız. Vallahi bilmiyorum ki işte zamanımız mı olmuyor zaman mı ayıramıyoruz. İştten güçten oynayamıyoruz çocuklarla veya tahammülümüz yok artık deyim. Ben şu an 40 yaşındayım önceki çocuklarla belki şey olmuştur ama L ile hiç mümkün değil tahammülümüz yok”. (L2, 39 yaş, baba)

“Şu anda fazla oynamıyoruz önce daha küçükken oynardık”. (O1, 30 yaş, anne)

“G ile oynamak yani ben mağduriyetlikten çocuğuyla pek ilgilenemiyorum. Abisi ilgileniyor annesi ilgileniyor”. (G2, 38 yaş, baba)

Katılımcı annelere çocukla en çok oynayan ebeveyni sorduğumuzda; birçoğu babanın çalışıyor olması nedeniyle, kendilerinin olduğunu ifade ederken aynı soruyu babalara sorduğumuzda; bazıları annenin evde oluşu ve çocukla daha çok vakit geçirme fırsatı olduğu için annelerin oynadığını belirtmiştir:

“İkimizde. En çok ben. Eşim çünkü genelliklede çalışıyor o yüzden”. (C1, 29 yaş, anne)

“Annesi daha çok ilgileniyor. Zamanı daha çok onunla”. (N2, 34 yaş, baba)

Çocukları ile oynadıklarını belirten ebeveynlerden bazıları genelde yapı-inşa oyunlarını oynamayı tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Oyy oy. Eskiden o birinci sınıfa giderken fasulye değnek var ya. Onları getirir ortaya döker çocuk yaparım der ev yaparım der. Biz ona göre yaparız çizeriz. Öle oynarız işte. Başka şeyler oynanmaz yani öle kalkıp da”. (L1, 35 yaş, anne)

“Beraber top oynuyoruz en fazla. Yani başka bir yapboz diziyoruz. Yapbozları sürekli yapıyoruz bozuyoruz. Görevleri genelde ben şey yapıyorum diz diyorlar diziyorum. O’nun fikir sunduğu da oluyor benim kendi dizdiğim zamanda oluyor”. (N1, 27 yaş, anne)

“Yapboz oynarız. O araba sürer böyle karşına geçerim o bana kakar ben ona kakarım. Bir iki gülle atarız. Hangisi daha düzgünse ona göre ben onu yönlendiririm”. (O2, 33 yaş, baba)

Yine ebeveynlerin önemli bir kısmı top, gülle ve el oyunları gibi kurallı oyunları tercih ettiklerini anlatmışlardır:

“Mesela kutu kutu pense oynarız. Güzel normal oynarız evin içinde. Biberim biberim oynarız. El çırpımlar. Alfabe oynarız yine elimizle”. (F1, 28 yaş, anne)

“Ya işte top oynar. Yani Ne olacak top oynarken mecbur çocuğa top atıyorum. Öle görev dağıtmak işi olmaz o bana atar ben geri gönderirim”. (C2, 30 yaş, baba)

Katılımcılardan çocuğuyla oynadığını belirten bir anne çocuk ile oynadığı sosyo-dramatik oyunlarından örnek vermiştir:

“Mesela evin içine yastıklarla kırlentlerle şey yapıyorlar yuva yapıyorlar gibi falan. Köpek yavrusu falan. İşte abisiyle kardeşi biri köpek oluyor biri yavrusu falan bende sahibi falan oluyorum. Anne yem ver falan köpeğe böyle yem ve su falan koyuyorlar ya mesela. O şekilde Onu daha çok seviyorlar ev içinde olunca. Görevleri abisi anne böyle böyle yapalım diyor oda ona uyuyor. Aynı beraber yapıyoruz”. (G1, 36 yaş, anne)

Türk-Şehir grubundaki ebeveynler dışarıda oyunu trafik ve diğer insanlardan gelebilecek zararlardan dolayı tehlikeli buldukları için, genellikle çocukların evde oyun oynadıklarını belirtmişlerdir:

“Evde. Ya dışarı yanında hani birinin çıkma imkânı olmadığından dolayı yaş itibariyle küçük olmasından dolayı muhafaza edilemeyeceğini korunamayacağını düşündüğümünden dolayı biraz daha temkinli yaklaşıp pek dışarıya bırakmamaya çalışıyorum bırakmak zorunda olduğumuzda ya abisi ya ben ya annesi gözlemci olarak kalıyoruz”. (D2, 41 yaş, baba)

Bazı ebeveynler ise çocukların genellikle akranlarının etkisi ile dışarıda oyun oynadığını belirtmişlerdir:

“En çok kapının önünde oynuyor. Kapının önünden de bir yere gitmiyor. Çünkü oynadığı yerde burası. Karşı komşunu oğlu abisi ablası. Başka çocuklarla da oynamıyor”. (R1, 29 yaş, anne)

“Dışarıda. Çünkü arkadaşları A’da şöyle bir şey var mesela A kimsenin evine gidip Ayşe hadi gel oynayalım Fatma hadi gel oynayalım demiyor genelde A’yı evden çağırıyor çünkü çocuklar”. (A2, 36 yaş, baba)

“Genel olarak dışarıda. E şimdi çocuklar var dışarıda çocuklar oynuyor oda çıkmak istiyor”. (P2, 34 yaş, baba)

Bazı ebeveynler çocukların mevsim koşullarına ve dışarıda akran olup olmamasına göre oynadığı mekânın değiştiğini belirtmiştir:

“Bazen içerde, bazen dışarıda. Genelde dışarıda arkadaşlarını görmek istiyor oynamak istiyor ben izin vermiyorum çıkma diyorum oğlum kaçırırlar ne yaparlar diyorum”. (P1, 30 yaş, anne)

“Evde de oynuyor bahçede de oynuyor. Yazın dışarıda daha çok ama kışın evde. Mevsime göre. Hasta olmamaları için. ama arkadaşlarının evinde daha çok mutlu

oluyor. Bende göremediğim için izin vermemeye çalışıyorum. Çünkü herkesin evine girilmez. Müsait olmayabilirler”. (A1, 30 yaş, anne)

Ebeveynler genelde çocuklar için evde en uygun oyun yeri olarak oturdukları oda ve çocuk odasını belirtmişlerdir. Salonu uygun gören ebeveynler; çocuk odası olmayışı, diğer odaların uygun olmayışı, geniş olması, kendine ve çevreye zarar verme ihtimali düşük olması nedeniyle tercih ettiğini belirtmiştir. Yine çocuk odasını uygun gören ebeveynler kendilerinin rahat etmesi ve evdeki eşyalara ve çocuğa zarar gelmemesi için çocuk odasını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir:

“Çocuk odası olmadığı için mecbur birada şey ediyor. Boş oda var orda rahat oynar rahat kendi bir şey eder kafasına göre kendi kafasına göre istediğini oynar hareket yapar”. (P1, 30 yaş, anne)

“Hangi odada oturuyorsak o yer. Yok yani”. (R2, 35 yaş, baba)

“Çocuk odası diyelim. Orda daha az cam var kırılacak eşya daha az orda mesela işte televizyon burada atıyorum pencere bir tane orda burada 2 tane var o nedenle hani zarar gelecek şeyler az olduğu için orda hani üstümüze düşecek kırılacak filan bir şey olmadığı için genelde orası”. (A2, 36 yaş, baba)

“Aslında çocuk odalarında oynarsalar daha iyi. Burada şimdi eşim televizyon izlerken kendi yaramazlık yapmak istediği zaman ses yapıyor bu sefer kızyorsun dur diye e git o zaman odanızda oynayın diyoruz. Bir ebeveyn ise en uygun oyun yeri olarak hep birlikte oturulan yerde oynamasını uy görmektedir”. (T1, 32 yaş, anne)

Bir ebeveyn hareket serbestliği tanıdığı için evin boş odasında oynamasının daha uygun olacağını belirtirken, başka bir ebeveyn herkesin bir arada olma geleneğinden kaynaklı birlikte oturulan yerde oynamalarını istediğini belirtmiştir:

“Genelde oturduğumuz yer. Yazın salonda kışın oturma odasında oturuyoruz. Ya bulunduğumuz yerde. Ya yanımızda olsun bide öle bir şey yani herkes kendi başına hareket edip dağınık bir şeyimiz olmadı yani öle görmedik hep bir arada her şeyi paylaştık yemek varsa yemeği paylaştık iş varsa da işi paylaştık. Mutfakta yemeği yiyip salona geçtiğimiz zaman herkes salonda oturuyor herkes kendi başına buyruk bir şekilde herkes kendi odasına çekilip öle bir şeyimiz yok yani. Oynuyorsa da yanımızda oynuyor”. (S2, 50 yaş, baba),

Türk-Şehir grubundaki ebeveynler dışarı için en uygun oyun yeri olarak genellikle güvenli, göz önünde olması, diğer insanlardan gelebilecek zararlardan uzak olması nedeniyle kapının önü ve bahçeyi göstermişlerdir:

“Kapının önü. Gözümün önünde çünkü buraya oturduğum zaman çocuğumu görebiliyorum. Kapının önüne oturduğum zaman görebiliyorum”. (R1, 29 yaş, anne)

Bir anne dışarıda hiçbir yeri güvenli görmediği için oynamasını istemediğini belirtirken, baba sadece kendi denetiminde parka gitmesine izin verdiğini söylemiştir:

“Vallaha şehir merkezinde parklar başka bir şeyimiz yok yani. Nereye yani sokağa ben şu çocuğu çarşı içine mümkün değil çarşı içinde bir yerde çocuğu şurada sokağa nasıl bırakırsınız yani. İnsanlara da güven olmuyor yani gözünüzü kapatmaya her şeyi yapıyorlar. Çocuk kaçıranları da görüyorsun her şeyi de görüyorsun. Yani şöyle arkayı dönüyorsun telefonu almış gitmiş”. (S2, 50 yaş, baba),

Ebeveynlerin ev içinde çocuğa yasakladığı yerler çoğunlukla tehlikeli olduğu için mutfak, dinlenme yeri olduğundan ve oyun alanı için uygun bulunmadığından dolayı yatak odası olarak belirtilmiştir:

“Yatak odasında da oynanamaz zaten girmezler. Balkon tehlikeli”. (T2, 39 yaş, baba)

“Mutfakta oynamasına izin vermem çünkü çok tehlikeli iş yapıyor. Tüpümün başına çıkıyor çakmaklarla oynuyor. Burada istediği gibi oynar elektrik malzemeleri olmadığı müddetçe oynar. Yatak odasında neyin oynamasını istemem zıplıyor yatak da yaylı oyluğundan düşüyor bir tarafına mutlaka bir şey oluyor”. (P1, 30 yaş, anne)

Türk-şehir grubundaki ebeveynlerin dış mekânda çocuğa yasakladığı yerler olarak; trafik akışının yoğun olduğu yollar ve evin yakınından uzak olan yerler belirtilmiştir:

“Dışarıda hemen yan taraf balkon şeklindeki yerde şimdi ora belli olmuyor görmeyiz tırmanıyorlar. Kapının önünde, evin önünden uzaklanmamak şartıyla. Araba geçiyor, bu Suriyeliler geldi kaçırıyor maçırlıyorlar diye de, iki üç günü önce bir duyuru gelmiş çocukları kaçırıyormuş öldürüp atıyormuş o duyuru geldi de ne oldu bilmem”. (P2, 34 yaş, baba)

“Yatak odası mutfakım ara yer yasak. Dışarıda da sokak ortası, mutfak penceresinin arka tarafı. Çünkü çocuğumu göremiyorum orda. Mutfakta soğuk hem de bıçak falan olduğu için bırakmıyorum. Yatak odasının pencerelerimde camım yok soğuk. Doğru dürüst de orda bir çulum serili değil istemem çocuğumun hasta olduğunu”. (R1, 29 yaş, anne)

Kürt-Şehir grubundaki ebeveynlere çocuğun en sık kullandığı oyun alanı sorulduğunda çoğu daha çok avlu ve kapının önü gibi dış mekânlardan bahsetmiştir.

Ebeveynlerin çoğu akran varlığı, içeride gürültü olması nedenlerinden dolayı dış mekânda oynadıklarını belirtmişlerdir:

“Dışarıda. İçerde de oynar ama biz izin vermeyiz gürültü yapıyorlar diye. Ama dışarıda serbest zaten sokak”. (E2, 41 yaş, baba)

“Dışarıda. Zorla eve koyuyorum onları. Arkadaşları dışarıda oldukları için. Fakat ben kapının önünden fazla uzağa göndermiyorum onları”. (U2, 40 yaş, baba)

Ebeveynlerin bazıları mevsimin uygun olması, çocuğun tercihi ve ebeveynin göz kulak olmaya uygun olması durumlarına göre oyun alanının değiştiğini belirtmektedir:

“Evin içinde tabi. Yazları daha çok dışarıda vakit geçiriyorlar. Kışın sürekli evin içindeler”. (K1, 26 yaş, anne)

“Vallah B her iki yerde oynuyor. Sokağa da çıkabiliyorlar. Arkadaşı evdeyse bahçede oynasirlar yoksa evinde”. (B2, 36 yaş, baba)

Sadece bir aile trafik ve kötü akran modeli tehlikesi nedeniyle çocuğu dışarıya çıkarmadığını belirtmiştir:

“Evde canım ben fazla dışarı bırakmam. Arabalar var kötü çocuklar var göndermiyoruz. Ya onun yanında duracağım biraz dışarı çıkacağım. Ya da evde oynayacak”. (J1, 42 yaş, anne)

“İçerde. Dışarı kötü örnek olur. Mahallenin çocukları kavga olur bir şey olur. Üstünü kirletir. Ev içi daha iyi”. (J2, 43 yaş, baba)

Ebeveynlerin çoğu tehlike unsuru olmaması, anne-babanın rahat etmesi nedenlerinden dolayı çocuk odası ve kullanılmayan odanın evde en uygun oyun yeri olduğunu belirtmişlerdir:

“Kendi odaları hava sıcak olduğunda zaten kendi odalarında. Ya ben nerdeysem zaten daha çok orda oynamak istiyorlar. Ya oturma odasına ya da kendi odanıza geçin diyorum. Ya hem biz daha rahat ederiz hem de onlar rahatça oynarlar. Mesela biz diyelim şimdi sohbet ediyoruz onlar burada oynasalar biz birbirimizi anlayamayız gidin kendi odanıza hem biz rahat edelim hem siz rahat oynayın”. (K1, 26 yaş, anne)

Bir ebeveyn (U2, 40 yaş, baba) takip edebilmesi açısından evin içindeyken birlikte oturdukları odada oynamalarını uygun görürken, başka ebeveyn (K2, 30 yaş, baba) kış şartlarından dolayı oturdukları odada; hava iyi ise rahat etmek için kendi odalarında oynamalarını tercih etmektedir.

Bir aile ev tek odalı olduğundan en uygun oyun yeri olarak avluyu gördüklerini belirtirken, başka bir aile (J1, 42 yaş, anne) dışarı çıkarmadıkları için her odada oynayabileceğini ifade etmiştir:

“Genelde avludur ama bizim avluda öle aham şaham bir avlu olmadığı için genelde avludur yanı ama evde fazla oynama imkânı yok beyaz eşyalar var elektrikli eşyalar var. Genelde avluda”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlerin genel olarak dışarıda en uygun oyun yeri olarak gördüğü alanlar bahçe ve kapının hemen önü olmaktadır. Çocuğu gözlem yapma imkânı, trafik az ve güvenli oluşu bu alanları tercih etme nedenidir:

“Bahçe. Hem güvenli hem temiz hem gözümüzün önünde”. (K1, 26 yaş anne)

Bir ebeveyn (Ş2, 36 yaş, baba) uygun alan yokluğu nedeniyle kapının önünde oynamalarına izin verirken, başka bir ebeveyn (J1, 42 yaş, anne) sokağa indirmediği için fırsat bulduğunda parka götürdüğünü belirtmiştir.

Ebeveynlerin çocuğa yasakladığı yerler; ev içinde özel olduğu için yatak odası, tehlikeli olduğu için mutfak ve banyo, eşyaların zarar görme ihtimali olduğundan salon olarak dağılım göstermiştir:

“Yatak odası ve salonda oynamasına asla izin vermem yatak odası ve salonuma girmesine nefret ederim. Yatak odası bana olan özel şey. Ona kesinlikle girmesine karşıyım. Salonuma da şimdi nasıl anlatsam ben çok pımpirikli bir insanım hani işte salonuma ellemeyin leke olmasın şey olmasın çizilir çizilir mizilir derken o yüzden bırakmıyorum. Zaten kesinlikle girmezler”. (K1, 46 yaş, anne)

“Nereelerde tanımadığım insanların yanında genelde sokakta oynamasını istemiyorum. Bizim yatak odasına banyo mutfak oralarda hiç olmaz. Uygun değil çocuğa. Tehlikeli şeyler olur. Kendine zarar çevreye zarar olur”. (B1, 33 yaş, anne)

Bir ebeveyn dışarıya çıkmasının yasak olduğunu ama evin içinde hiçbir yasak alan olmadığını belirtirken, bazı ebeveynler tarafından dış alanda tehlikeli olduğu için balkon ve dam, yabancılardan gelebilecek tehlikeler nedeniyle uzak alanlar yasakladıkları yerler olarak ifade edilmiştir:

“Park var parka gitmesini istemiyoruz. Şu yanlarda falan köşelere gitmesini istemiyoruz yanı bize uzak gitmesini istemiyoruz. Her odaya girebilir evde”. (U1, 39 yaş, anne)

“Damın üstünde oyun oynamasına izin vermiyorum. Balkonlarda korkuluk olmadığı için balkonda ve damın üstünde oynamalarına izin vermiyorum”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Köy grubundaki ebeveynlerin çoğu çocuklarının genellikle arkadaş etkileşimi ve daha serbest olması nedenlerinden dolayı dışarıda oynadığını, ancak kış mevsiminin etkili olduğu soğuk havalarda içeride oynadığını belirtmiştir:

“Hava güneşli olursa dışarıda soğuk yani soğuk olursa içerde”. (G1, 36 yaş, anne)

“Genelde dışarıda oynuyor hava iyi oldu mu. Hava iyi odlumuydu dışarıda oynuyor çocuk ama soğuk oldu mu mecburen içerde oynar. Bence daha serbest havalı”. (C2, 30 yaş, baba)

Ebeveynlerin çoğu oynamak için ev içinde en uygun yer sorusuna mekân yetersizliği, kışın sıcak olması, göz önünde olması ve bir arada oldukları için oturulan odayı belirtmişlerdir:

“Salondur burada oynuyor ya işte burası ılık olduğu için. güzel televizyonu var açar izler yumurcak televizyon var”. (O2, 33 yaş, baba)

“Salonda oynar. E ne bilim biz orda olduğumuz için tek gidip de bir yerde oynamaz yani başını alıp gideyim de anne şurada oynayayım demez. Yanımızda yapar güler oynar işte”. (F1, 28 yaş, anne)

Bir ebeveyn kırılabilecek bir şey olmayan her odada oynayabileceğini başka bir ebeveyn ise gürültüden rahatsız olmamak için diğer odada oynayabileceğini belirtmiştir:

“Zaten sıkıldık mıydı öbür odaya gönderiyoruz. Ne bileyim ben kafayı dinlemek için gönderiyoruz. Bağtırdan çeneden”. (N2, 34 yaş, baba)

Ebeveynlerin çoğu dışarıda çocuğun oynayacağı en uygun yer olarak müsait ve güvenli olduğu için kapının önünü belirtmişlerdir:

“En uygun yer evin önü yani. Avlusu şura başka yere gitmez yani”. (G2, 38 yaş, baba)

“Evin önünde oynarlar. Kümesimiz var oranın önü geniş orda oynarlar. Yol içi değil araba gelip geçmiyor öle”. (F1, 28 yaş, anne)

Bir ebeveyn dışarıda en uygun oyun yeri olarak çocuğun yaralanma riskine karşı taşsız yerleri söylerken, başka bir ebeveyn tehlikeli olmadığı için evin önündeki beton balkon alanını belirtmiştir.

Ebeveynlerin dışarıda çocuğa yasakladığı yerler genelde araç gelme endişesi ile yola yakın yerler olarak belirlenmiştir. Diğer yerler ise evden uzak alanlar, ırmak kenarı, havuz, düşme tehlikesi nedeniyle balkon ve dam gibi yüksek yerler olarak sıralanmıştır:

“En sakıncalı neresi mesela balkonda mesela aşağı düşer sarkar diye mesela. Dama ne çıkarttırmayız pek. Söyleriz ablasıyla çıkar. Ya işte yolun içinde oynattırmayız araba gelir depeler diye”. (O2, 33 yaş, baba)

“Mesela bazı yerlerde dikenler falan var oralara falan gitme derim otların falan içine böcekler falan olur derim bide taşlar çok derim. Yazın mesela komşuların çocukları ile şey yaparken bir düşmüştü eli falan sıyrılmıştı taş kesmişti baya acı çekti ondan sıyrılınca yani hafif şeyde de küçük olunca o yüzden anlıyor yani gitme dediğimde de yapıyor yani söylediğimi”. (G2, 38 yaş, baba)

Annelerin bazısı ev içinde yasakladığı yerler olarak düzen-tertip endişesi ile mutfak ve yatak odasını ifade ederken, babalar ev içi yasak yerler belirtmemiştir:

“Yatak odasında oynamasına pek fazla izin vermem. Her yer çekmece olduğu için çamaşırları dışarı atıyorlar”. (N1, 27 yaş, anne)

Türk-Şehir grubundaki ebeveynlere çocukların en çok oynadığı oyun araç-gereçleri sorulduğunda; erkek çocuklarda top ve araba yanıtı ağır basarken kız çocuklarında bebek, kumaş, çanta ve kalem-kâğıt etkinliklerinden bahsedilmiştir. Kız ve erkek çocukları için yap-boz ve sanal oyunlar ortak oyunlar olarak sayılmıştır. Farklı olarak katılımcı babalardan biri erkek çocuğu için bebekle oynadığını belirtmiştir.

Ebeveynlere çocukların her şeyle oynayıp oynayamadığı sorulduğunda; katılımcıların çoğu her şeyle oynamamayacağını belirtmiştir. Katılımcı annelerin bazısı çocuğa ve eşyaya zarar gelmesi ihtimalinden dolayı yasaklar koyduğunu belirtmiştir:

“Oyuncaklarla oynamasına izin veririm ama başka şeylerle oynamasına izin vermem. Mesela mutfakta olsun evin içinde mesela takla atar öle zıplar istemiyorum onu çok hareket yapar evin içinde. Düşüyor bir tarafına muhakkak bir şey oluyor. Evde eşyalarla oynamasına izin veririm ama bir şeye zarar verme derim. Duvarları falan çizmediği müddetçe oynatırım. İstemem evi dağıtıyor düzenli olsun diye biri geldiğinde işte oturmuyor oturmasını kakmasını öğreysin. Yapmasın istemiyorum”. (P1, 30 yaş, anne)

Katılımcı babalar ise genelde çocuğa zarar gelme ihtimali ve oyuncak dışında bir şeyle oynamaz düşüncesi ile eşyaları yasakladığını ifade etmiştir:

“İstediği derken mesela benim cep telefonumla oynayamaz musade etmem. Oyun varsa açıp 3-5 dakika oynar sonra musade etmem yani alırım. Ben biraz o konuda disiplinli miyim deyim ne deyim yani izin vermem yani. Her şeyi çıkarıp oynamasına musade etmem. Yani. Sebep düşünmedim yani ama. Her şeyle de bence oynanmaz yani gidip şu sürahiyle oynayamaz. Oyuncağı varsa onunla oynasın. Ev eşyasıyla bence oynanmaması gerekiyor diye düşünüyorum”. (T2, 39 yaş, baba)

Çalışmaya katılan ailelerden sadece bir aile (R) istediği her şeyle oynayabileceğini belirtmiştir. Yine bir katılımcı istediği her şeyle oynayabileceğini şöyle ifade etmiştir:

“Evet. Bazen çok lazım olan kumaşlarımı bile baba bunu kesebilir miyim dediğinde kızım onu kesemezsin bunu kes demiyorum. Tamam, kızım kes diyorum”. (D2, 41 yaş, baba)

Ebeveynlere çocuğun sahip olduğu oyuncak miktarının yeterlilik miktarı sorulduğunda büyük bir kısmı yeterli olduğu görüşünü bildirmiştir. Bazı katılımcılar ise çocuklarının yeterli oyuncak olmadığı görüşündedir:

“Valla şimdi bir çocuğa göre fazla oyuncak yok”. (R2, 35 yaş, baba)

Katılımcı anne-babalara en çok kimin oyuncak aldığı sorulduğunda çoğunluk olarak annenin aldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcı anneler çocukla daha çok vakit geçirme ve aile içinde bu görevin kendine düşmesinde dolayı kendisinin oyuncak aldığı yönünde görüş bildirmiştir:

“Ama genelde ben alırım. Bir şey lazım olduğunda babaya bırakmam evin ihtiyacı da olsa ben kendim alırım. Babaya düşürmem. Her şeye ben koşturuyormuşum gibi hissediyorum”. (S1, 42 yaş, anne)

Katılımcı babalar oyuncak alma görevinin annede olmasının nedeni olarak annenin çocukla ilgilenmesi, babanın daha çok ihtiyaç gördüğü şeyleri alması ve cinsiyet farklılığını sıralamıştır:

“Genelde ablası annesi çok ilgileniyor da ablası çok alıyor. Ablası alıyor zaten yeteri kadar alır fazlasını. Ablayla anne ilgileniyor. Onlar şimdi kız çocuğu olduğu için aramızda ister istemez bir mesafe var yani. Şimdi affedersiniz tuvalet ihtiyacı olur kız çocuğu bana gelip söyleyemez ya annesi ya ablası. Ablası annesi daha yakın”. (S2, 50 yaş, baba)

“Annesi daha çok alır ben biraz daha ihtiyaç tarzı şeylere düşkünüm. Şu lazım olur buna ihtiyaç duyar diye alırım”. (D2, 41 yaş, baba)

Bir ailede (A) anne kendisinin aldığını söylerken baba da oyuncak almada görevin kendisinde olduğunu belirtmiştir. Çocuğa oyuncak alma görevinin kendinde olduğunu söyleyen babalar; para yönetiminin kendinde olması, dışarıda olması ve annenin çevreye yabancı olması nedenleri ile görevi üstlendiğini belirtmiştir:

“Ben alıyorum. Yani şöyle de oluyor bana söylüyor hafta sonuna denk geliyor tamam olum gidip alalım bu şeklide oluyor yani. Annesinin de aldığı çok olmuştur. Bana denk getiriyorlar artık para benim cebimden çıkıyor diye mi anlaşıyorlar”. (T2, 39 yaş, baba)

“Genellikle ben alıyorum. Amcası getiriyor. Beraber gidiyoruz beraber alıyoruz. Annesi etrafı bilmediğinden fazla”. (P2, 34 yaş, baba)

Ebeveynlere oyuncak alımına çocuklarında katılıp katılmadığı sorulduğunda; katılımcıların yarısı seçebilmesi için götürdüğünü belirtirken diğer yarısı onaylamayacağı oyuncak alma, her şeyi isteme, her istediğini almaya imkânı olmama ve oyuncağı ödül olarak kullanma nedenleri ile götürmediğini belirtmiştir:

“Ben hediye olarak getiririm. Şimdi gittik mi başka oyuncak alır mesela benim beğenmediğim oyuncak olur ondan alır”. (P2, 34 yaş, baba)

Kürt-Şehir grubundaki ebeveynlere en çok oynadığı malzeme sorulduğunda kız çocuğu olan katılımcılardan peluş, oyuncak ve bebek yanıtı alınırken, erkek çocuğu olan katılımcılar top, silah, gülle ve araba yanıtını vermiştir. Ebeveynlere çocuklarının her şeyle oynamasına izin verip vermedikleri sorulduğunda; katılımcı annelerin çoğu düzensiz ve eşyaya zarar gelme kaygısı ile her şeyle oynamaya izin vermediklerini belirtirken, katılımcı babalar çocuğa zarar gelmeyecek eşyalar ve babanın kişisel eşyaları hariç oynayabileceğini belirtmiştir:

“Şimdi bazı şeyler var Allah göstermesin üzerine devirir diye o tür şeylerle oynamasına izin vermeyiz çünkü bakıyorsun ağırdır. Gider dokunur oynamaya çalışır elimizden geldiği kadar o tür şeylerden uzak. Ama onun dışında mesela diyelim ki herhangi bir şey ona lazımsa gidip alıyor güzel bir şey yapmaya çalışıyor ona serbesttir. Mesela neydi mutfaktan kaşık mı neydi pervane niyetine kullanmıştı. Kullanabilir yeter ki iyi şey yapsın”. (B2, 36 yaş, baba)

Çalışmaya katılan ebeveynlerden annelerin bazıları çocukların her şeyle oynamalarına izin verdiğini söylerken babaların bazıları da izin vermediğini belirtmiştir:

“Yok. Kırar lazım olan şeyi kırar elin ayağını keser. Makası alıp orda oynasa eliyle biz izin verir miyiz? Deriz üstüne düşersin bir yerine batar öle”. (E2, 41 yaş, baba)

Çalışmaya katılan ebeveynlere çocuğun sahip olduğu oyuncak miktarının yeterli olup olmadığı sorulduğundan bir aile hariç (K) tüm katılımcılar yeterli olduğunu belirtmiştir:

“Yok maalesef. Ya oyuncuğı vardı attım. Ya kırıyordu çok kırıyordu ben alıyordum o kırıyordu bende kırık mırıktı ya sobaya ya çöpe atardım”. (K1, 26 yaş, anne)

Anne-babalara en çok hangi ebeveynin oyuncak aldığı sorulduğunda; ebeveynlerin büyük bir kısmı annenin aldığını ifade etmiştir. Neden olarak ebeveynler babanın zamanı olmadığından, annenin pazar alışverişini yapıyor olmasından bahsetmiştir:

“Ben alıyorum canım kim alacak. Babası kendi işine gidiyor kendisine bakıyor. Bize fazla şey yok zamanı yok”. (J1, 42 yaş, anne)

“Valla Anası ablası alıyor ben hiç almıyorum. Zamanımız yok”. (E2, 41 yaş, baba)

Bir ebeveyn (E1, 34 yaş, anne) geri dönüşümde çalışan bir akrabanın bütün oyuncaklarını getirdiğini belirtirken anne ve babalardan bazıları diğer katılımcılardan farklı olarak oyuncaklarını genelde babaların aldığını söylemiştir:

“Ben alıyorum. Çokta babaları alıyor. Onlar beğendiklerini söylüyorlar. Biz de alıyoruz”. (U1, 39 yaş, anne)

“Amcası alır. Ben alıyorum annesi alır babaannesi alır. En çok ben alıyorum. Ya çocukları kıramıyorum. Ya çocuklar nasıl bir oyuncuğı görüp neşeleniyorsa mesela bir arabası kırıldığı zaman nasıl üzülyorsa o çocuklar kırıldığı an ya o çocuklar büyüklerin oyuncuğı neşe kaynağı”. (B2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlere oyuncak alımına çocukların katılıp katılmadığı sorulduğunda; birçok anne hava koşulları uygun olursa, beraber gittiğimizde denk gelirse ve çocuğun talebi olması koşulları ile bazen katıldığını belirtmişlerdir. Bir anne geri dönüşümde çalışan akraba getirdiği için hiç oyuncak alınmadığını, başka bir anne ise seçmesi için beraber gittiklerini söylemiştir:

“Yok beraber gideriz. Geçen sene arabalar var bebek içinde sürüyoruz ya. Onu istediğini gittik beğendiğini aldık. Pazara gidip beraber kızıyla gittik gördü beğendi beraber aldık”. (K1, 26 yaş, anne)

Kürt-Şehir grubundaki babaların bazıları oyuncakları kendisi aldığı anda beğenmediği ve seçebilmesi için birlikte gittiklerini belirtirken, bazı babalar ise hiç oyuncak almadığını, bir katılımcı baba (J2, 43 yaş, baba) denk geldiğinde çocuğun seçip aldığını belirtmiştir:

“Yani dediğim gibi annesi alır. Be daha bugüne kadar daha bir oyuncak almış değilim çocuklarıma”. (Ş2, 36 yaş, baba)

“Beraber. Beraber gidiyoruz onu gezdiriyorum. Bir yere gidiyorsam bak şurası burası diyorum. Yok beğenmiyor. Oda gelecek”. (U2, 40 yaş, baba)

Köyde yaşayan ebeveynler çocuğun en çok oynadığı malzeme olarak; erkek çocuklar için silah, top, araba ve doğal malzemeleri sıralarken kız çocukları için bebek, kumaş parçaları ve doğal malzemeleri söylemiştir:

“En çok şu an genelde top şey yapıyor. Birde genelde televizyona bakıyor çizgi filme. İşte arkadaşlarıyla oynar. Bisiklete biner”. (C1, 29 yaş, anne)

He iki cinsiyette de ebeveynin görüşüne göre çocuklar için ortak oyun araç-gereçleri yap-boz ve doğal malzemeler olarak öne çıkmaktadır:

“L en çok kazma kürekle tozla toprakla oynamayı çok sever”. (L1, 35 yaş, anne)

“Vallah bu aralar biraz bisiklete binmeye çalışıyordu. Ondan sonra onun haricinde çok oyuncaklar aldık önemsemediler sağ olsunlar işte. En fazla aşağıya indiklerinde hani bu toprak çamurlar var ya onunla uğraşıyorlar suyla çamurla şuralarda bir şeyler yapmaya çalışıyorlar. Genelde o tip şeyler”. (F2, 29 yaş, baba)

Ebeveynlere çocukların her şeyle oynamalarına müsaade edip etmedikleri sorulduğunda; çocuğa zarar verme ihtimali ve eşyaya zarar gelme olasılığı olan malzemeler hariç oynayabileceği belirtilmiştir:

“Eşyanın durumuna göre. Kıracak bir şey ise herkes izin vermez zaten çocuğa”. (C2, 30 yaş, baba)

Bir ebeveyn çocuğa her şeyle oynama izni vermediğini, ancak çocuğun itaat etmediğini belirtirken bir diğeri düzen-tertip koşulu ile oynayabileceğini belirtmiştir:

“Hayır öle tehlikeli olmadığı sürece genelde vermeye çalışırım bizim için uygunsa özel değilse tabi. Her şeyi vermem dağıtır diye her şeyin bir sınırı var”. (N1, 27 yaş, anne)

“İzin vermeyiz ama başta gelemeyiz. Dediğini yaptırır o çünkü söktürür. Her şeye de izin verilmez ama mesela sadır çıkarmaya da izin verilir mi? Ama bizimle beraber hırpaştı mesela oda. Şimdi mala gideriz inme deriz. Bizimle beraber gider yağmur yağsa da kar yağsa da”. (L1, 35 yaş, anne)

Ebeveynlere çocukların sahip olduğu oyuncakların yeterli olup olmadığı sorulduğunda; anne ve babaların büyük bir çoğunluğu maddi olanaksızlık, çocuğun kırmaması ve okul hayatına başlama gibi nedenlerden dolayı yeterli olmadığını belirtmiştir:

“Normalde vardı da şu an biraz kısıtlı desem şey olmaz yani. Hani normalde aldık çocuğu istediğini bisiklet dedi bisiklet aldık top dedi. Şu anda okuluna başladı dersleriyle ilgileniyor seviyor da güzel dersleri iyi güzel yani”. (F2, 29 yaş, baba)

“Yok. Oyuncağı yok bir bisiklet diyor alamadık oda mağduriyetlikten yani gücümüzün yetmediğinden binmek istiyor elde görüyorlar tamam diyoruz alacağız bugün yarın diyerekten öle tavlıyoruz çocukları”. (G2, 38 yaş, baba)

Köyde yaşayan ebeveynlere çocuklarına en çok kimin oyuncak aldığı sorulduğunda anne ve babaların büyük bir çoğunluğu ev içi hiyerarşik düzenden kaynaklı nedenle babanın aldığını belirtmiştir:

“Ya kim denk gelirse ekseri babası gider Tarsus’a. Babası alır babası. O gidiyor Tarsus’a”. (O1, 30 yaş, anne)

“Genelde ben alırım. Şimdi buralarda oyuncak alma şansımız yok. Tarsus’a genelde ben gittiğim için”. (L2, 39 yaş, baba)

Sadece bir anne (N1) para kazanma görevinin baba da ancak kullanma görevinin kendinde olması nedeniyle oyuncaklarını kendisinin aldığını belirtmiştir.

Oyuncak alımına çocuğun katılımı ile ilgili ebeveynlere soru sorulduğunda; birlikte merkeze inildiğinde birlikte alabildiklerini, bunun dışında babanın alıp geldiğini ifade etmişlerdir:

“Bazen beraber gidiyoruz. Ailecek gidiyoruz. Tarsus’a indiğimizde”. (C2, 30 yaş, baba)

Bir ebeveyn (N1, 27 yaş, anne) özellikle oyuncak almaya merkeze inmediklerini ancak genelde beraber indikleri için çocuğun yanında olduğunu ve fikrini sorduğunu belirtirken, bir ailede oyuncak almaya götürmeyip kendileri alıp gelmeyi tercih ettiklerini belirtmiştir:

“Yok götürmez. Artık bilmem kendisi gider gelir”. (L1, 35 yaş, anne)

“Yok öle hususi yani gezme için götürmüş değiliz şuanda açıkçası”. (L2, 39 yaş, baba)

Çalışmaya katılan Türk-Şehir grubu ebeveynlere kardeş ve akrabaları dışında oyun arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda bir aile hariç hepsi oyun arkadaşları olduğunu belirtmiştir:

“Yok burada. Eski evde de yoktu orda zaten oradaki sokağa hayatta göndermiyordu. Bizim bir köylümüz var kızı ikiye gidiyor. Ama kız o oynamıyor onla. Kafasına yatmazsa oynamaz. Gidiyim diyor sıkılıyor gidiyor bu sefer oynarken de o ona vurdu mu oda ona vuruyor. Bizim eski mahalle Kürt’tü ben onlarla oynatmak istemediğim için göndermiyordum”. (T1, 32 yaş, anne)

Ebeveynlere çocuklarının oyun arkadaşlarından onaylamadıkları olup olmadığı sorulduğunda birçoğu aile ortamını uygun görmeme, oyun arkadaşının olumsuz davranışlar göstermesi, kavga etmeleri ve akran saldırganlığı gibi nedenlerle onaylamadığı arkadaşları olduğunu belirtmişlerdir:

“Biri hariç. Yelda. Konuşmaları yani biz önceleri çok şey yapmadık yani elin çocuğunu ben düzeltemem. Öle bir yetkim de yok. O kadarına yetecek gücüm de yok. Çocukla konuşurken mesela diyelim ki D’den bir şey istesin D desin ki ben onu veremem çünkü o tehlikeli ya da annem onla oynamama izin vermiyor dediği zaman D’nin bir kaç sefer gözümlle gördüm ağzına vurdu. D dedi ki arkada oyun oynayalım D dedi ki benimle oynamaya geldin hadi oynayalım onu ittiriverdi. Vurmalar. Küfürlü konuşuyor”. (D1, 41 yaş, anne)

Ebeveynlerden biri (T1, 32 yaş, anne) çocuğunun okul hayatı dışında arkadaşı olmadığını, okuldaki arkadaşlarında ise yaramaz olanları onaylamadığını belirtirken, başka bir katılımcı karşı cinsle oynaması konusunda uygun görmediğini belirtmiştir:

“Onaylıyorum ya. Şöyle söyleyeyim aslında kız çocuğu kız çocuğuyla oynar erkek çocuğu erkek çocuğuyla oynar ama hani mahalle itibariyle hani hepsi akranlar yaş olarak hani bunun içinde erkek de var kızda var tabi kız çoğunlukla, Berhudan’ı tek saydım hani erkek olarak. Dediğim gibi onlarda hani belli ailelerin çocukları tanıdığımız komşularımızın. İşte şey saydığım erkek çocuğu oynamasını istemediğim. Adından bellidir zaten doğulu bir ailenin çocuğu”. (A2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlerden bazıları çocuğun göz önünde olması ve başkasının evine göndermeme koşuluyla istediği arkadaşı ile oynayabileceğini belirtmiştir:

“Evlerine salmıyorum. Bakıyorum bir yandan da tamam oynayın diyorum izin veriyorum ama takip ediyorum kendim sürekli gözüm üstünde oluyor onayladıktan sonra”. (P1, 30 yaş, anne)

Ebeveynlere çocuklarının oyun arkadaşları ile her istediğinde oynamasına izin verip vermediği sorulduğunda tamamı ‘hayır’ demiştir. En sık karşılaşılan neden olarak da ödevi sorumluluğu dile getirilmiştir:

“Her istediği zaman oyun oynatmam. Şart koyarım. Her şeyden önemlisi şimdi okula başlayınca okumasını yapması, yazmasını yapması. Çünkü oyuna sürekli bırakırsam onlar aksar yapmaz.” (R1, 29 yaş, anne)

“Vermem. Çünkü o an kendim müsait olmayabilirim. D’nin yerine getirmesi gereken yükümlülükten birinin yapılması gerekiyordur. Mesela şu anki durum itibariyle dersinin yapılması gerekiyordur dersini yapmamıştır. Kesinlikle o gün oynamasına izin vermem gerekirse hiç vermem sadece o an için değil. Gözlemleyebilmem gerek. Müsait değilsem işim varsa D’yi göndermem. Gözlemlemem lazım mesela Hatice’nin annesi benim yanımda iyi davranıyordur ama ben yokken kızım git öte dediklerini fark edebiliyorsunuz. Kendi ağabeylerimden birinin evine bile gitsem böyle”. (D2, 41 yaş, baba)

Çalışmaya katılan ebeveynlerden bazıları ise her istediğinde arkadaşları ile oynamaları için kendilerinin ve karşısındaki ailenin uygun olmama ihtimalini neden göstermiştir:

“İzin vermem. E karşıyı rahatsız etmek istemem. Kendi nefsim için istemediğimi karşımdakine istemem. Çünkü bende sık sık gönderilip rahatsız edilmek istemem. Çünkü bende işim oluyor oturuyorum yatıyorum kalkıyorum belirli bir sınırdan gönderirse hiç bir şey demem ama sık sık istemem ben rahatsız oluyorsam karşı rahatsız olur”. (T1, 32 yaş, anne)

“Yok gönderme şansım yok göndermiyorum. Ortamı görüyorsunuz. Şehir merkezi kimin ne olduğu belirsiz çocukların arkasında gitme şansımız olmadığı için en azında karşıdakilerin rahatsız olacağını düşündüğüm için göndermem”. (S2, 50 yaş, baba)

Diğer ebeveynler ise zaman uygunluğu, hava şartlarının uygunluğu, trafik tehlikesi ve çevreye güven duymama nedenlerini sıralayarak her istediğinde arkadaşları ile oynamasına izin vermediklerini belirtmişlerdir:

“İzin vermiyorum. Çünkü yola gidiyor bir tane arkadaşı var yol dışında yola gidiyor yolda da izin vermiyorum. Araba çarpar şey çarpar alırlar diye. Tinerciler falan oluyor. Bali falan çekiyorlarmış ben görmedim de komşular görmüş parka falan götürmem öle binde bir 2 aydır falan da gitmiyoruz park çok tehlikeli bali çekiyorlar orda ben bilmiyordum da komşu dedi sakın bir daha gitmeyin balı çekiyorlar ben bir defa gördüm çocuk bir şeyler yapıyor ya ben hiç görmediğimden bilmiyorum bakıyorum kağıdı böle yalıyor yiyor bu ne yapıyor ki dedim sonra aklıma geldi. Ondan sonra götürmüyorum evin içinde oynatıyorum”. (P1, 30 yaş, anne)

“Hayır vermiyorum. Mesela geliyor pencereden sesleniyorlar işte Nisa. Nisa zaten yakın arkadaşı A’nın. Hadi A dışarı çıkalım diyor bende mesela atıyorum hava çok sıcak bende müsaade etmiyorum hava sıcak kızım şimdi dışarı çıkıp oynamayın bir 2-3 saat sonra çıkıp oynayın. Ya da hava çok soğuk geliyorlar yağmur yağıyor A’yı çağırıyorlar hadi A gel oynayalım. Hava şartları uygun olursa izin veriyorum”. (A2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlere çocuklarının karşı cinsle oynamalarına izin verip vermedikleri sorulduğunda; katılımcıların tamamı izin verdiğini belirtmiştir. Bir ebeveyn kendisi için sorun olmadığını ancak karşı tarafın ailesi açısından sorun olma ihtimali üzerinde durmuştur:

“Valla ben kızlarla oyununu görmedim ki. Ne bilim kız tarafı acayip olurlar aile tarafı acayip olur kızım oynama der bir şey der bizde kabul etmiyoruz yani dersin gitme olum boş ver bir şey derler diye. Yok oynarsa izin vermem değil karşı tarafın şeyi önemli benim kızım oynamasın der çekersin. Yoksa oynar ya fark etmez”. (R2, 35 yaş, baba)

Katılımcı anne babalardan biri karşı cinsle oyun oynaması konusunda bazı çekinceleri olduğunu ifade etmiştir:

“Güzel oynadığı sürece olmaz. Oynama seviyesini bilirse hiçbir şey deme. Şimdiki zamanı biliyorsunuz televizyonda da her şey ortada dışarıda her şey ortada çocuklar çok şey biliyor. İnternette de oynayabiliyorlar. O yüzden ben gözlemlerim bakarım. Oynasınlar aksi takdirde başka tarz oyunlar oynasınlar istemem. Yani televizyonda da sahneler oluyor ya çocuklar onu yapar diye korkuyorum. Hani şimdiye kadar olmadı çok şükür. Hiç kızlarla oynadığı zaman böyle olmadı”. (T1, 32 yaş, anne)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı anne-babalara çocuklarının kardeş ve akrabaları dışında oyun arkadaşı olup olmadıkları sorulduğunda; annelerin yarısı olmadığını diğerleri de komşuların çocukları ile oynadıklarını ifade etmiştir:

“Komşularımızın çocukları. Diyoruz komşunun oğluyla beraber güzel oynayın. Tanırım, bilirim”. (E1, 34 yaş, anne)

Babaların çoğunluğu oyun arkadaşları olduğunu belirtmiş, bir baba oyun arkadaşı olmadığını başka baba ise bilmediğini ifade etmiştir:

“Yok ya hep evin içinde”. (J2, 43 yaş, baba)

Çocuğun seçtiği arkadaşı ile oynaması ile ilgili müdahale eden ebeveynler olup olmadığı sorulduğunda; anne ve babaların büyük çoğunluğu tanıdığı komşu çocukları, iyi arkadaş, söz dinleyen çocuk ve kavga durumu olmaması koşullarıyla izin verdiklerini belirtmiştir. Sadece bir ebeveyn tüm arkadaşların izin vermediğini söylemiştir:

“Hayır. Bazen dışarıda bazen çoktur geliyorlar Suriyeli tartışıyorlar küfrediyorlar, balkona çıkıyoruz bakıyoruz yabancısıdır eviniz nerde diyoruz gidin evinizin önünde oynayın. Burada niye oynuyorsunuz veya milletle kavga ediyorsunuz”. (E2, 41 yaş, baba)

Ebeveynlere çocuklarının her istediğinde arkadaşları ile oynayıp oynayamadığı sorulduğunda; birçoğu hava şartları uygun olması ve karanlık olmaması koşulu ile oynayabileceğini belirtmiştir. Bazı ebeveynler ise başkasının evine gitmediği ve dışarıda arkadaşı olduğu sürece oynayabileceğini söylemiştir. Bahçe sınırlarından çıkmasını istemeyen bir ebeveyn şunları eklemiştir:

“Bazen işte hava güzel olduğu zaman çıkartıyoruz. Soğuk olduğu zaman çıkması yasak. Dakka başı olmazda bahçeli ev yani evin arkası yazın ağaçlık serin. Kardeşleri yanında oluyor”. (K2, 30 yaş, baba)

Bir ebeveyn çocuğunu diğer insanlardan zarar gelmesi ihtimalinden dolayı hiç dışarı çıkarmadığını başka bir ebeveyn ise belli zamanlarda izin verdiğini belirtmiştir:

“Yok her zaman izin vermiyorum. Ya şimdi her istediğinde izin verirsem kendi işlerim kalacak şey olacağım işimden gücümünden olacağım o sebepten her şeye izin vermiyorum ben. Gerekli zamanlarda zaten izin veriyorum”. (B1, 33 yaş, anne)

Katılımcı anne babalara çocuklarının karşı cinsten arkadaşlarıyla oynayıp oynayamayacağı ile ilgili soru sorulduğunda birçoğu bir sakınca görmediğini bazıları şu anda yaşının küçük olması nedeniyle izin verdiklerini belirtmiştir:

“Oynasın bu yaşta bir sorun yok”. (K2, 30 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlerden kız çocuğu olan bazı ebeveynler uygun bulmadığı için karşı cinsle oynamasını istemediğini belirtmiştir:

“Dediğim gibi şuan ufak olduğu için aslında istemiyorum. Çünkü bu büyüyünce bu benim başıma bela olur diye korkuyorum. İstemiyorum ben büyük kızı erkeklerden ayırıyorum yani erkeklerle oynamasını istemiyorum artık diğerleri ufak olduğu için onlarda sıkıntı yok ama bu büyüyünce değişir artık büyük kıza olduğu gibi. Ya biz doğu kültürü almışız şimdi ne yalan söyleyeyim bizim kültürümüzde budur yani biz kızlarla oynamadık ki bizim kızımız gitsin erkeklerle oynasın ne bilim saçma geliyor yani”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Köyde yaşayan katılımcı ebeveynlere çocuğunun kardeş ve akrabaları dışında oyun arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda; tamamı oyun arkadaşı olduğunu söylemiş bir aile oyun arkadaşlarının sadece okulda olduğunu belirtmiştir:

“Yok yani bizim köyde genellikle çocuklar Tarsus’a gidiyor. Burada da yabancıda çocuk kalmadı okulda olan arkadaşları var”. (G2, 38 yaş, baba)

Katılımcı ailelere çocuklarının oynamasını istemediği arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda; ebeveynlerin hepsi bütün arkadaşlarını onayladığını belirtmiştir. Ebeveynlere çocuklar her istediğinde arkadaşlarıyla oynamasına izin verilip verilmediği sorulduğunda çoğunlukla oynayabileceği yönünde yanıt alınmıştır. Arkadaşıyla oynamasına izin veren bazı ebeveynler derslerini, uzaklaşmaması gerektiğini koşul olarak belirtmiştir:

“Normale her istediğinde tabi canım ya hiç sıkmayız çocuğu kesinlikle hiç sıkmayız. Hani arkadaşlarıyla şuralarda yani gözümüzün önünde bildiğimiz şekilde evet yani”. (F2, 29 yaş, baba)

“İşte şimdiye kadar veriyorduk. Bundan sonra derse bağlı. Veya birazını şimdi yapar birazını akşam yaparsa”. (C2, 30 yaş, baba)

Her istediğinde arkadaşlarıyla oynamasına onay vermeyen ebeveynlerin çoğunluğu annedir. Anneler hava şartları ve tek başına kalmamasını neden olarak belirtmiştir:

“Her istediğinde de oynayamaz. Ya neden mesela dışarısı soğuk oluyor onlar çağırınca gönderdiğimde de çok hasta oluyor öle olunca da göndermem”. (F1, 28 yaş, anne)

“Yok her istediğinde mümkün olmuyor. Niye ben evdeyim öle tek başına ben gönderemem. Uygun ortam olduğu zamanlar öle izin veririm ama her istediği zamanlar da öle olmuyor”. (N1, 27 yaş, anne)

Her istediğinde oynayamayacağını söyleyen tek ebeveyn (N2, 34 yaş, baba) yakında çocuk olmadığı için en yakın olan arkadaşı ile ancak hafta sonları bazen denk gelebilirse oynadıklarını belirtmiştir.

Çocuklarının karşı cinsle oynama konusunda görüşleri alınan ebeveynlerden çoğu oynayabileceklerini belirtmiş annelerin bazıları koşul olarak yaşıt olmaları gerektiğini eklemiştir:

“Yaşıtıysa izin veririm. Hani yaşından büyükse izin vermem. Hani bide tembih ederim F yaşından büyük erkeklerle ilgi alaka gösterme bir şey sorarsa cevapta verme bir yere de gitme derim yani sözümü de tutar. Günümüzde o kadar olay oluyor ki insanın gözü korkuyor yani”. (F1, 28 yaş, anne)

Çalışmaya katılan ve karşı cinsle oynamasına onay vermeyen iki ebeveyninde çocukları kızdır. Konuyla ilgili görüşlerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Yok. Kızım sınıftakilerle denklerinle oynar derim. Birisi şey yaparsa mesela sataşırsa kimseye seslenme kızım derim üzülme falan derim seslenme derim. Oradan çekil büyümesin derim”. (G1, 36 yaş, anne)

“Yok genelde hani pek şimdi bir tanesi küçük varda o da bunlara uyum sağlamaya çalışıyor da onun haricinde öle bırakıp ta tek izin vermeyiz ya normalde kız çocuğuyla oynaması daha doğru hani yani daha iyi şeyi olsun arkadaşıyla. Erkek arkadaş pek de şey olmadığına pek de şey duymuyor hani ya”. (F2, 29 yaş, baba)

4.2.3. Ebeveynlerin Çocukluk Anılarını İçeren Bulgular

Çalışmanın köy grubundaki katılımcı anne babalara çocukluk dönemlerinde istedikleri zaman oyun oynayıp oynayamadığı sorulduğunda katılımcıların yarısı oynayabildiğini belirtmiştir:

“Edilirdi ya biz öle ya bir kısıtlanmadık. Bizimde öle çocukluk böyle köy halinde geçtiği için”. (L2, 39 yaş, baba)

“Ederlerdi”. (G2, 38 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlerin diğer yarısı ise ailesine yapılması gereken işler konusunda yardım etmek zorunda kaldığı için oynayamadığını belirtmiştir:

“Ya nasıl diyeyim aile malcı idi. Koyunculuk yapıyor, davarcılık falan. Ya o açıdan sade okul sıralarında okula giderdik okuldan eve giderdik. Kuzu güderdik yani pek oyun oynama şeyimiz olmazdı”. (C1, 29 yaş, anne)

“Her istediğimizde oynayamadım hiç öle yok baskı altındaydık öle bağırma çağırma işte mala git. Her zaman serbest değildi ha boşluk olurdu hemen kaçırdık arkadaşlarla oynardık okul çıkışında. Eskiden öleydi”. (O2, 33 yaş, baba)

Ebeveynlere çocukluk dönemlerinde anne babalarının hangi oyunlara izin verdiği sorulduğunda tamamına yakını kısıtlama getirmediğini oyun seçimlerine karışmadıklarını ifade etmiştir:

“Her türlü oynardık bir izin olmazdı”. (N2, 34 yaş, baba)

“Serbesttik biz”. (C1, 29 yaş, anne)

Çalışmaya katılan ebeveynlerden biri (O1 çocukluk döneminde izin verilen oyunlarla ilgili eve yakın oynama koşulu ile her oyunu oynayabildiğini belirtirken başka bir ebeveyn kısıtlama getirildiğini belirtmiştir:

“Ya veriyordu da istediğimiz şeyi her türlü şeyi yapamıyorduk”. (C2, 30 yaş, baba)

Katılımcı anne-babalara çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin yasakladığı oyunlar sorulduğunda annelerin tamamı yabancılarla konuşmak ve uzaklaşmak dışında yasak olmadığını belirtirken babaların tamamına yakını karışmadıklarını ifade etmiştir:

“Yok annemde yaşlıydı zaten şey yapmazdı karışmazdı zaten köy yeriydi. Oda aynı benim G’ye dediğim gibi kızım bir yabancı görürsen gitme falan o gibi şeyler mesela öğüt verirdi”. (G1, 36 yaş, anne)

“Yok öle bir şey yoktu. Yoktu ya yok yok. Rahattık çünkü ya”. (L2, 39 yaş, baba)

Bazı ebeveynler karşı cinsle oynama ve kötülük sayılan davranışlar dışında müdahale edilmediğini belirtmişlerdir:

“Yok olmaz ya köy yerinde genelde olmaz yani. Arkadaşla şu arkadaşla oynama gibi şey olur da. Şu oyunu oynama diye olmaz. kız çocuklarını burada ayırmaya çalışırlar burada erkeklerle oynama gibi falan”. (N2, 34 yaş, baba)

“Kötülük gibi neler varsa. Çocuğum şöyle yapmayın bak şöyle olmasın böyle olmasın derlerdi bizde onların üzerinde dururduk yani”. (F2, 29 yaş, baba)

Katılımcı bir baba ebeveyninin hiçbir oyunu oynatmadığını ifade etmiştir:

“Hiç oynatmazdılar zati benim bildiğim işte top oynardık istirop oynardık gülle oynardık. Arkadaşlar arasında denk geldiği zaman ondan sonra yani oyun oynamazdık”. (O2, 33 yaş, baba)

Kürt-Şehir grubundaki ebeveynlere çocukluk döneminde istediği zaman oyun oynayıp oynayamadıkları sorulduğunda annelerden bir ebeveyn hariç oynayabildiklerini belirtmiştir:

“Biz çocukken seksek oynardık. bazen top oynardık arkadaşlarla. O zaman şimdiki gibi değildi. Sokakta oyun oynamamız sorun olmazdı. Kızmazlardı dışarıda oynamamıza”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Top oynardık. Yakan top oynardık. Oyuncaklarla oynardık. Dışarıda oynardık. Bizim çocukluğumuzdaki zaman ile şimdiki zaman aynı değil”. (U1, 39 yaş, anne)

Ebeveynlerden birisi çocukluk döneminde istediği zaman oyun oynama konusunda ailesinin tutumu ile ilgili şunları söylemiştir:

“Hayır. Maalesef. O işte bilmiyorum annem onlar belirli bir yaştan sonra küçük değilsiniz büyüdünüz. Oyuncak yaşıınızı geçti. Bir türlü izin vermezdi mesela istediğimiz şeyi oynamaya”. (B1, 33 yaş, anne)

Katılımcı babaların çoğu çocukluk dönemlerinde istediği zaman oynayabilme konusunda ailenin otoriter tutumu, annenin temizlik kaygısı gibi nedenlerle sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcı babalardan sadece bir tanesi (U2, 40 yaş, baba) ebeveynlerinin her istediğinde oyun oynamasına izin verdiğini belirtmiştir:

“Yok. Yok istediğim zaman oynayamıyordum. Bizde biraz aile bağları biraz şey biraz daha katıydı. Akşamüzeri genelde biz okuldan çıktıktan sonra diyelim ki top oynama zamanı olurdu babaannemlere giderdik orda biraz arkadaş çevresi vardı saat mesela hava biraz hafif kararmaya başladı mı evde olmasak babamız kızardı. Mesela ben kendimi bildim bileli bayram günleri bile olsa para aldığımız zaman bayram hacılığı gidip oyuncak alamıyorduk. Babam kesinlikle istemezdi o tür şeyleri”. (B2, 36 yaş, baba)

“Etmezlerdi tabi ki mesela annem etmezdi. Mesela üstümü kirlettiğim zaman çoğu zaman dayak yerdim tabi ki”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde anne ve babaları tarafından izin verilen oyunlar sorulduğunda ebeveynlerin çoğu her oyunu oynayabildiğini ifade ederken anneler sek sek, ip atlama, körebe gibi oyunları sayarken babalar futbol, gülle, yedikule, tekerlek gibi oyunları sıralamıştır:

“Biz çocukken seksek oynardık. Bazen top oynardık arkadaşlarla. O zaman şimdiki gibi değildi. Sokakta oyun oynamamız sorun olmazdı. Kızmazlardı dışarıda oynamamıza”. (Ş1, 29 yaş, anne)

“Biz genelde erkek olduğumuz için hep futbol. Bizim Viranşehir zaten şeydir bahçe büyük sabah gidiyorduk akşam tabi akşam dayak vardı”. (E2, 41 yaş, baba)

Katılımcı anne babalara çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından yasaklanan oyunlar sorulduğunda birçoğu çeşitli koşullarla oynayabildiklerini belirtmişlerdir. kavgaya etmeme, zamanında eve girme, evdeki sorumluluğunu yerine getirme, kirlenmeme ebeveynler tarafından sıralanan koşullardır.

“Bilye oynardık bırakmazlardı. Okula gidince götürüyorduk ondan yani”. (K2, 30 yaş, baba)

“Yasaklaması yoktu ama zamanı geldiğinde de eve zamanında girmemiz gerektiğini zamanında işleri yapmamız gerektiğini hatırlatırdı annem”. (B1, 33 yaş, anne)

“Çamurda yağmur yağardı çamurlu alanda oynardık bir mesela annemiz izin vermezdi çamurla oynamamıza izin vermezdi annemiz. Kirlenmemek için tabi”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Bir ebeveyn akşam yemek saatine kadar oynayabildiğini belirtirken başka bir ebeveyn ise her oyunun kendisine yasak olduğunu ifade etmiştir:

“Dışarıda olmayın diyordu. Evin içinde oyun oynayacak şey yoktu. Oynayacağımız bir şey yoktu. Oynamayın. Küçük yaştan işe girdik. 7 yaşındayken işe başladık”. (B2, 36 yaş, baba)

Bir ebeveyn (Ş1, 29 yaş, anne) havanın çok sıcak olduğu saatlerde dışarıya çıkamadıklarını ve erkeklerle oynamanın yasak olduğunu ifade ederken başka bir katılımcı ise ebeveynlerinin yasaklarını şöyle ifade etmektedir:

“Benim bir tek bana yasak olan şey, daha doğrusu bunu kendi annem için söyleyeyim. Erkeklerle fazla oynamayın yabancılarla konuşmayın. Yabancı erkeklerin yanına gitmeyin buydu sadece”. (K1, 26 yaş, anne)

Türk-Şehir grubundaki katılımcı anne ve babalara istediği zaman oyun oynayıp oynayamadıkları sorulduğunda birçoğu izin verilmediğini ifade etmiştir. Otoriter aile yaklaşımı, dışarıda oyuna izin vermeme ve ödev kaygısı gibi nedenler sıralanmıştır.

“Vermiyorlardı tabi canım. Küçükken zımbır zimba diye bir oyun vardı daire içine giriyorduk kime dokunursak onu tepikleyerek daire içine sokmaya çalışıyorduk. Annemiz babamız bu tür oyunlara tabi izin vermiyordu yani”. (A2, 36 yaş, baba)

“Hayır etmezdi çünkü edemezdi anne baba ayırdı bizim oyun oynayacak vakit yoktu. Annenin yanına gelince baba kaçırıyordu babaya gelince anne kaçırıyordu. Doğru düzgün oyun oynayamıyorduk yani. Aynı sistemi annemde yapıyordu dersinizi yapın oyununuzu oynayabilirsiniz derdi. Bizde çoğunluk zaten annemizden gördüklerimizi yapıyoruz”. (A1, 30 yaş, anne)

“Yok. Babamızın korkusundan oyun oynayamazdık”. (R1, 29 yaş, anne)

“Yok. Bizim zamanımızda biraz daha tutucuydu öle oyun moyun oynamadık”. (S1, 42 yaş, anne)

Katılımcı ebeveynlerden bazıları çocukluk döneminde anne ve babasının misafir gelmesi ve yemek vakti hariç, kıyafetini kirletmeme gibi koşullarla her istediğinde oyun oynayabileceğini belirtmiştir. Bir ebeveyn (D1, 41 yaş, anne) akşam olmadığı sürece istediği zaman oynayabileceğini belirtirken, başka bir ebeveyn (D2, 41 yaş, baba) koşulsuz istediği zaman oynayabildiğini ifade etmiştir.

Anne-babalara çocukluk döneminde izin verilene oyunlar sorulduğunda katılımcı anneler ip, çizgi, evcilik, toprak ve top oyunlarını sıralarken katılımcı babaların çoğu bütün oyunları oynayabildiklerini ifade etmiştir. Annelerden bazıları zarar gelme ihtimali hariç kısıtlama olmadığını belirtirken bir katılımcı baba evin yakında oynama koşulundan bahsetmiştir.

“Bunu oynayamazsınız dedikleri bir şey yoktu ki. Oynardık”. (D1, 41 yaş, anne)

“Oynama serbesti. Evin etrafında dolanırdık”. (R2, 35 yaş, baba)

Ebeveynlere çocukluk döneminde ailesi tarafından yasaklanan oyunlar olup olmadığı sorulduğunda katılımcı anne ve babalardan bazıları oyundan kaynaklı yasaklar olduğunu belirtmiştir.

“Taşla oynadığımız bütün oyunlar yasaktı. Taşla derken mesela 7 kule oynuyorduk. Birkaç arkadaşımızın toplar yıkılırken birinin ayağına çarptı ayağı yaralandı. Bizimkiler dedi ki o yasak. Meyve ağaçlarından meyve silkeleyip yiyorduk. İndiremeyince taş atıyorduk o yasaktı”. (D1, 41 yaş, anne)

“Zımbır zimba işte çelik çomak vardı. Bu çelik çomak oyununa da zaten bir arkadaşımızın gözüne gelmişti çocuğun gözü ile ilgili sıkıntıları oldu ondan dolayı yani.

Mesela Çivi oyunu vardı çivi oyununu da istemezlerdi. Oynamayın derlerdi ama onların görmediği yerde oynardık yani". (A2, 36 yaş, baba)

Ebeveynlerden bazısı ise çocukluk döneminde anne babaları tarafından oyun yerinden kaynaklı yasaklar olduğunu belirtmiştir:

"Annem konuşmazdı babam sadece başkasının evine gitme başkası bir şey yapalar işte o yönden salmazdı. Şimdiye kadar babam bir tokat bile atmazlardı öle evin içinde serbesttim sadece konu komşuya salmazlardı tek başıma annem konuşmaz ya". (P1, 30 yaş, anne)

"Bir köy ortamını düşünün. Herkes birbirini tanıyor çok rahat bir ortam yasak yoktu. Sadece şeye yasak koyarlardı. Irmak vardı. Irmak yasaktı ama bent vardı ora yasaktı". (D2, 41 yaş, baba)

Katılımcı annelerden sadece biri babalardan ise yarısı ebeveynleri tarafından yasaklanan oyunları olmadığını belirtmiştir. Bir ebeveyn sanal oyunların kendisine yasaklandığını söylerken başka bir ebeveyn ise oyundan ziyade anne-babanın verdiği işlerle meşgul olduklarını belirtmiştir:

"Yok. Bahçe olduğu için yasaklanacak bir şey yok kendi mahallemiz yani hep amca teyze dayı hep onlardı yabancı pek kimse yoktu. Nasıl anlatıyım anlatamam yaşadığım yeri. O kadar güzel bir yerdi iki dağın arasında bir yerdi. Yabancı olmadığı için çok rahattık. Yani annem çok oyun oynamamıza müsaade etmezdi çalışırdık sulama meyve toplama uğraşırdık. Çok oyun oynamadık işin gerçeği hani sulama yaparken o bize oyun geliyordu". (S1, 42 yaş, anne)

Katılımcı bir anne (T1) hiçbir oyunun yasaklanmadığını belirtirken, başka bir anne toplumsal dışlanmadan dolayı ebeveynlerinin sokağa çıkmasını yasakladığını ifade etmiştir:

"Sokağa çıkmamız. Adana gibi yerde oturmakta abdal Çingen mahallesiydi. Ondan dolayı dışarı çıkmazdık yani bırakmazlardı. Babam inşaatçıydı annem ev hanımı. Bir avluda 3 kardeş oturuyorlardı kuzenlerimizle oynardık avlunun içinde". (R1, 29 yaş, anne)

Köyde yaşayan katılımcı ebeveynlere çocukluk döneminde anne ve babaları ile oyun oynayıp oynamadıkları sorulduğunda bir katılımcı hariç oynamadığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerden biri (O2, 33 yaş, baba) ise anne ve babasının kendisiyle oynamadığını ancak babasıyla şakalaşıp güreştiğini ifade etmiştir:

“Babam oynamazdı da annem ilgilenirdi yine. Yetiyordu bize. Babam oynamazdı öle”. (F1, 28 yaş, anne)

Ebeveynlere anne ve babalarıyla oynadığı oyunlar ve görev dağılımı sorulduğunda bir katılımcı hariç yanıt alınamamıştır:

“Evin içinde mesela balkon vardı büyük geniş ip atlamak isteriz sallardı yani. Dediklerimi yapardı. Biz isterdik annem yapardı”. (F1, 28 yaş, anne)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk döneminde anne ve babalarıyla oyun oynayıp oynamadıkları sorulduğunda sadece bir ebeveyn dışında bütün katılımcılar anne ve babasıyla oynamadığını belirtmiştir:

“Babamın aklıma gelmiyor oyun oynadığı. Ben genelde ev işlerini yapardım. 8 yaşında falandım ev işlerini yapmaya başladığımda. Anne ve babamın benimle oynadığı hiç aklıma gelmiyor. Ama annem daha çok ilgilenirdi bizimle. Uzun kış gecelerinde bizimle yüzük oyunu oynardı. (Kürtlere özgü bir oyun yüzük saklanarak oynanan). Ama babam oynamazdı”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Katılımcı bir ebeveyn anne ve babasının kendisiyle oynamadığını ancak annesinin masal anlattığını ifade etmiştir:

“Yok bizde istemezdik onlardan oyun. Oyun oynamamışız ama her akşam annem bize hikâye anlatırdı. Otururduk battaniyenin altına üstümüzü örterdik kışın özellikle kış günleri. Yok hatırlamıyorum”. (E1, 34 yaş, anne)

Ebeveynlerden biri anne ve babasının kendisiyle oynamadığını ama kendinden küçüğü olan kardeşi ile oynadığını ifade etmiştir:

“Yok. Küçük kardeşlerimizle oynarlardı son gelen hem de son erkek ya biz beş kız olduk onla oynarlardı”. (K1, 26 yaş, anne)

Ebeveynlere anne ve babalarıyla oynadığı oyunlar ve görev dağılımı sorulduğunda bir katılımcı (Ş1, 29 yaş, anne) hariç yanıt alınamamıştır.

Çalışmaya katılan Türk-Şehir grubundaki katılımcılara çocukluk döneminde anne ve babalarıyla oyun oynayıp oynamadıkları sorulduğunda sadece bir ebeveyn (D1 dışında bütün katılımcılar anne ve babasıyla oynamadığını belirtmiştir. Ebeveynlere anne ve babalarıyla oynadığı oyunlar ve görev dağılımı sorulduğunda aynı katılımcı hariç yanıt alınamamıştır:

“Annem bizimle kapının önünde 7 kule oynardı ip atlardı. Boynunda gezmek istediğimi söylerdim babama. Çok yorgun ama istediğim için beni boynuna bindirir, gezerdik. Böle 4 ayağının üstüne durur. Sirtına binerdik. Şimdi hatırladıkça böle

diyorum ki Allahım ben babama böyle nasıl yapmışım diyorum. Hiç kimsenin görevi yoktu. Annemle babamla oynadığımız oyunlar sokak oyunlarıydı genelde. Yani ip atlıyorduk yani yanan ebe oluyordu bizde. Erkek kardeşimde de araba yarışları vardı. Babam onla yarıştırdı”. (D1, 41 yaş, anne)

Köy grubundaki katılımcı ebeveynlerin çocukluk döneminde en çok oynadığı yer sorulduğunda genelde açık hava mekânları olan köy alanı, evin önü, her yer, okul bahçesi sıralanmıştır. Eskiden köye gelen araçların az oluşu, düz alanı olması ile okulun top oynamaya uygun oluşu ve kapı önünün oyun arkadaşı ve güvenlik yönünden müsait olması tercih nedenleridir:

“Biz küçükken sokağımız dardı zaten. Sokaktan çıkmazdık biz. Merdivenlerimizin betonları olurdu. Oralara evcilik kurardık arkadaşlarımızla oralarda oynardık. Yol baya aşağıdaydı. Yola çıkmaya üşenir miydik artık oralarda annemizin gözünüzün önünde oynardık”. (F1, 28 yaş, anne)

“Valla biz genelde top oynardık genelde okulda oynardık. Okuldan çıkardık çantayı at geri okula”. (L2, 39 yaş, baba)

Ebeveynlere çocukluk döneminde yasakladığı yerler olup olmadığı sorulduğunda anneler için köy alanından uzaklaşma, kahve önü, göz önünden ayrılma olarak sıralanmıştır.

“Uzaklara. Mesela köyün dışına köy küçük olduğu için Çamalan küçüktü. Fazla dışarı uzaklara gitmeyin derlerdi. Kız çocuğu falan olduğumuzdan o yönlü”. (G1, 36 yaş, anne)

“Vardı. Mesela kahve önleri vardı oralara gitmeyeceksiniz derlerdi bize de. Evde de hayvanlarımız olurdu ahırlarımız olurdu oralara giremezdik”. (F1, 28 yaş, anne)

Katılımcı babalara çocukluk döneminde oyun oynamalarının yasaklandığı yerler sorulduğunda ise birçok katılımcı söz getirmeme, kimseye zarar vermeme, havanın uygun olması ve sorumluluklarını tamamlaması koşulu ile yasak yer olmadığını belirtmişlerdir:

“Ya şimdi şöyle bize yasak olarahtan başkalarının bahçelerine girme gibi hırsızlık olayı hani ufak tefek meyve gibi almayın gibicesine çalmayın gibicesine böyle yasaklar vardı. Yoksa onun dışında şuraya gidip oynamayın falan. Havanın durumuna göre yani kış günüyse içerde mecbur oynayabildiğin kadar oynuyorsun ama genelde ev kenarı yani”. (N2, 34 yaş, baba)

“Yasak yer bilmezdik bize söylemezlerdi yani. Oğlak güderdik keçi güderdik babamızla annemizle beraber”. (O2, 33 yaş, baba)

Ebeveynlerden biri (C1, 29 yaş, anne) çocukluk döneminde yasaklanan yer olmadığını ifade ederken, başka bir ebeveyn (F2, 34 yaş, baba) ise ailesinin ana yolu yasakladığını ifade etmiştir.

Çalışmanın Kürt-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlerine çocukluk dönemlerinde en çok oynadığı yerler sorulduğunda annelerin yanıtı sokak ve kapının önü olarak yoğunlaşırken babalar sokak ağırlıklı olmakla beraber, bahçe, okul sahası, boş arsa, mahalle olarak yayılmıştır. Sokak yanıtını veren katılımcılar genelde oyun arkadaşı ve güvenli ortam nedenlerini saymışlardır:

“Hep sokakta ya evin içinde binde bir hani zaten köy yeri araba yok bir şey yok hırsızlık yok. Ta kaç 10-11 sene önce”. (K1, 26 yaş, anne)

“Sokakta oynardım. Bizimki köydü zaten. Evin içinde oyun mu var. Arkadaşlarla toplanırsın dışarıda oynarsın”. (J2, 43 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlerden sadece biri çocukluk döneminde en çok salonda oynadığını ifade etmiştir:

“Sürekli salonda oynardık çünkü başka alternatifimiz yoktu. Ya dışarıda da bazen oynardık. Oda sayısı azdı”. (B1, 33 yaş, anne)

Ebeveynlere çocukluk döneminde anne babaları tarafından yasaklanan yerler olup olmadığı sorulduğunda katılımcı annelerin çoğu göz önünden uzak yerler olarak ifade ederken babaların çoğu ise yasak yer olmadığını belirtmiştir:

“Her yer bize serbesti. Her yer serbestti yani öle söyleyeyim. Çamurda çamur oyunları oynamamıza izin vermezdi annem ama sokakta işte her türlü oyunları oynardık”. (Ş2, 36 yaş, baba)

“Uzaklaşmamız yasaktı evin önünden uzaklaşmamız yasaktı bizim. e çünkü çocuktuk ailemiz merak ediyordu bizi şimdi tek başımızda alıp gitsek parka, park uzak annemiz ailemiz bizi merak eder onun için”. (E1, 34 yaş, anne)

Katılımcı annelerin sadece bir tanesi (J1, 42 yaş, anne) oynaması için yasak yer olmadığını ifade ederken, bir katılımcı ebeveyn ailesinin uzaklarda oynamasını yasaklamasına ek olarak erkeklerle de oynamasını engellediklerini belirtmiştir:

“Parkta ve uzak yerlerde oynamamıza izin vermezlerdi. Bir de erkeklerle oynamamızı istemezlerdi. Teyze çocukların ile konuşmamızı ve oynamamızı istemezlerdi”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Çalışmanın Türk-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlerine çocukluk dönemlerinde en çok oynadığı yerler sorulduğunda katılıcı annelerin çoğunun yanıtı kapının önü ve avlu olarak belirirken babaların dışarı ve kapının önü olarak ifade etmiştir:

“Avludan dışarı çıkmazdık. Büyük bir havlumuz vardı. Orda oynardık amcamın çocuklarıyla çul sererdik bebeklerimizle evcilik oynardık böle”. (R1, 29 yaş, anne)

“Sokakta. Apartmanın önünde işte. Evde çünkü izin verilmiyordu ki. Evde top oynayamazsın yani o yüzden sokakta genelde sokakta. Okul bahçelerinde hafta sonları okul bahçesine top falan oynamaya giderdik”. (A2, 36 yaş, baba)

Katılımcı bir anne (P1, 30 yaş, anne) dışarı çıkması yasak olduğu için hep evde oynadıklarını belirtirken diğer bir katılımcı çocukluk döneminde yoğun olarak bahçe işi yaptıklarını oyunlarını da orda oynadığını ifade etmiştir:

“Bahçede. Bilmiyorum günümüz orda geçtiği için yani. Sabah kahvaltı eder bahçeye giderdik. İş eğlence bizim için biz çok severdik bahçeyi”. (S1, 42 yaş, anne)

Ebeveynlere çocukluk döneminde anne babaları tarafından yasaklanan yerler olup olmadığı sorulduğunda katılımcı ebeveynlerin çoğu uzak yerler ve tehlikeli olabilecek mekânlar olarak sıralamıştır:

“Bahçenin kenarında ırmak vardı. Önünde bir koruma falan yok. Oraya gitmemiz yasaktı yani”. (S1, 42 yaş, anne)

“Ağaca çıkmak. Bizim evin iki sokak arkasıydı. Ben çok ağaca çıkıyordum. İki seferde düştüm. Uzağa gitmezdik korkuyorduk yani. Annem ağaca çıkma derdi. Seslendiğimde duy. Baktığımda göreyim derdi. Tek yasağımız ağaca çıkma. Sadece kendi odasında oynamamıza izin vermezdi. Çünkü annemin kıyafetlerini giyerdik babamın kıyafetlerini giyerdik. İstemiyordu bunları”. (D1, 41 yaş, anne)

Bazı katılımcı ebeveynler (P1, 30 yaş, anne) diğer insanlardan zarar gelme ihtimali ile dışarının ve tehlikeli olması nedeniyle mutfak yasaklandığını ifade ederken bazıları da özel alan ve kişisel eşyaları kullanma yasağı nedeniyle yatak odasının yasaklandığını ifade etmiştir:

“Yatak odasına giremezdik. Kimsenin özel mahremiyeti yani. Annelerinden babalarından öle öğrenmişlerdi. Mutfak yatak odası girmek yasaktı. Ama diğer yerlerde oynardık”. (A1, 30 yaş, anne)

Katılımcı bir ebeveyn (A2, 36 yaş, baba) yasaklanan hiçbir oyun alanı olmadığını belirtirken başka bir katılımcı toplumsal dışlanma ve kaza olma riskine karşın ailesinin sokağa çıkmasını istemediğini belirtmiştir:

“Orası aptal çingen mahallesi olduğu için bırakmıyorlardı. Kız kaçırıyorlardı. Erken evlilik oluyordu. Bize de öle yaparlar diye ailemiz dışarı bırakmıyordu. Kardeşim damdan düştü kafatasında çatlak oldu. Onun için dam dışarı bize yasaktı. Evin içinde oynardık”. (R2, 35 yaş, baba)

Köy grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde en çok oynadığı oyun araç-gereçleri sorulduğunda anneler yanıtlarını top, bebek, ip başta olmak üzere taş-toprak ve seksek; babalar ise el yapımı araba, top, çelik-çomak ve misket olarak sıralanmıştır. Her iki cinsiyette de en çok yanıt top olmuştur.

Ebeveynlere çocukluk dönemlerinde ailesi ile birlikte oyuncak alımına katılım durumları sorulduğunda çoğunluğu katılmadığını bazıları ise hiç alınmadığını ya da bir oyuncak olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı ebeveynlerden çocukluk döneminde oyuncak almaya ailesi ile birlikte gittiğini ifade eden olmamıştır:

“Valla hatırlıyorum bir tane bebek almıştı annem. Tamam. Ondan başka bir şey hatırlamıyorum yoktu çünkü”. (L1, 35 yaş, anne)

“Öle hiç alınma olmadı”. (C1, 29 yaş, anne)

“Vallah birkaç kere silah almışlardır. Başka bir şey yok”. (L2, 39 yaş, baba)

“Yok bize hiç oyuncak alınmadı. Şimdi bizim biraz mağduriyetliğimizden yani babam olmadığı için annemde 4 çocuğa bakmak için dikimlere giderdi. Yani bizim oyuncakımız olmadı yani”. (G2, 38 yaş, baba)

Katılımcı anne-babalara çocukluk dönemlerinde yeterli oyuncak olup olmadığı sorulduğunda bir katılımcı hariç hepsi oyuncaklarının yeterli sayıda olmadığını belirtmiştir:

“Oyuncağımda oldu herhalde bir bebeğim falan vardı. Yetiyordu”. (F1, 28 yaş, anne)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde en çok oynadığı oyun araç-gereçleri sorulduğunda annelerden bir katılımcı (Ş1, 29 yaş, anne) hiç oyuncak alınmadığını belirtmiş diğerlerinin yanıtları bebek ve kumaş başta olmak üzere taş-toprak olarak ortaya çıkmıştır. Babaların yanıtları gülle, top, çelik-çomak başta olmak üzere el yapımı araba, eski aletler ve oyuncaklar olarak belirlenmiştir:

“Herhalde....topla oynamışımdır genelde ya söylediğim gibi amca oğlu hanımın abisi yan yana geldiğimiz zaman bir şeyler yapmaya çalışırdık. Volkmenler vardı bozuk olan volkmeni onun parçasını alır ona takardık. 2-3 bozuk volkmenden bir volkmen çıkarırdık. (B2, 36 yaş, baba)

“Hamur, çamur oyuncak yoktu ki köyde havlular vardı bebek yapar o zaman onlarla oyun oynardık. Bildiniz havluları katlıyorduk altına yüzük takıyorduk veya havlularla annem bize bir şey öğretmişti. Onla horoz moroz yapıyorduk. Yani havlularla oynadık”. (K1, 26 yaş, anne)

Ebeveynlere çocukluk dönemlerinde ailesi ile birlikte oyuncak alımına katılım durumları sorulduğunda bir katılımcı hariç katılmadıklarını ifade etmişlerdir:

“Şehre gidemiyorduk. Köyde kalıyorduk. Babam bazen bize bir şeyler getiriyordu. Babam daha çok bize yiyecek getiriyordu. Biz pek oyuncak bilmedik zaten. Başka şeylerle meşgul oluyorduk”. (U1, 39 yaş, anne)

“Hayır, öle bir şey yaşamadık hiç. Bizim sokak kültürü olduğu için öle bir şey yaşamadık hiç”. (Ş2, 36 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlerden biri çocukluk döneminde oyuncak alımı ile ilgili imkânlar dâhilinde kendisinin katılım fırsatı olduğunu belirtmiştir:

“Yok, buraya gelirdi tablacı annem oradan alırdı. Annem alırdı”. (U2, 40 yaş, baba)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı anne-babalara çocukluk dönemlerinde yeterli oyuncağı olup olmadığı sorulduğunda bir katılımcı (Ş2, 36 yaş, baba) hiç oyuncağı olmadığını söylerken, birçok katılımcı oyuncaklarının yeterli sayıda olmadığını belirtmiştir:

“Yeterliydi evet vardı oyuncağımız yani”. (E1, 34 yaş, anne)

“Çok çok”. (U2, 40 yaş, baba)

Türk-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde en çok oynadığı oyun araç-gereçleri sorulduğunda annelerin yanıtları top, ip başta olmak üzere taş-toprak, bebek, çanak çömlek olarak belirirken babaların yanıtı bir katılımcı hariç top, araba ve gülle başta olmak üzere sapan, kızak ve çember olarak ortaya çıkmıştır:

“Bilmiyorum hatırlamıyorum. Olmadı herhalde”. (T1, 32 yaş, anne)

Ebeveynlere çocukluk dönemlerinde ailesi ile birlikte oyuncak alımına katılım durumları sorulduğunda birçoğu katılmadıklarını ifade etmişlerdir:

“Yani değişiyordu. Mahallenin pazarı vardı ama her hafta değil. Annem derdi ki bugün sana oyuncak için şu kadar para ayırdım. Bu kadar paran var. Bak istediğin bir şey varsa al. Birinde hiç unutmuyorum.  t yle  t  masası vardı. O kadar oyuncak aldım o hiç unutamadığım bir kel bebeğim bide o  t  ve  t  masası”. (D1, 41 yaş, anne)

“Aldılar da biz oynamadık. Çocukluğumuz sokakta geçtiğinden”. (P2, 34 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlerden bazıısı çocukluk döneminde ailesi ile birlikte oyuncak alımına katılıp katılmadıkları sorusuna hatırlamadıklarını ifade etmişlerdir:

“Ben hatırlamıyorum yalan yok. Ama annem derdi baban senin üstüne çok varır ne istesen alır derdi”. (R2, 35 yaş, baba)

“Ya şimdi hatırlamıyorum. Ama götürmüşlerdir ya gitmişizdir. Almişızdır”. (A2, 36 yaş, baba)

Türk-şehir grubundaki katılımcı anne-babalara çocukluk dönemlerinde yeterli oyuncağı olup olmadığı sorulduğunda birçok katılımcı oyuncaklarının yeterli sayıda olmadığını belirtmiştir. Çocukluk döneminde yeterli sayıda oyuncağı olduğunu ifade edene ebeveynlerin çoğu katılımcı babalardan oluşmakla beraber bir tanesi katılımcı annedir:

“Yani yetiyordu”. (P2, 34 yaş, baba)

“Vardı. Vardı. Ya benimde, küçük kardeşimin de vardı. Ben dördüncü  ocuk olarak en çok benim üstüme varmışlar. Küçükken en çok benim üstüme vardılardı”. (R2, 35 yaş, baba)

“Evet. Çünkü hatta ve hatta babam bize oyuncaklarımızı koymak için bir sandık yapmıştı. Üzerini kendi boyadı, üzerine şekiller falan yapmıştı hala annemgilde o sandığımız duruyor. O bizim oyuncak sandığımız”. (D1, 41 yaş, anne)

Köy grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde istedikleri zaman arkadaşları ile oyun oynayıp oynayamadıkları sorulduğunda ebeveynlerin çoğu istedikleri zaman oynayabildiğini belirtirken, annelerin yarısı ebeveynnden kaynaklı nedenlerden dolayı oynayamadığını ifade etmiştir:

“Her istediğimizde bizimde olmuyordu. Annem ineğe bakardı çocuğa bakmak zorunda olurdum. Bizimde  le kısıtlamamız oldu ama. Bizim mahallemizde evler daha yakındı bizim mahallemizde çok çocuktuk hem de. Evinde en büyüğü ben olduğum için benim arkadaş çevremde daha çoktu”. (N1, 27 yaş, anne)

“Vermezlerdi. Benim babam aksi bir adamdı. Annem çok iyi bak anneme hayatta kötü diyemem ama babam aksıydı yani otur deyince otururduk hiç kıprayamazdık yani”. (F1, 28 yaş, anne)

Katılımcı annelerden bazıları çocukluk döneminde her istediğinde arkadaşlarıyla rahatça oynayabildiğini söylerken bir anne ebeveynlerinin yönelttiği iş yükü nedeniyle bazen oynayabildiğini belirtmiştir:

“Oynardık yani biz hiç öle evin içinde durmazdık. Yani sürekli oyun oynardık sokaklarda geçerdi bizim çocukluğumuz hatırlıyorum yani yaz gününde sokak lambasının altında oyun oynadığımızı falan biliyordum. Şimdiki çocuklar hep evin içinde”. (O1, 30 yaş, anne)

“Biz oynayamıyorduk yerine göre oynuyorduk, yerine göre göndermezlerdi. İş güç çok olurdu”. (L1, 35 yaş, anne)

Köy grubundaki katılımcı babaların hepsi istedikleri zaman oyun oynayabilme konusunda bazıları işlerden arta kalan zamanlarda, kış mevsiminde evde, ve evin kenarında oynamak koşulları ile bazıları da koşulsuz ebeveynlerinin izin verdiğini belirtmiştir:

“Bir şey demezlerdi. Beş taş oynardık mesela. Ya işte boş oldu muydu gider oynardım eve gelirdim akşama. Oğlağa salardı yemek götürürdük o işler olmazdı. Gider oynardık kuş avlamaya giderdik”. (O1, 30 yaş, anne)

“Hiç öle bir sorunumuz olmadı galiba. Ya şöyle kış günleri hava soğuk gitmeyin evde durun gibi laflar oldu da gidip arkadaşlarıyla oynamayın diye değil. Yaz günü istediğimiz zaman oynayabilirdik yani”. (N2, 34 yaş, baba)

“Ya bizim annemiz babamız hiç öle bir şey görmedik ya bilmiyorum ya. Öle bir baskı görmedik. Biz istediğimiz zaman istediğimiz kişilerle oynardık ya öle bir problemimiz olmazdı köyde yaşamanın bir avantajı”. (L2, 39 yaş, baba)

Köy grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde ailesinin oynamasını istemediği arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda katılımcı annelerin yarısı erkeklerle oynama konusunda ailesinin yasaklar koyduğunu diğerleri ise müdahale etmediklerini belirtmiştir:

“Yok olmazdı. Yok yani erkeklerle oynamayın derdi. Kızlarla oynardık yani”. (L1, 35 yaş, anne)

“Babam şöyle tembih ederdi erkeklerle oynadığınızı görmeyim. Bizde oynamazdık yani”. (F1, 28 yaş, anne)

Köy grubundaki katılımcı anne-babalara çocukluk döneminde ailesinin oynamasını istemediği arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda babaların hepsi bütün arkadaşları ile oynayabildiğini ifade etmiştir:

“Yok hiç öle arkadaşınla oynama falan denmedi yani”. (N2, 34 yaş, baba)

Çalışmaya katılan Kürt-Şehir grubundaki ebeveynlere çocukluk döneminde istediği zaman arkadaşları ile oyun oynayıp oynayamadığı sorulduğunda bir anne (B1, 33 yaş, anne) hariç katılımcı annelerin çoğu göz önünde oynama, yakın veya akraba ile oynama, hava kararmadan eve girme, havanın sıcak olduğu saatlerde çıkmama koşulları ile oynayabildiklerini belirtmişlerdir:

“Ya işte aneminde hemen hemen bizde hani annemizde ne gördüysek onları uyguluyoruz. Şöyle bahçe dışına çıkmayın çoğunlukla avluya arkadaşlarınız gelsin siz gitmeyin siz onlar gelsin avluda benim gözümün önünde oynayın. Çünkü 5 kızdık köy yeriye avluda benim gözümün önünde oynayın”. (K1, 26 yaş, anne)

“Bizimkide yoktu o kadar akraba olacak yakın olacaktı o zamanlar”. (J1, 42 yaş, anne)

Katılımcı babaların çoğu çocukluk döneminde arkadaşları ile istediği zaman oynayabildiklerini belirtmiş bazıları ailesinin mevsim uygunluğu ve kirlenmeme şartı olduğunu bazıları da koşulsuz çıkabildiğini belirtmiştir:

“İzin vardı ama bazen kirleniyorduk annem bizi dövüyordu mesela niye üstünü kirletiyorsun”. (Ş2, 36 yaş, baba)

“Evet, zaten yabancı kimse yoktu ki. Sokakta komşumuz çocuklar”. (E2, 41 yaş, baba)

Kürt-Şehir grubundaki katılımcı ebeveynlere çocukluk dönemlerinde ailesinin oynamasını istemediği arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların çoğu ailesinin onaylamadığı bir arkadaşı olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte katılımcı ebeveynlerden annelerin çoğu oyun arkadaşlarının hepsinin ailesini tarafından onaylanmasının nedenini akraba ve tanıdık olmaya bağlamıştır. Fakat bir katılımcı anne çocukluk döneminde ailesinin yetişkin erkeklerle oynamasını yasakladığını ifade etmiştir:

“Yok. Herkes birbirini tanıyor. Sadece yetişkin erkeklerle oynamadığın sürece sorun yoktu”. (K1, 26 yaş, anne)

Bir katılımcı çocukluk döneminde ailesinin oynamasını istemediği çocuk modelini şöyle tanımlamıştır:

“Tabii ki illaki mesela kavgacı olur huysuz olur genellikle temiz insanla oyna diye konuşurlardı”. (J2, 43 yaş, baba)

Çalışmaya katılan Türk-Şehir grubundaki ebeveynlere çocukluk döneminde istediği zaman arkadaşları ile oyun oynayıp oynayamadığı sorulduğunda katılımcı annelerin çoğu disiplinli aile tutumu nedeniyle her istediğinde arkadaşları ile oynayamadığını belirtmiştir:

“Yok. Yok bizim zamanımız çok disiplinli geçti”. (S1, 42 yaş, anne)

“Yoktu. Salmıyordu. Arkadaşım çoktu evin içinde oynuyorduk onlar bize geliyordu. Bazen babamdan izin alırdım gönderirdi şu saatte gidin gelin derdi benim babamın halasının kızı vardı. Onla beraber giderdik. Tek göndermezdi”. (P1, 30 yaş, anne)

Katılımcı annelerden istediği zaman arkadaşları ile oynadığını ifade edenlerden biri (A1, 30 yaş, anne) ödev sorumluluğu ya da biraz daha büyüdüğünde iş sorumluluğunu yerine getirince arkadaşları ile oyuna izin verildiğini belirtirken bir ebeveyn ise gün içinde uygun zamanlarda oynayabildiğini şöyle ifade etmiştir:

“Sabah belli saatler ve akşam belli saatler dışında yoktu”. (D1, 41 yaş, anne)

Katılımcı babalara çocukluk döneminde her istediğinde arkadaşları ile oynayıp oynayamadığı sorulduğunda babaların birçoğu evin yakınlarında ve hava kararmadan oynayabildiklerini belirtmişlerdir. Bir katılımcı baba istediği zaman oynayamadığı konusunda şunları söylemiştir:

“Yok. Ağabeylerim izin vermezdi. Ya dövüşürüz ya kavga ederiz diye. Yok fazla yoktu”. (P1, 30 yaş, anne)

Katılımcı babalardan biri istediği zaman arkadaşlarıyla oynadığını belirtmiş ancak karşı cins akranlarını bunun dışında bırakmıştır:

“Oynuyorduk. Yani şöyle şu sokak bizimdi bu kadar geniş değildi ama sağ ev sol ev yaşitlarımızla oynuyorduk. Kızlarla oynamıyorduk. Bizim zamanımızda yoktu öle bir şey kızla oynama şu bu yoktu yani şimdi bunlar oynuyorlar yani. O zamanlar bilmiyorum ki o tarafla alakalı bilmiyorum ki. O zamanın kızlarını dışarı çıkmıyordu varsa da bize mi ters geliyordu yani o zamanın şartları mı böyleydi bilmiyorum yani”. (T2, 39 yaş, baba)

Katılımcı ebeveynlere çocukluk döneminde onaylamadığı arkadaş olup olmadığını sorduğumuzda annelerin çoğu oynayabildiğini belirtmiştir. İsteddiği zaman

arkadaşları ile oynayabildiğini belirtenlerden biri zaten çevresindeki herkesin tanınmış olmasını diğeri de sadece kızlarla oynadığını belirtmiştir:

“Yok. Zaten kızlarla oynuyorduk. Erkekler biraz ağzı bozuk olabiliyor. O yüzden oynamasını istemem”. (T1, 32 yaş, anne)

“Yok, yok olmadı hep amca çocuklarıydı etrafımızdakiler. Hep akraba olduğu için”. (S1, 42 yaş, anne)

Katılımcı annelerden çocukluk döneminde ailesinin onaylamadığı arkadaşı olduğunu söyleyenlerden biri (D1, 41 yaş, anne) neden olarak oyun arkadaşının küfürlü söylemlerini diğeri de toplumsal dışlanmayı göstermişlerdir:

“Evet. Mahallemizin çocuklarıyla oynamamızı istemezlerdi. Sadece amcamızın çocuklarıyla. Mahalleden dolayı mahallemiz iyi bir mahalle değildi. Oturduğumuz mahalle çok ayırım yapıyordu. Biz aleviyiz onlar başka şey olduğu için bir şey olduğu zaman hep aleviler kızıl başlar derlerdi bize o yüzden bizimkilerde ayık kayık yapıyorlar diye hiç istemezlerdi oynamamızı”. (R1, 29 yaş, anne)

Katılımcı babalara çocukluk döneminde ailesinin onaylamadığı arkadaşı olup olmadığını sorduğumuzda ise yarısı benzer nedenlerle ailesinin arkadaş seçimine müdahale ettiğini belirtirken diğerleri karışmadıklarını belirtmişlerdir:

“Tabi tabi var tabi ya. Çünkü o derdi pis derdi. Sonra niye pis? Ya olum pis derdi gitme derdi. Küfür edenden uzak dur derdi babam. Pis arkadaşta bulanma derdi. İçki içen adamın yanına gitme derdi. Kim çağırırsa gitme derdi bunları derdi. Şimdi bizde aynıyız haydara diyorum olum bak gitme çağıran olursa gitme yabancı kişi yanına gitme diyorum”. (R2, 35 yaş, baba)

“O yaşlarda yok. S yaşında köy ortamında olduğumuz için sakınca görmüyorlardı. Yani şunla oyna şunla oynama diye şey yoktu yani”. (S2, 50 yaş, baba)

4.3. Aynı Kültüre Ait Olan Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algıları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

4.3.1. Şehirde Yaşayan Türk Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular

Anne ve babasının kendisiyle oynayıp oynamadığını sorduğumuz çocukların birçoğu ebeveynlerinin kendisi ile oynamadığını ifade ederken, ebeveynlerin birçoğu çocukları ile oyun oynadıklarını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerden özellikle babaların çoğu iş yükleri nedeniyle oyun sürelerini yetersiz bulduğunu belirtmiştir:

“Değil. Ya şimdi bence yeterli değil daha çok ilgilenmemiz lazım ama 5’te kalkıyorum gidiyorum akşam 6 buçuk 7 de geliyorum yani inanın çok özür dilerim nalları dikmiş şekilde geliyorum kendimi zor atıyorum buraya. Yorgun geliyorum belki ondan olsa gerek ama hiçbir şeylerini eksik etmem yani ne derslerse okulda olsun başka bir şeyle ilgili olsun”. (T2, 32 yaş, baba)

“Yok. Televizyonda film izliyorlar. Ablamla bazen oynuyoruz”. (T, 6 yaş, erkek)

“Annem benimle oynamıyor çünkü babamda oynamıyor abim de oynamıyor ablam oynuyor tek benimle. Abim de oynamıyor. Çünkü abim babamın annemin işi var o yüzden. Abim hep sokaklarda dolaşıyor zaten internet kafeye gidiyor. Çünkü sürekli iş yapıyorlar”. (D, 6 yaş, kız)

Çocuklara en çok oynadığı oyun alanını sorduğumuzda birçoğu eğlenceli olması, arkadaş, seçenek olmaması ve komşuya gürültü gitmesi nedenleri ile dışarı olarak belirtirken, ebeveynler dışarıyı trafik ve diğer insanlardan gelebilecek zararlardan dolayı tehlikeli buldukları için genellikle çocukların evde oynamalarını istediklerini belirtmişlerdir. Ebeveynlerden dış mekânda oyuna izin verenler de kapının önü ve bahçeyi göstermişlerdir:

“Evde, kış olduğu için dışarı göndermiyoruz. Yazın da nadiren dışarı güvenemiyorum diye bir şey olur diye. Bide orda top oynarken yola çıkar diye korkuyorum. Bisiklet sürmek istiyor dışarıdan dolayı korktuğumuzdan dolayı pek göndermiyoruz dışarı. Dışarıda kaçırılma olayı olur diye korkuyoruz. Bir de küçük, kendi biraz büyük olsa hadi derim bilir eder koruyabilir kendini”. (T1, 32 yaş, anne)

“Bahçemiz var orda oynuyorum. Derslerimi bahçede yapıyorum. Çünkü başka bir şey yok. Eve giriyorum su istiyorum annem veriyor. Anne diyor su diyor maç başladı diyorum”. (A, 6 yaş, kız)

“Evim müstakil biliyorsunuz bahçesi olduğu için aslında bahçesi ama çocuklar aldırış etmiyorlar belli bir süre bahçede oynuyorlar ama bunu harici dışarıda işte. şu alanda. Çocuk evde tatmin olmuyor çünkü zevk almıyor ev küçük geliyor daha doğrusu öle söyleyeyim dışarıda koşturuyor oraya koşturuyor buraya koşturuyorlar. Fazla araba geçmiyor oradan bide hep arkadaşları buralardalar işte bütün çocuklar inerler şu alanda boşlukta oynarlar”. (A2, 36 yaş, baba)

Çocuklar ebeveynlerinin evde oynamalarını yasakladığı yerler olarak çok farklı mekânları sıralamışlardır. Ancak hepsinin ortak özelliği düzen-tertip ve eşyaya zarar

verme kaygısı ile bu yasağı getirmiş olmasıdır. Ebeveynler ise mutfak ve yatak odasını oyun için uygun olmayan mekân olarak belirtmişlerdir:

“Burada oynayın diyor sadece. Dağıtıyorum. Temizlik yapınca izin vermiyor”.
(P, 5 yaş, erkek)

“Evde içerde. Çünkü şey için çünkü kızıyor. Çünkü kovalamaca oynamayın diyor. Bardak kırılır”. (R, 6 yaş, erkek)

“Çocuk odası olmadığı için mecbur birada şey ediyor. Boş oda var orda rahat oynar rahat kendi bir şey eder kafasına göre kendi kafasına göre istediğini oynar hareket yapar”. (P1, 30 yaş, anne)

“Genelde şimdi mutfakta kesinlikle. Onun dışında yatak odasında çok fazla oynamasını istemem yani. Dükkânda her taraf serbest. Mutfakta benim ekmeğe karşı bir saygım var. Dökülen kırığı mutfak sonuçta yemekle ilgili bir yer yemek dışında bir şeye uygun bulmuyorum yani. Yatak odasında da zaten yani genelde yatak odasında gidip oturma şansı olmuyor hiç kimsenin olmuyor yani yatak odası gidip dinlenip yattığın yer”. (S2, 50 yaş, baba)

Çocuklar en çok oynadığı oyun araç-gereçleri olarak erkekler araba, robot ve lego oyuncaklarını söylerken, kız çocuklar pelüş, bebek, ip ve top oyuncaklarını saymış, birçoğu ebeveynin düzen-tertip ve eşyaya zarar verme kaygısı nedeniyle istediği her şeyle oynayamadığını ifade etmiştir. Ebeveynler erkek çocukların top ve araba, kız çocuklarında bebek, kumaş, çanta ve kalem-kâğıt ile oynadığını ve çocukların her şeyle oynanamayacağını belirtmiştir.

“Dışarıya çıkmaması gereken oyuncakları var. Çünkü dışarıya çıktığı zaman bilmiyor nereye koyduğunu. Oradan mikropta kapabilir çok çabuk hastalanıyor. Yok. Bazen mutfaktaki plastik kaplar oluyor onlarla oynuyor onlara bir şey demiyorum ama bıçak alamaz kendide almıyor zaten. İzin almadan kullanmaz zaten. Toprakla oynuyor gözlerinden rahatsız mikrop kapıyor. İzin vermiyorum o yüzden”. (A1, 30 yaş, anne)

Ebeveynlere çocuğun sahip olduğu oyuncak miktarının yeterliliği sorulduğunda büyük bir kısmı yeterli olduğu görüşünü bildirmiştir. En çok kimin oyuncak aldığı sorulduğunda ebeveynler annenin aldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Çocuklar ise sahip olduğu oyuncakların yeterli olmadığını belirtmiştir.

“Genellikle ben alıyorum bazen sürpriz yapıp babamızda getiriyordu. Genellikle sürekli benle görüyor anne bundan istiyorum diyor”. (A1, 30 yaş, anne)

Çocukların hepsi ebeveyninin rahatsız olması, oyun arkadaşının saldırgan davranışlar göstermesi nedenleri ile ailesinin oynamasını istemediği arkadaşı olduğunu belirtirken, ailelerin birçoğu aile ortamını uygun görmeme, oyun arkadaşının olumsuz davranışlar göstermesi, kavga etmeleri ve akran saldırganlığı gibi nedenlerle onaylamadığı arkadaşları olduğunu belirtmişlerdir.

“Yoldan geçen arkadaşlarıma. Esmanur. Yasin’i de sevmiyor. Kız arkadaşım benim elimi kapıda sıkıştırdı. Onun için. Yasin çok koşuyor bazen koşarken bana çarpıyor. Düşüyorum. Babam hiçbirisi. Hepsine izin veriyor”. (S, 6 yaş, kız)

Çocuklara karşı cinsle oynaması ile ilgili ebeveyninin tutumu sorulduğunda birçoğu anne ve babasının izin vermediğini söylemiştir. Neden olarak da cinsiyet farkı ve saldırgan davranış göstermesi belirtilmiştir. Ebeveynler in tamamı ise izin verdiğini belirtmiştir.

“Cık. Onlar kız ya ben erkeğim erkekle oynarım onlarda kızlarla oynar. Yok ben erkeğim ya”. (P, 5 yaş, erkek)

“Tabii arkadaşları oda arkadaşları kimle anlaşabiliyorsa onla oynayabilir”. (A1, 30 yaş, anne)

4.3.2. Şehirde Yaşayan Kürt Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular

Kürt/şehir grubundaki çocuklarla yapılan görüşmede katılımcıların çoğu anne ve babasının büyüdüğü için ve iş yükünden dolayı kendisiyle oynamadığını ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu ise oynadığını belirtmiştir. Genelde oyun olarak masal anlatma, bisiklete bindiğinde yardım etme, top, sinirlendiğinde sakinleştirme, kâğıt-kalem etkinliklerini sıralamışlardır:

“Sadece şu şekilde annemin bana anlattığı masallar var. O masalları anlatıyorum. Akşam işte televizyonu kapatıp birbirimize hikaye anlatıyoruz. Mesela önce babası sonra ben sonra abisi birbirimize kısa kısa hikaye anlatıyoruz. Sadece oynadığımız tek oyun bu diyebilirim. Bazen boyamasına ödevine de yardımcı olduysam olur”. (K1, 26 yaş, anne)

“Evet oynarım. Evet. Bazen çok agresifleşiyor böyle huysuzlaşıyor. Onu sakinleştirmek için diyorum gel şu oyunu oynayalım bazen gülleleri getiririm gel hadi duvara atalım dağılsın biraz yaparım yani böyle”. (E1, 34 yaş, anne)

“Annem oynamaz. Tek abimle ben oynarız. Galiba büyüdüüm diye. Babam o eski evdeyken 4 yaşındayken oynuyordu top benle. Şimdide oynuyor. Benle top oynuyor. Arkadaşlarımla da oynuyor. Babamla hem araba hem top. Futbol. Abim kaleci oluyor ben oyuncu. Babamla ikimiz bilgisayarda zombi oynuyoruz. İki kişilik. Evin içinde top oynamıyoruz. Çünkü ben babam bana söyledi evde kırılırlar”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocukların oyun yeri ile ilgili görüşleri alınmış ve çocuklar en çok içeride oynadığını belirtmiştir. Arkadaşlarıyla anlaşamama, ebeveynin dışarıya izin vermemesi, evde oyun araç-gereçlerinin olması, havanın uygun olmayışı nedenler arasında sıralanmaktadır. Ebeveynler ise mevsim uygun ise çocukların en çok dışarıda ya da avluda oynadığını belirtmiştir:

“Evde oynarım çok. Annem kızıyor dışarı çıkmama”. (J, 5 yaş, kız)

“Annem izin vermiyor diyor soğuk. Çok sıcak da olmaz. Annemle biz onla çıkıyoruz. En çok benim yiğenimlerin evinde oynarım. Evde bir şey oynamıyorum. Daha çok dışarıda oynamayı severim. Avluda oynamama izin verirler. Odada oynamama izin vermiyorlar. Öle evde bir şey yok ki. Bizim odamız yok. Tek sedirler var akşamları oynuyoruz. Bebeklerle onları dandini yapıyoruz uyuyor. Bide yiyor. Benle kardeşim”. (Ş, 6 yaş, kız)

“Onlar sokağa çıkmak istiyorlar çoğu zaman için izin vermiyorum. Bir şey olur diye korkuyorum. Genelde evimizin avlusunda oynamalarını tercih ediyorum. Sokağa genelde akşamüstü çıkıyorum. Yanlarında kenarda onlara bakıyorum. Kontrol ediyorum bende. Telefonda müzik açıyorum bazen arkadaşlarıyla dans etsin mutlu olsun diye”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Çocuklar annelerinin düzen-tertip kaygısı ve babalarının da rahatsız olması nedeniyle birlikte oturulan mekânlarda oynamalarını istemediğini belirtmiş, ebeveynlerde benzer ifadelerde bulunmuştur:

“Onların kendi odaları var. Bazen şöyle baskı yapıyoruz. Yatma zamanı geldiği zaman olum eşyaları kaldır tabi 3 kardeş oldukları için o ona pas atıyor o ona atıyor bir de ole bir sıkıntı var ama sonuçta topluyorlar. Oralar hem geniş hem çok fazla ayak altında olmazlar onlar orda oynasalar biz burada en azından bir kısmımız kafa dinleyebiliyoruz rahat edebiliyoruz”. (B2, 36 yaş, baba)

“Hiçbir yerde oynamama izin vermiyor. Oyuncaklarla odada izin veriyor. Ama bir keresinde izin vermişti. Karışıyor ya ev”. (B, 6 yaş, erkek)

“Burada. Diyor ki burada oynama. Çünkü yaramazlık yapıyorum. Çünkü arkadaşlarımla kavga ediyorum.” (K, 5 yaş, kız)

Çocukların büyük bir bölümü trafik tehlikesi ve diğer insanlardan gelebilecek zararlar nedeniyle ebeveynler tarafından dışarıda oynamalarının yasaklandığı yerler olduğunu belirtmiştir. Özellikle yol, evin civarından uzak yerler ve bahçe ebeveynin yasakladığı yerler olarak sıralanmıştır. Ebeveynlerin ise genel olarak dışarıda en uygun oyun yeri olarak gördüğü alanlar bahçe ve kapının hemen önüdür. Çocuğu gözlem yapma imkânı, trafik az ve güvenli oluşu bu alanları tercih etme nedenleridir:

“Kapının önü, karşıtı. Gözümün önü olduğu için buradan bakıyoruz yani. Ne yapıyor ne ediyor”. (U2, 40 yaş, baba)

Çocukların çoğu; en çok oynadığı oyun malzemesi olarak cinsiyete dayalı araçları sıralarken, ebeveynlerden kız çocuğu olan katılımcılar pelüş, oyuncak ve bebek, erkek çocuğu olan katılımcılar top, silah, gülle ve araba yanıtını vermiştir. Ebeveynlerin çoğu çocuklarının her şeyle oynamasına izin vermediklerini belirtmiştir.

“Vallahi her şeyle oynamalarına izin vermem. Bozulacak ve zarar görecekleri eşyalarla oynamalarına izin vermem. Çekmece ve dolapların üstüne çıkmalarını istemem. Bazı yerlerden atlamaca oynamalarını da istemem müsaade etmem”. (Ş1, 29 yaş, anne)

Çocuklara sahip oldukları oyuncakların miktarı ve yeterlilik derecesi sorulduğunda birçoğu çok oyuncacı olduğunu ve yeterli geldiğini belirtmiştir. Ebeveynlerde aynı şekilde görüş bildirmiştir. Oyuncak almaya ebeveyni ile birlikte gidip gitmedikleri sorulduğunda çocuklar genelde götürülmediklerini belirtmişler, ebeveynlerde bunu doğrulamışlardır:

“Hayır. Annem pazardan alıyor”. (J, 5 yaş, kız)

“Bir kere tek götürdü oda akşam. Oda ben istedim”. (E, 6 yaş, erkek)

“Pek nadir yanımda götürürüm. Çünkü her istediğini alamadığım zaman üzülürüm”. (R1, 29 yaş, anne)

Çocuklara ebeveyninin oynamasını istemediği oyun arkadaşı olup olmadığı sorulduğunda çoğu anne-babasının yabancı, saldırgan ve karşı cinse sahip çocuklarla oynamasını istemediğini belirtirken; anne ve babaların büyük çoğunluğu tanıdığı, komşu çocukları, iyi arkadaş, söz dinleyen çocuklara ve kavga durumu olmaması koşullarıyla izin verdiklerini belirtmiştir:

“Bazıları bizim bir ağzı çok pis. Bok diyor hep bana dövüyor onun adı Növile. Hep hep onun kardeşi var ben bir şey yapmıyorum onlar bana dövüyor. Onlarda bizim mahallemizde oturuyor annem onlarla oynatmıyor babamda oynatmıyor. Onlar çok şeytanlar. Benim saçımı çekiyor hep dövüyor. Erkeklerle oynamamı istemezler sadece kızlarla oynarım”. (Ş, 6 yaş, kız)

Çocuklara istedikleri zaman arkadaşları ile oynayıp oynayamadığı konusunda ebeveynlerinin tutumu sorulduğunda sadece iki çocuk istedikleri zaman arkadaşları ile oynayabildiğini belirtmiştir. Diğer katılımcı çocuklar ödev sorumluluğu, anne- baba onayını bekleme, kirlenme ve akranla kavga etme gibi nedenlerle ebeveynlerinin izin vermediğini söylerken, ebeveynlerin birçoğu hava şartlarının uygun olması ve karanlık olmaması koşulu ile oynayabileceğini belirtmiştir.

“Oynayamıyorum. Çünkü izin alarak oynayabiliyorum. Bir de bir ödevimi yaparsam. Ama anasınıfımda ödevim varken de yokken de izin alıp veriyor. Umut arkadaşım var biz onlara gidiyoruz onlarda bize geliyor. Babamda ödev bitince”. (B, 6 yaş, erkek)

Çocuklara ebeveynlerinin karşı cinsle oynama konusunda yasak koyup koymadığı sorulduğunda; çocukların hepsi anne ve babalarının izin vermediğini ve kendilerinin de oynamak istemediğini belirtirken anne babaların birçoğu bir sakınca görmediğini bazıları şu anda yaşının küçük olması nedeniyle izin verdiklerini belirtmiştir:

“Ben kızlarla oynamıyorum, erkeklerle. /Babamda bırakmıyor. Çünkü ben istemiyorum. İşte çünkü şey için çünkü kızlarla ben oynamak istemiyorum”. (E, 6 yaş, erkek)

“Hayır hayatta oynamam ben. Annem diyor oynama. Çünkü hiç benimle oynamıyorlar. Arkadaşlarıyla. (J, 5 yaş, kız)

“Oynasın bu yaşta bir sorun yok”. (K2, 30 yaş, baba)

4.3.3. Köyde Yaşayan Türk Kökenli Ebeveyn ve Çocukların Görüşlerini İçeren Bulgular

Köyde yaşayan çocuk katılımcıların çoğu yetişkinler oynamaz algısı ve yetişkinin iş yükü nedenleri ile anne ve babasının kendisiyle oynamadığını ifade ederken, anne-babalar büyük çoğunlukla çocukları ile oynadıklarını belirtmiştir:

“Onlar işine bakar benim kendim oynarım/ oda işine bakar. İşte onların çok işi var çünkü”. (L, 5 yaş, erkek)

“Evde olduğum sürece evet. Nasıl diyim istediği bir oyun olursa oynarım yani”. (C1, 6 yaş, erkek)

“Evin içinde oynuyoruz”. (C2, 6 yaş, erkek)

Çocukların bir kısmı mevsim ve dışarıdaki canlılardan tehlike gelme ihtimali nedeniyle içeride oynadığını çoğu da evde eşyaya zarar gelme, mevsim uygunluğu ve tercih etme nedenlerinden dolayı dışarıda oynadığını ifade etmiş ve ebeveynlerde benzer yanıtlar vermiştir:

“Bazenleri dışarıda bazenleri evde. En çok dışarıda”. (G, 6 yaş, kız)

“Dışarıda. Dışarıda daha iyi evin içinde sıkılıyor zaten. Evin içinde televizyona bakarlar biraz oynarlar sıkılırlar mı sokağa arkadaşlarıyla eğleneli oluyor yani”. (O1, 30 yaş, anne)

“Valla genel dışarıda. Bilmiyorum ki ya çocuk öle bir şey işte durduramıyorsun kar yağsın yağmur yağsın çocuk dışarı çıkmak ister. Ahan şu an bizimle. Git olum televizyonun başına işte çizgi filmleri açarız kanalları buldum. Yok aşağı in. Mallara ineriz malların yanına gelir. Kümesle uğraşırız. Kümesin yanına tavuk olduğu zaman tavuk gelir hemen içine girmek ister o kadar bir şey çocuk”. (L2, 39 yaş, baba)

Çocukların çoğu evin içinde düzen-tertip ve eşyaya zarar nedeniyle annelerinin oturulan oda ve salonda oynamalarını yasakladığını söylemiştir. Babalarının ise evde eşyaya zarar verme ve televizyon izlerken ses istememe nedeniyle oturulan odada oynamasını istemediğini ifade etmişlerdir. Ebeveynler ise çocukların aksine kırılacak bir şey olmayan odalarda oynayabileceklerini ifade etmişlerdir.

“Yatak odası. Oradaki döşekleri düşürebiliriz diye”. (F, 6 yaş, kız)

Çocuk katılımcılara en çok oynadıkları oyun araç-gereçleri sorulduğunda çoğu araba, silah, bebek, uçak ve yap-boz gibi gerçek oyuncakları sayarken, sadece bir çocuk telefon diyerek sanal oyuncaklardan bahsetmiştir. Ebeveynlerde çocuklarla benzer yanıtları vermiştir:

“Bebeği vardı şirin. Onunla oynardı. Bir tane battaniyesi var onunla oynar sürekli. Bide benim yazmalarım ile oynamayı çok sever o oyuna bayılır sürekli etek yapar bilmem sana böyle takar süslenir tasarımcı gibi sürekli. Bir şeyler tasarlar kendi kendine”. (N1, 27 yaş, anne)

Çocuklara istediği her şeyle oynayıp oynamadığı sorulduğunda ise çoğu, yetişkin beklentisinden dolayı eşyaya zarar verme, kirlenme, evden uzaklaşma ve düzen-tertip endişesi ile oynayamadığını söylemiştir. Ebeveynler çocuğa ve eşyaya zarar gelme olasılığı olan malzemeler hariç oynayabileceği belirtilmiştir:

“Evet. Ama bazıları vermiyorlar. Annem, babam. Yani ben onların yanında oynamak isterim onlarda beni kovuyorlar. Kokan şeylere pisliklere izin vermiyorlar”. (L, 5 yaş, erkek)

“Öle zararlı şeylere izin vermiyoruz yani kalan şeylerle oynuyorlar. Oynayacak olanları oynattırırız yastıktan bebek yaparlar battaniye isterler yazma isterler hep veririz yani oynarlar. Çataldır bıçaktır kap kacaktır oynamazlar yani. Plastik şeylerle isterler anne oynayalım mı veririm yani”. (O1, 30 yaş, anne)

Köyde yaşayan çocuklara oyuncak miktarı ve yeterli olup olmadığı sorusu sorulduğunda; çocukların birçoğu az miktarda oyuncak olduğunu ancak kendilerine yeterli geldiğini belirtirken; anne ve babaların büyük bir çoğunluğu maddi olanaksızlık, çocuğun kırması ve okul hayatına başlama gibi nedenlerden dolayı yeterli olmadığını belirtmiştir:

“L’nin şu anda hiç oyuncak yok. Aldıklarımızı da hep kırıdı”. (L1, 35 yaş, anne)

Köyde yaşayan çocuklara oyuncaklarını en çok kimin aldığı sorulduğunda birçoğu babasının aldığını belirtmiştir. Anne ve babalarında büyük bir çoğunluğu ev içi hiyerarşik düzenden kaynaklı dışarı ile ilişkilerle babanın sorumlu olması nedeniyle babanın aldığını belirtmiştir:

“Ya kim denk gelirse ekseri babası gider Tarsus’a. Babası alır babası. O gidiyor Tarsus’a”. (O1, 30 yaş, anne)

Çocuklara istedikleri zaman arkadaşları ile oynamasına ebeveynlerinin izin verip vermediği sorulduğunda, birçoğu ailelerinin izin verdiğini belirtirken; ebeveynlerde çocuklarının çoğunlukla oynayabileceği yönünde yanıt vermiştir.

“Normale her istediğinde tabi canım ya hiç sıkmayız çocuğu kesinlikle hiç sıkmayız. Hani arkadaşlarıyla şuralarda yani gözümüzün önünde bildiğimiz şekilde evet yani”. (F2, 29 yaş, baba)

Katılımcılardan kız çocuklarının çoğu ebeveynlerinin erkeklerle oynamalarını istemediğini belirtmiştir. Aileler ise genellikle çocuklarının karşı cinsle oynayabileceğini söylerken oynamasını istemediğini söyleyen iki ebeveynin çocukları kızdır.

“Büyük erkeklerle oynamama izin vermezler ama küçük erkeklerle oynamama izin verirler. Çünkü bitli diye düşünürler”. (N, 5 yaş, kız)

“Yok genelde hani pek şimdi bir tanesi küçük varda o da bunlara uyum sağlamaya çalışıyor da onun haricinde öle bırakıp ta tek izin vermeyiz ya normalde kız çocuğuyla oynaması daha doğru hani yani daha iyi şeyi olsun arkadaşıyla. Erkek arkadaş pek de şey olmadığına pek de şey duymuyor hani ya”. (F2, 29 yaş, baba)

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada, alt gelir grubundaki farklı kültürlerde ebeveynlerin ve çocukların oyun algıları nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak incelenmiştir.

Bu bölümde katılımcıların oyun algıları yanında farklı kültürlerdeki anne-babaların ve çocukların oyun algısı, oyuna ebeveyn katılımı, oyun alanı, oyun materyali, oyun arkadaşı olarak belirlenen beş farklı boyutta elde edilen yorumlar literatür destekli olarak kuramsal çerçeve ışığında karşılaştırılarak sunulmuştur. Ayrıca aynı kültürden farklı kuşaktan olan ebeveyn ve çocukların yine aynı boyutlarda oyun ile ilgili görüşlerini içeren bulgulara ait yorumlar literatür destekli olarak kuramsal çerçeve ışığında karşılaştırılarak sunulmuştur.

5.1. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Oyun Algıları

5.1.1. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Oyun Tanımlamaları

Ebeveynlerin oyunu tanımlarken genelde duygusal boyutta yoğunlaşması ve özellikle vakit geçirmek ve eğlenmek ifadelerini sıklıkla kullanması dikkat çekmiştir. Ebeveynlerin oyunu çocukların duygusal olarak tatmin olmalarını sağlayan bir uğraş olarak görmelerinin, oyun tanımlarına böyle yansıdığı düşünülmektedir. Çalışmada katılımcıların tamamı saygı, aile bağları ve terbiye gibi ahlaki beklentilerin oyundan daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Şehir grubundaki (Türk-Kürt kökenli) katılımcılar ek olarak çocuğun akademik başarısının da oyundan önemli olduğunu belirtmiştir. Ulaşılan sonucun benzeri olarak Kore-Amerikan annelerin çoğu oyunun amacının eğlence, can sıkıntısını giderme, merak giderme olduğuna inanırken; Anglo-Amerikan annelerin %10'u oyunun eğlence amacı olduğu %84'ü gelişimi destekleme ve öğrenme amacı olduğu görüşündedir (Farver, Kim ve Lee, 1995). Endonezyalı anneler ise oyunun çocukları mutlu, meşgul ve sakin tutmada önemli bir rolü olduğuna inanmaktadır (Farver ve Wimbarti, 1995). Kafkas Amerikalılar ve İspanyol ailelerde oyunun sadece neşe için olduğu sonucu çıkarken (Lax, 2010), Sze-Wong (2012) yaptığı bir çalışmada Çin, ABD ve Hong Kong'lu ailelerin oyun tanımlamalarının en çok; isteyerek yapılan, eğlenme, haz sağlayıcı en az ise öğrenme, oyalanma, düşünülmeden

yapılan eylem olarak yoğunlaştığını belirledi. Tayvan’da yapılan araştırmada ailelerden bazıları (%33.9) akademik öğrenmeyi oyundan daha değerli görürken bazıları da (%29.5) çocuğun oyun oynaması yerine akademik beceriler öğrenmesini tercih etmektedir (Lin, 2009). Çalışmamızdaki tüm katılımcıların ahlaki beklenti konusundaki hassasiyetleri Biyoekolojik Kuramın makrosistem düzeyinde açıklanırken, akademik başarının şehir grubunda önemsenmesi bu gruptaki katılımcıların yaşadıkları bağlamın etkisi ile dâhil oldukları farklı mikrosistemlerin varlığından kaynaklanmış olabilir. Makrosistem kültürlerin kurumsal sistemlerini kapsar bununla birlikte tarihsel, sosyal, teknolojik, kültürel ve alt kültürel güçler makrosistemi belirler. Makrosistemin etkileri de aile gibi alt sistemlerin işleyişini etkiler. Gelişmekte olan insanı direk etkileyen mevcut bağlamda yakın çevre ile (objeler veya insanlar) yüz yüze etkileşimi ise mikrosistemin temelidir (Tudge ve Rosa, 2013).

Köyde yaşayan ebeveynler çocukların istedikleri zaman oynayabileceğini şehirdeki ailelerde (Kürt ve Türk kökenli katılımcılar) ödevleri bitince oynayabileceklerini belirtmiştir. Oksal’ın (2004) yaptığı araştırmada ortaya çıkan bir sonuç yetişkinlerin önce oyun sonra ders ve önce ders sonra oyun yanıtından en çok önce ders olanı seçmesidir. Yine ülkemizde yapılan bir çalışmada alt SED’den üst SED’e doğru gidildikçe sokakta oynanan oyunların azaldığı tespit edilmiştir (Artar, Demir Şener ve Çok, 1998). Göncü ve arkadaşları (2007) yaptığı çalışma sonuçlarından hareketle Batılı çocukların oyuna vakit bulabildiği ve doğulu çocukların iş yükünden dolayı oyuna ayıracak vakit bulamadıklarını belirtmiştir. Şehirde yaşayan katılımcıların köyde yaşayan katılımcılardan farklı olarak derslerini bitirdiklerinde oyuna izin vermesi ise girdiği mikrosistemlerin etkisiyle akademik başarıyı her şeyin üzerinde tutmasından kaynaklanıyor olabilir. Çocukların istediği zaman oyun oynaması konusunda en çok engelleme ise Türk ailelerde mevcuttur. Her iki grubunda (Türk-şehir ve Kürt-şehir) şehirde yaşıyor olmasına rağmen Türk ailelerin daha engelleyici olması bağlamın etkisinin yanında kültürün etkisinin de olabileceğini düşündürmektedir. Üç grupta da en çok oyun engelinden bahseden ebeveyn anneler olmuştur. Annelerin çalışma hayatı olmadığından çocukları ile daha çok vakit geçiriyor olması bu durumun kaynağı olarak düşünülmekte ve bu toplumun genel eğilimini yansıttığı için makrosistemi ilgilendirmektedir.

Köyde yaşayan ebeveynler çocukları herhangi bir oyuna yönlendirmede bulunmadığını, kararı genelde çocuklara bıraktığını ifade ederken şehir grubundaki her

iki farklı kültürden ebeveynler özellikle zihinsel gelişimlerini destekleyecek yap-boz ve lego gibi oyunları tercih ettiğini söylemiştir. Genelde kız ve erkek için ebeveynlerin tercih ettiği oyunlarda toplumsal cinsiyetin etkisi görülmektedir. Erkek çocuklar için spor faaliyetleri, araba ve top oynama; kız çocukları için ise evcilik oyuncakları ile oynama resim ve hamurla oynama gibi el becerisi geliştirici oyunlar sıklıkla belirtilmiştir. Farver, Harkness ve Super'in (2004) oyunun amacı ve doğası hakkında ailelerin görüşünü alarak yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre; Asyalı aileler eğitimsel değeri olan oyuncaklar alma, evde ve okulda akademik eğitim olanakları sağlayarak zihinsel gelişimi desteklemenin önemini vurgulamaktadırlar. Göncü ve arkadaşlarının (2007) yaptığı çalışmada Kpelle toplumunda 8-10 yaşına gelmiş bir kız çocuğu anneleri için vazgeçilmez bir yardımcıdır. Erkek çocuklar ise oyun konusunda daha özgürdür sonucuna ulaşılmıştır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada kızların genelde aynı türden oyuncaklara sahip olduğu erkeklerin ise çeşitli türlerden oyuncaklara sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen, Çok, Onur ve Şener-Demir, 2004). Çalışmada ebeveynlerin tercih ettiği oyuncakların ve oyunların cinsiyet özelliği taşıması, daha çok zihinsel beceriye dönük olması ve köyde yaşayan ailelerin çocukların oyunları hakkında bir tercihte bulunmayışı oyuna verdikleri değeri yansıtır olabileceğinden makrosistemle bağlantılıdır.

Köyde yaşayan ailelerde çocukların oyunları ile ilgili çevreden gelebilecek zararlara karşı uzağa gitme ve arazinin bozuk olmasından kaynaklı koyulan yasaklar ağır basmakta olup; şehirde yaşayan ailelerde ise çocuğa zarar gelme ihtimaline karşı oyun türleri ve malzemelerinin yasaklanması söz konusudur. Türkiye'de köy kültüründe oyun üzerine yapılan başka bir araştırma sonuçlarında köydeki çocukların oyunlarına çok fazla müdahale edilmediği sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen, Onur 2004). Farver (1989) Amerika ve Meksikalı çocukların oyunlarının karşılaştırılmasını yaptığı çalışmasında; Amerikalı anneler çocukların seçimlerine ve görüşlerine önem veren bir düşünceyle yaklaşırken, Meksikalı anneler daha çok kaderci ve sadece tanrı bilir anlayışı ile yaklaştığı sonucuna ulaşmıştır. Amerikalı anneler Meksikalı annelere göre daha çok oyunu desteklemektedir. Köyde yaşayan aileler birbirini tanıma ve ortamın güvenli olmasından dolayı çocuklarını oyun konusunda daha özgür bırakabilirken, şehirde yaşayan ailelerin ise tehlikelere karşı önlem alma gereksinimi ile çocuk yetiştirmede kararlar aldığı düşünülmektedir. Çalışmada ebeveynlerin belirlediği

yasaklar çocuğun yaşadığı ortamın etkisiyle oluştuğu için yasakların belirlenmesinde yakınsal süreçlerden bağlamin ön plana çıktığı düşünülmektedir.

Çalışmada ebeveynlerden köyde yaşayanların aile işlerine yardım etme sorumluluğu; şehirde yaşayanların ödev sorumluluğu, korumacı aile tutumu ve aileye işlerinde yardım etme yükümlülüğü nedeniyle çocukluk dönemlerinde istediği zaman oynayamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Üç kuşakta çocukların oyunlarına yönelik yapılan bir araştırmada da yetişkinlerin çocukluk dönemlerinde oyun oynamak yerine anne babalarına yardım etme sorumluluğu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen ve Onur 2002). Yetişkinler tarafından oyunun faydasız bir uğraş olarak görülmesinin bu sonuçların oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın dayandırıldığı Biyoeolojik kurama göre yetişkinin oyuna verdiği önem toplumun değerler sistemini yansıttığından makrosistem çerçevesinde değerlendirilebilir. Köyde yaşayan katılımcılar çocukluk dönemlerinde oyun konusunda yasak olmadığını belirtmiştir. Erkeklerin yasaklanma oranı tüm katılımcılar içinde daha azdır. Köy kültüründe dünden bugüne oyun oynama özgürlüğü konusunda kuşaklar arasında farklılaşma görülmektedir. Dünnün çocukları köydeki işlerde aileye yardım sorumluluğuna yönlendirilirken bugün çocuklar daha çok oyuna vakit bulabilmektedir. Brumfield (2000) Afrika-Amerikan ailelerin oyunu algılayışı üzerine yaptığı araştırmasında bazı aileler bugünün çocuklarının oyunlarının kendi oyunları kadar yaratıcı olmadığı görüşündedir. Ülkemizde kırsalda yapılan başka bir çalışmada da buna paralel sonuçlar ortaya çıkmıştır. Üç kuşağın oyun özgürlüğü incelendiğinde birinci ve ikinci kuşağın üçüncü kuşaktan daha fazla oynadığı görülmüştür (Artar, Çelen ve Onur, 2002). Bu durumun nedeninin yakınsal süreçlerden zamanın işleyişi sonucu bireylerin bulunduğu mikrosistemlerin farklı mikrosistemle etkileşimi ile oluşan çoklu ilişki neticesinde yeni değerler geliştirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Bronfenbrenner, 1979).

5.1.2. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukla Oynama Konusunda Tutumları

Köy kültüründeki ebeveynlerin çocukla nadiren oynadığını belirtmesine rağmen bunu yeterli görmesi bu kültürde yetişkinin oyun oynamasını gerekli görmeyen bir düşüncenin varlığından kaynaklanabilir. Türkiye’de köy kültüründe oyunu inceleme amaçlı yapılan başka bir çalışmada yetişkinlerin oyuna ilgisiz kaldığı ve çocukla oynamadığı buna gerek duymadığı ortaya çıkmıştır (Artar, Çelen, Onur 2002). Çalışmada şehirde yaşayan ebeveynler ise nadiren çocukla oynadıklarını ve bunu

yetersiz gördüklerini belirtmiştir. Konya’da yapılan bir çalışmada annelerin çoğu çocuklarıyla oyun oynama konusunda yorgunluk ve zaman bulamama nedenleriyle yetersiz kaldığını belirtmektedir (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012). Tahranda yapılan bir çalışmada ise 38 anneden 3’ü düzenli olarak çocuğun oyununa katıldığını söylerken, genelde iş yükü ve çalışma koşulları nedeniyle zaman ayıramadığını belirtmiştir (Shahidi, 2010). Çalışmada köyde yaşayan katılımcıların çocukla az oynadığı halde yeterli bulması, şehirde yaşayan katılımcıların ise çocukla oynadığı oyunu yetersiz görmesi köy ve şehirde yaşayan katılımcıların dâhil oldukları farklı mikrosistemlerin olduğu ve bu sistemlerin etkisi ile görüş bildirdiklerini düşündürmektedir. Köyde yaşayan anneler çocuklarıyla oynadığını belirtirken, özellikle kız çocuk babaları oynama konusunda görüş bildirmemişlerdir. Şehirde yaşayan ailelerde çocukla en çok oynayan ebeveynin anne olduğu belirtilmiş ve annelerin kurallı oyunlar babaların ise şakalaşma şeklinde oynadığı tespit edilmiştir. Babaların oyun ismi verememeleri ve soruya verdikleri “ne oyunu, koca adam oyun mu oynar” gibi bazı tepkileri oyun oynamanın hem yetişkine göre olmadığı hem de önemsiz olduğu algısının olduğunu düşündürebilir. Bakım verenlerin oyun hakkındaki değerlerine ilişkin yapılan bir çalışmada Türk bakım verenler çocuk oyunlarına yönelik bir çalışma yapılmasına şaşırdıklarını belirtmiş ve oyun çocukların kendi aralarında bir şey, yetişkinlerin onun hakkında konuşmaya zaman harcamalarına gerek yok yorumunu yapmışlardır (Göncü ve arkadaşları, 2007). Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada erkek çocuklar babalarının kendileri ile futbol oynadığını, kimi zaman da evde birlikte bilgisayar oyunu oynadıklarını belirtmiştir. Kız çocukları ise anneleri ile genellikle evcilik oynadıklarını belirtmişlerdir (Ahioğlu Lindberg, 2011). ABD’ de yapılan bir çalışmada ailelere göre oyun çocuk gelişimine yardım eder ve büyüme için önemli bir unsurdur. Ayrıca oyuna teşvik ve cesaretlendirme yolu olarak çocukla oynama ve destek olmak önemlidir (Hart, 2010). Çalışmada ebeveynlerin cinsiyete yönelik tutumları ve babaların oynama konusundaki görüşleri topluma yayılmış genel eğilimleri yansıtmaları yönüyle çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan Bioekolojik kuramın sistemlerinden makrosisteme şekil kazandırmada rol oynar.

Köyde yaşayan ebeveynlerin birçoğu çocukluk döneminde anne-babalarının kendileri ile oynamadıklarını belirtmiştir. Kürt-şehir grubundaki ebeveynler de anne ve babasının kendileri ile oynamadıklarını ifade ederken bir katılımcı küçük kardeşi ile en küçük ve erkek olduğu için oynadıklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Türk ailelerde de

katılımcılar ebeveynlerinin kendileri ile oynamadıklarını ifade etmiştir. Çalışmada anne-babaların ebeveyni ile ilişkisinin benzerini kendi ebeveynliğinde tekrarlaması makrosistem düzeyinde dünden bugüne çocukla oynama konusunda değerlerin kuşaklararası taşındığını gösterirken; Kürt kökenli babalardan birinin kız çocuk ile oynamazken, erkek çocuk ile oynaması yaşanan cinsiyetçi yaklaşımın çarpıcı bir örneğidir.

5.1.3. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Yeri Konusunda Tutumları

Köyde yaşayan ebeveynler çocukların evin civarında özgürce oynamalarına izin vermektedir. Kürt-şehir grubu ebeveynler çocuğun oyun alanı olarak kapının önü ve avluyu dış mekân olarak belirtirken; Türk-şehir grubu aileler de şehir hayatının trafik ve diğer insanlardan zarar gelme risklerinden kaynaklı dış mekânda ebeveyn yanında iken oynamasına izin verdiklerinden bahsetmiştir. Tahran’da yapılan bir çalışmada anneler genellikle çocukların odalarında oynamasının faydalı olacağı inancındadır. Annelerin %83’ü içerde oynamayı tercih ederken, %15’i avlu, %13’ü park ve %5’i odasını ideal oyun alanı olarak göstermektedir (Shahidi, 2010). Köyde yaşayan ailelerin çocukların dış mekânda oynaması konusunda izin vermesi ile şehir grubundaki Kürt-Türk kökenli ailelerin yerleşim yerlerinin olanaklarından kaynaklı dışarıda oynamayı yasaklaması bağlamın etkisi ile açıklanabilir. Köyde yaşayan ebeveynler birlikte oturdukları odanın çocukların evde en uygun oynayabileceği yer olduğunu belirtirken, Kürt-şehir ve Türk-şehir kültüründeki aileler çocuk odası ve birlikte oturulan odayı belirtmiştir. Ailelerin çocuk odasını seçme nedeni anne ve babanın rahat etmesi ve çocukların serbestçe oynaması olarak ortaya çıkmaktadır. Konya’da yapılan bir çalışmada annelerin çoğu çocuklarının genelde odasında oyun oynamasından memnun olduklarını belirtmiştir. Birçoğu buna neden olarak evin diğer kısımlarının dağılmaktan kurtulmasını göstermiştir (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012). Farklı kültürlerde çocukların oyunları üzerine yapılan araştırmalarda batılı orta sınıf ailelerin çevredeki risk oluşturacak faktörlerden dolayı çocuklarının dışarıda, bahçede yaşlılarıyla oynama konusunda koruyucu davrandığı ortaya çıkmıştır. Çocuklar genelde evde odasında oyuncaklarıyla vakit geçirmeye yönlendirilmektedir. Bunun yanında düşük gelir düzeyine sahip Doğu kültüründeki Türk ailelerin çocuklarının ise şehir hayatının tehlikelerinden uzak yaşam alanları sayesinde daha rahat açık havada arkadaşlarıyla özgürce oynama fırsatı

bulabildikleri tespit edilmiştir (Göncü ve arkadaşları, 2007). Ebeveynler oyun alanını seçerken yaşadığı yerin imkânlarına göre karar verdiği için oyun alanı seçiminde bağlamın etkisi olduğu düşünülmektedir. Oyun alanı konusundaki yasaklama ve uygulamaların temelinde, kültürün etkisinden çok yakınsal süreçlerden bağlamın etkisi görülmektedir. Köyde yaşayan katılımcılar bağlamın etkisi ile çocuğa zarar gelme ihtimali olan alanlar olarak ana yol, dam ve yokuş gibi yerleri belirtirken, şehir grubundaki (Kürt ve Türk kökenli) katılımcılar şehir hayatının tehlikeleri nedeniyle çocuklarının görülebilecek mesafeden uzaklaşmalarını yasaklamaktadır.

Tüm ebeveynler çocukluk dönemlerinde dış mekânlarda oynadıklarını belirtmiştir. Bunun nedeni katılımcıların çoğunun çocukluk dönemlerini köy ortamında ya da küçük mahalle aralarında geçirmiş olmasıdır. Benzer şekilde Clements (2004) yaptığı araştırma sonuçlarında; çalışma yaptığı annelerin %70'inin kendi çocukluklarında açık havada oynarken, çocuklarının %31'inin bu imkânı bulabildiklerini ortaya koymaktadır. Ebeveynlerden babalar çocukluk döneminde kimseye zarar vermeme koşulu ile her yerde oynayabildiğini söylerken, anneler uzaklaşmalarının ve kahve önüne gitmelerinin yasaklandığını belirtmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışmanın sonuçlarında kız çocuklarının üç kuşakta da köy meydanını hiç kullanmamaları ve ev içinde daha çok kızların oynaması dikkat çekmektedir (Artar, Çelen ve Onur, 2002). Köyde oyun alanı sınırlarının genişliği direkt bağlamın etkisini gösterirken kız çocuklarına oyun alanı sınırı getirilmesi makrosistem ile yorumlanabilir.

5.1.4. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Araç-gereçleri Konusunda Tutumları

Üç farklı kültürde de oynanan oyuncaklar cinsiyete dayalı (erkek çocukların; silah, araba ve top; kızların da bebek ve evcilik oyuncakları) olmakla beraber köy kültüründe doğal malzemelerle oynama şehir kültüründe ise oyuncak çeşitliliği ve sanal oyuncakların olması bağlamın etkisi ile açıklanabilir. Tüm ebeveynler çocuğa ve eşyaya zarar gelecek şeyler dışında her şeyle oynayabileceğini belirtmiştir. Köyde yaşayan ebeveynler çocuklarının yeterli oyuncak olmadığı ve dışarı ile ilişkisi olduğu için oyuncak alma görevinin babada olduğunu belirtirken, şehirde yaşayan ebeveynler ise oyuncakları yeterli görmekte ve oyuncak alma görevini anneye vermiş bulunmaktadır. Ülkemizdeki bir çalışmada köyde ve kentte yaşayan çocukların sahip oldukları oyuncak sayısının ve türünün değişmiş olduğu, ancak kentte yaşayan çocukların köydekilere göre

daha fazla oyuncağa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Artar ve arkadaşları, 2001). Köy ortamında özellikle dış mekan oyun alanının serbest oluşu ve oyuncağa ulaşım zor iken, şehir hayatında ise çocukların oyun alanı serbestliğinin kısıtlı oluşu ve oyuncağa ulaşımın kolaylığı, çocukların oyuncak yeterliliğini belirlemiş olabilir. Yapılan başka bir araştırmada annelerin babalara oranla daha çok oyuncak aldığı ve alt SED'deki annelere göre oyuncakların yetersiz olduğu, oyuncak türlerinin çocukların cinsiyetine göre dağılımı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen, Çok, Demir, Onur, 1997). Göncü ve arkadaşlarının (2007) yaptığı çalışma sonuçlarından hareketle Batılı yoksul aileler fakirliklerine rağmen çocuklara oyuncak sağlama konusunda çabalarken, Türk köyünde yaşayan çocuklar yalnızca birkaç oyuncağa sahiptir. Çalışmada köy grubundaki ebeveynler birlikte şehre inme imkânı bulunca oyuncak alımına çocuğun katılabildiğini belirtirken; Kürt-şehir grubu ebeveynler bazen çocuğun da oyuncak alımına katıldığını; Türk-şehir grubundaki ebeveynler çoğunlukla seçebilmesi için çocukla birlikte gidildiğini belirtmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada ebeveynlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe çocuğun oyuncak seçiminde katılımının arttığı tespit edilmiştir (Erden ve Alisinanoğlu, 2002). Ülkemizde iki farklı ilde yapılan bir çalışmada ise annelerin oyuncak satın alırken alt SED'den üst SED'e doğru gidildikçe daha çok çocuğun isteğine göre hareket ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen, Çok, Demir, Onur, 1997). Araştırma bağlamın, oyuncak seçimine çocuk katılımını köyde yaşayan ailelerde sınırlandırdığını gösterirken; şehirde yaşayan ailelerde az da olsa imkân sağladığını göstermektedir.

Ebeveynlerin hepsi kendi çocukluk dönemi oyun malzemelerini sayarken erkekler taş, toprak, ip, çelik-çomak, sapan, topaç; kızlar kumaş parçaları, ip ve el yapımı bebek gibi oyun malzemelerini saymıştır. Belirtilen malzemelerin köy ve şehir grubu için benzer oluşu şehir grubundaki ebeveynlerin çocukluk dönemlerinde kırsalda büyümüş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Üç kuşakta çocuk oyunlarına yönelik köyde yaşayan katılımcılarla yapılan başka bir çalışmada ilk iki kuşağın hiç fabrikasyon oyuncağı olmadığı üçüncü kuşakta ise hiç el yapımı oyuncak bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen ve Onur, 2002). Farklı kültürlerde oyunlar üzerine yapılan bir araştırmada Tayvanlı çocukların oyunlarında fantastik öğeler ve sosyal değişimlerini yansıtan ritüeller ve kullandıkları oyun araç-gereçleri olan minyatürler; Avrupa – Amerikan çocuklarında ise miş oyun konuları ve oyuncakları bağlamları hakkında bilgi vermektedir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007). Ebeveynlerin çocukluk döneminde

sahip oldukları oyuncaklar ile çocuklarının sahip olduğu oyuncaklarda yaşanan bu değişimin kuramsal olarak yakınsal süreçlerden zamanın ve bağlamın etkisiyle oluştuğu düşünülmektedir. Ebeveynlerin tamamı kendi çocukluklarında oyuncaklarının yetersiz olduğunu ve oyuncak alımına katılmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların alt SED’de olması ve bağlam olarak kırsal yerleşimlerde yaşaması bu duruma neden olarak düşünülebilir.

5.1.5. Farklı Kültürlerdeki Ebeveynlerin Çocukların Oyun Arkadaşı Konusunda Tutumları

Köyde yaşayan katılımcıların tamamı çocuklarının bütün arkadaşlarını tanıdığını ve onayladığını belirtmiştir. Kürt-şehir grubundaki katılımcı ebeveynlerin çoğu çocuklarının arkadaşlarını tanıdıklarını ve onayladıklarını söylemiştir. Türk-şehir grubu katılımcılardan bir aile dışında tamamı çocuklarının oyun arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Ancak çocuklarının oyun arkadaşlarını çeşitli nedenlerle onaylamayan aileler Türk-şehir grubunda sayıca fazladır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada ebeveynlerin öğrenim düzeyleri arttıkça çocuklarının oyun arkadaşlarını seçmelerine izin verme oranının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Erden ve Alisinanoğlu, 2002). Başka bir çalışmada çocuklarının oyun arkadaşı olarak Afrikalı aileler anne, kuzen, akraba, komşu, kardeş ve kilisedeki çocukları; Avrupalı aileler anne, komşu, baba, kardeş, akraba, kuzen ve hayvanları sıralamıştır. Maya toplumunda yapılan araştırmada çocukların oyun arkadaşlarının bahçenin hemen dışında ya da içinde annenin seslendiğinde duyma mesafesinde, dün oynadığı ve bugünde oynayacağı geniş yaş aralığında benzer çocuklardan oluştuğu görülmektedir (Göncü ve arkadaşları, 2007). Çalışmada köyde yaşayan ailelerde herkesin birbirini tanıyor olmasından ve ortamın güvenliğinden kaynaklı oyun arkadaşı konusunda çocuklarını özgür bıraktığı, şehir grubu katılımcılardan özellikle Türk ebeveynlerin çevredeki tüm aileleri tanıma imkânı olmaması ve yaşadığı ortamda insan sirkülasyonunun fazla olması nedeniyle korumacı davrandığı düşünülmektedir. Kürt ailelerde ise durum farklıdır. Yaşadığı mahallede oturanların hepsinin tanıdık, uzaktan da olsa akraba olması ve kendi kültüründen bireylerin yoğun olmasının güven verici etkisiyle, çocukların arkadaş seçimine daha az müdahalede bulundukları düşünülmektedir. Türk-şehir grubunda birkaç aile etnik köken farklılığı nedeniyle oynamasını istemediği çocuklar olduğunu ve yine aynı nedenden dolayı dışlanmaya maruz kaldığını belirtmiştir. Kültürel öğelerin ve bağlamın etkisiyle

bu davranış örüntülerinin oluşması ve etnik köken farklılığı nedeniyle yaşanan durumlar çalışmanın dayandırıldığı kuramın makrosistem düzeyiyle açıklanabilir. Köyde yaşayan ebeveynler çocuklarının karşı cinsle oynayabileceğini belirtirken, Kürt kökenli katılımcılardan kız çocuk sahibi olanların hepsi şimdi yaşı küçük olduğu için oynayabileceğini bir aile ise oynatmadığını belirtmiştir. Türk-şehir grubu ailelerin ise geneli bu konuda yasaklama getirmediğini belirtmiştir. Karşı cinsle oynama konusunda engel koymak için erken olduğu düşüncesi genel olarak katılımcıların çoğunda yaygındır. Yapılan bir çalışmada ebeveynlerin arkadaş, oyun ve oyuncak hakkında görüşleri alınmış, arkadaş seçiminde ebeveynlerin çocuklarının hem cinslerini tercih ettiği görülmüştür (Aydilek Çiftçi, 2011). Tahran’da yapılan bir araştırmada anneler en faydalı oyun arkadaşı olarak kardeş, baba, anneyi sıralarken dış çevre oyun arkadaşı olarak okul arkadaşı, annenin arkadaşının çocuğu ve komşuyu sıralamıştır. Anneler çocuklarının babası ve kardeşleriyle oynadıklarında kendini rahat hissettiğini belirtirken, bazı anneler ise çocukların tartışması ve farklı cinsiyetlerde olması nedeniyle kuzenleriyle oynamasından dolayı rahatsız olduğunu ifade etmiştir (Shahidi, 2010). Toplumsal cinsiyetin üç grupta da işlenmesi ve Kürt ailelerde özellikle kız çocuğu sahibi ebeveynlerin karşı cinse oyun yasağı koyuşu kültüre özgü değerlerinden kaynaklı olacağı düşüncesi ile makrosistemin konusudur.

5.2. Farklı Kültürlerdeki Çocukların Oyun Algıları

5.2.1. Farklı Kültürdeki Çocukların Oyun Tanımlamaları

Araştırmada çocuklar oyunu tanımlarken bilişsel boyutta ele almayı tercih edip oynadığı kurallı, sosyo-dramatik oyunları ve oyun malzemelerini sıralamıştır. Çocuklardan bazıları da duygusal boyutta ele alıp özellikle oynarken yaşadığı eğlence hissini ifade etmiştir. Çocuklar oyun tanımlaması yaparken oyun anında hissettiklerinin yanında neler yaptığına yoğunlaşmaktadır. Farklı olarak katılımcılardan ikisi ebeveynin kendisine verdiği ya da kendi üstlendiği sorumlulukları oyunla birleştirip iş-oyun tanımlaması yapmıştır. Köyde yaşayan çocukların yarısı oyundan önemli olarak akademik başarıyı gösterirken sadece bir çocuk oyundan önemli bir şey olmadığını belirtmiştir. Kürt-şehir grubundaki çocukların çoğu oyundan önemli bir şey olmadığını belirtirken, Türk-şehir grubu katılımcı çocukların yarısı akademik başarının daha önemli olduğunu iki çocuk ise oyundan önemli bir şey olmadığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan ilköğretime başlamış çocukların verdiği cevapların etkisi ile

akademik başarının sıkça vurgulandığı düşünülmektedir. Ayrıca Türk çocukların (köy ve şehir) akademik başarıyı oyundan önemli görmesi ebeveynlerinin bu konuda baskıcı olduğunu düşündürmektedir. Akademik başarıya verilen önemin yoğunlaşmasının nedeni günümüzde sosyoekonomik anlamda refahta olmanın eğitim kurumlarında başarılı olmaktan geçtiği algısı ile ebeveynleri çocukların küçük yaşlarda okul başarısını önemsemesine yöneltmiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Karar vericilerin uyguladığı politikaların neticesinde oluşan bu algı ailede direk olmasa da zamanla etkisini göstermesi yönüyle ekzosistem ile açıklanabilir. Çocukların çoğu istediği zaman oynayabildiğini belirtmiş olup, bunlardan ilköğretime başlamış olanlar ödevlerini tamamladığında oynayabildiğini belirtmiştir. Yapılan bir araştırmada çocuklar ödev gibi diğer sorumluluklarını yerine getirmezse oyunlarında ebeveyninin müdahalesi ile karşılaşmaktadır (Ahioğlu Linberg, 2012). Maya toplumunda geleneksel olarak her insanın günlük işlerle ilgili sorumlulukları vardır. Çocuklar oyunu çok değerli bir aktivite olarak görmesine rağmen, büyüdükçe ev işi meşguliyetleri artarken oyuna ayırdıkları zaman azalmaktadır ve çocuklar bunu gönüllü olarak yapmaktadır. Oyun sırasında işe çağırma dahi onların keyfini kaçırmamaktadır. Oyun hem yetişkin hem de dört yaşındaki çocuklar için bile yüksek bir değere sahip değildir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007). Çocuğun eğitim hayatına dâhil olması ile oyun konusunda sınırlamaların başlaması dikkat çekicidir. Çocuğun dâhil olduğu farklı mikrosistemler (okul çevresi) neticesinde yaşantısında değişim meydana gelmiş ve çocuk farklı davranışlar göstermeye başlamıştır. Katılımcı çocukların çoğu aktivite düzeyi yüksek oyunların yasaklandığını belirtmiştir. Bunun nedeninin çocukların yüksek aktiviteli oyunları esnasında kendine, çevreye zarar verme ve gürültü oluşumundan yetişkinlerin rahatsızlık duyduğu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yetişkinlerdeki bu genel eğilim makrosistem ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca Türk-şehir grubunda hiçbir oyunun yasaklanmadığını belirten çocuk sayısı diğer gruplara göre daha düşüktür. Bu durum şehirde yaşayan Türk kültüründeki insanların bağlamın etkisi ile oyun yasağı konusunda daha otoriter tutum sergileme ihtiyacı duyduğunu gösterebilir. Şehir hayatının tehlikeleri bireyleri doğrudan veya dolaylı tecrübelerle etkilemektedir. Yapılan bir çalışmada Batılı ve gelişmiş toplumlarda aileler şiddet tehdidiyle meşgul olurken, Maya toplumunda çocuklar bahçenin hemen içinde ya da dışında avlu gibi duvarlarla kapalı açık alanda annelerinin ıslatma mesafesinde oynama fırsatı bulmaktadır (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007). Ebeveynlerin girdiği değişik mikrosistemler aracılığıyla edindikleri

bilgilerle oluşturdukları değer yargıları etkisinde çocuklara uyguladığı kurallarla, çocuğun yaşantısını şekillendirmiş olduğu düşünölmektedir. Çocukların birçoğu ebeveynlerinin hiçbir oyun tercihi olmadığını belirtmiş bir kısmı aktivite düzeyi düşük oyunlar ve çocuğun cinsiyetine yönelik oyunları sıralamışlardır. Bu durumun nedeninin çocuk ile ebeveynin oyunla ilgili bir iletişimi bulunmaması olduğu düşünölmektedir.

5.2.2. Farklı Kültürdeki Çocukların Anne-Babalarla Oynama Konusunda Yaşantıları

Çocukların birçoğu ebeveynlerinin kendileri ile oynamadığını belirtmiştir. Neden olarak yetişkinin iş meşguliyeti olduğunu ifade etmişlerdir. Göncü ve arkadaşları (2007) yaptığı çalışma sonuçlarından hareketle Batılı ailelerin çocuklarının oyununa katıldığı ve Doğulu ailelerin ve çocukların iş yükünden dolayı oyuna ayıracak vakit bulamadıklarını belirtmiştir. İş hayatının aile ve özellikle de çocuk üzerindeki bu etkisi ekzosistemden kaynaklanmaktadır. Ebeveyni ile oynama fırsatı bulan çocukların en çok oynadığı ebeveyn köy grubunda anneler; Kürt-şehir grubunda anne ve babanın her ikisi ve Türk-şehir grubunda anneler olarak ortaya çıkmıştır. Annelerin evde oluşu ve böylece çocukla daha çok vakit geçirmesi sonucu çocukların oyun talebi anneye yönelmektedir. Ülkemizde alt ve orta SED’de ailelerle yapılan bir çalışmada çocuklar anne-babalarının oyunlarına katıldığını ve en çok anneleriyle oynadığını belirtmiştir (Ahioğlu Linberg, 2012). Aile içi iş bölümü hakkında bilgi veren bu durum makrosistem kapsamında değerlendirilebilir. Ebeveyni ile oynama fırsatı bulan çocuklar daha çok oynamak istediğini belirtmiştir. Ebeveynin çocuklar ile oynadığı oyunlara bakıldığında üç grupta da genelde bir oyuncu gibi oyuna dâhil olmaktan çok, pasif olarak çocuğun isteği doğrultusunda yardımcı roller içeren oyunlar oynandığı görölmüştür. Ülkemizde yapılan bir çalışmada çocuklar anneleri ile daha çok oynadığını ve erkek çocuklar babaları ile genelde futbol kızlar ise anneleri ile evcilik oynadığını ifade etmiştir (Ahioğlu Linberg, 2012). Çalışmaya ebeveyn-çocuk oyun ilişkisi yönünden bakıldığında; ebeveynin oyuna yanaşmamasının yanı sıra, yanaşan az sayıda ebeveynin de evle yaşamını dolduran anne olduğunu gözlenmiştir. Annenin de kendine hem kolay gelen hem de yeterli gördüğü aktivite düzeyi düşük oyunları tercih etmesi makrosistem çerçevesinde değerlendirilebilir.

5.2.3. Farklı Kültürlerde Çocukların Oyun Yeri Konusunda Yaşantıları

Köyde yaşayan çocuklar kış mevsimi hariç evde eşyaya zarar gelme düşüncesi ve daha çok sevmesi nedeniyle dışarıda, Kürt kökenli çocuklar akran olması ve avlunun bulunması nedeniyle hem içeride hem dışarıda, Türk-şehir grubu katılımcıların çoğu eğlenceli olması ve akran etkileşimi nedeni ile dışarıda oynadığını belirtmiştir. Dışarıda oyun yasağı olan şehir grubunda iki çocuk (Kürt-Türk) bulunmaktadır. Ülkemizde sokakta oyun oynama üzerine yapılan bir çalışmada alt SED'den üst SED'e doğru gidildikçe sokakta ve bahçelerde oynanan oyunlarda azalma görülmüştür (Artar, Bağlı, Çok ve Şener, 1997). Köyde çocukların dışarıda oynama konusunda daha rahat olmasının bağlamın etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Farklı kültürlerde çocukların oyunları üzerine yapılan araştırmalarda batılı orta sınıf ailelerin çevredeki risk oluşturacak faktörlerden dolayı çocuklarının dışarıda, bahçede yaşitlarıyla oynama konusunda koruyucu davrandığı ortaya çıkmıştır. Çocuklar genelde evde odasında oyuncaklarıyla vakit geçirmeye yönlendirilmektedir. Bunun yanında düşük gelir düzeyine sahip Doğu kültüründeki Türk ailelerin çocuklarının ise şehir hayatının tehlikelerinden uzak yaşam alanları sayesinde daha rahat, açık havada arkadaşlarıyla özgürce oynama fırsatı bulabildikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle bu toplumda oyun arkadaşı genelde akranları ve diğer tüm çocuklar ayrıca oyun malzemeleri de ortamdaki gerçek eşyalar olarak kaydedilmiştir (Göncü ve arkadaşları, 2007). Köyde yaşayan çocuklar düzen-tertip, eşyaya zarar, gürültü ve yaralanma riski nedeniyle bütün odaların; Kürt-şehir grubundaki çocuklar düzen-tertip ve gürültü kaygısıyla oturulan oda ve yatak odasının; Türk-şehir grubundaki çocuklar ise düzen-tertip nedeniyle çeşitli odaları yasakladığını belirtmiştir. Diğer gruplara göre Türk-şehir grubundaki çocukların yasak mekân aralığının daha geniş olmasının bu kültürde ebeveynin düzen-tertip ve eşyaya zarar gelmeye karşı duyarlılığının yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Genel olarak babaların gürültüden annelerinde düzen-tertibin bozulmasından kaynaklı yasaklama koydukları sonucu çıkmıştır. Bunun, annenin ev işi sorumluluğundan, babanın da iş hayatının gürültüsünden yorulmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Bununla ilgili ülkemizde yapılan başka bir çalışma sonuçlarına göre annelerin çoğu çocuklarının odasında oyun oynamasından memnun olduklarını belirtmiştir. Birçoğu buna neden olarak evin diğer kısımlarının dağılmaktan kurtulmasını gösterir (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012). Tüm çocuklar için yol ve evin yakınından uzaklaşma genelde yasaklanan dış mekânlardır. Şehir grubunda her yer

yasak diyen çocuklarda olmuştur. Köydeki çocuklara yasaklanan dış mekânların nedeni alandan kaynaklanan tehlikeler olurken, şehirde yaşayan çocuklara yasaklanan dış mekânların nedeni akran ve yetişkinden gelebilecek zararlar ve alandan kaynaklı tehlikeler olduğundan dış mekan yasaklamalarında bağlamın etkisi görülmektedir. Köyde yaşayan çocuklar oynamak için akran etkileşimi nedeniyle en çok dışarıyı ve okulu; şehirde yaşayan çocuklar ise akran etkileşimi ve evde kaza olması nedeniyle dışarıyı tercih etmektedir. Çocukların dış mekânı tercih etmesi kişi-bağlam etkisi kapsamında değerlendirilebilir. Kişi-bağlam modeli bireyin tercihlerinde bağlam ve kişi özelliklerinin karışımına yer verir. Çocuklar özgürce ve akranları ile etkileşim fırsatı bularak oynayabileceği dış mekânları oyun alanı olarak tercih etmektedir. Köy grubunda belli bir dış mekân tanımlaması yapılmazken, şehirde yer belirtilmesi şehir ortamının sınırlayıcı özelliği dolayısıyla bağlamın etkisi ile açıklanabilir. Ebeveynleri tarafından dışarı çıkmasına izin verilmeyen şehirde yaşayan iki çocuk (Kürt-Türk) kendi odasını ve salonu tercih ettikleri alan olarak göstermiştir.

5.2.4. Farklı Kültürlerde Çocukların Oyun Araç-gereçleri Konusunda Yaşantıları

Çalışmada erkek çocuklar en çok araba; kızlarda bebek ile oynadıklarını belirtmiştir. Çocukların çoğu eşyaya zarar verme ve düzen-tertip nedeniyle her şeyle oynayamadıklarını söylemiştir. Ülkemizde yapılan bir araştırmada çocukların tercih ettiği oyuncaklar incelendiğinde kızlar ve erkekler arasında cinsiyete yönelik anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür (Aydilek Çiftçi, 2011). Amerika’da yapılan bir araştırmada kız çocukların dramatik oyun merkezli oyunlar oynayabileceği oyuncaklarla, erkeklerin ise manipülatif oyuncaklarla oynama eğilimi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Swift, 2005). Köyde yaşayan çocukların neredeyse tamamı oyuncaklarını az ancak yeterli bulmaktadır. Şehirde yaşayan çocuklar ise çok ve yeterli bulmaktadır. Köy kültüründe çocukların oyuncaklarının az olduğunu belirtmesine rağmen yeterli görmesinin nedeni oyun alanı özgürlüğünden kaynaklı üretim malzemesi oyuncaklarına ihtiyacın az olması olabilir. Köyde yaşayan çocukların oyuncak çeşitliliğinin şehirde yaşayan çocukların oyuncaklarına yakın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte köyde yaşayan çocukların hiçbirinde taş, toprak ve su gibi doğal malzemeler dışında el yapımı oyuncağa rastlanmamıştır. Yapılan bir çalışmada günümüz çocukların hepsinde fabrikasyon oyuncaklara rastlanırken, iki kuşak öncesindeki çocuklarda neredeyse hiç fabrikasyon oyuncağa rastlanmamıştır (Ahioğlu Linberg, 2012). Üç kuşakta çocuk

oyunlarına yönelik köyde yaşayan katılımcılarla yapılan başka bir çalışmada ilk iki kuşağın hiç fabrikasyon oyuncak olmadığı üçüncü kuşakta ise hiç el yapımı oyuncak bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen ve Onur, 2002). Bu durumun geçmişten günümüze oyuncakla ulaşılabilirliğin kolaylaştığının göstergesi olduğu düşünülebilir. Bu doğrultuda çalışmanın dayandırıldığı Biyoekolojik kurama göre insan gelişimi için çevre kadar zamanın etkisinin de önemli olduğu görüşüne ulaşılabilir. Kişinin yaşamında meydana gelen tecrübe ve olaylar neticesinde yaşam boyu değişim meydana gelir. Bunun etkisi köyde oynanan oyuncaklarda kendini göstermiştir. Köyde yaşayan çocuklar en çok oyuncak alan ebeveynin şehir ile ilişkisi yoğun olan baba olduğunu, şehirde yaşayan çocuklar da babanın iş hayatı yoğunluğu nedeniyle anne olduğunu ifade etmiştir. Oyuncak alımı bağlamdan ve aile içi hiyerarşik düzenden kaynaklı, köy ve şehirde yaşayan ailelerde farklılaşmıştır. Köyde yaşayan çocuklar oyuncakla genellikle ebeveyninin alıp geldiğini ancak birlikte şehre inilirse birlikte aldıklarını belirtirken, sadece bir çocuk seçme hakkından bahsetmiştir. Şehirde yaşayan çocuklar genelde oyuncak alımına katılmadıklarını belirtirken, çok az çocuk seçme hakkından bahsetmiştir. Tüm çocukların genel olarak oyuncak seçme özgürlüğüne sahip olmamasının nedeninin, çalışmaya katılan ailelerin alt SED’de olması ve oyuncak alırken görüş almanın gerekliliğine inanmamalarından kaynaklandığı düşünüldüğünde makrosistemle ilgilidir.

5.2.5. Farklı Kültürlerde Çocukların Oyun Arkadaşı Konusunda Yaşantıları

Araştırmaya katılan çocukların biri hariç hepsi oyun arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Köyde yaşayan çocuklar ebeveynlerinin; arkadaşı ile kavga, arkadaşının bitli ve hırsız olması; şehirde yaşayan çocuklar ise oyun arkadaşı ile kavga, küfürlü konuşma, yabancı çocuklarla ve karşı cinsle oynama nedenleriyle bazı oyun arkadaşlarını yasakladığından bahsetmiştir. Oyun arkadaşı yasağında, köy-şehir ayrımında şehirde yasağın daha geniş olduğu görülmektedir. Bu durumun şehir hayatının ebeveynde oluşturduğu korumacı tutumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Hiç oyun arkadaşı olmayan çocuklar Kürt ve Türk şehir grubundan birer tanedir. Köyde yaşayan çocukların bazıları ödev bitiminde oynayabildiğini belirtirken, geneli her istediğinde arkadaşları ile oynayabildiğini söylemiştir. Şehirde yaşayan çocuklar ödev sorumluluğu, ebeveynin izin vermesini bekleme, kirlenme, arkadaş ile kavga ve oyun arkadaşını ebeveyninin eve kabul etmemesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı her

istediğinde oyun arkadaşı ile oynayamadığını belirtmiştir. Şehir grubunda istediği zaman oyun oynama engellerinin çeşitliliği, bağlamdan kaynaklı şehir hayatının tehlikeli durumları karşısında ebeveynin korumacı tutumundan oluştuğu düşünülmektedir. Köy grubunda ise çocukların genelinin istediği zaman arkadaşları ile oynayabilmesi bağlamın etkisi sonucu oluşurken, bazı çocukların ödev sorumluluğunun istediği zaman arkadaşı ile oynamasına engel olması ebeveynin akademik başarı kaygısının köy kültürüne de sızmaya başladığını göstermektedir. Köyde yaşayan çocukların yarısı ebeveynlerinin karşı cins çocuklarla oynamalarına izin vermediklerini belirtmiş, neden olarak da birçoğu erkeğin erkekle kızın kızla oynaması gerektiğini söylemiştir. Ebeveynin koyduğu karşı cinsle oynama yasağı şehir grubunda kendini daha sert göstermektedir. Şehirde yaşayan çocuklardan kızların hepsi karşı cinsle oynamada yasaklı iken, erkeklerde de sayı oldukça fazladır. Çocuklarda kızların kızlarla, erkeklerin erkeklerle oynaması gerektiği düşüncesi hâkimdir. Çocukların geneline neden olarak “ben kızım, ben erkeğim” açıklaması tekrar edilmiştir. Yapılan bir çalışmada sokaklarda oynanan oyunlar cinsiyete göre incelenmiş üst SED’den alt SED’lere doğru gidildikçe kız ve erkek oyuncuların birlikte oynadığı oyunların azaldığı görülmüştür. (Artar ve ark. 1997). Ülkemizde köyde yapılan bir çalışmada ev içinde en çok kızların oynadığı ve köy meydanını oyun için kızların kullanmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Onur ve Çelen, 2002). Toplumsal cinsiyetin tüm çocuklarda, özellikle kız çocuklarının üzerinde daha çok baskı kurma şeklinde dünden bugüne yoğun bir şekilde işlenmesi nedeniyle konunun makrosistemle ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

5.3. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Algılarına İlişkin Karşılaştırmalar

5.3.1. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Tanımlamalarının Karşılaştırılması

Yetişkinlerin oyun tanımlamaları duygusal boyutta; eğlence ve vakit geçirme olarak ortaya çıkarken, çocukların, bilişsel boyutta oynadıkları oyunları sıralama ve duygusal boyutta eğlenme olarak belirlemiştir. Yetişkinler akademik başarı, temel ihtiyaçlar ve ahlaki değerlerin oyundan önemli olduğunu söylerken, çocukların çoğu oyundan daha önemli bir şey olmadığını belirtmiştir. Çocukların bazısı da akademik başarıyı oyundan önemli olarak değerlendirmiştir. Düşüncelerini açıklayan çocukların ceza korkusundan ve beğenilme arzusundan söz etmesi yetişkin ve çocuk görüşlerinin akademik başarı konusunda örtüşmesinin nedeninin yetişkin beklentisi olduğunu

düşündürmektedir. Yapılan birçok araştırmada yetişkinler çocukların oyunla geçirdikleri zaman yerine daha çok okuma-yazma alıştırmaları gibi akademik becerilerini güçlendirme yönünde çalışmalar yapması konusunda görüş bildirmektedir (Artar, 2004; Farver, Kim ve Lee, 1995; Lin, 2009; Oksal, 2004). Çin, ABD ve Hong Kong’lu ailelerle yapılan bir araştırmada oyun tanımlamalarının en çok; isteyerek yapılan, eğlenme, haz sağlayıcı en az; öğrenme, oyalanma, düşünülmeden yapılan eylem olarak yoğunlaştığı belirlendi. Yurt dışında yapılan bir araştırmada oyun hakkında aile inanışları ve oyunun meydana gelme sıklığı arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur (Farver, Kim ve Lee, 1995).

Çalışmada çocukların ebeveyni ile yaşadığı etkileşimin etkisiyle görüş bildirmesi mikrosistemin etkisi olarak değerlendirilebilir. Ebeveynler çoğunlukla oyun tercihini çocuklara bıraktığını ve aktivite seviyesi düşük özellikle zihinsel beceri geliştirmeye dayalı oyunları uygun gördüklerini belirtirken; çocuklar da bunu doğrulamıştır. Her iki kuşakta da yanıtların paralel olması çocukların oyunlarındaki yetişkin beklentisinin çocuklara doğru ulaştığını göstermektedir. Ebeveynler genel olarak aktivite düzeyi yüksek oyunlar olan koşma, zıplama hareketlerini ve boğuşma içeren oyunları yasakladığını söylemiş, çocuklarda bunu doğrulamıştır. Her iki kuşakta da yanıtların paralel olması çocukların oyunları konusundaki yetişkin yasaklarının çocuklara doğru ulaştığını göstermektedir. Farver ve Wimbarti (1995) Endonezya’da çocukların oyunları üzerine yaptığı araştırmada, ailelerin oyun algılarının çocukların oyun davranışlarında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ebeveyn ve çocuklar arasında paralel oluşan yanıtlar çocuğun yetişkin beklentisi ile yanıt verdiğini göstermesi yönüyle mikrosistem etkisini, oyun tanımlamasının kuşaklar arasında farklılaşmasının yakınsal süreçlerden zamanın etkisi ile oluştuğu düşünülmektedir.

5.3.2. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Etkileşimleri Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması

Ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocukla az da olsa oynadığını ve bunu yetersiz gördüğünü belirtmiştir. Ebeveyne göre çocukla en çok oynayan yetişkin annedir. Çocuklar ise ebeveynlerinin kendi ile oynamadığını, oynadığını belirten az sayıda çocuk ise en çok annesinin kendisi ile oynadığını söylemiştir. Rothlein ve Brett (1987) yaptıkları araştırmada; ailelere göre oyuna cesaretlendirmek ve desteklemek için çocuklarla birlikte oynamak gibi fazladan bir şeyler yapmanın gerekli görülmediği

sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada ebeveynler çocuğun aksine çocukla girdiği etkileşimleri oyun olarak algılamakta olduğundan yanıtlar iki kuşakta farklılaşıyor olabilir. Bu durum Bronfenbrenner'in biyoekoloji kuramındaki yakınsal süreçlerden kişi özellikleri kapsamında kişinin olay ve etkileşimlerini kendi fenomenolojik alanına göre yorumlamasıyla ilişkilendirilebilir. Çocukları ile oynadığını belirten anne-babalar genelde cinsiyete dayalı oyunlar oynadıklarını belirtirken; çocuklar ebeveynlerin belirttiği çerçevede ancak daha sınırlı boyutta anne ve babasıyla oynadığını ifade etmiştir. Onur (2004) ebeveynlerin bu tutumları ile ilgili çocukların kendi cinsiyet rolü tanımlamalarına uygun davranmalarını beklediklerini ve bununla kalmayıp kızları kızlar gibi oğlanları da oğlanlar gibi davranmaya özendirdiklerini ve tersi davranışları da görmezden gelerek ya da açıkça eleştirerek önlemeye çalıştıklarını belirtmiştir. Cinsiyet rollerinin gerek yetişkin yönlendirmesi gerek çocuğun yatkınlığı ile yerleşmesi, kuramın toplumun değerler sistemi sonucu çocuğun yaşantısını şekillendirmesini ifade eden makrosistem boyutu ile açıklanabilir.

5.3.3. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Alanı Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması

Ebeveynler mevsimin uygun olması koşulu ile varsa bahçe ve avlu yoksa kapının önünde çocukların oynadıklarını belirtirken; çocuklarda daha eğlenceli olması, akranlarının olması, evin uygun olmaması ve evde eşyaya zarar gelme ihtimali olması nedenleriyle dış mekânda oyunu tercih ettiklerini belirtmiştir. Katılımcıların yaşadığı mahallelerde iki veya üç katlı bahçe veya avlusu olan, ana caddeden uzak sokak arası yerleşimlerde ikamet ediyor olmaları, yaşadıkları bağlamın dış mekânda oynamalarına olanak sağladığını göstermektedir. Bu doğrultuda yapılan bir araştırmada alt SED'den üst SED'e gidildikçe sokaklarda gözlenen oyun sayısında bir azalma gözlenmiştir (Artar, Çok, Bağlı, ve Şener, 1997). Evde çocuk odası olmayan aileler çocuğun göz önünde olmasını tercih ettiğinden, evde en çok oynanan odanın oturulan oda olduğunu; çocuk odası olan aileler ise gürültüden rahatsız olma nedeniyle evde en çok oynanan odanın çocuk odası olduğunu belirtmiştir. Kendi odası olan çocuklar hariç diğerleri oyun alanı olarak evde her yerin yasak olduğunu belirtmiştir. İki kuşakta yanıtların farklı olması yetişkinin beklenen cevabı verme eğiliminde olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Ebeveynler dış mekânda; uzaklar, yol, balkon ve damı iç mekânda; mutfak ve yatak odasını oyun için uygun görmemektedir. Çocuklar ebeveynlerinin yasakladıkları mekânları; evde salon ve oturulan oda, dışarıda ise uzak yerler ve yol

olarak ifade etmiştir. Çocukların bir kısmı ise iç ve dış mekânda her yerin yasaklandığını belirtmiştir. Burada ebeveynlerin beklenen cevabı verme eğiliminde olduğu düşünülmektedir. Tahran’da yapılan bir çalışmada annelerin %83’ü içerde oynamayı tercih etmekte ve çocuğun öncelikli oyun alanı olarak odasını görmekte, oyun alanlarının konforlu ve düzenli olması gerektiğini düşünmektedir (Shahidi, 2010). Yine ülkemizde yapılan benzer bir çalışmada da annelerin birçoğu çocuklarının odasında oyun oynamasından memnun olduklarını belirtti. Birçoğu buna neden olarak evin diğer kısımlarının dağılmaktan kurtulmasını gösterdi. Aynı çalışmada çocuğun oyun alanı olarak annelerin memnuniyet durumunu etkileyen en önemli nedenler ise güvenlik, sosyalleşme ve fiziki ortam olarak belirlenmiştir (Erbay ve Durmuşoğlu Saltalı, 2012).

5.3.4. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Araç-gereçleri Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması

Ebeveynler erkek çocukların en çok araba, kızlarında bebek ile oynadığını belirtmiştir. Yanıtlar arasında cinsiyete yönelik olmayan tek oyuncak yap-boz olmuştur. Çocuklardan; kızlar bebek, peluş ve evcilik malzemelerini erkekler ise taşıtlar, robot ve hayvan figürü oyuncaklarını en çok oynadıkları malzeme olarak saymışlardır. Ülkemizde yapılan bazı araştırmalarda çocukların sahip olduğu oyuncaklara bakılmış ve oyuncaklar üzerinde gelenekselci cinsiyetçi düşüncenin etkileri bulunmuştur. (Aksoy, 1990; Artar, Çelen, Çok, Demir ve Onur, 1997). Yine bir araştırmada; çocukların cinsiyete uygun oyuncak tercihlerinde anne ve babaların cinsiyet rolü algıları dışında, toplumun cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerinin etkili olduğu tespit edilmiştir (Gökkaya, 1994). Oyun araç-gereçleri konusunda toplumdaki cinsiyet algısının gücü, doğduğu günden bu yana çocuğa işlenmiş ve çocuğun tercihlerine de yön vermiştir. Toplumun büyük kesimini etkileyen bu güç makrosistem kapsamında yorumlanabilir. Ebeveynler düzen-tertip, kendine ve çevresine zarar verme ihtimali nedeniyle çocukların her şeyle oynamasını istemediğini ifade etmişlerdir. Çocuklarda düzen-tertip, kirlenme ve eşyaya zarar verme ihtimallerinden dolayı ebeveynlerinin her şeyle oynamasına izin vermediğini belirtmiştir. Ebeveynin yasaklama esnasında verdiği tepkiden veya yasağın nedenlerini çocuğa açıklama eksikliğinden kaynaklı iki kuşakta yasağın nedenleri farklı belirtilmiştir. Araştırma kapsamında oyuna verilen değeri gösterdiği düşünülen bu yanıtlar makrosistem kapsamında değerlendirilebilir. Ebeveynlerin çoğu çocuğun sahip olduğu oyuncakların yeterli olduğu görüşüyle,

çocuklar oyuncak sayısının az olduğunu ancak yeterli olduğunu belirtmiştir. Çocukların ait olduğu bağlamda oyun araç-gereçlerine ihtiyacı olmamalarının nedeni, dış mekânı özgürce kullanıyor olmaları olabilir. Bu da kuramsal açıdan bakıldığında bağlamın oyun araç-gereçlerine etkisi olarak değerlendirilebilir. Ailede her iki ebeveynde oyuncak aldığını belirtirken, çocuklar ise ailede para kazanan ebeveynin babası olduğu için daha çok babasının aldığını ifade etmiştir. Ülkemizde yapılan başka bir çalışmada alt SED'deki annelerin çocuklarının oyuncaklarını yetersiz bulduğu ve oyuncak alma görevinin babada olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Artar, Çelen, Çok, Demir ve Onur, 1997). Toplumun sosyoekonomik ve sosyokültürel durumunu yansıtan bu durum makrosistem çerçevesinde incelenebilir. Ebeveynlerin çoğu genelde oyuncak alımına çocukların katıldığını belirtirken, çocuklar oyuncak alımına katılmadıklarını ya da tesadüfen oyuncak seçme şansı olduklarını ifade etmiştir. Oyuncak alımına katılım konusunda iki kuşakta yeterlilik algılarının farklı oluşu veya yetişkinin doğruyu söylemek istememesi yanıtların farklı olmasına neden olabilir. Ayrıca ailelerin alt SED'de olmasından kaynaklı, oyuncak alım sıklığı da bu farklılaşmanın oluşmasına neden olabilir. Ülkemizde yapılan bir araştırmada alt SED'den üst SED'e doğru gidildikçe, ebeveynlerin oyun ve oyuncak konusundaki düşüncelerinin olumlu yönde değiştiği belirlenmiştir (Doğanay, 1998). Bu durum toplumun bir kesiminin eğilimlerini yansıttığı için makrosistem kapsamında değerlendirilebilir.

5.3.5. Ebeveyn ve Çocukların Oyun Arkadaşı Hakkında Görüşlerinin Karşılaştırılması

Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının oyun arkadaşı olduğunu ve oyun arkadaşlarını tanıdıklarını belirtirken çocuklarda aynı yanıtı vermiştir. Ebeveynler çocukların oyun arkadaşlarını genelde onayladıklarını ifade etmiş onaylamayanlar ise saldırgan davranışlı arkadaşları ve karşı cinsle oynamasını istemediğini belirtmiştir. Çocukların birçoğu ise oyun arkadaşının saldırgan tutumu, oyun alanı uygun olmayışı ve karşı cinsle oynama nedenleriyle ebeveyninin yasakladığı arkadaşları olduğunu belirtmiştir. Genel olarak arkadaş ve karşı cinsle oynama yasağı toplumun bir kesimini etkileyen genel tutumu yansıttığı için makrosistem kapsamında değerlendirilebilir. Ebeveynler çocuklarının karşı cinsle henüz yaşının küçük olmasından kaynaklı oynayabileceklerini ifade etmiştir. Karşı cinsle oyunu yasaklayan az sayıda ebeveyn, neden olarak yetiştirilme tarzını ve geleneklerini göstermektedir. Çocukların çoğunluğu

ise karşı cinsle oynama konusunda ebeveyni tarafından engellendiğini ve kendisinin de oynamak istemediğini belirtmiştir. Çocukların çoğu kızlar kızlarla; erkelerde erkeklerle oynar ifadesini dile getirmiştir. Ülkemizde yapılan bir araştırmada ebeveynlerin cinsiyet rol algısı ile çocukların davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Aydilek Çiftçi, 2011). Çalışmada karşı cinsle oynama konusunda iki kuşakta yanıtlar arasındaki farklılığın nedeni, ebeveynin gerçeği gizleme eğiliminden kaynaklanıyor olabilir. Ebeveynler ödevini tamamlama, oyun arkadaşının uygun olması, saatin uygun olması, havanın uygun olması, gürültü çıkarmama (evde) ve oyun alanının uygun olması koşulları sağlandığında çocukların oyun oynayabileceğini belirtmiştir. Her istediğinde arkadaşı ile oynamaya izin veren ebeveynlerin sayısı oldukça azdır. Çocukların görüşleri de anne-babaları doğrulamaktadır. Yetişkinlerin çocukların oluşturdukları arkadaşlık ilişkilerine yönelik müdahaleleri; çocukların ilişki ağlarını etkilemekte farklı mikrosistemlere dâhil olarak yaşamını zenginleştirmesine olumsuz etkide bulunmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Oyun boyunca karşılaşılan duyuşal deneyimler ve faaliyetler bulunulan çevreye göre değişir. Değişimin nedeni oyun alanı, oyuncak ve malzemenin türünden dolaydır. Çocukların çeşitli ortamlardaki etkileşimleri onların yapabileceklerini ve kendilerini nasıl algıladıklarını desteklemede yardımcı olacaktır (Mawson, 2010). İnsan gelişimi birey ile onu kapsayan toplumsal, fiziksel ve kültürel çevre arasındaki etkileşimler ya da yakınsal süreçler yoluyla gerçekleşir ve gelişim bireyin içinde bulunduğu çevre yoluyla oluşmaktadır. Çocuğun doğrudan üyesi olduğu ev, okul ve sokak gibi bağlamlar; kültür, değerler ve kurallar gibi toplumsal ve tarihsel kökenleri olan sistemlerin parçasıdır. Bu nedenle çocuk yetiştirme ile ilgili tüm değerler, inançlar, düşünceler ve uygulamalar çocukların oyunlarını etkilemektedir (Bronfenbrenner, 1995). Kùltürler arasında oyun çeşitliliği; hem oyun boyunca yaşadığı sosyal etkileşim ve elde edebildiği kaynakları (nesne, zaman, alan) hem de oyunun diğer günlük aktivitelerle ilişkisini içerir (Gaskins, Haight ve Lancy, 2007).

Bu araştırmada; üç farklı kùltürden (Kùrt-şehir, Türk-şehir, Köy) iki kuşak (ebeveyn ve çocuk) katılımcıların oyun algısı, ebeveyn-çocuk oyun etkileşimi, oyun araç-gereçleri, oyun yeri ve oyun arkadaşı boyutlarında görüşleri incelendiğinde verilen yanıtlarda bireylerin ait olduğu kültürel değerlerin etkisinden çok bağlamların etkisi görünmektedir. Çalışmanın dayandırıldığı Biyoekolojik Kuram'a göre insanlar yaşam süreçleri boyunca etkileşim içinde oldukça, farklı sosyal ortamlara girerek farklı mikrosistemlere dâhil olacak, farklı davranışlar gösterecektir. Bireyin girdiği bu çoklu ortamlar sonucu mezosistem bağlantısı başlar. Okul, sokak, kurslar gibi yeni ilişki düzenekleri yeni görüşler geliştirmesini sağlar. Her ortamdan edindiği yeni bilgiler hayatına ve kararlarına yön verir (Bronfenbrenner, 1979). Bu çerçevede çalışmadaki hem ebeveynlerin hem de çocukların yaşamı boyunca girdiği bu farklı bağlamların etkisi yaşantısına, tercihlerine ve kararlarına taşıdığı kültürel değerlerden daha çok etkide bulunmuştur. Çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda iki farklı kuşaktan (ebeveyn-çocuk) katılımcılara sorulan paralel sorular karşısında; şehirde yaşayan katılımcılar farklı etnik kökenlerde (Türk-Kùrt) olmalarına rağmen aynı bağlamların etkisinde kaldıkları için ortak görüşler belirtmiştir. Benzer şekilde köyde ve şehirde

yaşayan aynı etnik kökene sahip katılımcılar (Türk) yaşadıkları bağlamın etkisi ile farklı görüşler belirtmiştir.

Araştırmada ebeveyn ve çocukların oyuna yönelik görüşlerine bakıldığında çarpıcı farklılıklar dikkat çekmektedir. Genel hatlarıyla çocuklar oyunu tanımlarken oynadıkları oyunlardan ve yaşadıkları eğlence hissinden bahsetmiş, ebeveynler ise yoğunluklu olarak oyunu çocukların vakit geçirme aracı olarak değerlendirmeyi tercih etmiştir. Yetişkinlerin büyük kısmı akademik başarı, temel ihtiyaçlar ve ahlak gelişimini oyundan önemli olarak belirtirken, çocuklar oyundan önemli bir şey olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca ebeveynler çocukları ile girdiği şakalaşma ve istediğinde yardımcı olma gibi etkileşimleri oyun olarak değerlendirirken çocuklar anne babalarının kendileri ile oynamadığını ifade etmiştir. Yine ebeveynler çocuklarının karşı cinsle oynamasını engellemediğini belirtirken, çocukların büyük çoğunluğu anne babasının karşı cinsle oynamasını istemediğini belirtmiştir. Ebeveynler çocukların oyuncak alımına katıldığını belirtirken, çocuklar oyuncak alımına katılmadıklarını ifade etmiştir. Çocuklar kendi odası hariç evde her yerde oynamanın yasak olduğunu ifade ederken, anne babalar evde oyuna belli odalarda izin verildiğini belirtmiştir. Bu farklılıkların dışında ebeveyn ve çocuklardan paralel gelen yanıtlarda olmuştur. Kuşaklar arasındaki benzer yanıtlar çocukların oyunları, oyun malzemeleri ve arkadaşları ile oyunları konusunda yasaklamalar olarak ortaya çıkmıştır. Yetişkinlerin oyun yasağı çevreye ve çocuğa zarar gelme ihtimali nedeniyle aktivite düzeyi yüksek oyunlar etrafında yoğunlaşmıştır. Anne babaların en çok zihinsel beceriyi geliştiren ve düşük aktiviteli oyunları tercih ettikleri her iki kuşakta da ifade edilmiştir. Çocukların istediği her şeyle ve istediği zaman arkadaşı ile oynayamayacağı konusunda iki kuşakta da paralel yanıtlar verilmiştir.

Çocukların aile bireyleri ve yaşamında önemli yeri olan diğerleri çocukların oyunlarını yapılandırmalarında, oynama fırsatı bulmalarında, model olmada önemli yer tutmaktadır. Yani aile ve diğerleri kendi kişisel özellikleri aracılığıyla oluşturdukları bağlamlar yoluyla çocukların oyunlarını etkileyebilir (Bornstein, 2007). Araştırma soruları ışığında elde edilen bulgular incelendiğinde, ebeveyn ve çocukların oyun algıları ve bu algıların kültürlerarası ve kuşaklararası nasıl farklılaştığı konusunda bağlamın katılımcıların algılarının oluşmasında etkisi ön plana çıkmıştır. Bu açıdan bakıldığında her kültürden çocuğun imkânlar dâhilinde oynamasının değerinin anlaşılması ve buna uygun ortamlar oluşturulması anlamında yurt çapında politika düzenleyicilerin ilgili birimleri harekete geçirip hayata geçirmeye yönelik kararlar

alması gerekmektedir. Bölgesel anlamda şehirlerin planlanması konusunda yetkili olan yerel yönetimler yani özellikle belediyeler planlama yaparken dünyadaki uygulamaları inceleyip şehrin çocuklarının özellikle dış mekân oyun ihtiyaçlarını gözetme konusunda duyarlı ve özverili hareket etmelidir. Bu anlamda UNICEF ve İç İşleri Bakanlığı'nın ortak çalışması ile şehirlerin çocuklara uygun hale getirilmesine yönelik girişilen 2014-2015 yıllarında uygulanması planlanan 'Çocuk Dostu Şehirler' projesi dikkat çekmektedir. Bu proje kapsamında çocukların ihtiyaçlarına yönelik politikalar ve programlar tasarlamak ve bu süreci denetlemek amacıyla kentsel alanlardaki çocukların ihtiyaçlarını belirlemek, çocukların oyun ve gelişim haklarına erişimlerini sağlamak amacıyla kentsel alanlarda çocuk dostu mekânlar yaratma amaçlanmaktadır. IKEA ve UNICEF Türkiye Milli Komitesi'nin finansal desteği ile UNICEF Türkiye Ofisi tarafından uygulanan Çocuk Dostu Şehirler projesi Türkiye toplumunun kalkınmasında yerel yönetimlere iyi birer olanak sunmaktadır. Araştırmanın sonuçları açısından değerlendirildiğinde çocukların oyunlarında büyük önemi olan bağlamın bu ve bunun gibi projelerle hem yerel hem ülke bazında zenginleştirilmesinin önemi büyüktür.

Aynı şekilde ülke çapında okullarda çocukların oyun alanları konusunda aynı duyarlılıkla düzenlemeler yapılması ilgili İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve en temelde Bakanlığın gerekli kararları alıp uygulamaya koyması ile mümkün olabilir. Bütün bu yetkili kurum ve kuruluşların çocukların oyun ortamlarını belirlemesi üzerine yapabilecekleri çevre düzenlemelerinin haricinde toplumun en küçük birimi olan aileleri bilinçlendirme çalışmaları da eğitim uygulamaları boyutuyla ele alınmalıdır. Bu eğitimler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile ülke çapında konferanslar düzenleyerek bu konferanslara katılımı özendirici çalışmalar ve televizyonun en çok izlendiği saatlerde çeşitli kanallarda dikkat çekici programlar ile yapılabilir. İlgili kurumlar benzer şekilde hizmet içi eğitim programları kapsamında çocukların ve ailelerin eğitimi ile muhatap öğretmenlere de seminerler düzenleyebilir. Eğitim konusunda yapılabilecekler kapsamında kurumların vereceği hizmetler dışında bireysel sorumluluk alma boyutunda özellikle okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenler oyun konusunda kendi donanımlarını arttırabilir ve daha sonra ebeveynleri bu konuda bilgilendirip yanlış uygulama ve inançları doğruları ile değiştirmek için uygulamalar yapabilirler. Ayrıca etkinlik planlarında oyun etkinliğine daha çok yer vermeye dikkat edip sadece sınıf içi

değil dış mekânda oyun etkinlikleri de planlayabilir, konuyla ilgili aile ziyaretleri düzenleyebilirler.

Oyun üzerine kültürün ve bağlamın etkisi yeryüzünde yaşayan tüm çocuklar için göz önünde bulundurulması gereken bir konudur. Son dönemde yapılan oyun araştırmaları oyunun kavramsallaştırılmasına tepki olarak tüm çocukların oyunlarının kendi kültürel bağlamında değerlendirilmesi gereğini savunmaktadır (Göncü, 2007). Çocuklar ebeveynleri tarafından kendilerine sunulan imkânlar dâhilinde oynar ve oynayarak gelişir. Bu gelişimin yönü imkânların neler olduğunu gösteren bağlam ile ilgilidir. Bu araştırma ülkemizdeki alt sosyoekonomik düzeyde üç farklı kültürden ebeveynlerin ve 60-72 aylık çocukların beş boyutta (oyun algısı, ebeveynin oyuna katılımı, oyun mekânı, oyun materyali, oyun arkadaşı) oyun konusundaki görüşlerinde kültürün ve bağlamın etkisini ortaya koymaktadır. Araştırma sırasında özellikle ülkemizde oyun algısı üzerine kültürel bağlamda incelemelerin yapıldığı araştırma sayısının sınırlı oluşu dikkat çekmiştir. Ülkemizde ve dünyada farklı kültürlerden, farklı görüşlerden ve farklı SED'lerden insanlarla bu konu hakkında daha kapsamlı çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir. Yapılacak çalışmalar ile çocukların oyunlarının ve çocukların oyunları üzerinde etkisi olan yetişkin algılarının; kültürden kültüre ya da değişik bağlamlarda nasıl farklılaştığını ve bu farklılaşmanın nedenlerini anlayabiliriz.

KAYNAKÇA

- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2012). Çocuk oyunlarında iki kuşakta görülen değişim. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4, 395-410
- Ahioğlu-Lindberg, E.N. (2012). Çocuk yetiştirme açısından Türkiye'de çocukluğun tarihi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 41-52.
- Ahn, S.Y. (2001). *A comparative study on the types of teacher intervention in preschool children's play between Korean-American and Anglo-American preschool teachers*. PhD Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3003478).
- And, M. (2007). *Oyun ve bugü. Türk kültüründe oyun kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akandere, M. (2004). *Eğitici okul oyunları*. Ankara: Atlas Yayınları.
- Aksoy, C.Ç. (1990). *3-6 Yaş arası çocukların oyuncak tercihlerinde cinsiyet faktörünün etkisinin incelenmesi*. Çocuk sağlığı ve eğitim programı bilim uzmanlığı tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Artar, M. (2004). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların "Oyun Hakkı"na ilişkin tutumları. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 12, 78-83.
- Artar, M. O., & B. Çelen, N. (2004). Çocuk oyunlarında üç kuşakta görülen değişimler: Kırsal kesimde bir araştırma. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 12, 124-130.
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyoekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri işe ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Artar, M. Demir Şener T. ve Çok, F. (2004). Ankara'da açık alanlarda çocuk oyunları. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 12, 61-67.
- Bentzen, W.R. (1985). *Seeing young children: A guide to observing and recording behavior*. Canada: Delmar Publishers Inc..

- Bilgi A. (2005). *Bilgisayar oyunu oynayan ve oynamayan ilköğretim öğrencilerinin saldırganlık, depresyon ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bigelow, A.E., MacLean, K. and Proctor, J. (2004) 'The role of joint attention in the development of infants' play with objects'. *Developmental Science*, 7, 518-526.
- Bluiett, T.E. (2009). *Sociodramatic play and the potentials of early language development of preschool children*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3390536).
- Bornstein, M. H. (2007). On the significance of social relationships in the development of children's earliest symbolic play: An ecological perspective. In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and development: Evolutionary, sociocultural, and functional perspectives*, 188-234.
- Buckley, R. (2012). *The impact of different play environments on the social interactions of toddlers with disabilities*. Master Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 1531340).
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Pegem.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Bronfenbranner, U. and Morris, P.A. (1998). The ecology of developmental processes. W. Damon and R.M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Volume 1: Theoretical Models of Human Development*. 993-1028.
- Brumfield, K.A. (2006). *African-American parents' perceptions of play, counseling, and play therapy*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3235045).
- Cameron, P. (2010). *Preschool environments, relationships and creative skills: a case study*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3432618).
- Cengiz, S. A. (1997) *Karadeniz-Ereğli örneğinde çocuk oyunlarının halk bilim açısından değerlendirilmesi*. Çocuk Kültürü: I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. 441-475.

- Center on Developing Child Harvard University. (2009, October). *Young Children Develop in Environment of Relationships* (Issue Brief No.1). Cambridge.
- Cherry, S.A.(2012). *Early childhood educators and play: Attitudes and practice*. Master Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3509153)
- Cote, L. R.,& Bornstein, M. H. (2009). Child and mother play in three U.S. cultural groups:Comparisons and associations. *Journal of Family Psychology. Special Issue: On New Shores: Family Dynamics and Relationships among Immigrant Families*, 23, 355-363.
- Creswell, J.W. (2014). *Araştırma deseni niteli nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S.B. Demir Çev.), Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Cross, G. (1997). *Kids' stuff: Toys and the changing world of american childhood*. Cambridge: Harvard University Press.
- Çakır, H. (2013). Bilgisayar oyunlarına ilişkin ailelerin görüşleri ve öğrenci üzerindeki etkilerin belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 138-150.
- Çelen. N. (2004). Ana babaların çocuğun “Oyun Hakkı”na ilişkin tutumları. *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yay: 12, “84-94”.
- Çetinkaya, H. (1991). *Video oyunlarının çocuklarda saldırganlığa etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dako-Gyeke, M. (2008). *Ghanaian preschool and kindergarden teachers' beliefs about children's play*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3347057)
- Doğan, A. (2010). *Geleneksel mahalli çocuk oyunları Malatya ili Battalgazi ilçesi örneği*. Yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Doğanay, J. (1998). *Anasınıfına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkında görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Erbay, F., & Durmuşoğlu Saltalı, N. (2012). Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2, 249-264.

- Erden, Ş., & Alisinanoğlu, F. (2002). Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(2), 42-49.
- Erden, Ş. (2001). *Anaokullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Erşan, Ş. (2011). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin ilgi köşelerinde serbest oyun etkinlikleri ile ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi*. Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Elkind, D. (1993). *Images of the young child*. NAEYC: Washington.
- Farver, J.A.M. (1989). *The development of symbolic play: A comparison of Mexican and American children*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9000815)
- Farver, J. A. M., & Wimbarti, S. (1995). Indonesian children's play with their mothers. *Child Development*, 66, 1493–1503.
- Farver, J. A., Kim, Y. K., & Lee, Y. (1995). Cultural Differences in Korean- and Anglo-American preschoolers' social interaction and play behaviors *Child Development*, 66, 1088-1099.
- Fogle, L. (2003). *Parent beliefs about play: Relations with parent-child play interactions and child peer play competence*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3098661)
- Gaskins, S. Haight, W. & Lancy, D.F. (2007). The cultural construction of play. In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and Development: Evolutionary, Sociocultural, and Functional Perspectives* 321-365.
- Goble, P. M. (2010). *Dimensions of preschool play activities: Relations with academic readiness*. Master Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 1483296).
- Gosso, Y. (2009). Play in different cultures. Peter K. Smith (Eds.), *Understanding Children's Worlds*. 80-98.
- Gökkaya, F. (1994). *Anne-babaların cinsiyet rolü algıları ve cinsiyete uygun çocuk yetiştirme eğilimleri ile okul öncesi çocuklarının cinsiyet rolü gelişimi (oyuncak tercihleri ile) arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, İzmir.

- Göncü, A., Jain, J., & Tuernmer, U. (2007). Children's play as cultural interpretation. In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and Development: Evolutionary, Sociocultural, and Functional Perspectives* 278-320.
- Gürçan, A. Özhan, U. Y. S., & Uslu, U. Y. R. (2008). Dijital Oyunlar Ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara*, 1-50.
- Güvenç, B. (2011). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Grieshaber, S., & McArdle, F. (2010) *The Trouble with Play*. Maidenhead; Open University Press.
- Haight, W. L., Parke, R. D., & Black, J. E. (1997). Mothers' and fathers' beliefs about and spontaneous participation in their toddler's pretend play. *Merrill Palmer Quarterly*, 43, 271-290.
- Harrison, L. (2013). Playing from birth with mothers and early caregivers. M. Woodhead & L. Brooker (Eds.) *Early Childhood In Focus 9: The Right to Play*. The Open University. United Kingdom. 20.
- Hart, J.K. (2010). Parent perceptions and knowledge of play and child play level. Master Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3445095).
- Huizinga, J. (2006). *Homo ludens – oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*, M. A. Kılıçbay (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal baskı, 1938).
- Işıklıoğlu, N., & İvrendi A. B. (2008). Anne babaların oyuna katılımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24, 47-57.
- Işıklıoğlu, N., & İvrendi A. B. (2008). Erken çocukluk döneminde çocuğu olan anne ve babaların oyuna yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi* 33, 4-12.
- Jean Lux, C. (2012). *Parent value of play, learning and development in preschool*. PhD Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3532972).
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları* (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Kars G. B. (2010). *Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının çocuklarda saldırganlığa etkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi. Ankara.

- Kayar, P. (2008). *Van'ın geleneksel çocuk oyunları ve bu oyunların eğitsel yönden incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van.
- Kim, M. (2002). Parents' perceptions and behaviors regarding toys for young children's play in Korea. *Education*, 12, 793-807.
- Lansdown, G. (2013). Challenges to realising children's right to play. M. Woodhead & L. Brooker (Eds.) *Early Childhood In Focus 9: The Right to Play*. The Open University. United Kingdom. 2-35.
- Larson, H.J. (1990). *Culture at play: Pakistani children, British childhood*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9103776).
- Lax, L.E. (2010). *Parent-child dyadic play and development: Cultural practices and parental beliefs*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3412735).
- Lillard, A (2007). Guided participation: How mothers structure and children understand pretend play. In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and Development: Evolutionary, Sociocultural, and Functional Perspectives*, 235-277.
- Lin, C.Y. (2009). *Parents' perceptions of child's play and the relation to children's development of social competence and creativity*. PhD. Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No.3524617).
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*, (O. Akınbay ve D. Kömürcü, Çev.), Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları. (Orijinal baskı, 1998)
- McKnight, C.M. (1998). *An investigation of the relationship between family involvement in children's learning and ratings of children's social skills and adjustment to school by parents and teachers*. Master Thesis, Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 2678900).
- Nicolopoulou, A. (2007). The interplay of play and narrative in children's development: Theoretical reflections and concrete examples In A. Göncü and S. Gaskins (Eds.), *Play and Development: Evolutionary, Sociocultural, and Functional Perspectives* 247-273.
- Nicolopoulou, A. (1993). Play, cognitive development, and the social world: Piaget, Vygotsky, and beyond. *Human Development*, 36, 1-23
- Oksal, A. (2004). Kuşaklararası oyun: Yetişkin ve çocuk kültürü arasında bir köprü. *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları 12, 102-106.

- Özdemir, N. (2006). *Türk çocuk oyunları*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Özbakır, İ. (2009). Geleneksel Türk çocuk oyunlarında fonksiyonel oyuncu ebe. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 481- 492
- Oktay, A. (2009). Çocukta oyun gelişimi. U. Tüfekçioğlu (Ed.) *Oyuna Kuramsal Yaklaşım* (s. 37-54). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Onur, B. (2004). *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları 12, 5-15.
- Onur, B. ve Demir, T. (2004). Türkiye’de çocukların oyuncak sandığı: Ulusal ve küresel etkenler. *Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar*. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları 12, 107-123.
- Oh, J.H. (2010). *Understanding teachers’ beliefs of young children’s play in naturalized learning environments*. Master Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses databases. (UMI No. 1477753).
- Özcebe, H., & Tokur Keskin, M. (2004). Türkiye’de çocuk bakımındaki geleneksel inanç ve uygulamalar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 1. <http://hutad.hacettepe.edu.tr/index.php/hutad>. Erişim tarihi: 18.11.2014
- Ulutaş, A. (2011). *Okul öncesi dönemde (6 yaş) belli başlı oyunların çocukların psikomotor gelişimine etkisi*. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Pickett, L. K. (2000). *Literacy learning during play in a primary classroom*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses databases. (UMI No. 9977750).
- Parmar, P. Harkness, S. & Super, C. (2004). Asian and Euro-American parents’ ethnotheories of play and learning: Effects on preschool children’s home routines and school behavior. *International Journal of Behavioral Development*, 28, 97-104.
- Rogers, S. J. (1993). *The Family context of children’s social and emotional development: Marital quality and mother-child interaction in mother-father and mother-stepfather families*. Master Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses databases. (UMI No. 3490867).
- Rothlein , L. & Brett , A., (1987). Children’s, teachers and parents perceptions of play. *Early Childhood Research Quarterly*, 2, 45-53.
- Russ, S.W. & Kaugars, A.S. (2000). Emotion in children’s play and creative problem solving. *Creativity Research Journal*. 13, 211-219.

- Sawyer, R.K. (1994). *The performance of pretend play: Enacting peer culture in conversation*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 9501543).
- Seng Sham, M.K. (2009). *How parental attitudes on play affect children in hong kong*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3417156).
- Sevier-Laws, J.A. (2008). *An investigation of inclusive early childhood education teachers perspectives and use of constructivism and play in classrooms to enhance children's ability to construct*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3328208).
- Sevinç, M. (2004). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitiminde oyun*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Shahidi, B. (2010). *Pretend play of young children in north tehran: a descriptive cultural study of children's play and maternal values*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3449088).
- Smith, P.K. ve Pellegrini A. (2013, June). Learning through play. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. 12 <http://www.child-encyclopedia.com/pages/PDF/Smith-PellegriniANGxp2.pdf> Erişim tarihi: 22 Aralık 2013
- Sumsion, J. (2013). Playing with peers and siblings. M. Woodhead & L.Brooker (Eds.) *Early Childhood In Focus 9: The Right to Play*, (p. 22). The Open University. United Kingdom.
- Sutton-Smith, B. (1997). *The ambiguity of play*. London: Harvard University Press.
- Sutton-Smith, B., & Brice-Heath, S. (1981). Pradigms of pretense. *Quarterly Newsletter of the Laboratory of Coparative Human Cognition*, 3, 41-45.
- Swift, D.J. (2005). *Facilitating parent and child play: An examination of a home and school intervention*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 4567890).
- Sze Wong, W.W. (2012). *A study of cultural orientation and attitudes and meaning toward play: A cross cultural investigation among emerging adulthood in the people Republic of China, Hong Kong and United States*. PhD. Thesis, Available from PrQuest Dissertations and Theses dabates. (UMI No. 3528371).
- Tizard, B., & Hughes, M. (1984). *Young children learning cambridge*: Harvard Press.

- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, *Çocuk oyunları*. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,80223/cocuk-oyunlari.html>, Erişim tarihi: 27 Ocak 2014
- Tokuz, G. (2011). *Gaziantep çocuk oyunları üzerine halk bilimsel bir inceleme*. Yüksek lisans tezi. Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Tudge, J., & Rosa E.M. (2013). Urie Bronfenbrenner's theory of human development: Its evolution from ecology to bioecology. *Journal of Family Theory & Review* 5, 243-258.
- Tunçel, M. (2013). *An ethnological study of games played by children in Turkey during the 21. century compared to games by prior generations*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Tüfekçioğlu, U. (2009). Çocukta oyun gelişimi. U. Tüfekçioğlu (Ed.) *Çocuk eğitiminde oyun ve nemi* 3-36. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Usluel, Y. K., ve Demiraslan, Y. (2005). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonunu incelemede bir çerçeve: Etkinlik kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 134-142.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: MA. Harvard University Press.
- Woolley, H. Armitage, M. Bishop, J. Curtis, M., & Ginsborg, J. (2006). *Understanding children's lives: inclusion of disabled children in primary school playgrounds*. National Children's Bureau.
- Wu, S.C. ve Rao, N. (2011). Chinese And German teachers' conceptions of play and learning and children's play behaviour. *European Early Childhood Education Research Journal*, 19(4), 469-481.
- Yılmaz, M.F. (2013). *Isparta çocuk oyunları*. Yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

EKLER

EK 1. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1-Çocuk ile yakınlığınız nedir?

Anne....

Baba....

2-Kaç yaşındasınız?

3-Kaç kardeşsiniz?

4-Kaçıncı çocuksunuz?

5-Nerelisiniz? Evde Türkçe dışında hangi dilleri konuşuyorsunuz?

6-Eğitim düzeyiniz nedir?

Okur-yazar olmayan

Orta öğrenim

Okur-yazar

Lise

İlkokul

Yüksek öğrenim

Fakülte (dört yıllık üniversite) mezunu

7-Çalışıyor musunuz? Evet

Ne iş yapıyorsunuz? _____

Mesai saatleriniz nedir? __: __ / __: __

8-Çocuğunuzun doğum tarihi ve yeri...

9-Çocuğun öz anne/babası siz misiniz?

10-Evdeki diğer çocuk sayısı? Doğum tarihleri? Cinsiyetleri?

11-Evinizde yaşayan yetişkin ve çocuk sayısı nedir?

Yetişkin.... Çocuk....

12-Evde yaşayanların yakınlık derecesi nedir?

13-Ortalama aylık geliriniz?

14-Eviniz kira mı? Sizin mi? Kaç odalı?

15-Çocuklarınızın ayrı odası var mı?

EK 2. EBEVEYN GÖRÜŞME SORULARI

Oyun algısına yönelik anne/baba görüşleri

- Oyun deyince aklınıza ne geliyor?
- Çocuklar için oyundan daha önemli şeyler var mı? Varsa neler? Bunlar neden önemli?
- Her istediğinde oyun oynamasına müsaade eder misiniz?
- Çocuğunuzun hangi oyunları oynamasını istersiniz? Niçin? Bu oyunları oynaması için neler yaparsınız?
- Çocuğunuz için hangi oyunlar yasak?
 - o Niçin?
 - o Bu oyunları oynadığında ne yaparsınız?
- Siz çocukken her istediğinizde oyun oynamanıza müsaade ederler miydi?
- Siz çocukken hangi tür oyunları oynamanıza izin verilirdi?
- Siz çocukken hangi oyunlar size yasaktı?

Çocukla oynama ile ilgili anne/baba görüşleri

- Çocuğunuzla oyun oynar mısınız? Neden?
- Gün içinde çocuğunuzla yaklaşık ne kadar oyun oynarsınız?
- Bu süre sizce yeterli mi? (Hayır) Niçin?
- Daha çok siz mi eşiniz mi oynar? Niçin?
- Oyunlarınız nasıl olur anlatır mısınız? Görevleri kim dağıtır? Kimler hangi görevde olur?
- Anne-babanız sizinle yeteri kadar oynar mıydı? Peki kardeşlerinle
- Anne-babanızla oynadığınız oyunlarda görevleri kim dağıtırdı? Kimler hangi görevde olurdu?

Oyun veri ile ilgili anne/baba görüşleri

- Çocuğunuz daha çok evde mi dışarıda mı oynar? Neden?
- Sizce oyun için ev içinde en uygun yerler nerelerdir? Neden?
- Sizce oyun için dışarıda en uygun yerler nerelerdir? Neden?
- Çocuğunuzun nerelerde oynamasına izin vermezsiniz? Neden?
- Siz çocukken en çok nerelerde oynardınız? Neden?

- Siz çocukken nerelerde oynamanız yasaktı? Neden?

Oyun Araç-gereçleri ile ilgili anne/baba görüşleri

- Çocuğunuz en çok nelerle oynar?
- Çocuğunuzun istediği her şeyle oynamasına izin verir misiniz? Neden?
- Sizce çocuğunuzun yeterince oyuncağı var mı?
- Oyuncaklarını genellikle kim alır? Neden?
- Oyuncak almaya çocuğunuzla beraber mi gidirsiniz? Neden?
- Siz çocukken en çok nelerle oynardınız?
- Çocukken oyuncak almaya sizi de götürürler miydi?Neden?
- Siz çocukken yeterli oyuncağınız var mıydı?

Oyun arkadaşına yönelik anne/baba görüşleri

- Çocuğunuzun kardeş ve akrabaları dışında oyun arkadaşları var mı? Kimler?
- Çocuğunuzun seçtiği tüm arkadaşlarını onaylıyor musunuz? Neden?
- Çocuğunuzun kız/erkeklerle oynamasına izin verir misiniz? Neden?
- Her istediğinde arkadaşlarıyla oynamasına izin verir misiniz? Neden
- Siz çocukken her istediğinizde arkadaşlarınızla oynamanıza izin verilir miydi?
- Siz çocukken ailenizin oynamanızı istemediği arkadaşınız var mıydı? Neden

EK 3. ÇOCUK (60-72 aylık) GÖRÜŞME SORULARI

Oyun algısına yönelik çocuk görüşleri

- Sence oyun nedir?
- Sence oyundan daha önemli şeyler var mı? Varsa neler? Bunlar neden önemli?
- İstedğin zaman oyun oynayabilir misin? Niçin?
- Anne/baban hangi oyunları oynamanı yasakladı? Niçin?
- Anne/baban en çok hangi oyunları oynadığında mutlu olur?

Çocukla oynama ile ilgili çocuk görüşleri

- Annen/baban seninle oynar mı? Neden?
- En çok annenle mi yoksa babanla mı oynarsın?
- En çok annenle mi yoksa babanla mı oynamayı seversin?
- Annenin seninle daha çok oynamasını ister misin?
- Babanın seninle daha çok oynamasını ister misin?
- Oyunlarınız nasıl olur anlatır mısın? Senin görevin ne olur? Anne / babanın görevi ne olur?

Oyun yeri ile ilgili çocuk görüşleri

- Daha çok evde mi dışarıda mı oynarsın? Niçin?
- Annen evde nerede oynamana izin vermez? Neden?
- Annen dışarıda nerede oynamana izin vermez? Neden?
- Baban evde nerede oynamana izin vermez? Neden?
- Baban dışarıda nerede oynamana izin vermez? Neden?
- Sence oyun için en uygun yerler nerelerdir? Neden?

Oyun Araç-gereçleri ile ilgili çocuk görüşleri

- En çok ne ile oynarsın? Neden? Oyuncak dışında ne ile oynarsın?
- İstedğin her şey ile oynamana izin verirler mi? (Hayır) Kim? Niçin?
- Ne kadar oyuncağın var? Sence bu kadar yeter mi? Neden?
- Oyuncaklarını genellikle kim alır? Neden?

- Oyuncak almaya seni de götürürler mi? Neden?

Oyun arkadaşına yönelik çocuk görüşleri

- Arkadaşların var mı? Kim? Okuldakiler dışında arkadaşların var mı? Kimler?
- Anne/baban hangi arkadaşınla oynamana izin vermez? Niçin?
- Anne/ Baban her istediğinde arkadaşlarıyla oynamana izin verilir mi? Niçin?
- Anne/baba kız/erkek oynamana izin verir mi?

EK 4. ENSTİTÜ YÖNETİM KURULU KARARI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

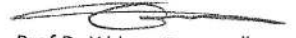
Sayı : 45537984 / 1874 - 2014
Konu: Ens.Yön.Kur.Kararları

Adana, 05 /06/2014

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

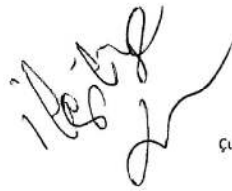
Enstitü Yönetim Kurulumuzun 05.06.2014 tarih ve 24/13 sayılı kararı aşağıya çıkartılmıştır.

Gereğini rica ederim.

Prof.Dr.Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Müdür

KARAR 13

Üniversitemiz Rektörlüğü Personel Daire Başkanlığının 03.06.2014 tarih ve 6207-11069 sayılı yazısı görüşüldü. Sonuçta; Üniversitemiz Etik Kuruluna incelenmek üzere gönderilen İlköğretim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Şerife Hülya KURT'un danışmanı Yrd. Doç.Dr. Özkan ÖZGÜN yönetiminde hazırlamış olduğu "*Farklı Kültürlerde ve Kuşaklarda Oyun Algısına Yönelik Bir Araştırma*" başlıklı tez önerisinin Etik Kurulunun uygun görüşü doğrultusunda Çukurova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 20. maddesinin 2.fıkrasına göre kabulüne oybirliğiyle karar verildi.

Ç.Ü. EĞİTİM FAKÜLTESİ İLKÖĞRETİM BÖLÜMÜ	
Tarih	06.06.2014
Kayıt No	452

Tel : 0 322 338 65 74 Fax : 0 322 338 69 47
0322 338 60 84 (5 Hat)- 2386-2388
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 01330
Balcalı /ADANA

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şerife Hülya KURT
Doğum Yeri : Altındağ/ANKARA
Doğum Tarihi : 05.11.1980
Medeni Durumu : Evli
e-mail : shk51180@gmail.com

EĞİTİM DURUMU

2012-2015 : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Adana.
2004-2008 : Lisans, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, Mersin.
1998-2002 : Lisans, 19 Mayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Samsun.
1994-1997 : Lise, İnönü Lisesi, Ankara.

İŞ DURUMU

2009- :T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Öğretmeni, Mersin.
2005-2009 :Mersin Üniversitesi, Rektörlük, Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni, Mersin.